

Diagnoza stanu problemów uzależnień na terenie miasta Poznania

Spis treści

Wstęp	4
Cel i ogólne założenia projektu.....	4
Problematyka badania.....	4
Opis wybranej i zastosowanej metodologii oraz źródła informacji wykorzystywanych w badaniu	7
Próba – dobór oraz charakterystyka	8
Szczegółowe wyniki badań	18
Style spędzania wolnego czasu.....	18
Styl spożywania alkoholu przez dzieci, młodzież i dorosłych mieszkańców Poznania	22
Częstotliwość spożywania napojów alkoholowych	23
Okoliczności spożywania alkoholu	30
Skutki spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież oraz dorosłych mieszkańców Poznania	45
Sięganie po narkotyki / środki odurzające przez dzieci, młodzież i dorosłych mieszkańców Poznania	58
Częstotliwość sięgania po narkotyki / środki odurzające	60
Marihuana i haszysz – dostępność i stosowanie wśród dzieci i młodzieży	63
Dostęp do wybranych narkotyków / substancji psychoaktywnych w ocenie dzieci i młodzieży	65
Powody sięgania po narkotyki / środki odurzające	67
Powody inicjacji narkotyków / środków odurzających	68
Wiek inicjacji środków odurzających/narkotyków wśród dzieci i młodzieży	69
Skutki fizyczne i psychiczne związane ze stosowaniem środków odurzających / narkotyków	70
Zażywanie narkotyków / środków odurzających a wpływ na relacje z otoczeniem	72
Podejście do narkotyków / dopalaczy	73
Opinie dotyczące spożywania alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych.....	73
Palenie papierosów przez dzieci, młodzież i dorosłych mieszkańców Poznania.....	81
Zachowania ryzykowne wśród uczniów poznańskich szkół	87
Relacje interpersonalne i samoocena	92
Działania informacyjne oraz profilaktyka – potrzeby oraz stan aktualny	94
Analiza Desk Research	103
Spożywanie alkoholu	103
Spożywanie alkoholu w skali ogólnopolskiej	103
Spożywanie alkoholu przez mieszkańców Poznania	107
Zażywanie narkotyków i innych substancji psychoaktywnych.....	109
Zażywanie narkotyków w skali ogólnopolskiej.....	109

Zażywanie narkotyków przez mieszkańców Poznania	111
Palenie papierosów	113
Dorośli.....	113
Młodzież	113
Przemoc.....	114
Przemoc w skali ogólnopolskiej.....	114
Przemoc wśród mieszkańców Poznania	115
Profilaktyka uzależnień.....	117
Alkohol.....	117
Główne wnioski	118
Badanie jakościowe – wywiady pogłębione z liderami opinii	119
Dorośli mieszkańcy Poznania.....	119
Dzieci i młodzież mieszkająca w Poznaniu.....	122
Podsumowanie	126
Wnioski i rekomendacje	127
Spis tabel i wykresów	128
Spis wykresów	128
Spis tabel	132
Narzędzia badawcze	134
Ankieta audytoryjna dla dzieci i młodzieży	134
Ankieta dla dorosłych mieszkańców Poznania.....	142
Ankieta dla nauczycieli	148
Dyspozycje do wywiadów IDI/TDI z liderami lokalnej opinii	152

Wstęp

Cel i ogólne założenia projektu

Niniejsza diagnoza jest próbą odpowiedzi na pytanie, jak wygląda kwestia problemów związanych z uzależnieniami na terenie miasta Poznań. Obszary tematyczne poruszone w ramach diagnozy dotyczą szeroko pojętych uzależnień od alkoholu, papierosów oraz substancji psychoaktywnych zarówno wśród dorosłych mieszkańców Poznania jak i wśród dzieci i młodzieży uczącej się w poznańskich szkołach. Pytania zadawane w ramach badania dotyczyły nie tylko opinii poszczególnych respondentów odnośnie stosowania konkretnych substancji psychoaktywnych, ale również brały pod uwagę komponent behawioralny – fakt czy respondenci sięgają po używki, z jaką częstotliwością, w jakich okolicznościach.

Diagnoza jest w swoim założeniu projektem kompleksowym, jeśli chodzi o problematykę uzależnień – ukazuje problem uzależnień od różnych substancji (alkoholu, papierosów, substancji odurzających – narkotyków, dopalaczy) z perspektywy różnych kategorii społecznych (dorosłych mieszkańców Poznania, dzieci i młodzieży, nauczycieli, liderów opinii), a przy tym jest uzupełniona poprzez analizę danych wtórnych.

Przeprowadzone w ramach Diagnozy badania są pierwszym tego typu kompleksowym projektem realizowanym na terenie miasta Poznań mającym wskazać kierunki dalszych działań odnoszących się do profilaktyki i redukcji skutków uzależnień od substancji psychoaktywnych wśród mieszkańców Poznania w różnym wieku. Wnioski płynące z badań mogą okazać się cenną wskazówką dla organów prawodawczych oraz wykonawczych, które w swojej pracy starają się możliwie najbardziej efektywnie reagować na dynamiczną sytuację uzależnień od różnych środków odurzających i zmniejszać jej zakres.

Problematyka badania

Zrealizowane badania skupiają w sobie wiele kwestii, które można spróbować ująć w pewne bloki problemowe, wspólne dla poszczególnych części badania:

- style spędzania wolnego czasu
- spożycie alkoholu, narkotyków i dopalaczy
- niebezpieczne skutki związane z nadużywaniem alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych
- opinie i postawy wobec alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz papierosów
- skuteczność działań związanych z profilaktyką oraz leczeniem następstw uzależnień od substancji odurzających

W ramach poszczególnych bloków tematycznych, w zależności od grupy badanych różnicowane były poszczególne kwestie, o które respondenci zostali zapytani podczas badania. W ramach badań ilościowych zbadane zostały trzy grupy badanych: dorośli mieszkańcy Poznania, dzieci oraz młodzież uczący się w poznańskich szkołach oraz nauczyciele uczący w szkołach objętych badaniem.

Pierwsza z grup objęła zasięgiem mieszkańców miasta Poznań, którzy ukończyli 18 lat. Problemy, które zostały poruszone w ramach kwestionariusza ankiety, który posłużył do badania właśnie tej grupy, to:

- styl spędzania czasu wolnego
- częstotliwość spożywania alkoholu

- miejsca spożywania alkoholu
- towarzystwo do spożywania napojów alkoholowych
- powody sięgania po alkohol
- spożywanie konkretnych rodzajów alkoholu przez ostatnie 30 dni
- odczuwalne skutki fizyczne związane ze spożywaniem alkoholu
- odczuwalne psychiczne skutki związane ze spożywaniem alkoholu
- zmiany w relacjach z otoczeniem spowodowane spożywaniem alkoholu
- częstotliwość zjawiska upijania się oraz „urywania się filmu”
- podejście do spożywania alkoholu
- częstotliwość sięgania po narkotyki
- rodzaje używanych substancji odurzających
- powody sięgania po narkotyki i substancje odurzające
- inicjacja narkotykowa
- odczuwalne skutki fizyczne związane ze spożywaniem narkotyków
- odczuwalne skutki psychiczne związane ze spożywaniem narkotyków
- zmiany w relacjach z otoczeniem spowodowane spożywaniem substancji odurzających
- podejście do zażywania narkotyków
- palenie papierosów oraz e-papierosów
- źródła wiedzy o konsekwencjach spożywania substancji psychoaktywnych
- osoby/instytucje do których respondenci potencjalnie zgłosiliby się o pomoc w przypadku nałogu.

Każdy z wyżej kwestii znalazła odzwierciedlenie w konkretnych pytaniach kwestionariusza, które stanowiły operacjonalizację tychże problemów badawczych.

Kwestionariusz ankiety, przy pomocy którego odbyło się badanie wśród uczniów poznańskich szkół (nie tylko tych, którzy zamieszkują miasto Poznań, ale również okoliczne miejscowości) również zawierał kilkanaście kwestii, które składały się na ukazanie pełnego obrazu uzależnień wśród badanych uczniów:

- styl spędzania wolnego czasu
- częstotliwość uczestnictwa w ryzykownych zachowaniach/działaniach
- dostępność do substancji psychoaktywnych
- częstotliwość oraz okoliczności sięgania po poszczególne napoje alkoholowe
- inicjacja alkoholowa

- skłonność do podejmowania zachowań ryzykownych pod wpływem alkoholu
- częstotliwość sięgania po substancje odurzające
- sposoby pozyskania narkotyków
- powody zażywania narkotyków
- inicjacja narkotykowa
- możliwość zdobycia papierosów
- spożywanie substancji psychoaktywnych przez rówieśników i rodzeństwo badanych uczniów
- zadowolenie z kontaktów z bliskimi
- zadowolenie z samego siebie

Trzecia badana grupa – nauczyciele, zostali zapytani głównie o opinie odnośnie motywacji i zakresu korzystania przez uczniów z substancji psychoaktywnych, ale również o inne aspekty, który ukazują działalność szkoły w kontekście walki z używaniem substancji psychoaktywnych przez uczniów:

- styl spędzania wolnego czasu przez uczniów
- zajęcia oferowane uczniom w wolnym czasie przez szkołę
- opinia odnośnie zainteresowania uczniów używkami
- opinia odnośnie szkodliwości poszczególnych substancji psychoaktywnych
- ocena powodów, sytuacji rodzinnej oraz okoliczności, które wpływają na stosowanie używek przez uczniów
- ocena dostępności środków psychoaktywnych na terenie szkoły i poza nią
- konsekwencje używania substancji psychoaktywnych przez uczniów
- działania podejmowane względem uczniów, którzy sięgają po używki na terenie szkoły
- działania profilaktyczne w zakresie uzależnień podejmowane przez szkołę
- ocena efektywności tych działań
- zjawisko przemocy w szkole – źródła, natężenie
- działania profilaktyczne odnośnie przemocy prowadzone przez szkołę
- uczestnictwo szkoły w Gminnych Programach odnoszących się do tematyki uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz przemocy

Badania ilościowe zostały uzupełnione analizą desk research, która skupiała się na porównaniu danych statystycznych udostępnianych przez różne instytucje mające w swojej pracy do czynienia z uzależnieniami od

substancji psychoaktywnych różnego typu, zarówno wśród dzieci jak i dorosłych osób, nie tylko w odniesieniu do Poznania czy terytorium Wielkopolski, ale również o zasięgu ogólnopolskim.

Cennym źródłem wiedzy, pomagającym zrozumieć zjawisko uzależnień od substancji odurzających z zewnątrz były zrealizowane wywiady indywidualne, które to zostały przeprowadzone z przedstawicielami instytucji publicznych ale również stowarzyszeń i fundacji, które w swojej działalności podejmują inicjatywy profilaktyki w odniesieniu do uzależnień, bądź też pracują z osobami, których nałóg dotknął i pomagają radzić sobie z jego konsekwencjami, próbując powstrzymać przed powrotem do uzależnienia. Eksperti byli pytani o opinię odnośnie tego, jak ich zdaniem wygląda kontakt dorosłych mieszkańców Poznania oraz uczniów poznańskich szkół z substancjami psychoaktywnymi. Zostali oni poproszeni o wskazanie okoliczności ich spożywania, częstotliwości zjawisk oraz o próbę przewidzenia trendu odnośnie tych zjawisk w przyszłości.

Opis wybranej i zastosowanej metodologii oraz źródła informacji wykorzystywanych w badaniu

W celu zdiagnozowania problemów uzależnień na terenie miasta Poznania wykorzystano następujące metody i techniki badawcze:

I Analiza danych zastanych.

W ramach tego procesu wykorzystywane są dane, które zostały pozyskane i udostępnione przez inny podmiot lub podmioty. Informacje te, są przetwarzane w celu wyciągnięcia wniosków i uzupełnienia obrazu danego zjawiska/ grupy społecznej. Proces ten, może przyjąć charakter eksploracyjny, zakładać wykorzystanie metod statystycznych lub też odnosić się do innych metod, będących też mniej popularnymi.

Do analizy uzupełniającej diagnozę zostały wykorzystane następujące dokumenty/dane:

- a. Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. z późniejszymi zmianami
- b. Dane dotyczące liczby szkół i organizacji pozarządowych oraz jednostek miejskich realizujących programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz program przeciwdziałania narkomanii.
- c. Dostępne dokumenty miejskie (m.in. MPPiRPA i MPPN).

II Badania ilościowe:

- a. Badania ankietowe metodą PAPI (*ang. Paper and Pencil Interview*) (N=2000). Technika ta oparta jest na przeprowadzeniu bezpośredniego wywiadu przez ankietera przy pomocy papierowego kwestionariusza ankiety. Badanie tą metodą zostało zrealizowane wśród 2014 dorosłych mieszkańców Poznania, którzy w dniu badania mieli ukończone przynajmniej 18 lat. Zastosowanie takiej techniki pozwoliło dotrzeć do respondentów, którzy posiadali określone cechy demograficzne takie jak płeć, wiek, wykształcenie.
- b. Ankieta audytoryjna – badanie realizowane zgodnie z metodyką ESPAD (N=1000). Badanie techniką audytoryjną zostało przeprowadzone wśród uczniów poznańskich szkół ponadpodstawowych, ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych. Łącznie próba wynosiła 1000 osób. Kwestionariusz ankiety został rozdany uczniom podczas lekcji, badani wypełniali go w obecności nauczyciela, a wypełnianie go przez wszystkich respondentów odbywało się jednocześnie.

III Badania jakościowe:

- a. IDI– indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami samorządu lokalnego, wybranych organizacji pozarządowych oraz wybranych specjalistów (N=20). Technika ta polega na prowadzeniu przez ankietera bezpośredniej rozmowy z rozmówcą, przy czym określone są problemy poruszane podczas niej (tzw. dyspozycje do wywiadu). Wśród specjalistów znaleźli się przedstawiciele publicznych instytucji, stowarzyszeń i fundacji działających na terenie Poznania. Próba objęła 20 osób.
- b. Metoda badań społecznych, zakładająca analizę istniejących już i dostępnych danych DESK RESEARCH. Założeniem techniki jest zebranie informacji oscylujących wokół głównego przedmiotu badań – w tym przypadku uzależnień występujących wśród dzieci, młodzieży oraz dorosłych nie tylko w skali mikro, ale również w odniesieniu np. do skali województwa, kraju lub do większych obszarów.

Próba – dobór oraz charakterystyka

Dobór próby zastosowany w przypadku badań ilościowych to dobór kwotowy. Taka metoda doboru próby zakłada reprezentatywność badanej grupy (możliwość opisu całości populacji w odniesieniu do wyników uzyskanych w oparciu o badanie jej odpowiednio wyselekcjonowanej części). Proporcje badanych posiadających istotne dla wyników cechy społeczno-demograficzne są dobierane w odniesieniu do proporcji tych cech występujących w populacji generalnej (w tym przypadku populacji mieszkańców Poznania), ich poziom jest możliwie najbardziej zbliżone.

Dobór próby w przypadku uczniów poznańskich szkół odbył się w oparciu o dokument pozyskany z Urzędu Miasta Poznania, który zawierał spis i liczebność wszystkich szkół w Poznaniu. Głównymi kryteriami doboru były wiek badanych oraz ich płeć. Zagregowane dane z przytoczonego wyżej dokumentu pozwoliły uzyskać następujące liczebności dla poszczególnych kategorii respondentów:

Tabela 1 Liczebność badanej próby – uczniowie poznańskich szkół.

Płeć	10-13	14-16	17-19	SUMA
Chłopcy	226	140	143	509
Dziewczęta	218	136	137	491

Źródło: Na podstawie dokumentu *Szkoły podstawowe liczba uczniów i oddz. wg SIO 30.09.2018*

Szkoły, w których zostały zrealizowane badania zostały wybrane w sposób losowy. Każda z nich została uprzedzona o fakcie realizowanych badań oraz poinformowana o ich celu.

Nauczyciele, którzy wzięli udział w badaniu, zostali wybrani do niego w sposób celowy, poprzez fakt prowadzenia zajęć lekcyjnych w klasach, objętych badaniem. Sposób ich doboru nie był w żaden sposób reprezentatywny, jednak pozwala uzupełnić w użyteczny sposób uzupełnić dane pozyskane z pozostałych części badania.

Próba badanych odnosząca się do dorosłych mieszkańców Poznania została skonstruowana w oparciu o liczebność populacji Poznania w 2017 roku – w tym przypadku również najważniejszymi cechami demograficznymi, które wpłynęły na proporcje były płeć oraz wiek:

Tabela 2 Liczebność mieszkańców Poznania w 2017 roku.¹

15-19		20-24		25-29		30-34		35-39		40-44	
mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
10 148	9 719	11 356	11 113	17 557	19 122	25 978	27 462	24 435	24 747	20 881	21 362
45-49		50-54		55-59		60-64		65-69		70 i więcej	
mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
14 993	15 899	13 390	14 469	14 870	17 402	17 371	22 724	15 805	21 700	24 851	44 099

Źródło: Tablice Banku Danych Lokalnych <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

Obliczając proporcje zgodnie z powyższymi tablicami uzyskany rozkład poszczególnych zmiennych niezależnych (płeć, wiek) wśród badanej populacji przedstawiał się następująco:

Tabela 3 Liczebność badanej próby – dorośli mieszkańcy Poznania.

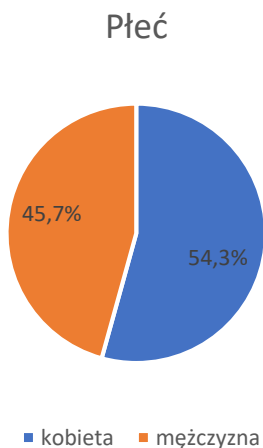
18-24		25-34		35-44		45-54		55-64		65 i więcej	
mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
67	64	182	195	209	213	131	139	139	171	187	303

Źródło: Na podstawie Tablic z Banku Danych Lokalnych <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

Charakterystyka badanej próby – dorośli mieszkańcy Poznania

W badaniu wzięło udział 54% kobiet i 45% mężczyzn. Taka proporcja, jeśli chodzi o rozkład płci wynika wprost z doboru próby, który zakładał przeniesienie proporcji z populacji generalnej tj. populacji mieszkańców miasta Poznań.

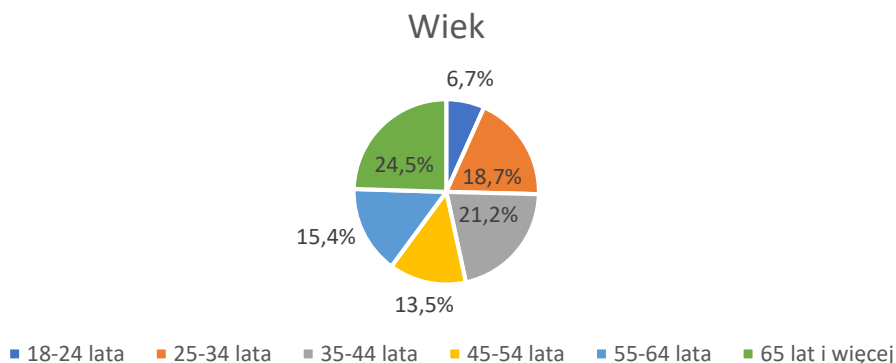
Wykres 1 Płeć respondentów – mieszkańcy Poznania

Najliczniejszą grupą badanych były osoby w wieku 65 lat i więcej, stanowiły 24% badanej próby. Drugą co do wielkości grupą były osoby w wieku 35- 44 lata – 21%. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby najmłodsze, w wieku 18-24 lat - 6,7%.

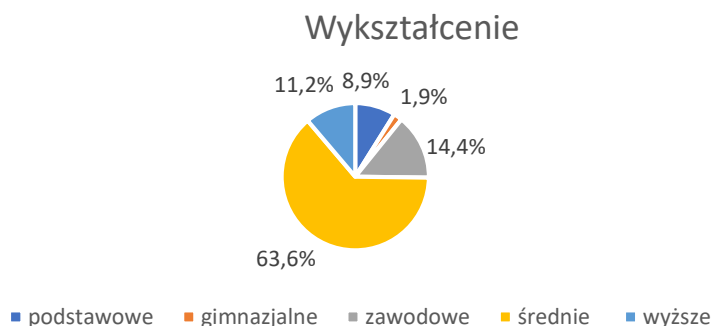
¹ Przedziały wiekowe zostały zagregowane, a wśród kategorii wiekowej 15-19 lat odliczone zostały osoby w wieku 15-17 lat – obliczenia zostały wykonane w oparciu o liczebność poszczególnych roczników.

Wykres 2 Wiek respondentów – mieszkańcy Poznania

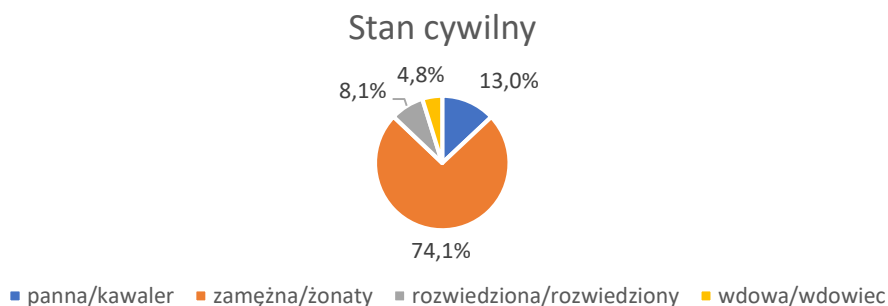
Biorąc pod uwagę wykształcenie największą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim – blisko 64%. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym (niecałe 2% respondentów).

Wykres 3 Wykształcenie respondentów – mieszkańcy Poznania

W badaniu największą grupę stanowiły zamężne kobiety oraz żonaci mężczyźni - 74%. Najmniej liczną kategorię stanowili wdowcy oraz wdowy (niecałe 5%).

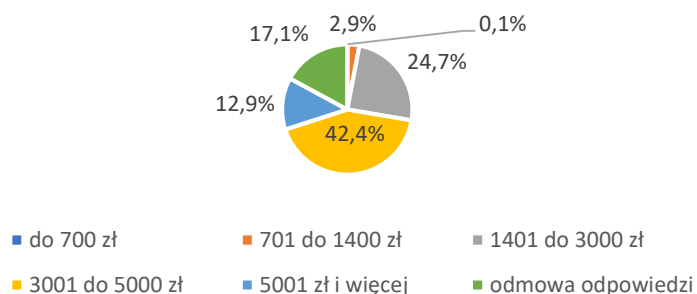
Wykres 4 Stan cywilny respondentów – mieszkańcy Poznania

Respondenci zapytani o łączny dochód netto w gospodarstwie domowym najliczniej wskazywali odpowiedź 3001-5000 zł - 42%. Co czwarty badany zarabiał wskazał, że dochód ten mieści się w granicach od 1401 do 3000 zł.

Wykres 5 Łączny dochód w gospodarstwie domowym (netto) – mieszkańcy Poznania

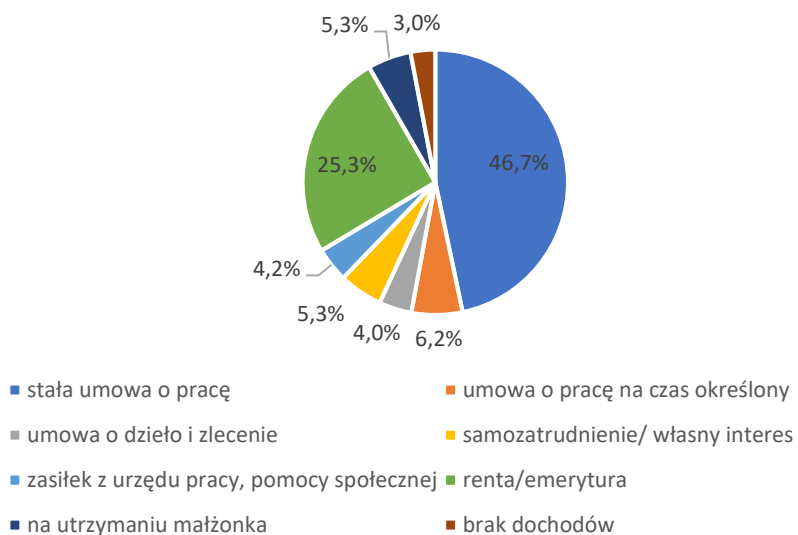
Łączny dochód w gospodarstwie domowym (netto)

Prawie połowa badanych ma stałą umowę o pracę (47%). Najrzadziej badani wskazywali, że nie mają żadnych stałych dochodów (3%).

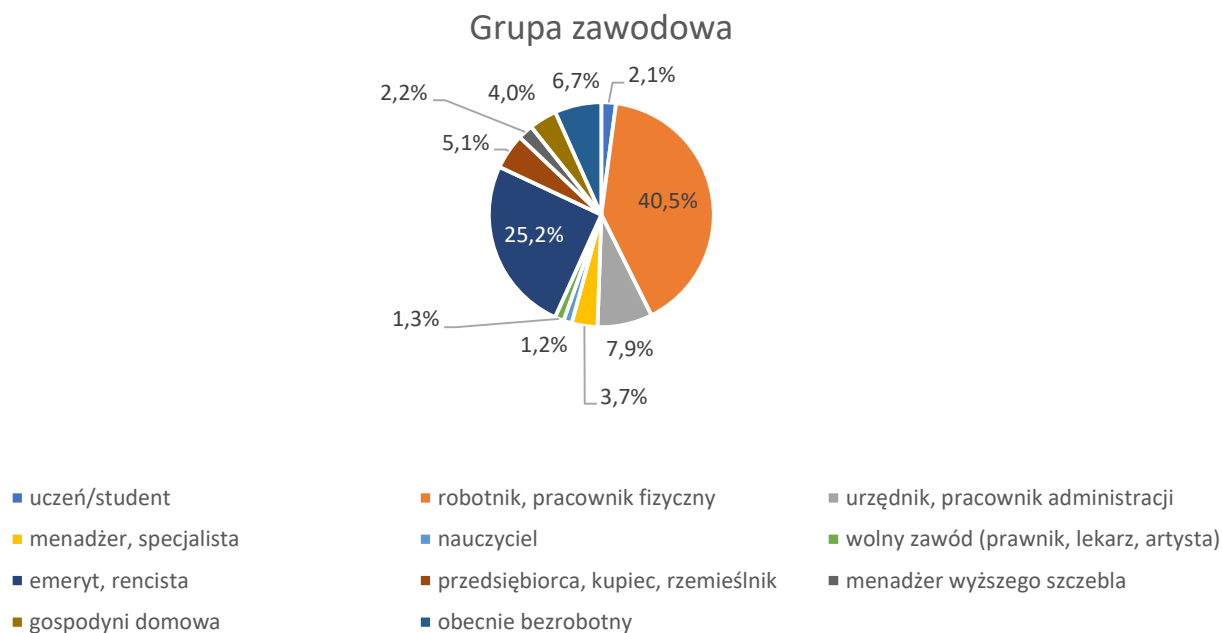
Wykres 6 Sytuacja ekonomiczna – mieszkańcy Poznania

Sytuacja ekonomiczna

Respondentami w głównej mierze byli robotnicy i pracownicy fizyczni – 40,5%. Co czwarty badany to emeryt i rencista.

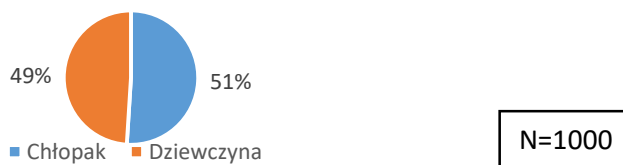
Wykres 7 Grupa zawodowa – mieszkańcy Poznania

W badaniu realizowanym techniką audytoryjną w poznańskich szkołach uczestniczyło łącznie 1000 uczniów. Wśród ankietowanych chłopcy (51%) nieznacznie przeważali nad dziewczętami (49%).

Charakterystyka badanej próby – uczniowie poznańskich szkół

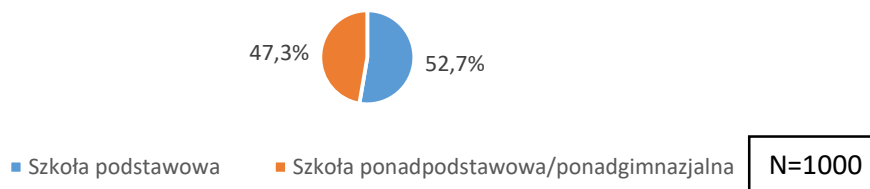
Wykres 8 Płeć uczniów.

Źródło: badanie własne

W badaniu uczestniczyli uczniowie szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych. Nieco większa okazała się zbiorowość uczniów szkół podstawowych, którzy stanowili 52,7% próby. Pozostali ankietowani uczniowie uczęszczali do szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych (47,3%). Średnia wieku uczestników badania wynosiła 14,2 lat.

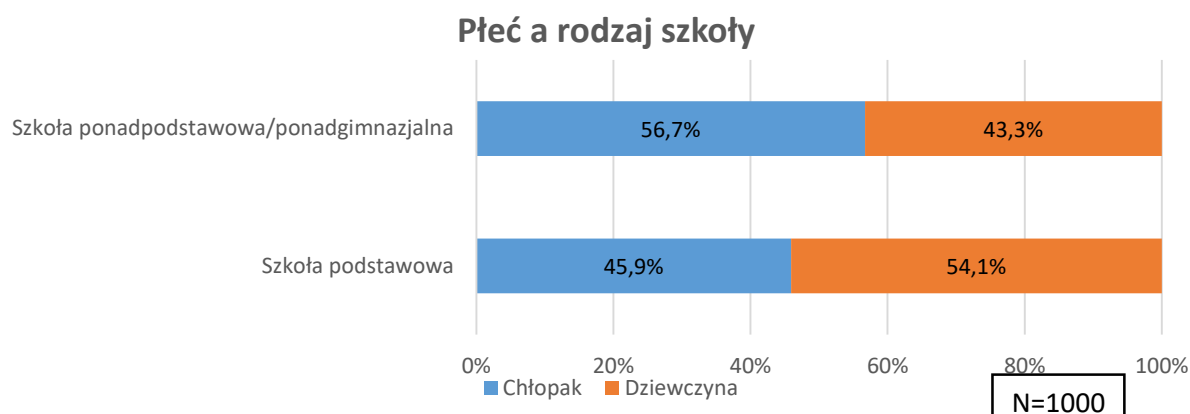
Wykres 9 Rodzaj szkoły

Źródło: badanie własne

Ankietowane zbiorowości uczniów poszczególnych typów szkół charakteryzowały się odmienną strukturą płciową. Wśród uczniów szkół podstawowych większość stanowiły dziewczęta (54,1%), natomiast wśród uczestniczących w badaniu uczniów szkół ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych przeważali chłopcy (56,7%).

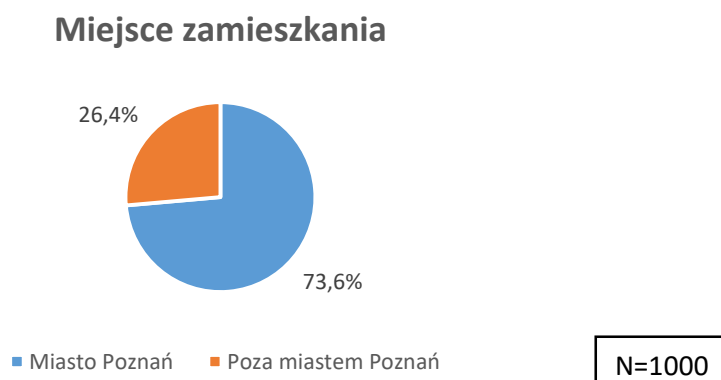
Wykres 10 Płeć uczniów a rodzaj szkoły

Źródło: badanie własne

Wśród uczestników badania zdecydowanie przeważali uczniowie zamieszkujący w mieście Poznań. Stanowili oni niemal ¾ próby. Pozostałe 26,4% ankietowanych osób nie było mieszkańcami stolicy Wielkopolski.

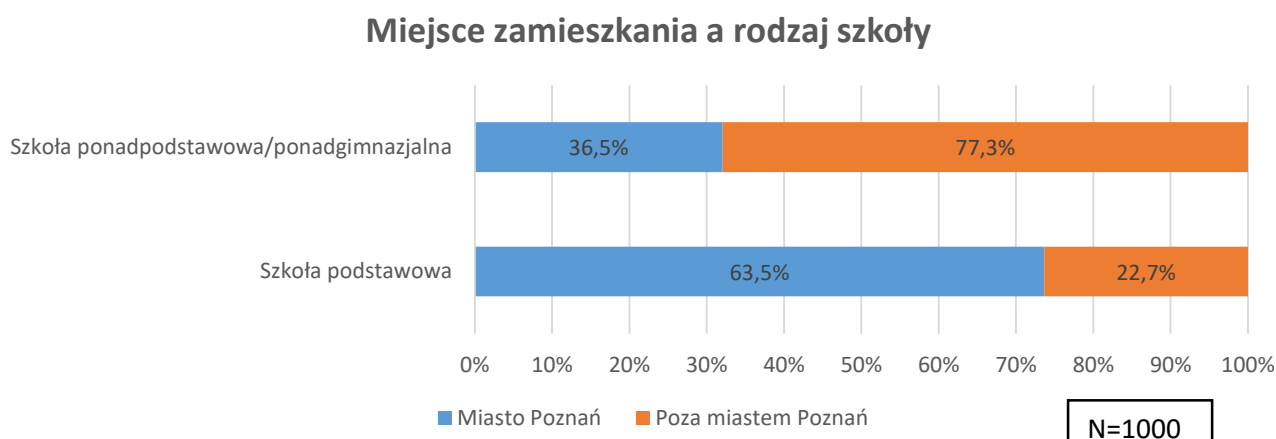
Wykres 11 Miejsce zamieszkania uczniów

Źródło: badanie własne

Zależnie od rodzaju szkoły różna okazała się struktura uczniów pod względem miejsca zamieszkania. Wśród uczniów szkół podstawowych 63,5% było mieszkańcami Poznania, a tylko 22,7% pochodziło spoza tego miasta. W przypadku szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych tylko 36,5% badanych mieszkało w stolicy Wielkopolski, a zdecydowana większość (77,3%) uczniów z tej kategorii nie było mieszkańcami Poznania.

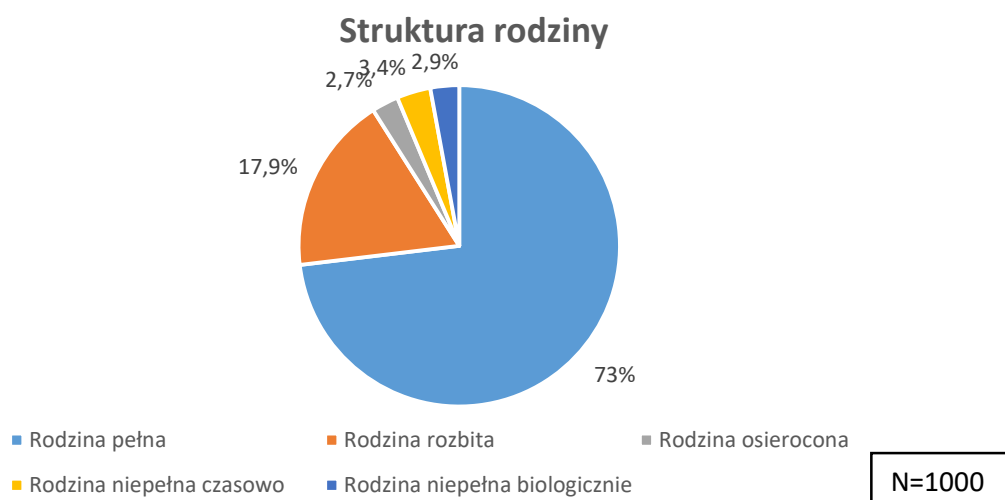
Wykres 12 Miejsce zamieszkania uczniów a rodzaj szkoły

Źródło: badanie własne

Przeważająca większość ankietowanych uczniów poznańskich szkół wychowuje się w rodzinach pełnych (73,1%). Z rodzin rozbitych wywodziło się 17,9% uczniów. Natomiast pochodzenie z rodzin o innej strukturze (osierocona, niepełna czasowo lub biologicznie) było sporadyczne: odsetek wskazań w tych przypadkach kształtował się na poziomie 2,7-3,4%.

Wykres 13 Struktura rodziny uczniów

Źródło: badanie własne

Niemal połowa ankietowanych uczniów poznańskich szkół nie posiada braci (47,4%). Wśród pozostałych 526 osób, które zadeklarowały posiadanie rodzeństwa płci męskiej, zdecydowana większość (76,4%) miała jednego brata.

Również w przypadku posiadania rodzeństwa płci żeńskiej (451 osób), zdecydowana większość ankietowanych miała jedną siostrę (76,3%). Zarówno średnia liczba braci wśród uczniów posiadających braci oraz średnia liczba sióstr wśród uczniów posiadających siostry wynosiła 1,3.

Tabela 4 Liczba braci i sióstr, N=1000.

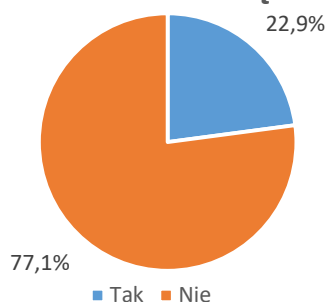
Bracia				Siostry			
Liczba	Częstość	%	% ważnych	Liczba	Częstość	%	% ważnych
1	402	40,2	76,4%	1	344	34,4	76,3%
2	90	9	17,1%	2	83	8,3	18,4%
3	27	2,7	5,1%	3	16	1,6	3,5%
4	3	0,3	0,6%	4	6	0,6	1,3%
5	3	0,3	0,6%	5	2	0,2	0,4%
6	1	0,1	0,2%				
Ogółem	526	52,6	100,0%	Ogółem	451	45,1	100,0%
brak braci	474	47,4		brak sióstr	549	54,9	
	1000	100			1000	100	

Źródło: badanie własne

Zdecydowana większość uczniów poznańskich szkół zamieszkuje tylko z rodzicami i rodzeństwem (77,1%). Pozostali ankietowani uczniowie (22,9%) deklarowali zamieszkiwanie z dziadkami lub innymi członkami dalszej rodziny.

Wykres 14Zamieszkiwanie z dziadkami/innymi członkami dalszej rodziny

Zamieszkiwanie z dalszą rodziną

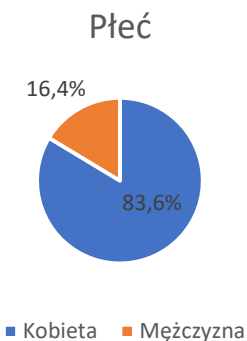
N=1000

Źródło: badanie własne

W badaniu dotyczącym postrzegania problemów uzależnienia od substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży przez nauczycieli uczących w poznańskich szkołach uczestniczyło 55 osób. Wśród badanych zdecydowanie przeważały kobiety (83,6%).

Charakterystyka badanej próby – nauczyciele

Wykres 15 Nauczyciele - płeć

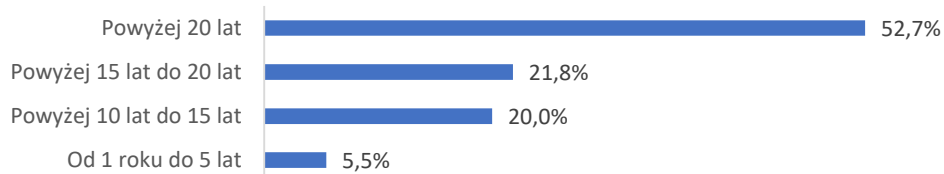

N=55

Ponad połowa badanych nauczycieli posiadała ponad 20 lat doświadczenia w pracy z dziećmi i młodzieżą szkolną. Najmniej liczną kategorię stanowili nauczyciele, których staż w tego rodzaju pracy wynosił od 1 roku do 5 lat (5,5%).

Wykres 16 Nauczyciele - doświadczenie

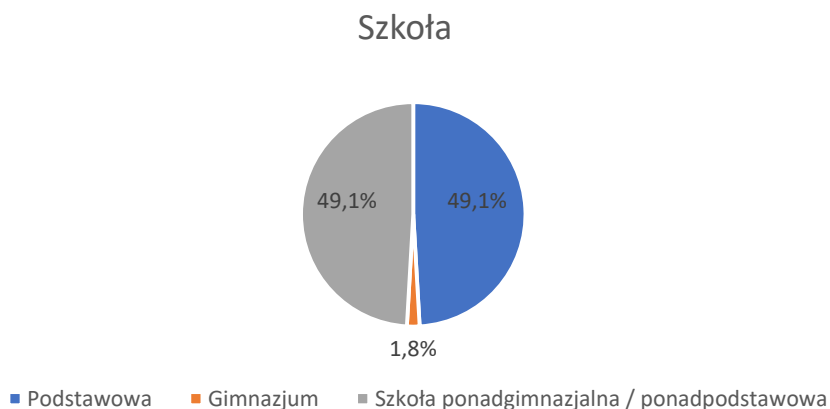
Doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą szkolną

N=55

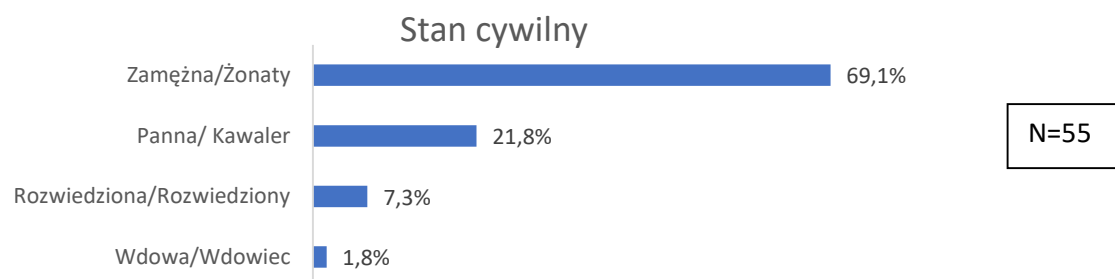
Zbiorowość badaną ze względu na szkołę, w której uczą nauczyciele można podzielić niemalże na dwie połowy – nauczycieli uczących w szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych/ ponadgimnazjalnych. Nauczyciele uczący w gimnazjach stanowili marginalny procent próby (1,8%).

Wykres 17 Nauczyciele – rodzaj szkoły

Blisko 70% respondentów stanowiły osoby zamężne lub żonate, co piąty respondent w chwili badania był stanu wolnego.

Wykres 18 Nauczyciele – stan cywilny

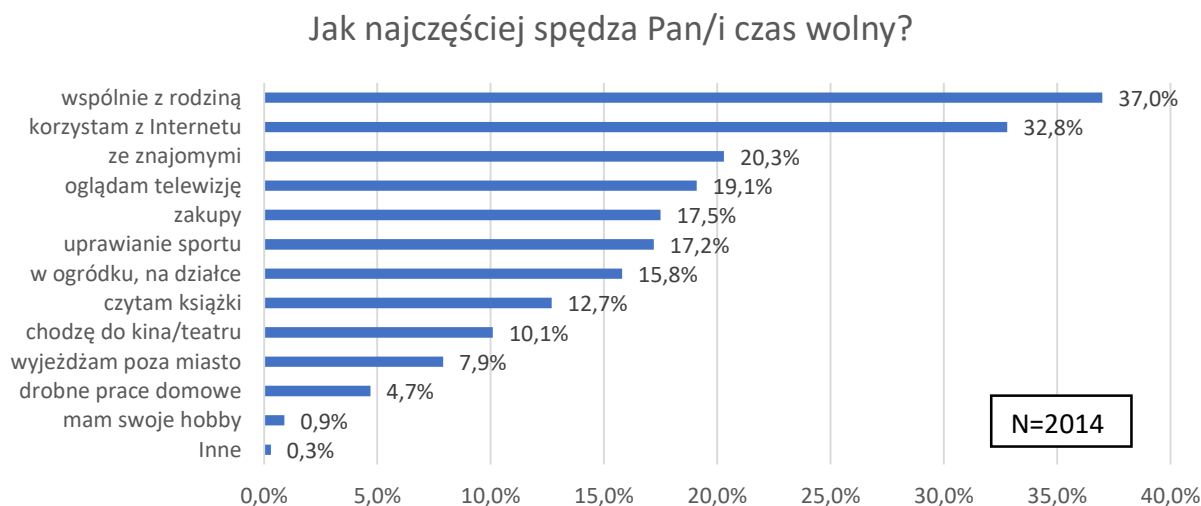

Szczegółowe wyniki badań

Style spędzania wolnego czasu

Dorośli mieszkańcy Poznania zapytani o to jak najczęściej spędzają czas wolny wskazywali, że najczęściej spędzają go z rodziną (37%) oraz korzystając z Internetu (33%). Co piąty badany spędza czas ze znajomymi lub oglądając telewizję. Niespełna 1% badanych wskazał, że ma jakieś hobby.

Wykres 19 Sposób spędzania czasu wolnego – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

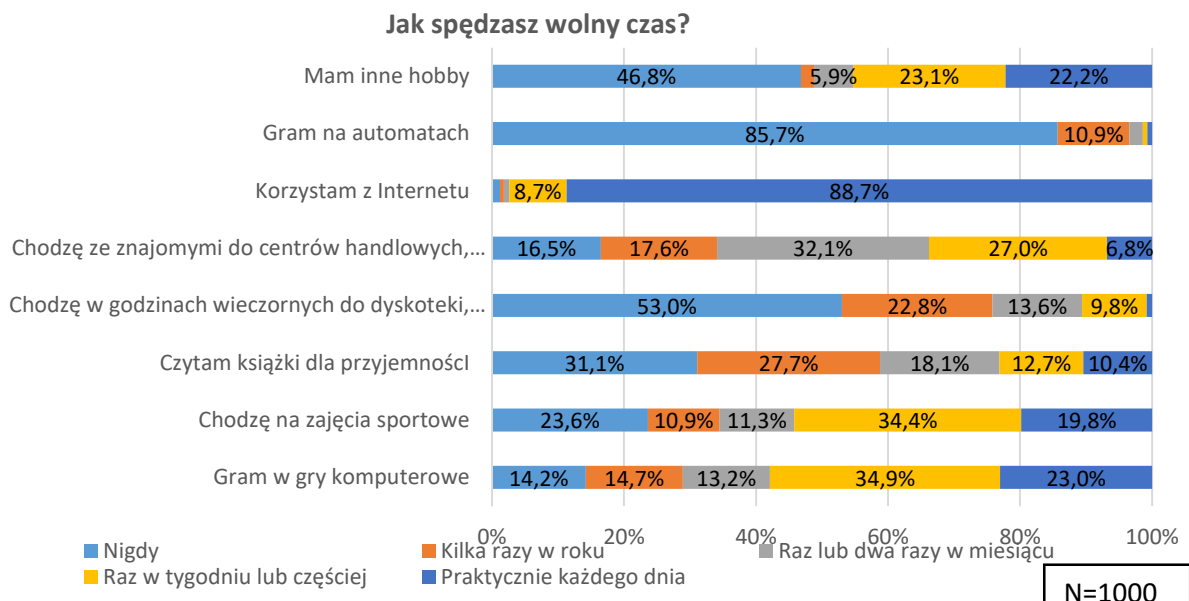
Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać 2 odpowiedzi.

Płeć nie różnicuje znacznie sposobu spędzania wolnego czasu, jedyne różnice uwidaczniają się w przypadku zakupów (20,4% w porównaniu do 14,1%) oraz czytania książek (15,3% w porównaniu do 9,7%), które częściej praktykują kobiety.

W przypadku korzystania z Internetu, która to aktywność była drugą najczęściej podejmowaną przez badanych aktywnością w czasie wolnym uwidoczniła się tendencja do coraz częstszego korzystania z niego przez osoby starsze – odsetek osób, w wieku 65 lat lub powyżej był porównywalny z odsetkiem osób w wieku 18-24 lat, które również zadeklarowały taki sposób spędzania wolnego czasu. Zdecydowanie najczęściej ze znajomymi spotykają się osoby młode (blisko 40%). Osoby w wieku 65 lat i więcej najczęściej spędzają czas oglądając telewizję (30%) lub spędzają czas na działce (20%).

W przypadku dzieci i młodzieży uczęszczającej do poznańskich szkół Internet okazał się być najpopularniejszym narzędziem do spędzania wolnego czasu. Blisko 89% ankietowanych robi to praktycznie każdego dnia. Kolejne 23% niemal codziennie gra w gry komputerowe. Praktycznie każdego dnia czas wolny na swoje inne hobby przeznaczają 22,2% uczniów, co piąty badany uczeń uczęszcza niemal codziennie na zajęcia sportowe, co dziesiąty - codziennie czyta książki dla przyjemności. Warto zauważyć, że niemal co trzeci uczeń (31,1%) nigdy nie czyta książek dla przyjemności, a blisko co piąty (23,6%) w ogóle nie bierze udziału w zajęciach sportowych.

Wykres 20 Sposób spędzania wolnego czasu przez uczniów.

Źródło: badanie własne

Wśród odpowiedzi „inne” najczęściej pojawiało się *rysowanie/malowanie, piłka nożna i jazda na rowerze, jazda konna i jeździectwo, taniec, motoryzacja i muzyka*. Kilkunastu uczniów jako swoje hobby wskazało *jazdę na rolkach i wrotkach, pływanie, śpiew, piłkę ręczną, grę na gitarze, malowanie, koszykówkę*, ogólnie rozumiany *sport*. Pozostałe sposoby spędzania wolnego czasu były wymieniane przez mniej niż 10 osób spośród uczestniczących w badaniu.

Tabela 5 Inne hobby wskazywane przez uczniów, N=528.

Hobby	Liczba wskazań
Rysowanie/malowanie	69
piłka nożna	47
jazda na rowerze (w tym ekstremalna)	43
jazda konna, jeździectwo	26
taniec	26
motoryzacja, samochody	24
muzyka	24
jazda na rolkach, wrotkach (w tym ekstremalna)	18
pływanie	17
śpiew	17
piłka ręczna	15
gra na gitarze	14
koszykówka	11
siłownia	11
sport	11

fotografia	10
motocykle, motorowery	10

Źródło: badanie własne

Niezależnie od płci czy wieku respondentów dominującą aktywnością było codzienne korzystanie z Internetu. Działania takie każdego dnia podejmowało 89,6% chłopców i 87,8% dziewcząt, a także 85,4% uczniów szkół podstawowych i aż 92,4% uczniów szkół ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych.

Główne różnice między chłopcami i dziewczętami dotyczyły częstotliwości grania w gry komputerowe, uczestnictwa w zajęciach sportowych i czytania książek dla przyjemności. Codziennie po gry komputerowe sięgało aż 36,3% chłopców i jedynie 9,2% dziewcząt, zaś po książki 16,1% dziewcząt i zaledwie 4,9% chłopców. Ponadto znacznie więcej chłopców (25,1%) niż dziewcząt (14,3%) deklaroowało niemal codzienny udział w zajęciach sportowych.

Wszystkie trzy wyżej wymienione aktywności (tj. gry komputerowe, zajęcia sportowe, czytanie dla przyjemności) częściej były podejmowane przez młodszych ankietowanych. Wśród uczniów szkół podstawowych 26,9% niemal codziennie grało w gry komputerowe, 22,2% uczęszczało na zajęcia sportowe, a 13,1% czytało książki dla przyjemności. W przypadku starszych uczniów odsetki wskazań na podejmowanie tych działań niemal każdego dnia wynosiły odpowiednio 18,6%, 17,1% i 7,4%.

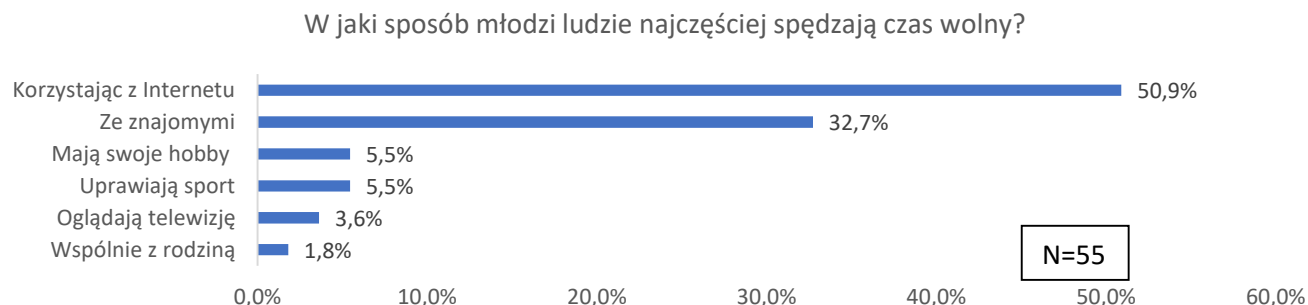
Tabela 6 Sposób spędzania wolnego czasu przez uczniów – odsetek wskazań „praktycznie każdego dnia” w dekompozycji na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania, N=1000.

	Ogółem	Płeć		Rodzaj szkoły		Miejsce zamieszkania	
		Chłopak	Dziewczyna	Szkoła podstawowa	Szkoła ponadpodst./ponadgim.	Miasto Poznań	Poza miastem Poznań
Gram w gry komputerowe	23,0%	36,3%	9,2%	26,9%	18,6%	24,2%	19,7%
Chodzę na zajęcia sportowe	19,8%	25,1%	14,3%	22,2%	17,1%	20,8%	17%
Czytam książki dla przyjemności	10,4%	4,9%	16,1%	13,1%	7,4%	11,7%	6,8%
Chodzę w godzinach wieczornych do dyskoteki, kawiarni itp.	0,8%	0,6%	1,0%	0,4%	1,3%	0,5%	1,5%
Chodzę ze znajomymi do centrów handlowych, parków	6,8%	7,6%	5,9%	6,8%	6,8%	6,8%	6,8%
Korzystam z Internetu	88,7%	89,6%	87,8%	85,4%	92,4%	87,6%	91,7%
Gram na automatach	0,7%	1,0%	0,4%	1,1%	0,2%	0,8%	0,4%
Mam inne hobby	22,2%	22,2%	22,2%	26,4%	17,5%	22,7%	20,8%

Źródło: badanie własne

Również nauczyciele, poproszeni o opinię odnośnie głównych zajęć dzieci i młodzieży w wolnym czasie najczęściej wskazywali na korzystanie z Internetu (50,9%). Co trzeci respondent wskazał, że jego zdaniem uczniowie najczęściej spędzają wolny czas ze znajomymi.

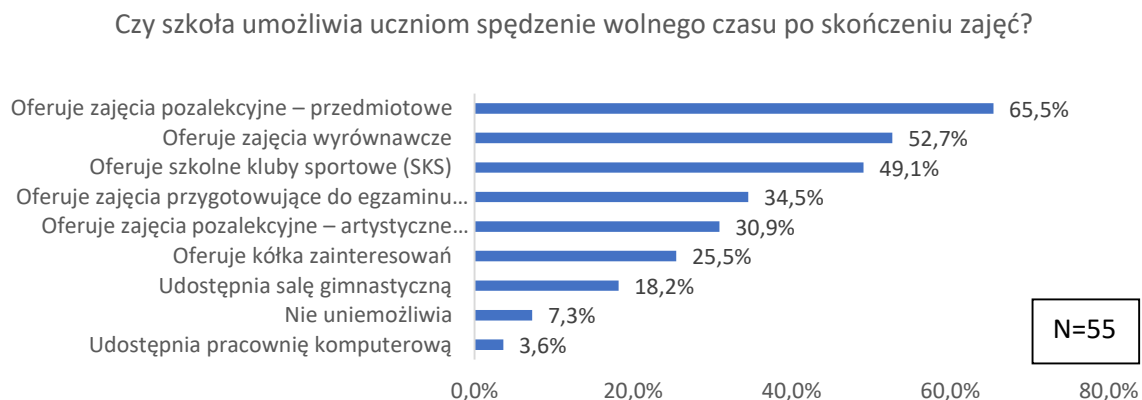
Wykres 21 Sposób spędzania czasu wolnego młodych ludzi w opinii nauczycieli

Źródło: badanie własne

Blisko 2 na 3 badanych nauczycieli wskazało, że szkoła, w której uczą oferuje uczniom przedmiotowe zajęcia pozalekcyjne (65,5%). Połowa respondentów zadeklarowała, że szkoły w których uczą umożliwiają uczniom uczęszczanie na zajęcia wyrównawcze lub zajęcia oferowane przez szkolne kluby sportowe, mające miejsce po skończeniu regularnych zajęć. Nieco ponad 7% badanych wskazało, że szkoła nie umożliwia uczniom spędzania wolnego czasu po skończeniu zajęć. Najrzadziej wskazywaną formą aktywności oferowaną uczniom była ta, związana z wykorzystaniem pracowni komputerowej, którą szkoła udostępnia.

Wykres 22 Czy szkoła umożliwia uczniom spędzenie czasu wolnego po skończeniu zajęć – w opinii nauczycieli

Źródło: badanie własne

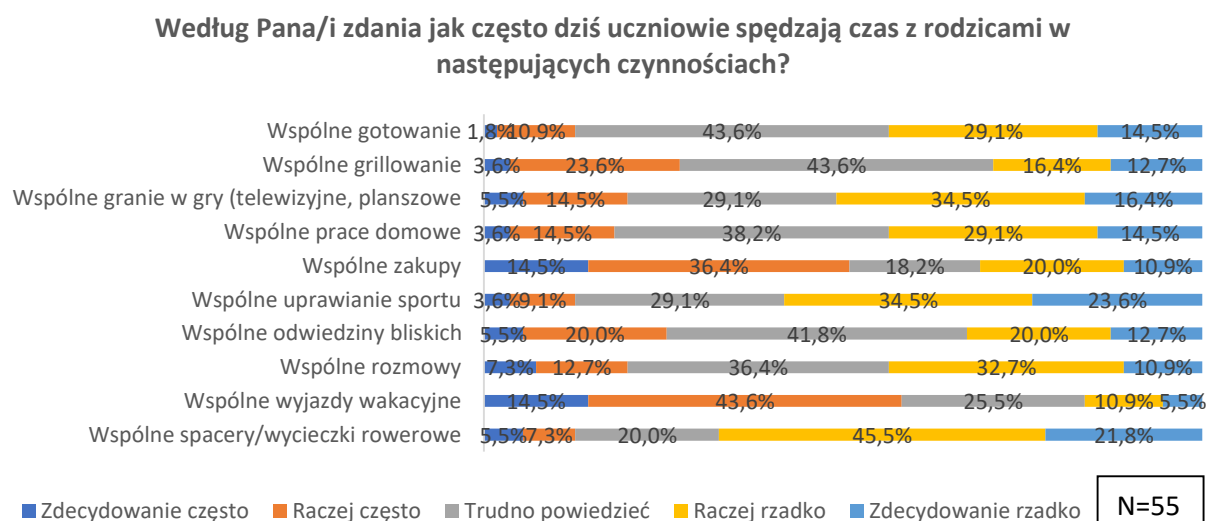
Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Nauczyciele zapytani o to, jak często uczniowie spędzają czas ze swoimi rodzicami wykonując poszczególne czynności czy aktywności wskazali, że w ich opinii czynnościami, które najczęściej uczniowie wykonują ze swoimi rodzicami i robią to w zdecydowanie dużej częstotliwości były wspólne zakupy oraz wspólne wyjazdy wakacyjne. Również te dwie aktywności były najliczniej podawane jako te, które mają miejsce najczęściej – wspólne wyjazdy wakacyjne – 58,1% oraz wspólne zakupy – 50,9%². Aktywnością wskazaną jako ta, którą uczniowie najrzadziej podejmują ze swoimi rodzicami było wspólne uprawianie sportu - 23,6% wskazań przy odpowiedzi „zdecydowanie rzadko”. Dodatkowo badani nauczyciele wskazali, że ponad 67% uczniów rzadko spędza z rodzicami czas na

² Zostały zsumowane odpowiedzi „zdecydowanie często” oraz „raczej często”.

wspólnych spacerach czy wycieczkach rowerowych.³ Największa ilość badanych miała problemy z jednoznacznym osądem co do częstotliwości danej aktywności w przypadku wspólnego gotowania oraz wspólnego grillowania uczniów z ich rodzicami (43,6%).

Wykres 23 Spędzanie czasu rodziców z dziećmi w opinii nauczycieli

Źródło: badanie własne

Deklaracje odnośnie stylu spędzania wolnego czasu zarówno przez dorosłych mieszkańców Poznania oraz dzieci i młodzież uczącą się w poznańskich szkołach współgrają z opiniami nauczycieli, którzy uczą w poznańskich szkołach, które zostały objęte badaniem. Internet stał się jednym z podstawowych narzędzi wykorzystywanych zarówno przez młodszych jak i starszych mieszkańców Poznania. Taki styl spędzania wolnego czasu jest najczęstszy wśród najmłodszych kategorii wiekowych (ponad 80% przebadanych uczniów wskazało, że korzysta z Internetu każdego dnia podczas swojego czasu wolnego), słabnie wśród starszych mieszkańców Poznania, w dalszym ciągu zajmując jednak drugą pozycję. Dorośli najczęściej poświęcają swój wolny czas na spędzanie go z rodziną, co wiąże się na pewno w dość dużej części z faktem, że blisko ¼ z nich to osoby zamężne lub żonate, część z nich posiada zapewne potomstwo. Posiadanie własnej rodziny implikuje i niejako narzuca taki model spędzania wolnego czasu. Wśród dzieci i młodzieży czas wolny, jeśli nie jest przez nich spożytkowany na aktywności w ramach Internetu, jest często spędzany w gronie znajomych. Młodzi poznaniacy częściej decydują się na rozrywki w domowym zaciszu, rzadziej chodzą do różnego rodzaju lokali lub uczęszczają na zajęcia różnego typu, choćby te oferowane np. przez szkołę. Jednocześnie ponad połowa nauczycieli, którzy wzięli udział w badaniu deklaruje, że szkoły, w których uczą oferują zarówno dodatkowe zajęcia przedmiotowe jak również zajęcia wyrównawcze oraz skorzystanie ze szkolnych klubów sportowych.

Styl spożywania alkoholu przez dzieci, młodzież i dorosłych mieszkańców Poznania

Starając się możliwie najwierniej odtworzyć rzeczywisty obraz spożywania napojów alkoholowych zarówno przez dzieci i młodzież, jak i dorosłych mieszkańców Poznania w kwestionariuszu ankiety znalazły się pytania dotyczące częstotliwości, okoliczności i kontekstu spożywania alkoholu właśnie przez wymienione wyżej kategorie wiekowe wśród poznaniaków.

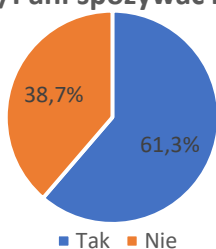
³ Zostały zsumowane odpowiedzi „zdecydowanie rzadko” oraz „raczej rzadko”.

Częstotliwość spożywania napojów alkoholowych

Wśród dorosłych mieszkańców Poznania ponad 60% badanych wskazało, że zdarza się im spożywać alkohol. Wskazania te były niższe niż w przypadku reprezentatywnych badań ogólnopolskich, gdzie ponad 80% Polaków zadeklarowało, że spożywa napoje alkoholowe.⁴

Wykres 24 Spożywanie alkoholu - mieszkańcy Poznania

Czy zdarza się Panu/Pani spożywać napoje alkoholowe?

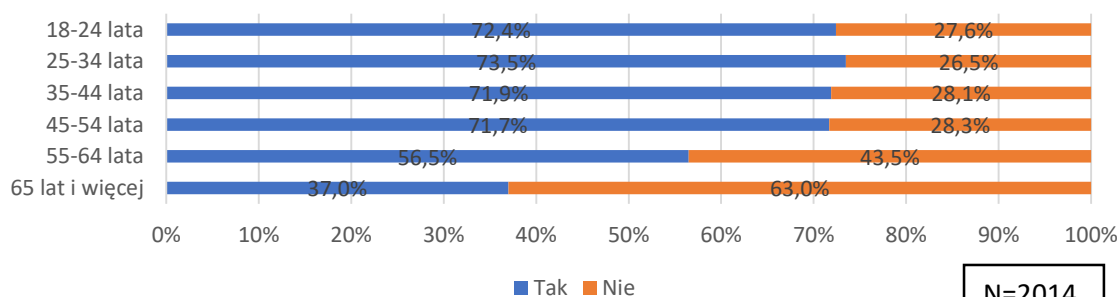
N=2014

Źródło: badanie własne

Częściej picie alkoholu deklarują mężczyźni (68%), niż kobiety (56%). Tendencja ta, jest zgodna z trendem ogólnopolskim, który również wskazuje na częstsze sięganie po napoje alkoholowe przez mężczyzn w porównaniu do kobiet (odpowiednio 89% i 80%). Wśród badanych w wieku do 54 lat częstotliwość deklaracji odnośnie spożywania alkoholu lub abstynencji są na bardzo zbliżonym poziomie. Dostrzegalne różnice istnieją wśród osób nieco starszych – ponad 40% osób w wieku 55-64 lat i ponad 60% w wieku 65 lat i więcej deklaruje, że nie zdarza im się spożywać napojów alkoholowych. Podobna tendencja zauważalna jest również w odniesieniu do całego kraju – poziom deklaracji spożycia alkoholu jest najwyższy wśród najmłodszej kategorii wiekowej (18-24 lat – 94%), najniższy – wśród najstarszych osób biorących udział w badaniu (60 lat i więcej – 73%).⁵

Wykres 25 Spożywanie alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania

Czy zdarza się Panu/Pani spożywać napoje alkoholowe?

N=2014

Źródło: badanie własne

Pod względem wykształcenia wśród respondentów nie zauważono istotnych różnic, ani istotnych statystycznie zależności ze względu na deklarację spożywania lub też niespożywania alkoholu. Różnice takie zostały natomiast zauważone podczas wspomnianego już wcześniej reprezentatywnego ogólnopolskiego badania dotyczącego

⁴ Raport „Spożycie alkoholu w Polsce w 2012 r.”, TNS Polska, źródło: <http://www.tnsglobal.pl/informacje/jak-pija-alkohol-wspolczesni-polacy/>.

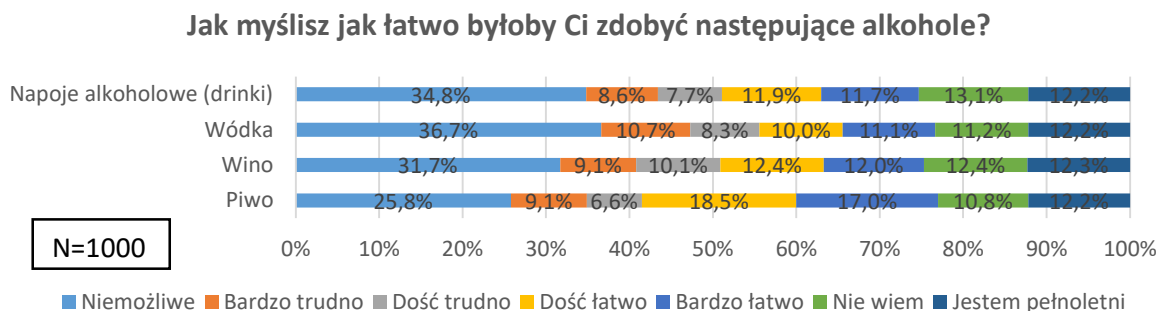
⁵ *Ibidem*.

wzorów konsumpcji alkoholu przez współczesnych Polaków, które wykazało, że wraz ze wzrostem wykształcenia, wzrasta ilość osób, które deklarują, że spożywają napoje alkoholowe (począwszy od 70% w przypadku osób z wykształceniem podstawowym, kończąc na 90% wśród osób z wykształceniem wyższym).⁶

Uczniowie, przez wzgląd na brak możliwości pozyskania zgodnie z prawem napojów alkoholowych⁷, nie zostali zapytani o deklaratywne spożycie alkoholu, a o opinię co do trudności czy łatwości pozyskania poszczególnych trunków.

Opinie uczniów na temat łatwości zdobycia różnych rodzajów alkoholu były zróżnicowane, choć opinie o łatwości przeważają nad opiniami o trudności. Tylko co czwarty badany (25,8%) przyznał, że niemożliwe dla niego byłoby zdobycie piwa, w przypadku wina odsetek ten wzrastał do 31,7%, w przypadku drinków – do 34,8%, natomiast niemożliwość zdobycia wódki deklarowało 36,7% ankietowanych uczniów. Niemniej jednak należy podkreślić, że suma wskazań na *bardzo łatwo* i *dość łatwo* (od 21,1% dla wódki do 35,5% dla piwa) w przypadku każdego z wymienionych alkoholi była wyższa niż suma wskazań na *bardzo trudno* i *raczej trudno* (od 15,7% dla piwa do 19,2% dla wina). Najczęściej jako alkohol bardzo trudny do zdobycia wskazywana była wódka (10,7%), natomiast jako alkohol bardzo łatwy do zdobycia – piwo (17% ankietowanych uczniów mogłoby je zdobyć w bardzo łatwy sposób). Należy przy tym pamiętać, że większość badanych uczniów nie ukończyła jeszcze 18 roku życia, co, zgodnie z przepisami prawa, uniemożliwia im legalny zakup alkoholu. Tylko 12,2% uczestników badania stanowiły osoby pełnoletnie, które mogły same dokonać zakupu alkoholu.

Wykres 26 Łatwość zdobycia alkoholu przez uczniów.

Źródło: badanie własne

Nieznacznie lepiej przedstawia się kwestia dostępności alkoholu w opinii uczniów niepełnoletnich. Wśród ankietowanych, którzy nie ukończyli 18 roku życia i nie mają legalnej możliwości zakupu alkoholu, odsetki wskazań na niemożliwość nabycia poszczególnych rodzajów alkoholu były wyższe. Całkowity brak możliwości zdobycia piwa deklarowało 29,4% uczniów (w tym 32,8% dziewcząt i 41,7% uczniów szkół podstawowych), w przypadku wina było to 36,1% ankietowanych (50,4% uczniów szkół podstawowych), w przypadku drinków – 39,6% (43,7% dziewcząt i 54,5% uczniów szkół podstawowych), a w przypadku wódki – 41,6% badanych (46,8% dziewcząt i 58,3% uczniów szkół podstawowych). Należy również wskazać, że relatywnie rzadko pojawiała się sytuacja, w której uczestnicy badania nie potrafili ocenić stopnia łatwości zdobycia przez siebie wybranych rodzajów alkoholu i wybierali odpowiedź *nie wiem* (maksymalnie kilkanaście % wskazań, niezależnie od płci czy typu szkoły).

⁶ Ibidem.

⁷ W większości badani uczniowie nie ukończyli 18 roku życia.

Na podstawie deklaracji respondentów można powiedzieć, że niezależnie od rodzaju alkoholu chłopcy mają do niego łatwiejszy dostęp niż dziewczęta. Chłopcy częściej niż ich koleżanki deklarowali, że łatwe jest dla nich zdobycie piwa (44,2% vs 36,4%), wina (30,7% vs 24,8%), wódki (27,6% vs 20,2%) czy drinków (31,8% vs 21,7%). Jednocześnie dziewczynki częściej niż chłopcy uważały, że pozyskanie poszczególnych rodzajów alkoholu jest dla nich niemożliwe. Wśród dziewcząt 32,8% uznało za nierealne zdobycie piwa (26,3% chłopców), 39% nie potrafiłoby zdobyć wina (33,6% chłopców), 46,8% wódki (36,8% chłopców), a 43,7% - drinków (35,9% chłopców).

Natomiast, co w pewnym sensie zrozumiałe (choćby ze względu na coraz poważniejszy, dojrzały wygląd zewnętrzny), wraz z wiekiem uczniów wzrastał odsetek wskazań na łatwość zdobycia poszczególnych alkoholi, a malało przekonanie o niemożliwości ich zdobycia. Wśród niepełnoletnich uczniów szkół ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych tylko 10,8% uznało za niemożliwe zdobycie piwa, 14,8% nie zdobyłoby wina, 16,5% wódki, a 17,4% drinków. Z kolei dla uczniów szkół podstawowych odsetki te wynosiły odpowiednio 41,7%, 50,4%, 58,3% i 54,5%. Łatwość zdobycia piwa deklarowało natomiast 66,4% starszych uczniów szkół (23,2% uczniów szkół podstawowych), wina – 51,6% (12% najmłodszych), drinków – 49,1% (12,2% uczniów młodszych), a wódki – 47,3% (8,5% uczniów szkół podstawowych).

Ciekawe wyniki przynosi porównanie odpowiedzi uczniów w zależności od ich miejsca zamieszkania. Okazuje się bowiem, że uczniowie nie będący mieszkańcami miasta Poznań deklarowali znacznie większą łatwość zdobycia wszystkich rodzajów alkoholi. Ponad połowa (56,3%) uczniów mieszkających poza Poznaniem bardzo lub dość łatwo potrafiłaby zdobyć piwo, 45,4% nie miałoby problemów z pozyskaniem wina, 42,2% - drinków, a 38,6% z łatwością zdobyłoby wódkę. W przypadku uczniów mieszkających w Poznaniu odsetki wskazań na łatwość dostępu do poszczególnych alkoholi kształtowały się na znacznie niższym poziomie i wynosiły odpowiednio 35,1%, 22%, 21,8% i 19,2%. Jednocześnie uczniowie będący mieszkańcami Poznania znacznie częściej niż ich koledzy mieszkający poza granicami administracyjnymi miasta przyznawali, że zdobycie alkoholu byłoby dla nich niemożliwe. Różnica była znacząca i wynosiła kilkanaście procent, np. wśród ankietowanych uczniów mieszkających w Poznaniu aż 46,1% uznało, że niemożliwe byłoby dla nich zdobycie wódki, podczas gdy wśród uczniów niemieszkających w Poznaniu odsetek ten wynosił zaledwie 28%. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że zdecydowana większość ankietowanych uczniów niemieszkających w Poznaniu uczęszczała do szkół ponadpodstawowych czy ponadgimnazjalnych (77,3%), czyli były to osoby starsze, które mają większe możliwości w zakresie zdobycia alkoholu.

Tabela 7 Łatwość zdobycia alkoholu przez uczniów w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania, N=1000.

	Ogółem	Płeć		Rodzaj szkoły		Miejsce zamieszkania	
		Chłopak	Dziewczyna	Szkoła podstawowa	Szkoła ponadpodst./ ponadgim.	Miasto Poznań	Poza miastem Poznań
piwo							
Niemożliwe	29,4%	26,3%	32,8%	41,7%	10,8%	33%	18,3%
Bardzo trudno	10,4%	11,2%	9,5%	13,9%	5,1%	11,7%	6,4%
Dość trudno	7,5%	7,4%	7,6%	7,8%	7,1%	6,5%	10,6%
Dość łatwo	21,1%	23,6%	18,3%	15,2%	29,9%	19,8%	24,6%
Bardzo łatwo	19,4%	20,6%	18,1%	8,0%	36,5%	15,3%	31,7%
Nie wiem	12,3%	10,9%	13,8%	13,5%	10,5%	13,6%	8,3%
wino							
Niemożliwe	36,1%	33,5%	39,0%	50,4%	14,8%	40,2%	23,9%

Bardzo trudno	10,4%	11,6%	9,0%	12,0%	8,0%	10,8%	9,2%
Dość trudno	11,5%	10,7%	12,4%	12,2%	10,5%	11,7%	11%
Dość łatwo	14,1%	15,8%	12,4%	7,2%	24,5%	11,5%	22%
Bardzo łatwo	13,7%	14,9%	12,4%	4,8%	27,1%	10,5%	23,4%
Nie wiem	14,1%	13,6%	14,8%	13,5%	15,1%	15,3%	10,6%
wódka							
Nieemożliwe	41,6%	36,8%	46,8%	58,3%	16,5%	46,1%	28%
Bardzo trudno	12,2%	14,4%	9,7%	13,5%	10,3%	12,4%	11,5%
Dość trudno	9,5%	9,4%	9,5%	7,4%	12,5%	8,3%	12,8%
Dość łatwo	11,4%	13,6%	9,0%	4,9%	21,1%	9,5%	17%
Bardzo łatwo	12,6%	14,0%	11,2%	3,6%	26,2%	9,7%	21,6%
Nie wiem	12,8%	11,8%	13,8%	12,3%	13,4%	13,9%	9,2%
napoje alkoholowe (drinki)							
Nieemożliwe	39,6%	35,9%	43,7%	54,5%	17,4%	43,8%	27,1%
Bardzo trudno	9,8%	9,6%	10,0%	12,5%	5,7%	10,2%	8,7%
Dość trudno	8,8%	9,4%	8,1%	6,6%	12,0%	8,2%	10,6%
Dość łatwo	13,6%	15,8%	11,2%	8,2%	21,7%	11,8%	18,8%
Bardzo łatwo	13,3%	16,0%	10,5%	4,0%	27,4%	10%	23,4%
Nie wiem	14,9%	13,3%	16,6%	14,2%	16,0%	16,1%	11,5%

Źródło: badanie własne

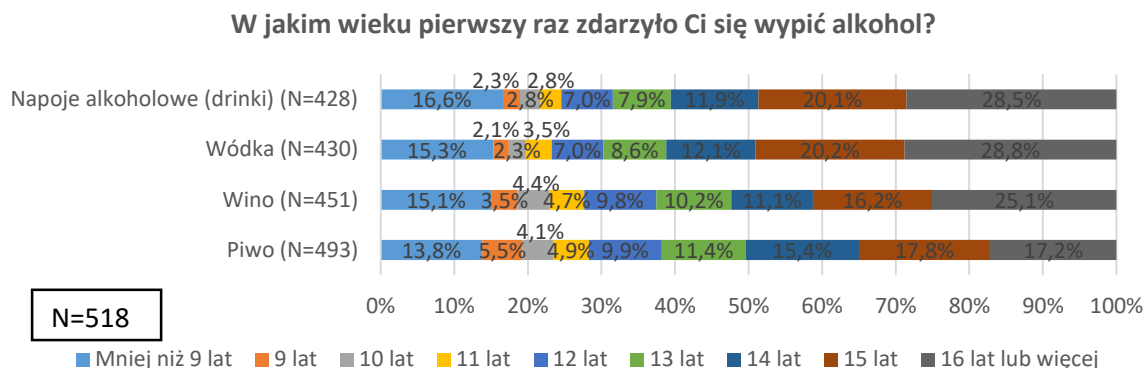
Uczniowie zostali również zapytani o to, jak w ich wypadku wyglądał pierwszy kontakt z alkoholem, czy mają go już za sobą, jaki alkohol został przez nich spożyty jako pierwszy i w jakim wieku miało to miejsce.

Na podstawie deklaracji uczestników badania można wskazać, że napojem najczęściej towarzyszącym inicjacji alkoholowej jest piwo – uczniowie sięgali po nie relatywnie najwcześniej. W wieku 9 lat i mniej po raz pierwszy piwa napiło się 19,3% uczniów, a ogółem niemal połowa (49,6%) ankietowanych pierwszy kontakt z tym alkoholem miała w wieku 13 lat i mniej. Mając nie więcej niż 13 lat wina spróbowało po raz pierwszy 47,7% badanych, w przypadku drinków było to 39,4%, zaś w przypadku wódki – niewiele mniej – 38,8% ankietowanych. Z kolei pierwszy kontakt z piwem w wieku 16 i więcej lat miało tylko 17,2% badanych, wyższe okazały się odsetki osób, które w tym wieku po raz pierwszy próbowały wina (25,1%), drinków (28,5%) czy wódki (28,8%). Warto w tym momencie odwołać się do opinii osób zajmujących się terapią uzależnień i wskazać na spore zagrożenie, jakie niesie ze sobą wysoki odsetek dzieci i młodzieży, które mają już na początku dorastania kontakt z alkoholem. Psycholog dr hab. Małgorzata Dragan wskazuje na bardzo newralgiczny okres dojrzewania jako szansę dla profilaktyki ewentualnych uzależnień od substancji psychoaktywnych przy jednoczesnej „krytyczności” tego czasu dla formowania się przyszłych wzorców korzystania np. z alkoholu:

„Ale wcześniej można zwrócić uwagę na czynniki ryzyka, „wychwycić” grupę osób szczególnie zagrożonych tym, że picie problemowe będzie się utrzymywać. Można zatem powiedzieć, że wczesna dorosłość to rodzaj „krytycznego okna”, gdy chodzi o alkohol i kształtowanie się wzorców picia.”⁸

⁸ J. Podgórska, W jakich sytuacjach kobiety zaglądają do kieliszka, Polityka, źródło: <https://www.polityka.pl/jamyon/1693422,1,w-jakich-sytuacjach-kobiety-zagladaja-do-kieliszka.read>.

Wykres 27 Wiek inicjacji alkoholowej w zależności od rodzaju alkoholu.

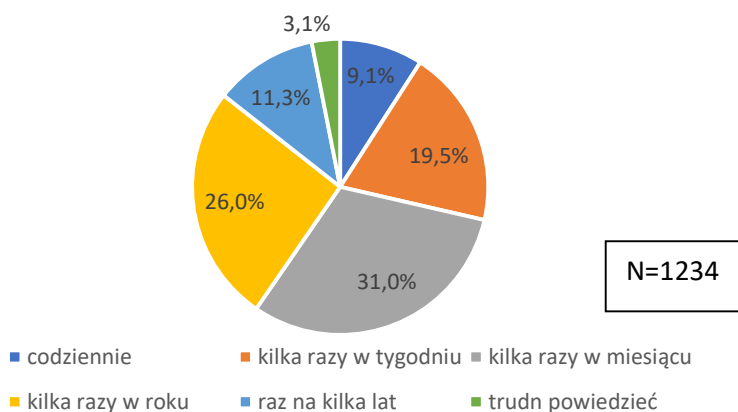

Źródło: badanie własne

Dorośli mieszkańcy Poznania zapytani o częstotliwość spożywania napojów alkoholowych najczęściej wskazywali, że spożywają je kilka razy w miesiącu – 31%. Co czwarty badany spożywa alkohol rzadko, bo kilka raz w roku. Codzienne picie alkoholu zadeklarowało 9% badanych. Warto wskazać, że co dziesiąty dorosły poznanianin spożywa alkohol bardzo okazjonalnie – raz na kilka lat.

Wykres 28 Częstotliwość spożywania napojów alkoholowych przez dorosłych mieszkańców Poznania.

Jak często spożywa Pan/i napój alkoholowy (piwo, wódkę, drinki, wino itp.)?

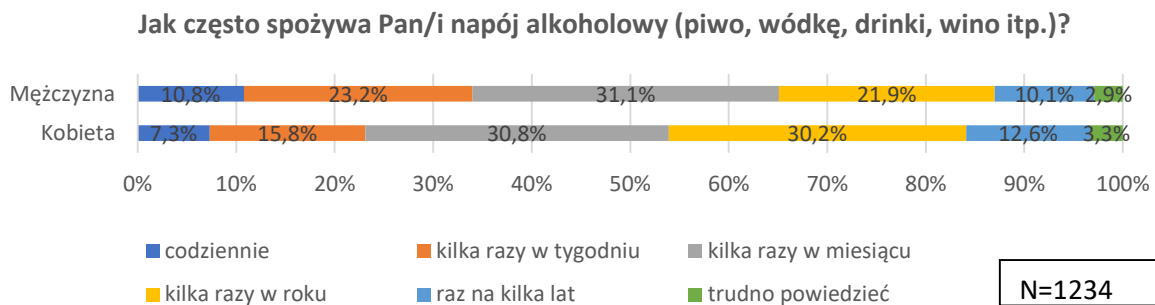

Źródło: badanie własne

Analizując powyższe pytanie w odniesieniu do płci respondentów należy wskazać, że badani mężczyźni konsekwentnie wskazywali na częstsze spożywanie alkoholu w porównaniu do kobiet. Mężczyźni częściej niż kobiety piją alkohol codziennie (10,8% w porównaniu do 7,3%). Kobiety w większym stopniu decydują się na spożywanie alkoholu kilka razy w roku lub rzadziej (42,8% w porównaniu do 32,0%)⁹.

⁹ Zsumowane zostały odpowiedzi „raz na kilka lat” i „kilka razy w roku”.

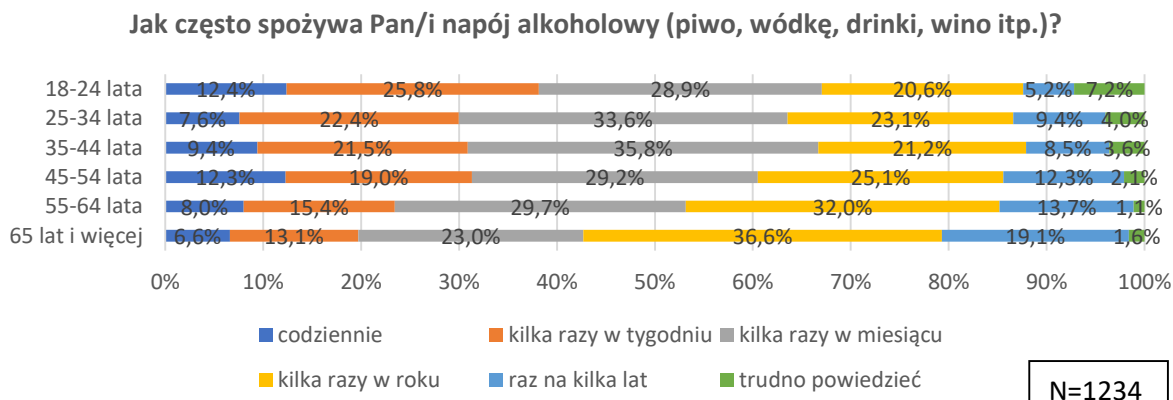
Wykres 29 Częstotliwość spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania.

Źródło: badanie własne

Blisko 40% respondentów w wieku 18-24 lata pije alkohol codziennie lub kilka razy w tygodniu. Najrzadsze spożywanie alkoholu deklarują osoby najstarsze – 55,7% z nich spożywa alkohol kilka razy w roku lub rzadziej.

Wykres 30 Częstotliwość spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania

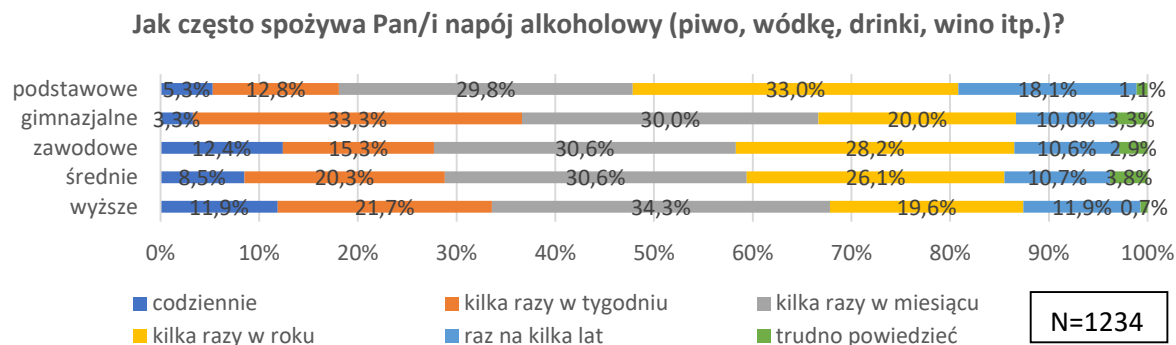
Źródło: badanie własne

Najczęściej po alkohol sięgają osoby z wykształceniem gimnazjalnym (36,6%) oraz osoby posiadające wykształcenie wyższe (33,6%)¹⁰, najrzadziej – osoby z wykształceniem podstawowym (51,1%) oraz osoby mające wykształcenie zawodowe (38,8%)¹¹.

¹⁰ Zsumowane zostały odpowiedzi „codziennie” i „kilka razy w tygodniu”.

¹¹ Zsumowane zostały odpowiedzi „raz na kilka lat” i „kilka razy w roku”.

Wykres 31 Częstotliwość spożywania alkoholu a wykształcenie - mieszkańcy Poznania

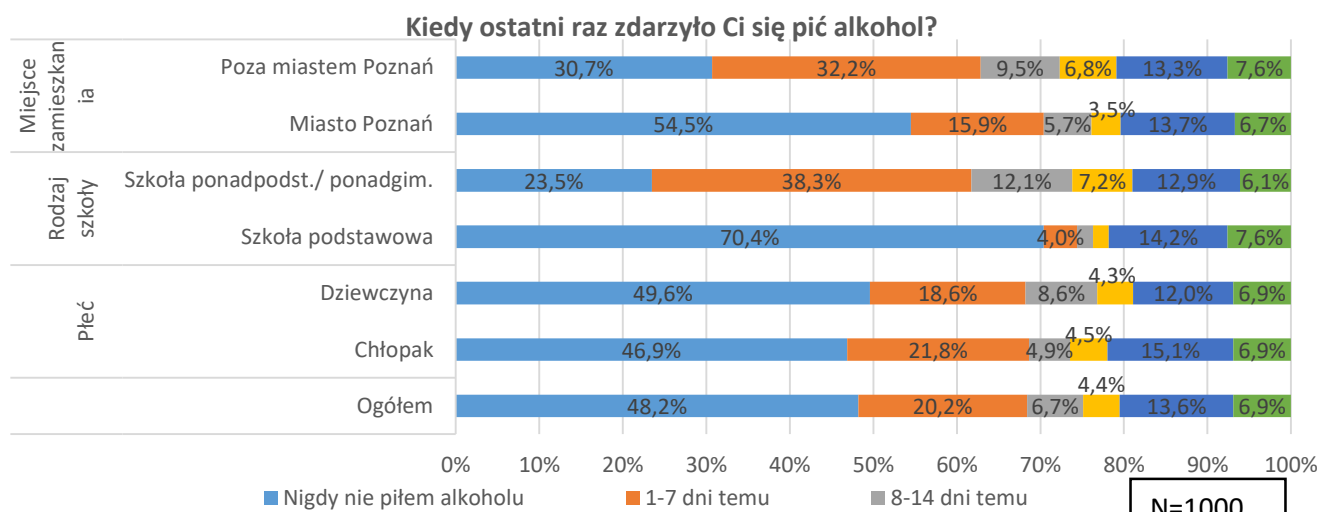

Źródło: badanie własne

Kolejne pytanie kwestionariusza dotyczyło już bezpośrednio kwestii spożywania alkoholu przez uczestników badania. Na podstawie deklaracji uczniów poznańskich szkół można stwierdzić, że niemal co drugi z nich (48,2%) nigdy nie pił alkoholu. Co zrozumiałe, odsetek wskazań na brak doświadczeń z alkoholem malał wraz z wiekiem respondentów. Wśród uczniów szkół podstawowych alkoholu nigdy nie próbowało 70,4% ankietowanych, zaś wśród uczniów szkół ponadpodstawowych lub ponadgimnazjalnych tylko 21,6% nigdy nie piło alkoholu. Niewielkie okazały się różnice płciowe w zakresie spożywania alkoholu. Brak jakichkolwiek doświadczeń związanych z alkoholem deklarowało bowiem 46,9% chłopców uczestniczących w badaniu, zaś wśród dziewcząt odsetek ten ukształtował się na nieznacznie wyższym poziomie i wynosił 49,6%.

Wśród uczestników badania co piąty (20,2%) uczeń po raz ostatni spożywał alkohol w okresie tygodnia poprzedzającego realizację badania, 6,7% ankietowanych robiło to dwa tygodnie temu, 13,6% ponad miesiąc temu, a 6,9% ponad rok temu. Najwyższy odsetek wskazań na spożywanie alkoholu w okresie jednego tygodnia przed badaniem wystąpił wśród uczniów szkół ponadpodstawowych (38,3%) oraz zamieszkających poza miastem Poznaniem (32,2%); był również nieznacznie wyższy wśród chłopców (21,8%) niż wśród dziewcząt (18,6%).

Wykres 32 Ostatni kontakt z alkoholem ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.

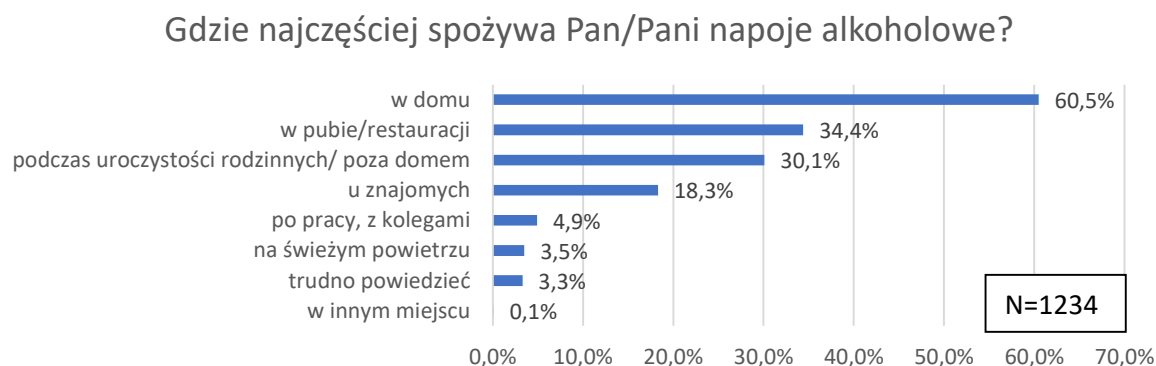
Źródło: badanie własne

Wyniki uzyskane zarówno podczas badania prowadzonego wśród dorosłych mieszkańców Poznania oraz wśród uczniów poznańskich szkół wskazują na to, że to mężczyźni (oraz chłopcy, będący jeszcze np. w szkole podstawowej lub ponadpodstawowej) częściej sięgają po alkohol, mają również tendencję do częstszego sięgania po trunki wysokoprocentowe. Należy dodać, że w przypadku niepełnoletnich uczniów, również to chłopcy deklarują łatwiejszy dostęp do alkoholu niż dziewczęta. Trudność ze zdobyciem napojów alkoholowych jest zależna nie tylko od płci, ale również od mocy alkoholu – im trunek jest mocniejszy, tym uczniowie częściej wskazywali na trudność związaną z pozyskaniem go. Co warto dodać, uczniowie poznańskich szkół mieszkający poza samym Poznaniem deklarują większą dostępność do napojów alkoholowych aniżeli ich koleżanki i koledzy mieszkający w stolicy Wielkopolski. Inicjacja alkoholowa najczęściej ma miejsce w wieku 13 lat lub wcześniej, a napojem, który jej towarzyszy jest piwo. Skłonność do dość dużej konsumpcji tego trunku zauważalna jest również w okresie dorosłości – piwo jako napój niskoprocentowy jest spożywany często, głównie przez mężczyzn, którzy oprócz niego często sięgają również po wódkę.

Okoliczności spożywania alkoholu

Dorośli poznaniacy zapytani o to, gdzie najczęściej spożywają alkohol w większości wskazali na własny dom – ponad 60%. Co trzeci respondent spożywa alkohol w pubie/restauracji. Najrzadziej na spożywanie alkoholu badani decydują się w innych miejscach niż te, które zostały wymienione w kafeterii oraz na świeżym powietrzu. Trend świadczący o spożywaniu alkoholu głównie w zaciszu domowym potwierdził się również we wspomnianych wcześniej badaniach ogólnopolskich, które wykazały, że ponad 65% badanych praktykuje najczęściej konsumpcję napojów alkoholowych w takich okolicznościach.¹²

Wykres 33 Miejsce spożywania alkoholu - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

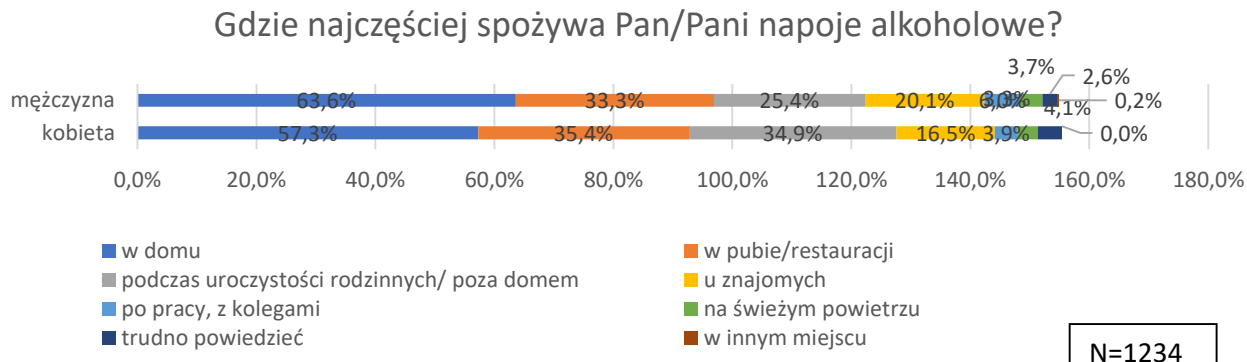
Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać 2 odpowiedzi.

Kobiety nieco częściej niż mężczyźni spożywają alkohol na uroczystościach rodzinnych (35% w porównaniu do 25%). Mężczyźni częściej decydują się na sięgnięcie po alkohol i spożywanie go w swoim domu. Co 5 mężczyzn zadeklarował, że najczęściej spożywa alkohol u znajomych. Tendencję częstszego sięgania po alkohol podczas pobytu w domu przez mężczyzn można zauważyć również w cytowanych wcześniej badaniach – 69% mężczyzn w porównaniu do 62% kobiet decyduje się po sięgnięcie po trunek przebywając we własnym domu.¹³

¹² Raport „Spożycie alkoholu w Polsce w 2012 r.”, TNS Polska, źródło: <http://www.tnsglobal.pl/informacje/jak-pija-alkohol-wspolczesni-polacy/>.

¹³ *Ibidem*.

Wykres 34 Miejsce spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania

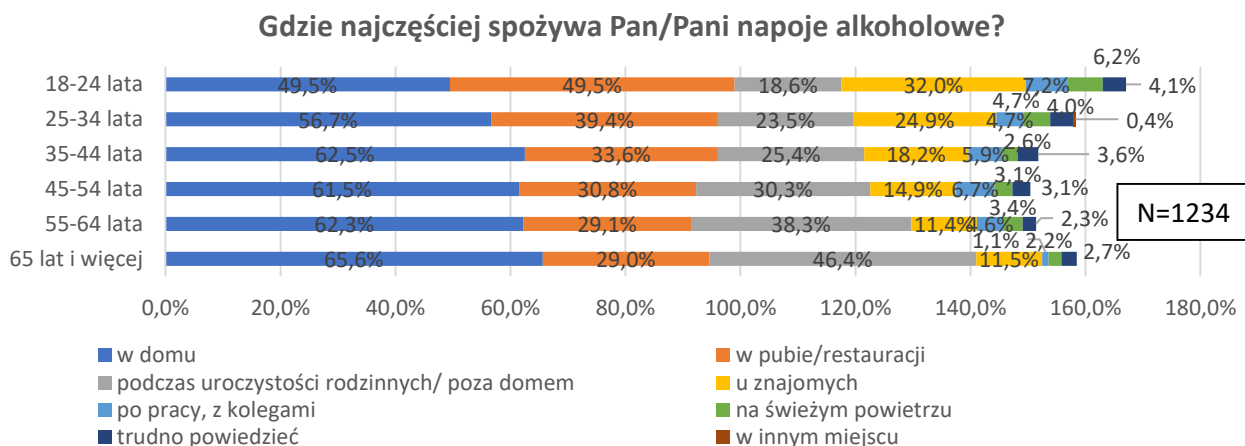

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać 2 odpowiedzi.

Ilość osób, które decydują się na spożywanie napojów alkoholowych w domu wzrasta wraz z wiekiem (wyjątkiem w tej tendencji są osoby w wieku 35-44 lat). Jednocześnie wraz z wiekiem wzrasta ilość osób, które spożywają alkohol podczas uroczystości rodzinnych (z 18,6% wśród najmłodszych do 46,4% wśród najstarszych respondentów) oraz maleje ilość osób, które decydują się na picie napojów alkoholowych w pubie lub restauracji (z 49,5% wśród najmłodszych do 29,0% wśród najstarszych badanych). Taki wzorzec spożywania alkoholu można powiązać z innym poziomem aktywności towarzyskiej osób w danym wieku – osoby najmłodsze, które częściej spędzają czas ze znajomymi będą wykazywały częściej tendencję do sięgania po alkohol w różnego rodzaju lokalach, osoby starsze, mające rodziny, prowadzące bardziej ustabilizowane życie skupiające się w większości na pracy zawodowej oraz życiu rodzinnym częściej będą sięgać po napoje alkoholowe podczas imprez rodzinnych lub w domu. Osoby w wieku poprodukcyjnym, często już bierne zawodowo, nie mające już tak rozległego życia towarzyskiego jako osoby młode najczęściej konsumują alkohol w zaciszu domowym lub by uczcić ważną rodzinną okazję.

Wykres 35 Miejsce spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania

Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać 2 odpowiedzi.

O okoliczności, w jakich sięgają po alkohol zostali zapytani również uczniowie wybranych poznańskich szkół.

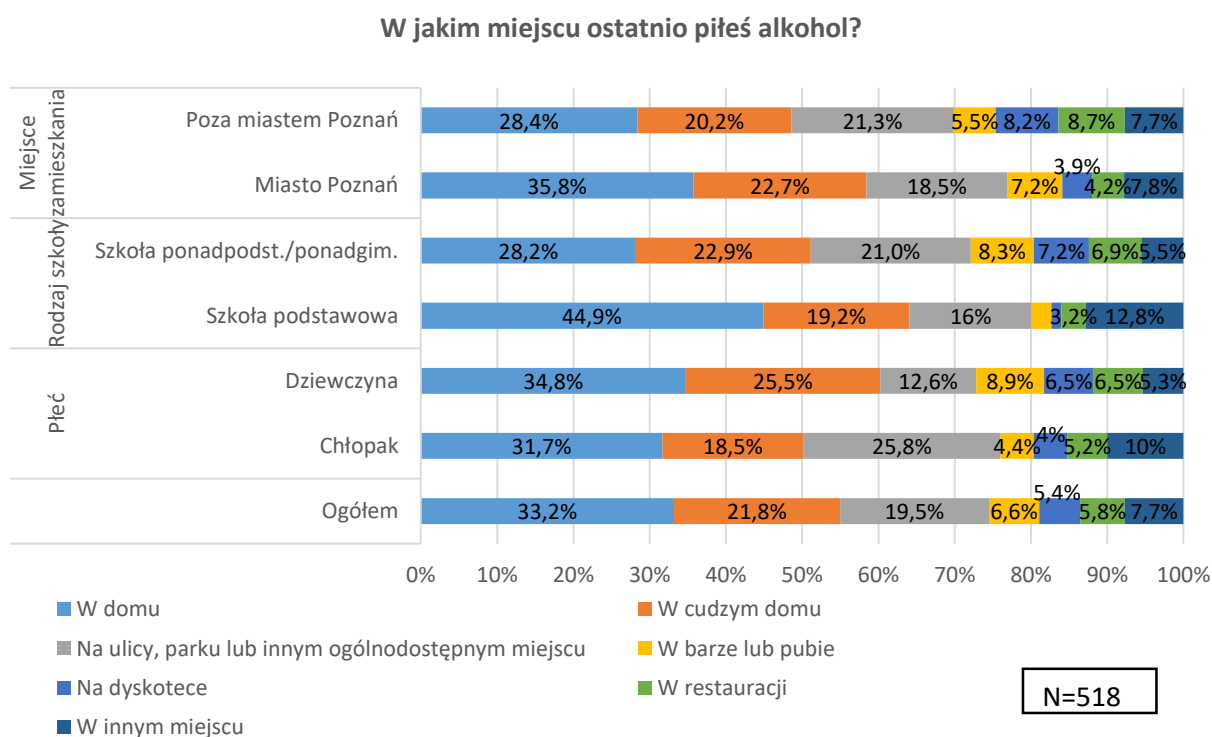
Uczniowie, którzy spożywali alkohol, najczęściej robili to w domach prywatnych, swoich własnych (33,2%) lub cudzych (21,8%). Co piąty badany konsumował alkohol na ulicy, w parku czy innym ogólnodostępnym miejscu (19,5%), a znacznie mniej respondentów po raz ostatni spożywało alkohol w innym miejscu niż wymienione w kafeterii odpowiedzi (7,7%), w barze lub pubie (6,6%), w restauracji (5,8%) czy na dyskotecę (5,4%). Na podstawie odpowiedzi respondentów można wskazać, iż uczennice częściej niż uczniowie ostatni raz piły alkohol w domach: swoich (34,8% vs 31,7%) oraz cudzych (25,5% vs 18,5%), a także w barze lub pubie (8,9% vs 4,4%). Z kolei chłopcy znacznie częściej niż ich koleżanki spożywali alkohol w ogólnodostępnym miejscach (aż 25,8% uczniów i 12,6% uczennic) oraz w lokalizacjach inne niż wymienione w kafeterii (10% vs 5,3%).

Aż 44,9% uczniów szkół podstawowych ostatni raz alkohol piło w swoim domu, a kolejne 19,2% w domu cudzym. Dla starszych uczniów odsetki te wynosiły odpowiednio 28,2% i 22,9%. W tej zbiorowości częściej niż wśród młodszych uczniów pojawiały się wskazania na miejsca ogólnodostępne (21% vs 16%), bary i puby, a także dyskoteki i restauracje jako miejsca ostatniego spożywania alkoholu.

Zarówno uczniowie mieszkający w Poznaniu, jak i poza nim jako miejsce, w którym ostatnio pili alkohol, najczęściej wskazywali na swój dom, o ile jednak w przypadku mieszkańców Poznania było to 35,8%, w przypadku uczniów niebędących mieszkańcami stolicy Wielkopolski odsetek ten wynosił 28,4%.

Niepokojącym sygnałem może być fakt, że spora ilość uczniów, którzy nie osiągnęli jeszcze pełnego wieku, sięga po alkohol w domu – swoim lub cudzym, pozwala to przypuszczać, że kontrola rodzicielska w tym wypadku jest niewystarczająca, by zjawisku temu przeciwdziałać.

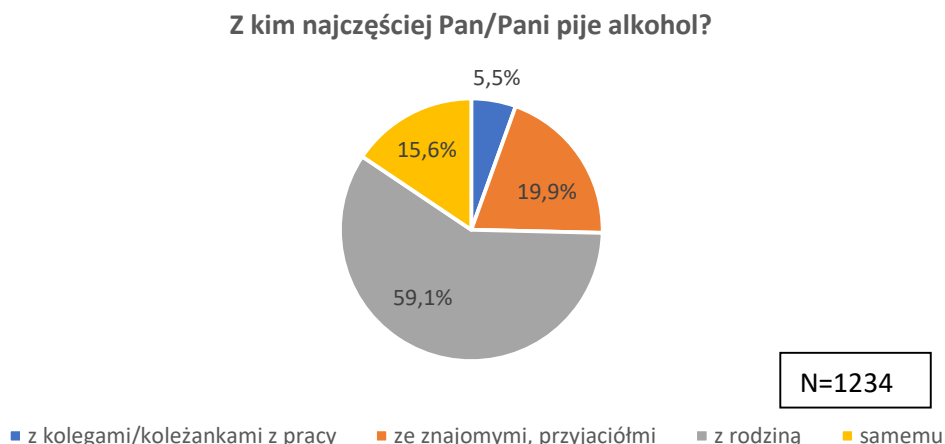
Wykres 36 Miejsce ostatniego spożywania alkoholu w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.

Źródło: badanie własne

Dorośli mieszkańcy Poznania, zapytani o to, w jakim towarzystwie najczęściej sięgają po alkohol deklarują, że najczęściej piją alkohol w towarzystwie członków rodziny (59,1%). Co piąty respondent wskazuje, że spożywa alkohol najczęściej ze znajomymi i przyjaciółmi. Wskazania pokazujące, że to znajomi najczęściej towarzyszą badanym w konsumpcji alkoholu były dużo niższe niż w przypadku badania przeprowadzonego przez TNS. Uzyskane w jego ramach wyniki pokazują, że połowa Polaków spożywa napoje alkoholowe w takim towarzystwie.¹⁴

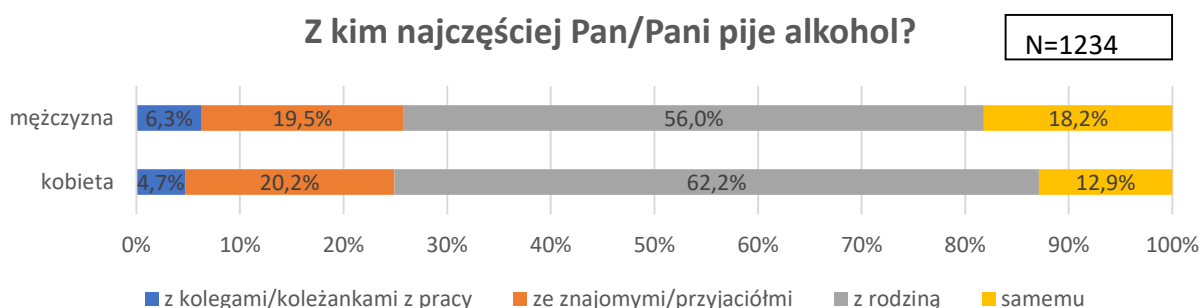
Wykres 37 Towarzystwo do spożywania alkoholu - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Mężczyźni nieco częściej niż kobiety decydują się na spożywanie alkoholu samemu (18,2% w porównaniu do 12,9%). Blisko dwie na trzy kobiety i co drugi mężczyzna najczęściej piją alkohol w towarzystwie rodziny. Mężczyźni i kobiety w bardzo podobnej częstotliwości decydują się na spożywanie napojów alkoholowych ze znajomymi lub przyjaciółmi. Najrzadziej i jedni i drudzy decydują się na konsumpcję alkoholu z kolegami lub koleżankami z pracy.

Wykres 38 Towarzystwo do spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania

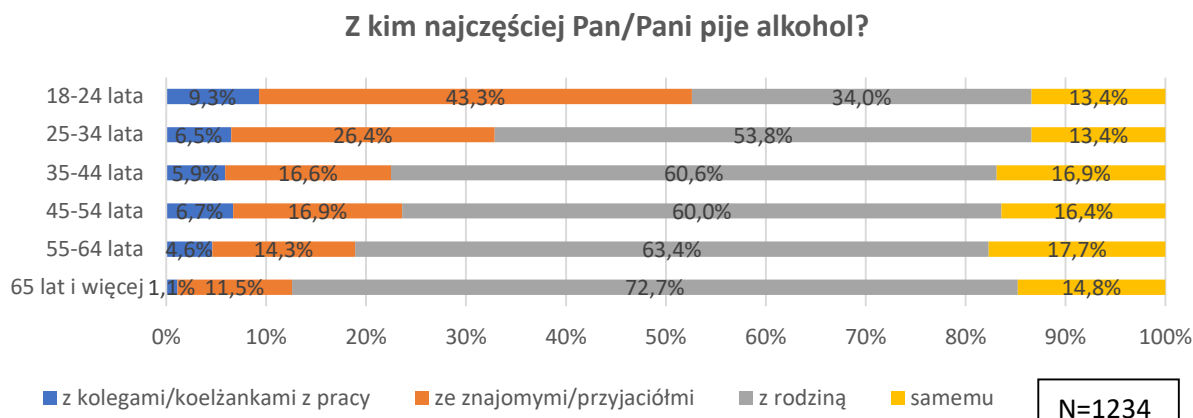

Źródło: badanie własne

Osoby w wieku 18-24 lat najczęściej spożywają alkohol w towarzystwie znajomych lub przyjaciół (43,3%), osoby w pozostałych grupach wiekowych najczęściej konsumują napoje alkoholowe w towarzystwie rodziny. Taki rozkład odpowiedzi wynika wprost ze zmiany stylu życia, która dokonuje się w momencie założenia własnej rodziny, posiadania małżonka oraz dzieci, co implikuje spędzanie większej ilości w innym gronie, aniżeli grono znajomych i przyjaciół.

¹⁴ Ibidem.

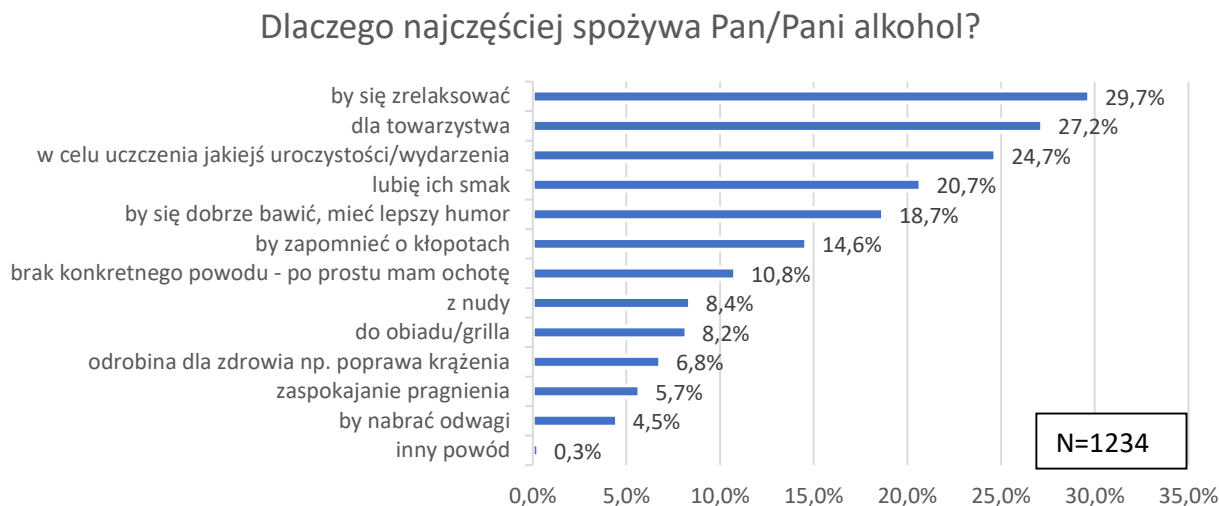
Wykres 39 Towarzystwo do spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Blisko co trzeci dorosły mieszkaniec Poznania spożywa alkohol by się zrelaksować. Drugim kluczowym powodem jest spożywanie alkoholu dla towarzystwa (27,2%). Co czwarty badany wskazuje jako powód sięgnięcia po alkohol chęć uczczenia jakiejś uroczystości. Najmniej popularnymi powodami, dla których dorośli poznaniacy sięgają po napoje alkoholowe jest potrzeba czy chęć nabrania odwagi (4,5%) oraz proste zaspokojenie pragnienia (5,7%).

Wykres 40 Powody spożywania alkoholu - mieszkańcy Poznania

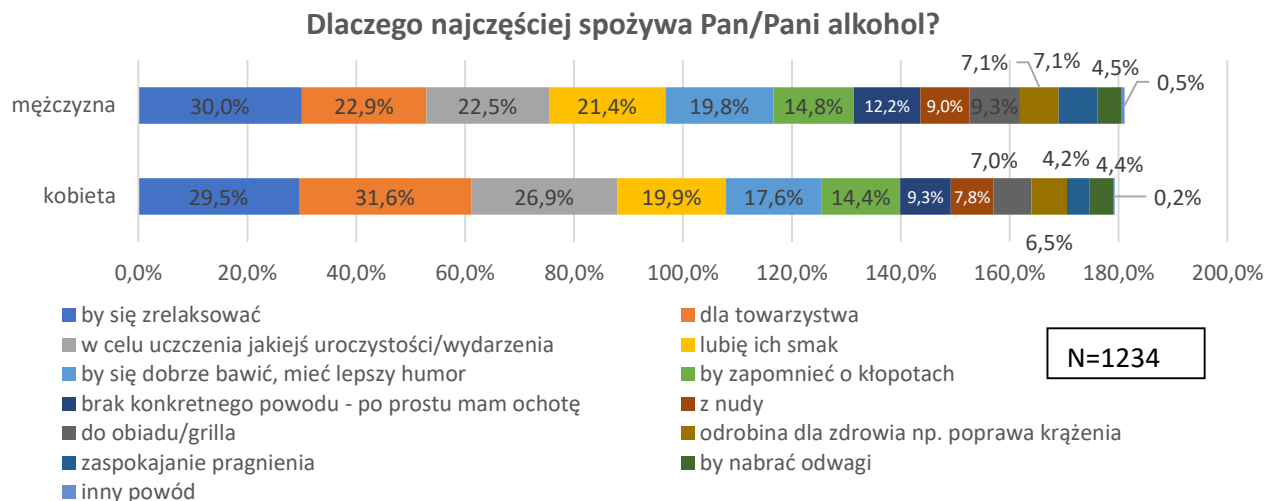
Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać 2 odpowiedzi.

Kobiety najczęściej deklarowały, że decydują się na spożycie alkoholu dla towarzystwa (31,6%), mężczyźni najczęściej wskazywali na czynnik relaksujący (30,0%). Co czwarta kobieta i co piąty mężczyzna decydują się na konsumpcję napojów alkoholowych w celu uczczenia jakiejś uroczystości/wydarzenia. W porównaniu z badaniami ogólnopolskimi w których najczęściej wskazywanym powodem sięgania po napoje alkoholowe było sięganie po

nie bez okazji (wskazania 71% mężczyzn oraz 54% kobiet)¹⁵ wśród mieszkańców Poznania uwidacznia się inny trend, związany głównie z relaksem przy pomocy alkoholu.

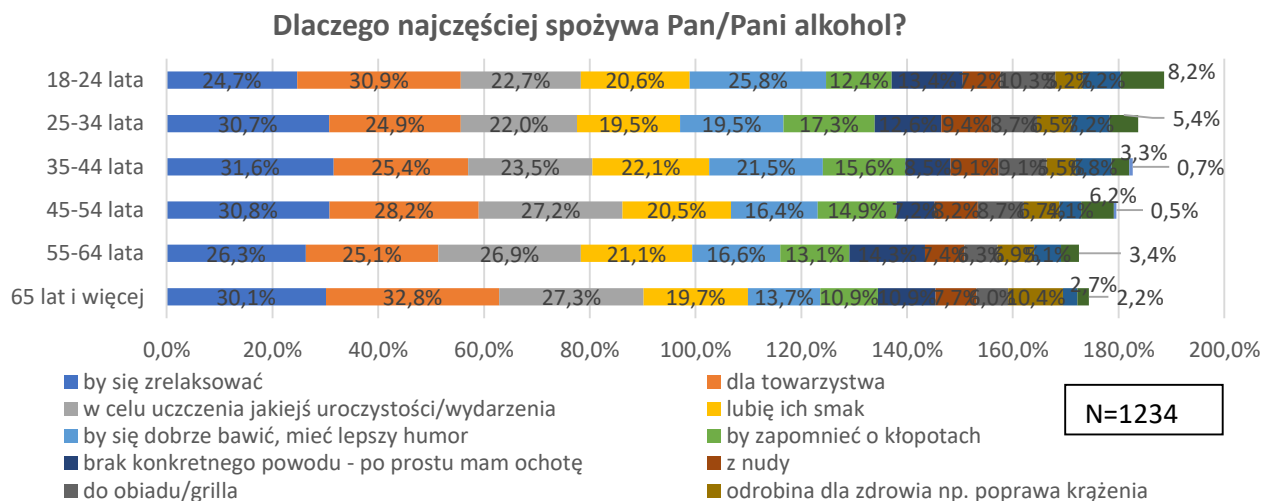
Wykres 41 Powody spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Analizując pytanie o powody, dla których poznaniacy sięgają po napoje alkoholowe trudno wskazać na jakiegokolwiek zależności pomiędzy wiekiem respondentów, a ich motywacjami, by konsumować różnego rodzaju trunki. Dla towarzystwa alkohol najczęściej spożywają osoby mające 65 lat lub więcej (32,8%) oraz osoby w wieku 18 – 24 lat (30,9%). Osoby w pozostałych kategoriach wiekowych deklarowały, że najczęściej sięgają po alkohol by się zrelaksować.

Wykres 42 Powody spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania

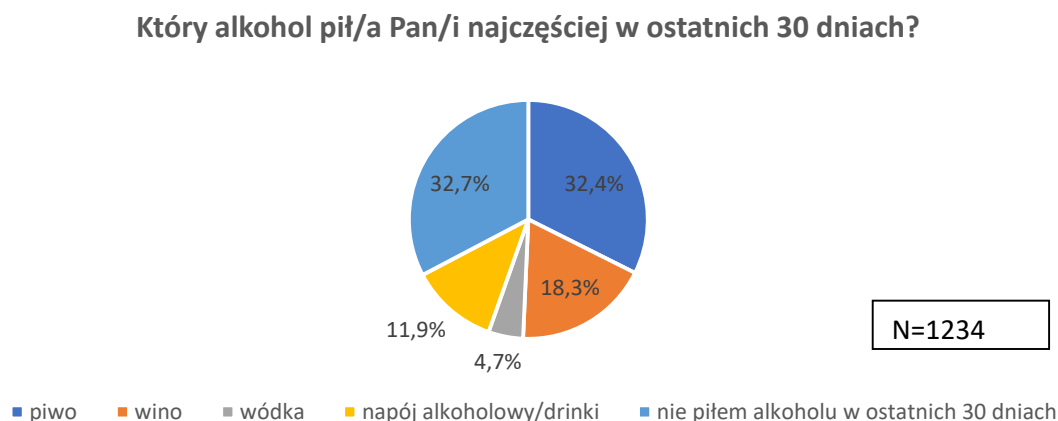

Źródło: badanie własne

¹⁵ Ibidem.

Respondenci zapytani o to, który alkohol spożywali najczęściej w ostatnich 30 dniach przed badaniem, najczęściej wskazywali na abstynencję w tym czasie (32,7%). Osoby, które piły alkohol w ostatnim miesiącu najczęściej sięgały po piwo 32%, wino wskazał co piąty badany. W przypadku dość wysokiego poziomu wskazań zachowań abstynenckich należy zachować pewną ostrożność i sceptycyzm w odniesieniu do tego wskaźnika pamiętając o efekcie ankierskim¹⁶, który mógł spowodować w respondentach opory przed poczynieniem deklaracji zgodnie ze stanem faktycznym.

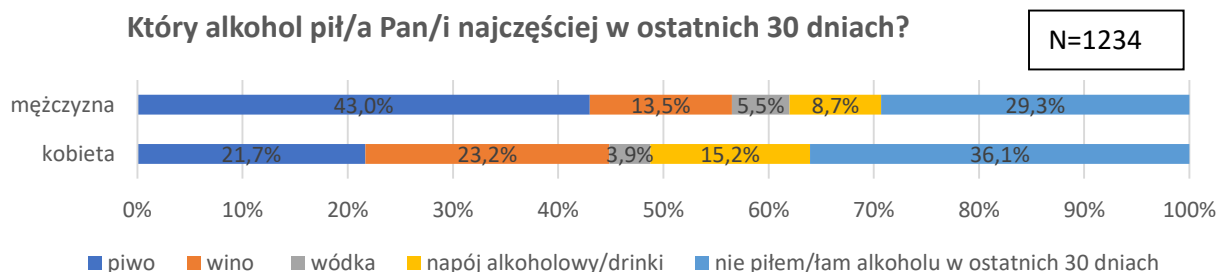
Wykres 43 Rodzaj spożywanego alkoholu - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne.

Mężczyźni najczęściej spożywali w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem piwo (43%), kobiety - wino (23,2%). W tym wypadku również potwierdzona została tendencja właściwa dla całego kraju. Wyniki ogólnopolskiego badania również wykazały, że mężczyźni najczęściej sięgają po piwo (82%), a kobiety – po wino (46%).¹⁷ Trend wskazujący na takie wzorce spożywania alkoholu zależne od płci utrzymuje się w polskim społeczeństwie już dłuższy czas. Nieco ponad 36% kobiet i 29% mężczyzn zadeklarowało, że nie sięgało po alkohol w ostatnim miesiącu przed badaniem.

Wykres 44 Rodzaj spożywanego alkoholu a płeć- mieszkańcy Poznania

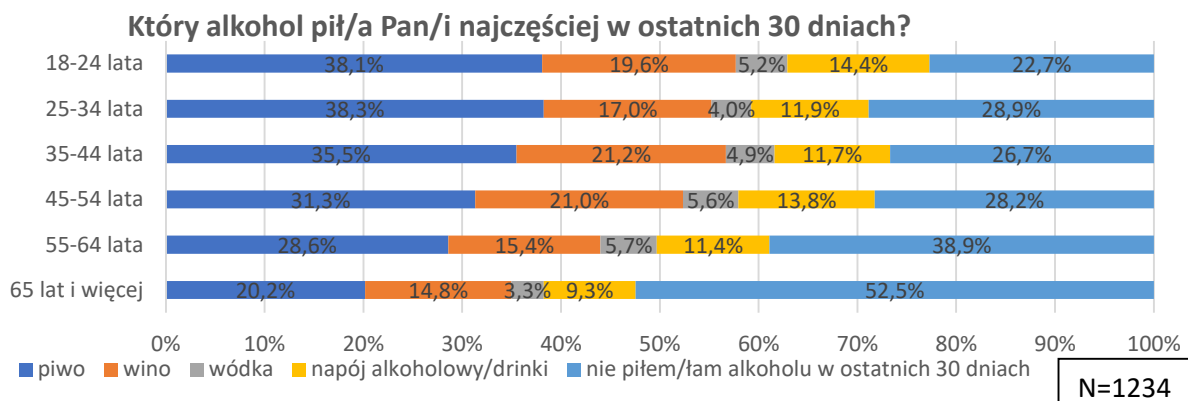
Źródło: badanie własne

¹⁶ Ciekawym materiałem w tym zakresie tematycznym jest np. artykuł Natalii Hipsz „Efekt sytuacji komunikacyjnej? Wyniki badania mierzącego wpływ kontekstu komunikacyjnego pomiaru ilościowego na odpowiedzi respondentów”, źródło: [cejsh.icm.edu.pl › element › bwmeta1.element.hdl_11089_5454 › 07-hipsz](http://cejsh.icm.edu.pl/element/bwmeta1.element.hdl_11089_5454/07-hipsz).

¹⁷ Skrócony raport z badań ACR Rynek i Opinia, 2016, źródło: Kobiety wolą wino, mężczyźni piwo i wódkę.

Najczęściej wstrzemięźliwość alkoholową w ostatnich 30 dniach przed badaniem deklarowały osoby najstarsze – w wieku 65 lat i starsze (52,5%). W każdej z grup wiekowych piwo było najpopularniejszym napojem alkoholowym po jaki sięgali badani w ciągu ostatniego miesiąca. Deklaracje spożywania wódki jako najwyższej procentowego trunku nie przekraczały 6% niezależnie od kategorii wiekowej badanych.

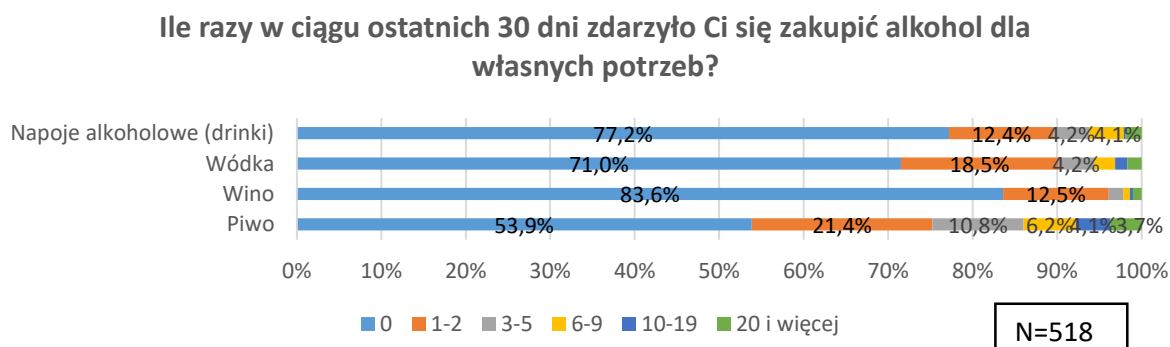
Wykres 45 Rodzaj spożywanego alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Pytanie, które pojawiło się w kwestionariuszu ankiety dla uczniów poznańskich szkół, a które miałyby dopełnić obrazu zjawiska spożywania przez nich alkoholu, jego zakresu, dotyczyło realnych działań dzieci i młodzieży w zakresie zdobywania alkoholu, tj. dokonywania jego zakupu. W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem zdecydowana większość ankietowanych uczniów nie kupowała alkoholu dla własnych potrzeb. Ponad 80% respondentów nie nabywało dla własnych potrzeb w tym okresie wina (83,6%), a ponad 70% także drinków (77,2%) czy wódki (71%). Niepokojący jest natomiast fakt, że tylko 53,9% badanych uczniów w okresie ostatnich 30 dni nie dokonało zakupu piwa dla własnych potrzeb. Ponadto biorąc pod uwagę fakt, że 31,3% ankietowanych deklarowało spożywanie alkoholu w okresie od 1 do 30 dni przed badaniem (patrz Wykres 10), należy zwrócić uwagę na to, w jaki sposób dzieci i młodzież wchodzi w posiadanie alkoholu, skoro zdecydowana większość z nich nie dokonała zakupu tego rodzaju napojów dla własnych potrzeb.

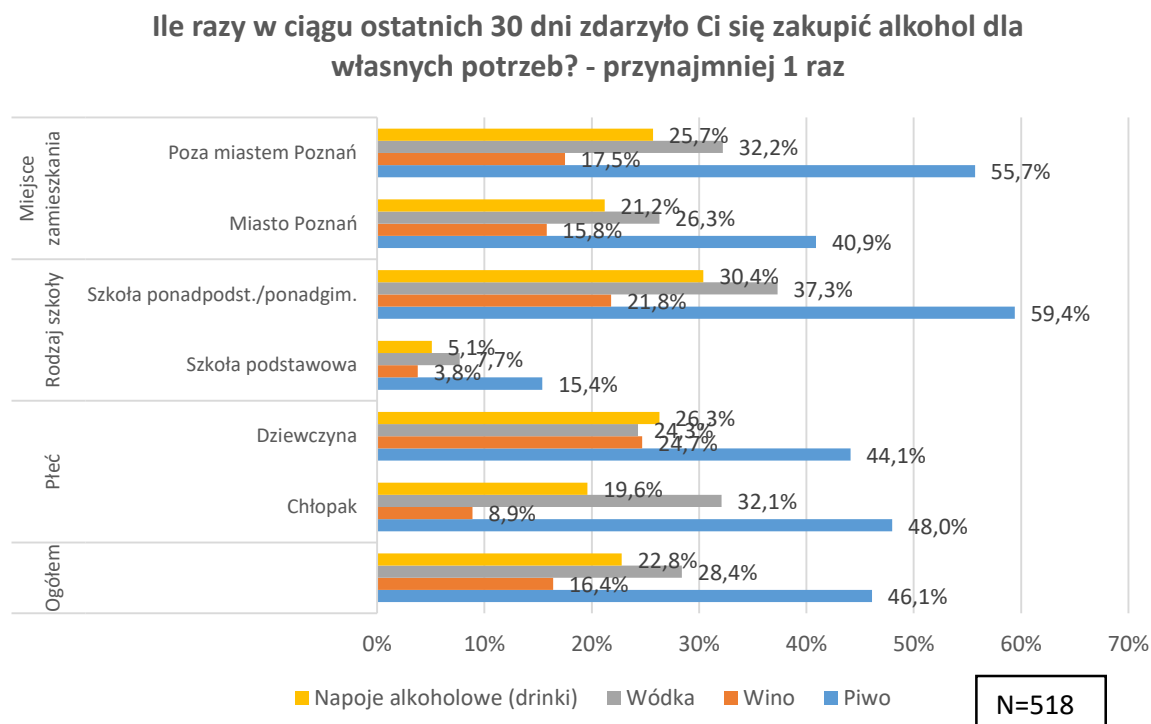
Wykres 46 Zakup alkoholu dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni

Źródło: badanie własne

Zakupu poszczególnych alkoholi w ciągu ostatnich 30 dni najczęściej dokonywali najstarsi uczniowie, uczęszczający do szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych. Niemal 60% z nich w poprzednim miesiącu przynajmniej raz zakupiło piwo dla własnych potrzeb, ponad 37% dokonało co najmniej jednego zakupu wódki, 30% dla własnych potrzeb nabyło drinki, a 21,8% zakupiło wino. Spośród wskazanych w kafeterii pytania rodzajów alkoholu zarówno chłopcom, jak i dziewczętom w ostatnich 30 dniach najczęściej zdarzało się zakupić piwo – odpowiednio 48% i 44,1% z nich dokonało takiego zakupu przynajmniej 1 raz. Wśród ankietowanych z Poznania zakupu piwa w ciągu ostatniego miesiąca dokonało 40,9% badanych, o tyle w przypadku uczniów mieszkających poza Poznaniem było to 55,7%.

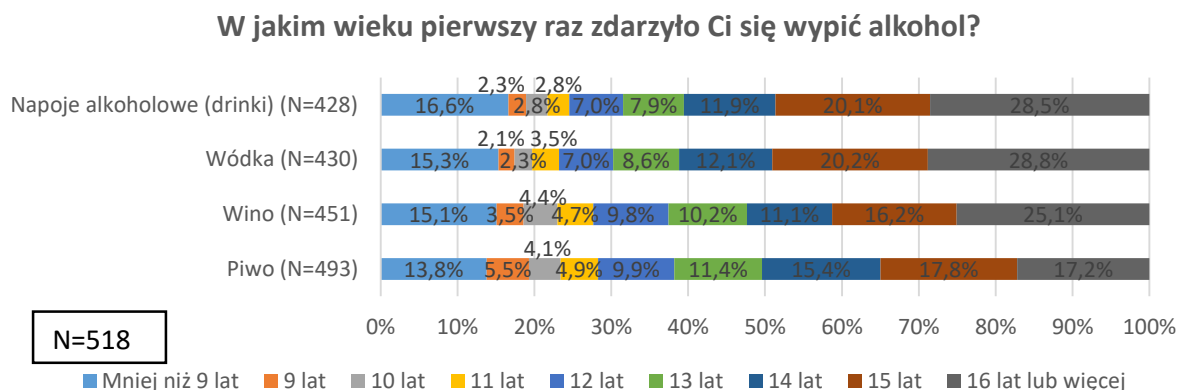
Wykres 47 Zakup alkoholu dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni – przynajmniej 1 raz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

Źródło: badanie własne

Na podstawie deklaracji uczestników badania można wskazać, że napojem najczęściej towarzyszącym inicjacji alkoholowej również jest piwo – uczniowie sięgali po nie relatywnie najwcześniej. W wieku 9 lat i mniej po raz pierwszy piwa napiło się 19,3% uczniów, a ogółem niemal połowa (49,6%) ankietowanych pierwszy kontakt z tym alkoholem miała w wieku 13 lat i mniej. Mając nie więcej niż 13 lat wina spróbowało po raz pierwszy 47,7% badanych, w przypadku drinków było to 39,4%, zaś w przypadku wódki – niewiele mniej – 38,8% ankietowanych. Z kolei pierwszy kontakt z piwem w wieku 16 i więcej lat miało tylko 17,2% badanych, wyższe okazały się odsetki osób, które w tym wieku po raz pierwszy próbowały wina (25,1%), drinków (28,5%) czy wódki (28,8%).

Wykres 48 Wiek inicjacji alkoholowej w zależności od rodzaju alkoholu.

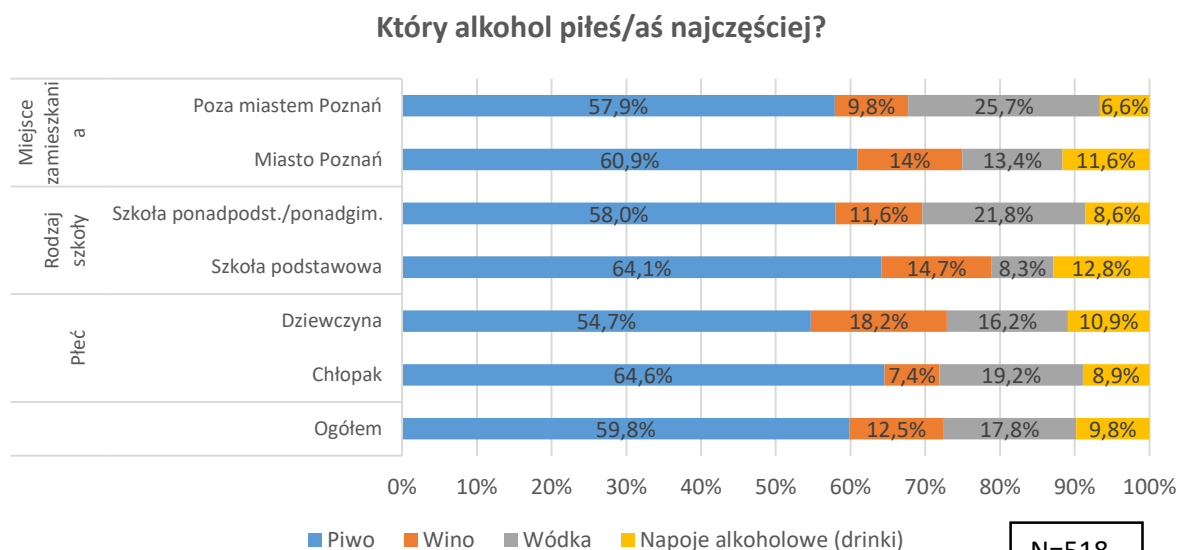

Źródło: badanie własne

Przez uczniów ze szkół w Poznaniu, którzy kiedykolwiek pili alkohol, relatywnie najczęściej spożywanym alkoholem było piwo. Taką odpowiedź wskazało aż 59,8% badanych. Znacznie mniej, bo 17,8% ankietowanych najczęściej sięgało po wódkę, a 12,5% po wino. Z kolei najrzadziej uczniowie spożywali drinki (9,8%). Widoczne są różnice w preferowanych rodzajach alkoholi w zależności od płci uczniów. Chłopcy częściej niż dziewczęta sięgali po piwo (64,6% vs 54,7%), zaś dziewczęta znacznie częściej niż chłopcy spożywały wino (18,2% vs 7,4%). Różnice w przypadku pozostałych alkoholi nie były tak znaczne: chłopcy nieco częściej niż dziewczęta spożywali wódkę (19,2% vs 16,2%), z kolei zaś dziewczęta piły drinki (10,9% vs 8,9%).

Różnice w preferowanych alkoholach dotyczyły również wieku. O ile zarówno wśród uczniów młodszych, jak i starszych najczęściej wskazywane było piwo (64,1% i 58%), to szczególnie wyraźna dysproporcja dotyczyła wódki. Najczęściej sięgało po nią 8,3% uczniów szkół podstawowych i aż 21,8% uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych. Również w przypadku uczniów mieszkających poza Poznaniem wysoki okazał się odsetek wskazań na wódkę, jako najczęściej spożywanego alkoholu (25,7%).

Wykres 49 Rodzaj najczęściej spożywanego alkoholu w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

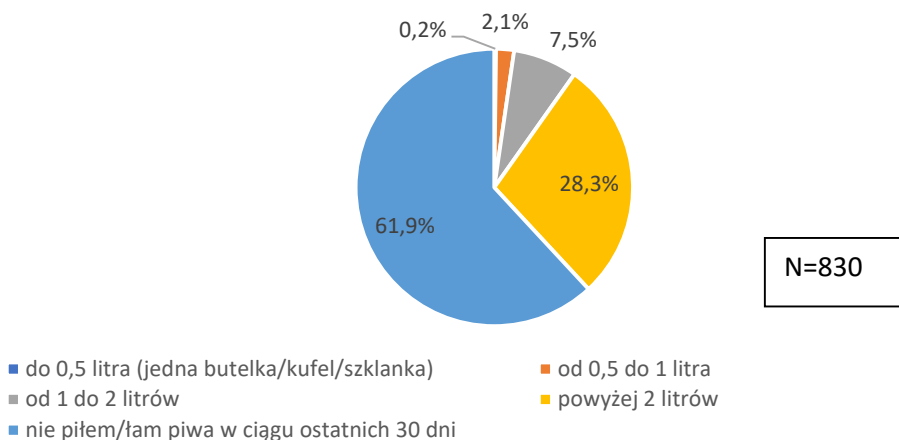

Źródło: badanie własne

Dorośli poznaniacy zapytani szczegółowo o wypijane ilości poszczególnych napojów alkoholowych najczęściej wskazywali, że w ostatnich 30 dniach spożywali piwo (o ile w ogóle deklarowali jego spożywanie) w ilości powyżej 2 litrów. Ponad 60% respondentów zadeklarowało, że nie spożywało tego trunku przez ostatni miesiąc.

Wykres 50 Ilość spożywanego piwa - mieszkańcy Poznania

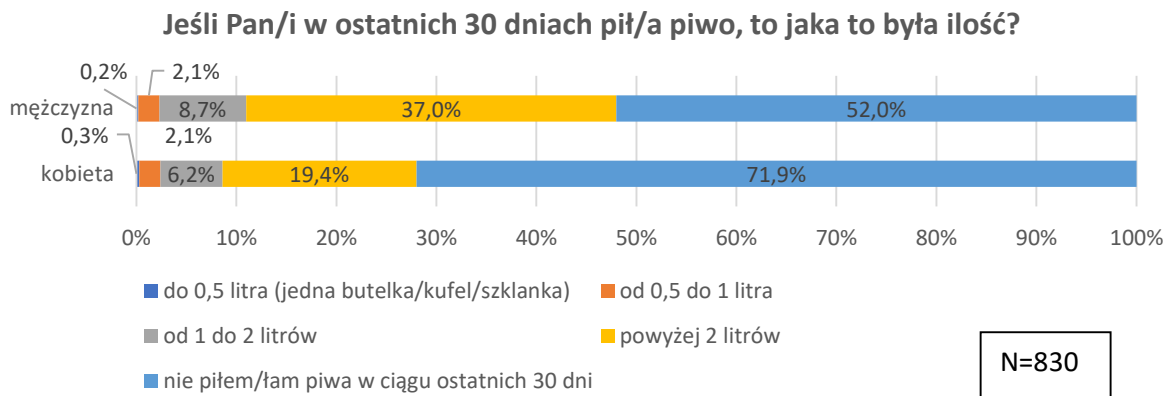
Jeśli Pan/i w ostatnich 30 dniach pił/a piwo, to jaka to była ilość?

Źródło: badanie własne

Najczęściej na odpowiedź świadczącą o najwyższym spożyciu piwa w perspektywie ostatniego miesiąca przed badaniem, czyli „powyżej 2 litrów” wskazywały osoby w przedziale wiekowym 25-54 lat oraz częściej mężczyźni niż kobiety. Blisko ¼ kobiet nie spożywało piwa w ciągu ostatnich 30 dni. Rozkład odpowiedzi na to pytanie pokazuje pewną konsekwencję w spożywaniu piwa głównie przez mężczyzn, nie tylko w odniesieniu do ogólnego wzorca sięgania po alkohol, ale również w perspektywie krótkiego czasu przed badaniem.

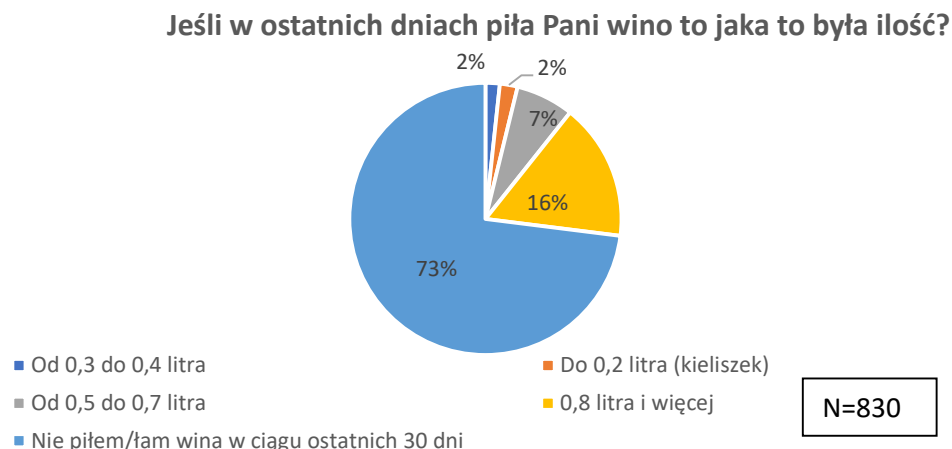
Wykres 51 Ilość spożywanego piwa a płeć - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Respondenci, którzy w ostatnim miesiącu przed badaniem wybierali wino, najczęściej wskazywali, że wypijali go około 0,8 litra i więcej. Blisko ¼ respondentów wskazało, że w ostatnim miesiącu przed badaniem w ogóle nie spożywali wina. W przypadku zarówno piwa jak i wina, czyli niskoprocentowych napojów alkoholowych, osoby, które deklarowały jego spożycie w ciągu ostatnich 30 dni wskazywały na konsumpcję go w najwyższym dostępnym w kafeterii wymiarze.

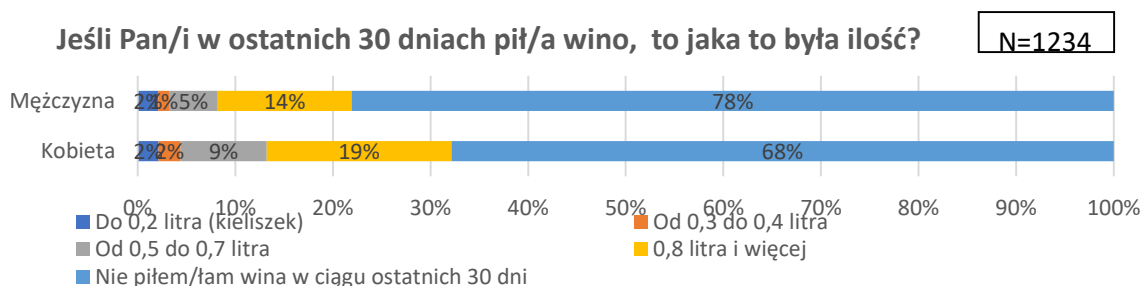
Wykres 52 Ilość spożywanego wina- mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Na spożycie 0,8 litra wina lub więcej jako najczęstszą jednostkę spożycia tego trunku wskazywali zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Kobiety częściej deklarowały spożycie wina w ostatnich 30 dniach przed badaniem niż mężczyźni, co również potwierdza wzorec częstszego sięgania po trunek tego typu przez kobiety, nie tylko w odniesieniu do ogólnej tendencji, ale również w perspektywie ostatniego, krótkiego czasu.

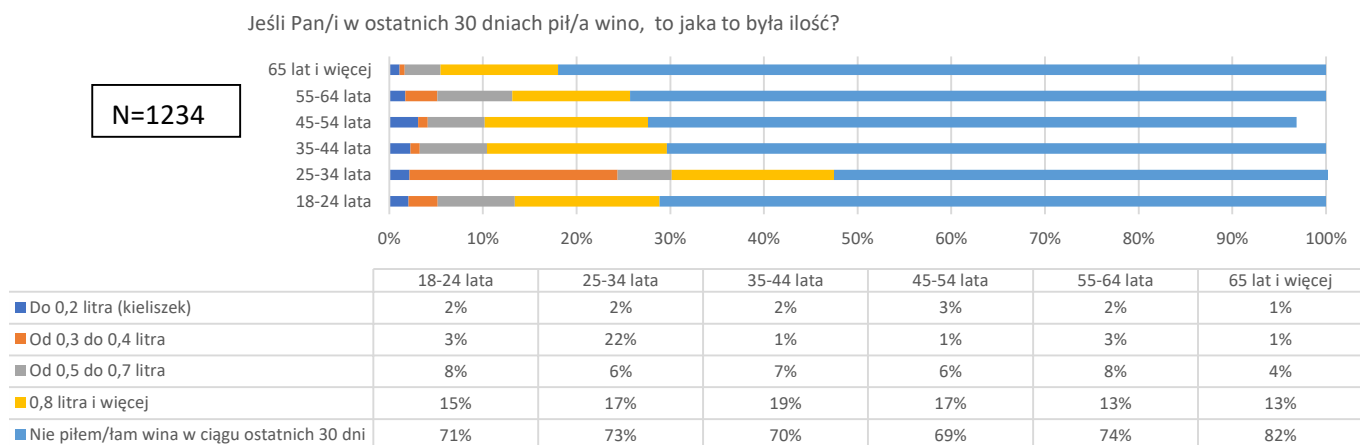
Wykres 53 Ilość spożywanego wina a płeć - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Najczęściej wino w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem spożywali respondenci w wieku 25-34 lat (27%), najrzadziej – osoby w wieku 65 lat i starsze (18%). Najczęściej spożywanie największej ilości wina deklarowały osoby w wieku 35-44 lata.

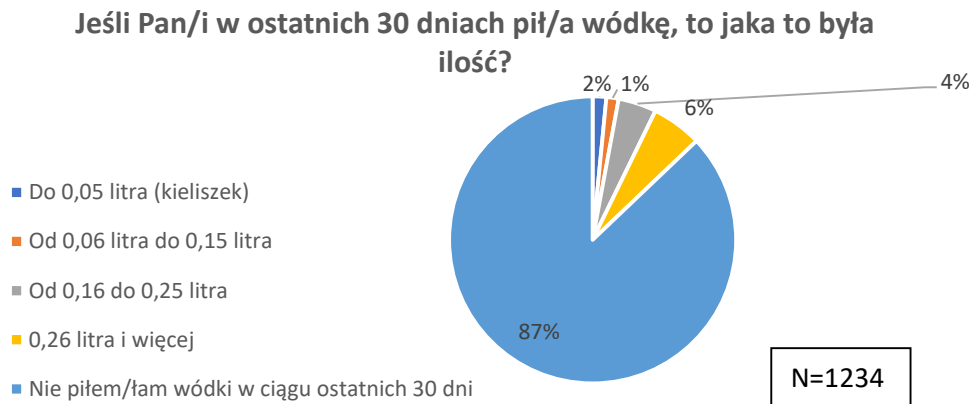
Wykres 54 Ilość spożywanego wina a wiek - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Blisko 90% respondentów nie sięgało po wódkę w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Jeśli badani decydowali się konsumować ten rodzaj alkoholu najczęściej była to ilość 0,26 litra lub więcej. W odniesieniu do rozkładu odpowiedzi na to pytanie również możemy obserwować kontynuację trendu nie tylko wśród dorosłych mieszkańców Poznania, ale mającego również potwierdzenie w szerszym, ogólnopolskim, zakresie do sięgania raczej po trunki niskoprocentowe, jednak w dość sporej ilości. Wódka jako alkohol wysokoprocentowy jest konsumowany relatywnie rzadko, jeśli jednak badani sięgają po niego, decydują się na spożycie większej ilości niż ćwierć litra.

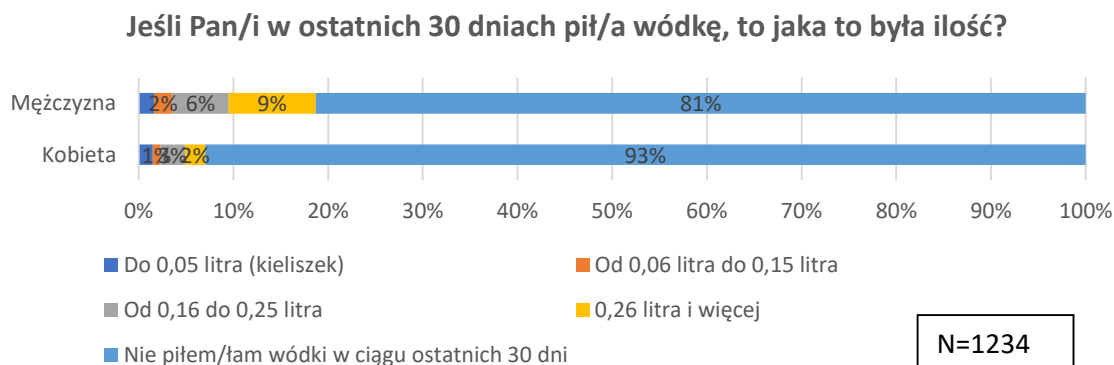
Wykres 55 Ilość spożywanej wódki - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Na spożycie wódki w ciągu ostatnich 30 dni częściej decydowali się mężczyźni (19%) niż kobiety (7%). Również to mężczyźni deklarowali częściej spożycie większych ilości wódki w ciągu 30 dni poprzedzających moment badania.

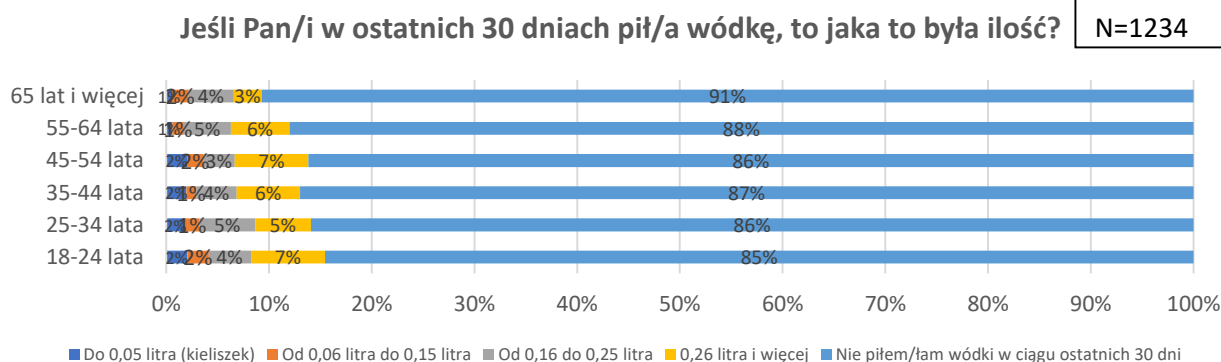
Wykres 56 Ilość spożywanej wódki a płeć - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Spożywanie wódki w ostatnim miesiącu najczęściej deklarowały osoby w wieku 18-24 lat (15%), najrzadziej – osoby najstarsze, w wieku 65 lat i więcej (9%). Osoby najmłodsze oraz w wieku 45-54 lat deklarowały najczęściej spożywanie największej ilości tego trunku. W przypadku alkoholi wysokoprocentowych również widoczny jest trend spożywania go częściej przez osoby młodsze, które wchodzą w wiek dorosłości, aniżeli przez osoby starsze, które deklarują najniższe spożywanie trunków spośród wszystkich kategorii wiekowych niezależnie od ich rodzaju.

Wykres 57 Ilość spożywanej wódki a wiek - mieszkańcy Poznania

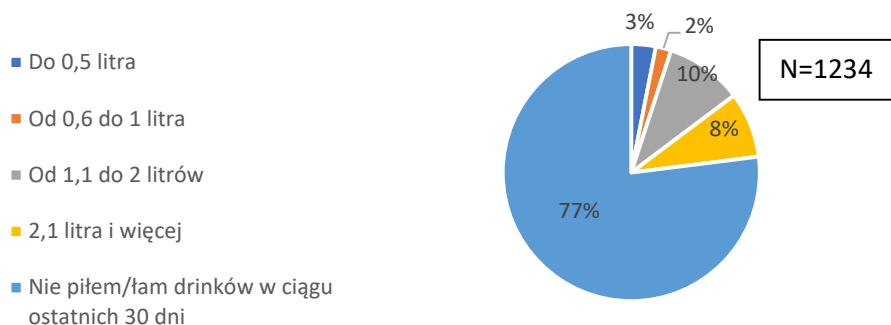

Źródło: badanie własne

Ponad ¾ badanych nie piła drinków w ciągu ostatnich 30 dni. Osoby, które zdecydowały się na sięgnięcie po nie, najczęściej wypijały je w ilości od 1,1 do 2 litrów (10%). Jest to jedyna sytuacja, kiedy respondenci, którzy deklarowali sięgnięcie po dany rodzaj alkoholu jednocześnie nie wskazywali najczęściej na spożywanie go w maksymalnych, określonych w kafeeterii, ilościach.

Wykres 58 Ilość spożywanych drinków - mieszkańcy Poznania

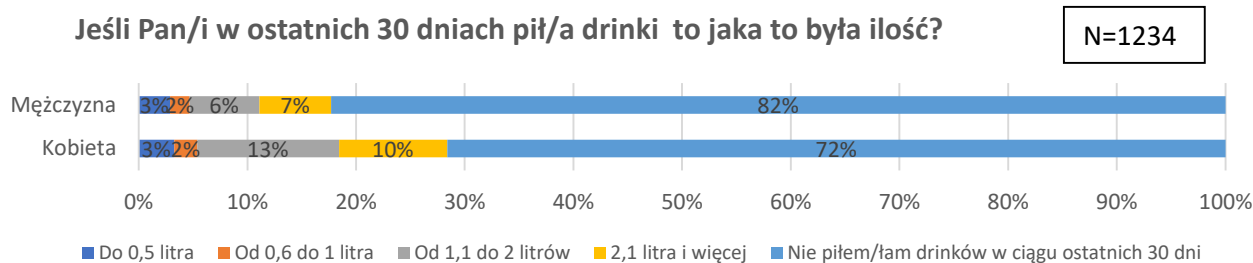
Jeśli Pan/i w ostatnich 30 dniach pił/a drinki to jaka to była ilość?

Źródło: badanie własne

Kobiety częściej decydowały się na sięganie po drinki w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem (28% w porównaniu do 18%), częściej też deklarowały spożywanie ich w większej ilości niż mężczyźni. Blisko co czwarta kobieta w ciągu ostatnich 30 dni zdecydowała się na spożycie przynajmniej 1,1 litra drinków.

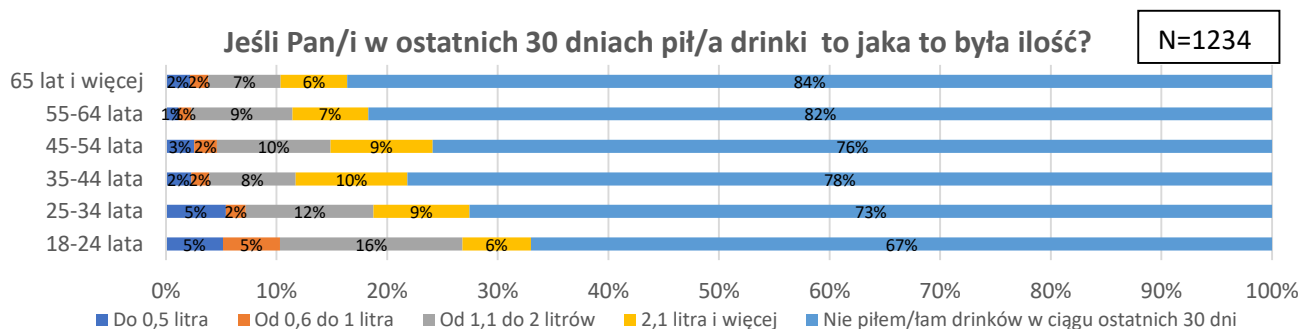
Wykres 59 Ilość spożywanych drinków a płeć - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Najczęściej na spożywanie drinków w ciągu ostatnich 30 dni decydowały się osoby w wieku 18-24 lat (33%), najrzadziej – osoby w wieku 65 lat i starsze (16%). Jednocześnie najczęściej spożywanie drinków w najwyższej zawartej w kafeterii jednostce objętości zadeklarowały osoby w wieku 35-44 lat (10%).

Wykres 60 Ilość spożywanych drinków a wiek- mieszkańcy Poznania

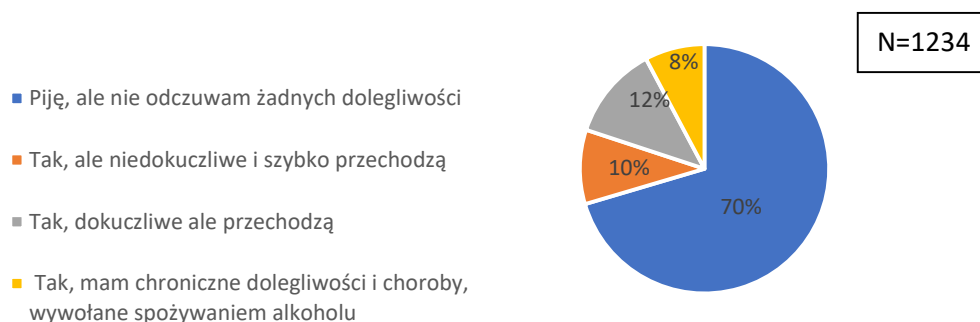
Źródło: badanie własne

Dom jest najczęstszym miejscem konsumowania alkoholu zarówno wśród dorosłych mieszkańców Poznania jak i wśród młodzieży uczącej się w poznańskich szkołach. Trend do spożywania napojów alkoholowych w zaciszu własnego (w przypadku uczniów również cudzego) domu zdaje się być mocno zakorzeniony i może mieć związek ze stylem spędzania wolnego czasu, który w większości przypadków spędzany jest z rodziną lub ze znajomymi – w przypadku osób młodszych oraz młodzieży. Wraz z wiekiem wzrasta częstotliwość spożywania alkoholu podczas imprez rodzinnych, częściej deklaracje konsumpcji alkoholu właśnie w takich okolicznościach czynią kobiety. Choć rodzina jest najczęściej wskazywanym towarzystwem do spożywania alkoholu, mężczyźni dość często wskazują również na fakt, że sięgają po napoje alkoholowe w samotności. Łączy się to również z faktem konsumpcji trunków głównie ze względu na czynnik relaksacyjny, kobiety głównie spożywają go dla towarzystwa, co implikuje częstsze sięganie po niego w towarzystwie rodziny, podczas różnego rodzaju wydarzeń rodzinnych. Głównie spożywanym napojem – zarówno przez dorosłych jak i młodzież w Poznaniu jest piwo. W podziale na płeć należy wskazać jednak na różnice, która pokazuje, że mężczyźni preferują piwo oraz częściej sięgają po wódkę, kobiety – najczęściej po wino.

Skutki spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież oraz dorosłych mieszkańców Poznania

Dorośli mieszkańcy Poznania, a konkretniej osoby, które spożywają alkohol zostały zapytane o to, czy doświadczają skutków fizycznych po spożyciu alkoholu. 70% badanych wskazało, że pije alkohol, ale nie odczuwa żadnych przykrych dolegliwości. Co dziesiąty badany wskazał, że odczuwa takie dolegliwości, są one dokuczliwe, ale szybko przechodzą.

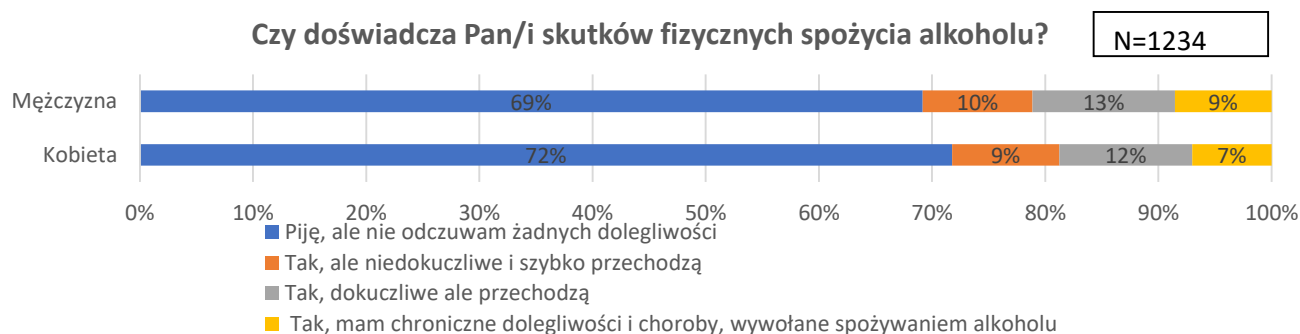
Czy doświadczają Pan/i skutków fizycznych spożycia alkoholu?

Źródło: badanie własne

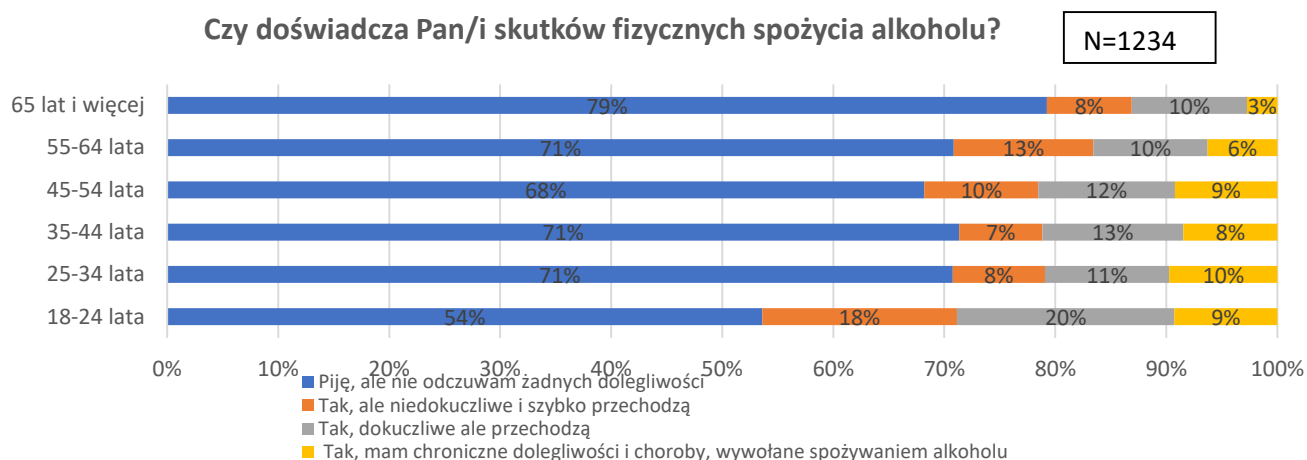
Analizując uzyskane odpowiedzi na to pytanie w dekompozycji na płeć można stwierdzić, że mężczyźni nieco częściej wskazywali na doświadczanie fizycznych skutków spożywania alkoholu (31%) niż kobiety (28%). W wypadku każdych wskazywanych skutków fizycznych mających swoje źródło w spożyciu alkoholu deklaracje występowania wśród mężczyzn były wyższe niż w przypadku kobiet. Sytuację taką można próbować powiązać z częstszym sięganiem przez mężczyzn po alkohole wysokoprocentowe oraz częstsze sięganie po napoje alkoholowe w ogóle, w porównaniu do kobiet.

Wykres 62 Skutki spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

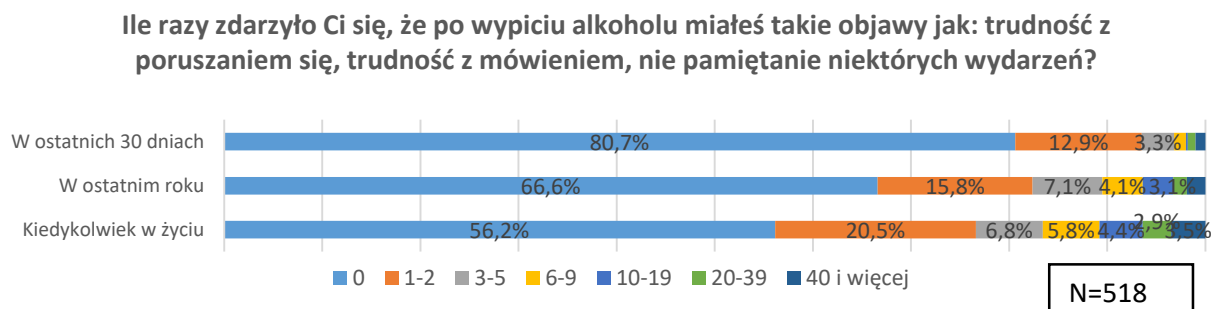
Osoby w przedziale wiekowym 18-24 lata najczęściej doświadczają skutków spożywania alkoholu. Osoby najmłodsze najczęściej wskazywały na odczuwanie niedokuczliwych, szybko przechodzących objawów (18%) oraz takich, które dokuczają, ale przechodzą (20%). Na chroniczne dolegliwości mające swoje źródło w spożyciu alkoholu najczęściej wskazywały osoby w wieku 25-34 lat (10%). Najrzadziej na skutki tego typu wskazują osoby najstarsze (21%), które również w przypadku pytań o częstotliwość sięgania po alkohol wskazywały, że czynią to najrzadziej spośród wszystkich kategorii wiekowych.

Źródło: badanie własne

W podobnym tonie o występujące następstwa spożycia alkoholu zostali zapytani również uczniowie poznańskich szkół. Choć dane liczbowe wskazują, że większość uczniów po spożyciu alkoholu nie miała objawów takich jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem czy niepamiętanie niektórych wydarzeń, należy podkreślić, że zbiorowość tych, którzy borykali się z takimi problemami po spożyciu alkoholu była jednak relatywnie duża. U 43,8% ankietowanych przynajmniej raz w życiu spożycie alkoholu spowodowało trudności z poruszaniem się czy mówieniem lub niepamiętanie niektórych wydarzeń (przy czym według 20,5% sytuacja taka wystąpiła nie częściej niż 1-2 razy). W ostatnim roku trudności z poruszaniem się i mówieniem czy luki w pamięci po spożyciu alkoholu miało 33,4% badanych uczniów (z czego niemal połowa tylko 1 lub 2 razy), a w ostatnich 30 dniach – niemal co piąty uczeń (19,3%).

Wykres 64 Wystąpienie po wypiciu alkoholu takich objawów jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, niepamiętanie niektórych wydarzeń

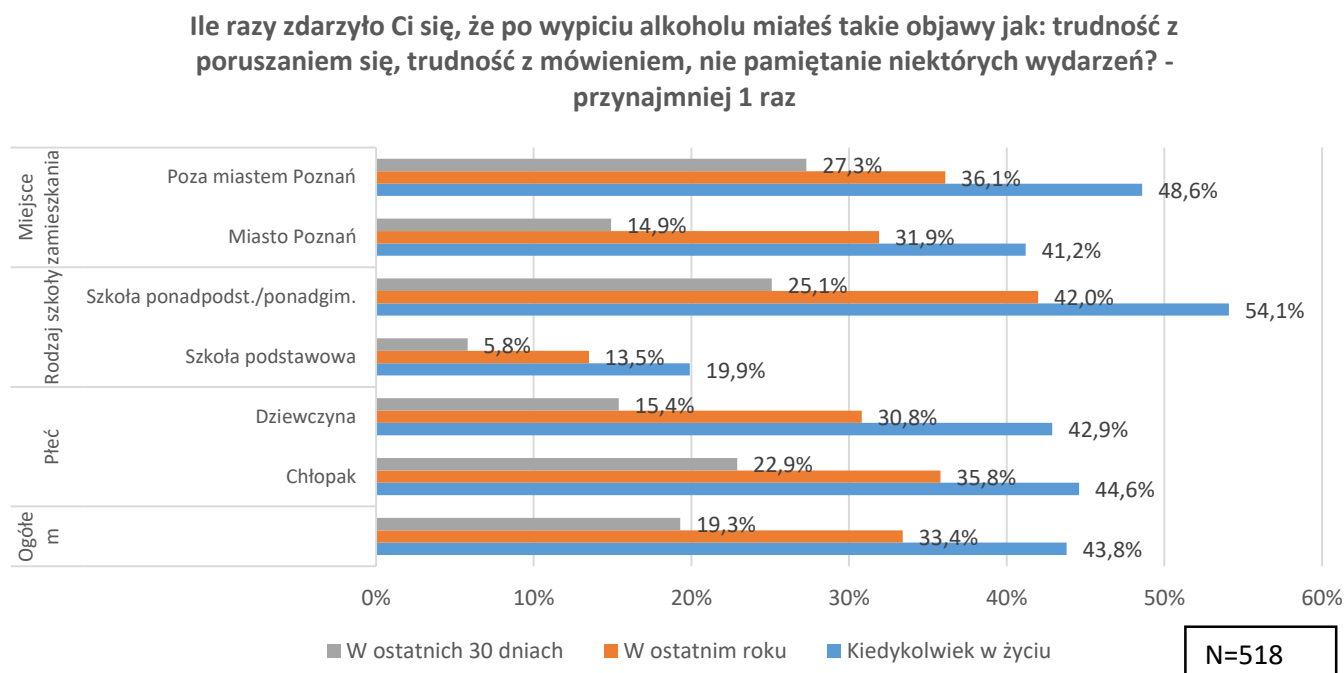

Źródło: badanie własne

Niezależnie od płci, wieku czy miejsca zamieszkania badanych uczniów większość z nich nigdy nie miała po wypiciu alkoholu takich objawów jak trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem czy niepamiętanie niektórych wydarzeń. Kiedykolwiek w życiu doświadczyło ich 44,6% uczniów i 42,9% uczennic, 41,2% ankietowanych mieszkających w Poznaniu i 48,6% badanych niebędących mieszkańcami Poznania, a także co piąty uczeń szkoły podstawowej (19,9%) i ponad połowa (54,1%) uczniów szkół ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych. Za niepokojący należy uznać fakt, że niemal u co piątego badanego ucznia (19,3%) trudności z poruszaniem się,

mówieniem czy niepamiętanie niektórych wydarzeń po spożyciu alkoholu wystąpiły w ostatnich 30 dniach. W przypadku uczniów starszych odsetek ten wzrastał do 25,1%, zaś w przypadku ankietowanych mieszkających poza Poznaniem – aż do 27,3%.

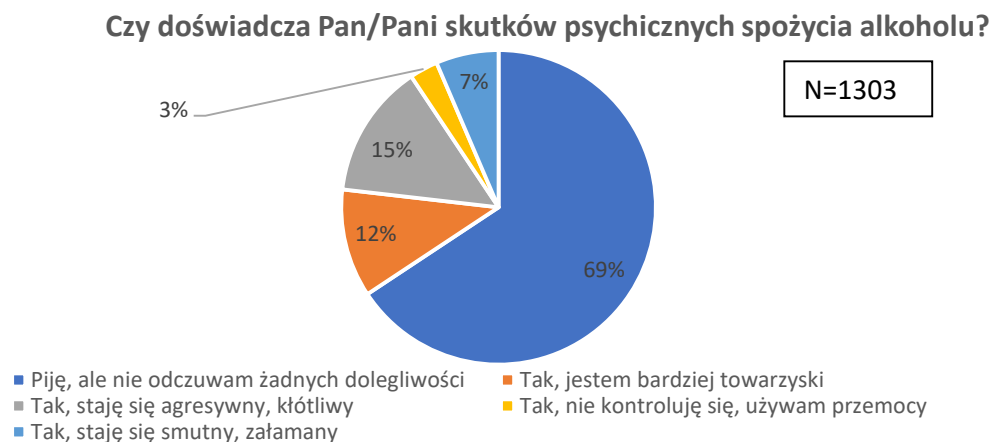
Wykres 65 Wystąpienie po wypiciu alkoholu takich objawów jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, niepamiętanie niektórych wydarzeń – przynajmniej 1 raz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

Źródło: badanie własne

Dorośli mieszkańcy Poznania zapytani o występowanie psychicznych skutków związanych ze spożyciem alkoholu, najczęściej wskazywali, że nie odczuwają żadnych psychicznych skutków spożycia alkoholu (69%). Najczęściej wskazywanym skutkiem, który występował wśród pozostałych respondentów były agresywne i kłótlive zachowania (15%), najrzadziej – utrata kontroli i użycie przemocy (3%).

Wykres 66 Skutki spożywania alkoholu - mieszkańcy Poznania

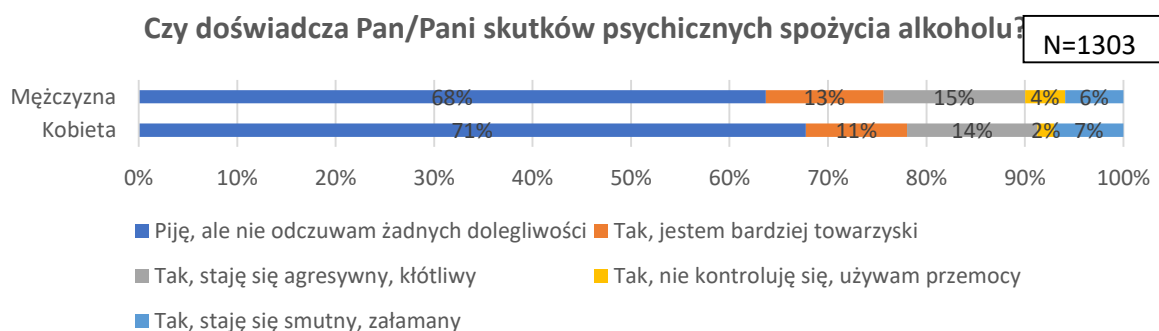

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100%, kilka osób wybrało więcej niż jedną odpowiedź.

Nieco częściej na zaistnienie psychicznych skutków spożycia alkoholu wskazywali mężczyźni (32%) niż kobiety (29%). Kobiety nieco częściej wskazywały, że alkohol sprawia, że stają się one smutne, załamane. Najrzadziej występującymi zachowaniami, związanymi ze spożywaniem alkoholu zarówno wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn były niekontrolowane zachowania związane z używaniem przemocy.

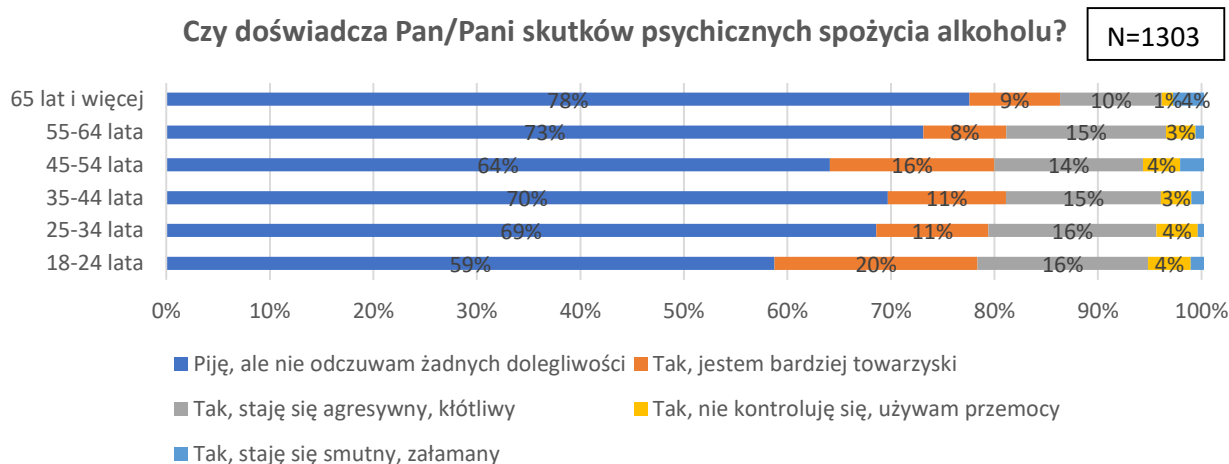
Wykres 67 Skutki spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Na odczuwanie skutków psychicznych spożycia alkoholu najczęściej wskazywały osoby w wieku 18-24 lat (41%), najrzadziej – osoby najstarsze (22%). Osoby najmłodsze oraz badani w wieku 45-54 lat na najczęściej odczuwany skutek spożywania alkoholu wskazywali wzrost ich towarzyskości, pozostałe grupy wiekowe – na zaistnienie u nich agresji i tendencji do wszczynania kłótni.

Wykres 68 Skutki spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania

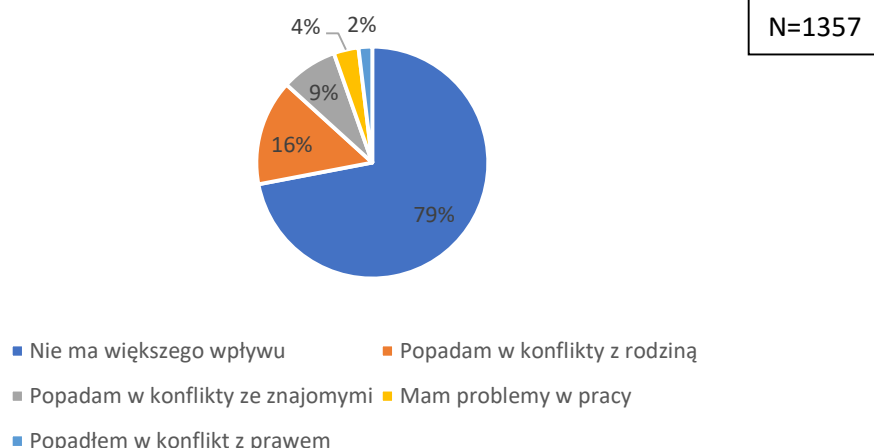
Źródło: badanie własne

Dorośli mieszkańcy Poznania zapytani o to, czy spożywanie przez nich alkoholu wpływa na ich relacje z otoczeniem, w większości wskazywali, że spożywanie przez nich alkoholu nie ma wpływu ten aspekt ich funkcjonowania w

przestrzeni społecznej (79%). Jeśli respondenci wskazywali na zaistnienie takiego związku zazwyczaj deklarowali, że przyjmuje on formę konfliktów z rodziną (16%) lub konfliktów ze znajomymi (9%). Przyczyn takiego stanu rzeczy można próbować szukać przede wszystkim w modelu życia właściwego dzisiejszemu społeczeństwu, które większość wolnego czasu poświęca znajomym (w początkowym okresie dorastania i wczesnej dorosłości) oraz rodzinie (w momencie założenia własnej i w późniejszych okresach życia).

Wykres 69 Wpływ spożywania alkoholu na relacje z otoczeniem- mieszkańcy Poznania

Czy spożywanie alkoholu ma wpływ na Pana/i relacje z otoczeniem?

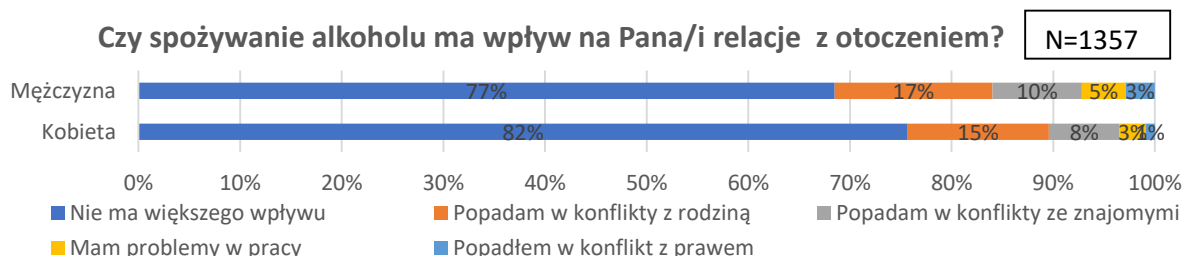

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci wybierali kilka odpowiedzi.

Mężczyźni częściej wskazywali na fakt, że spożywanie przez nich alkoholu wpływa na ich relacje z otoczeniem (23% w porównaniu do 18%). Zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn najczęstszym następstwem spożywania przez nich alkoholu w odniesieniu do relacji społecznych jest popadanie przez nich w konflikty z członkami rodziny (odpowiednio 15% i 17%).

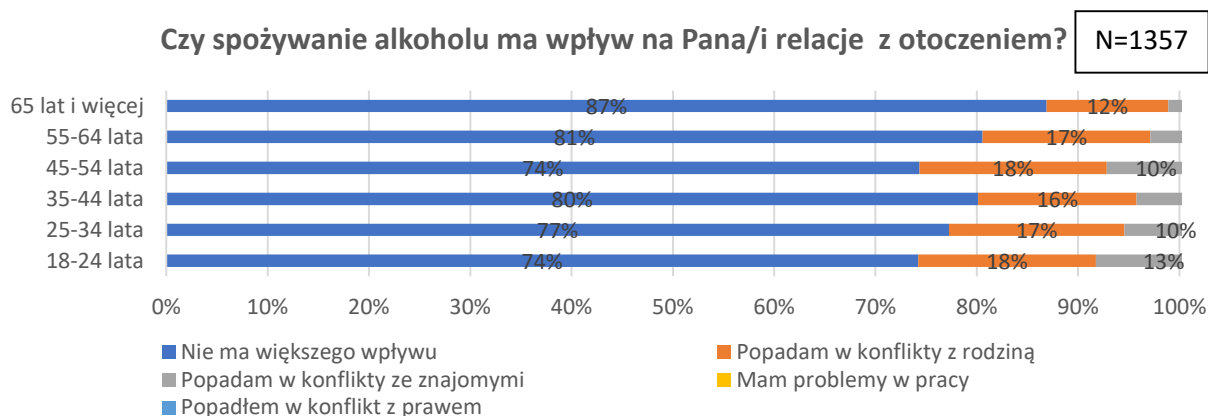
Wykres 70 Wpływ spożywania alkoholu na relacje z otoczeniem a płeć - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Najwięcej deklaracji mówiących o negatywnym wpływie spożywania alkoholu na relacje z otoczeniem zostało odnotowanych ze strony badanych w wieku 18-24 lat oraz osób w wieku 45-54 lat. W równym stopniu wskazywały one, że najczęściej dotyczy to konfliktów z członkami rodziny (18%). Najrzadziej na występowanie takich następstw wskazywali badani w wieku 65 lat i więcej (13%).

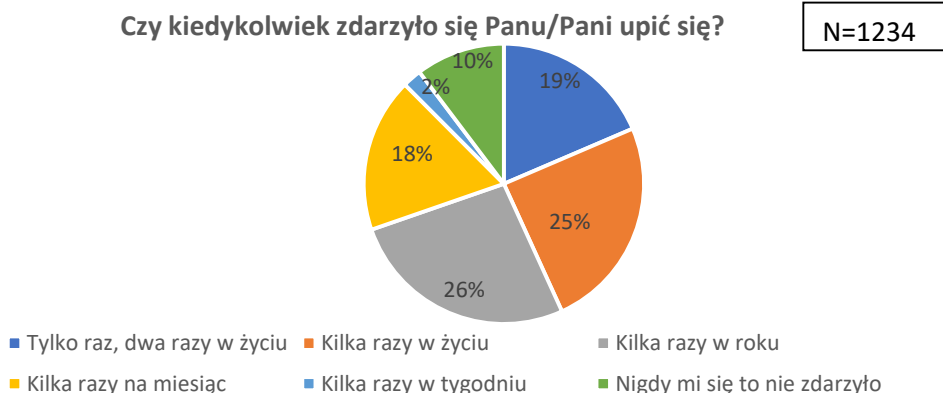
Wykres 71 Wpływ spożywania alkoholu na relacje z otoczeniem a wiek - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Respondenci zapytani o to, czy kiedykolwiek zdarzyło im się upić najczęściej wskazywali, że mieli do czynienia z takim zjawiskiem i miało to miejsce kilka razy w roku (26%) lub kilka razy w życiu (25%). Co dziesiątemu respondentowi nigdy nie przydarzyła się taka sytuacja. Wśród badanych, którzy zadeklarowali spożywanie alkoholu 25 osób przyznało, że zdarza im się to kilka razy w tygodniu.

Wykres 72 Stan upicia - mieszkańcy Poznania

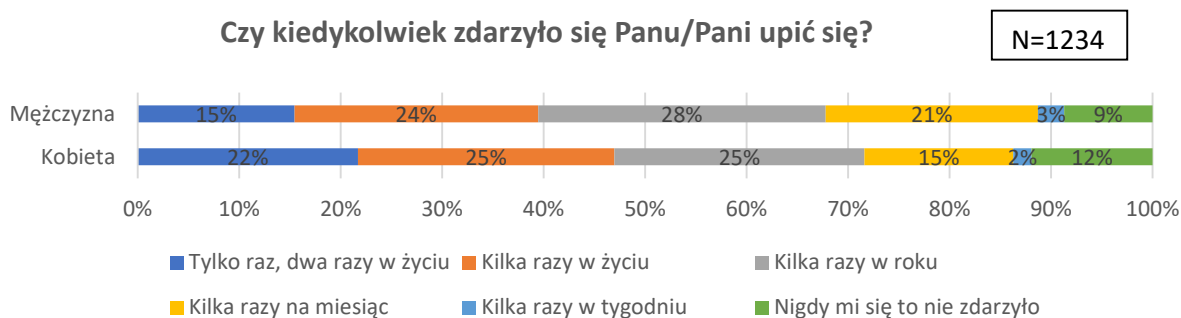

Źródło: badanie własne

Mężczyźni częściej niż kobiety wskazywali na fakt, że zdarza im się upić przynajmniej kilka razy w roku (52% w porównaniu do 42%)¹⁸. Jednocześnie kobiety nieco częściej deklarowały, że zjawisko takie w odniesieniu do nich nigdy nie miało miejsca (12% w porównaniu do 9%). Taki rozkład odpowiedzi może być konsekwencją faktu sięgania częściej po napoje wysokoprocentowe przez mężczyzn, co zwiększa znacznie prawdopodobieństwo wystąpienia zjawiska upicia się w porównaniu do napojów alkoholowych o niższej zawartości procentowej alkoholu.

¹⁸ Zsumowane zostały odpowiedzi „kilka razy w roku”, „kilka razy na miesiąc” i „kilka razy w tygodniu”.

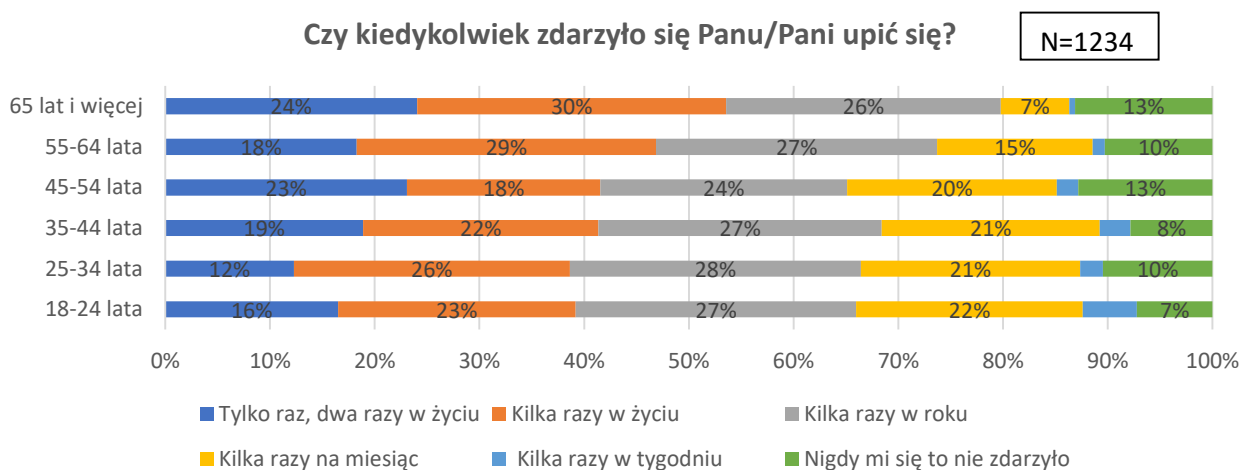
Wykres 73 Stan upicia a płeć - mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Osoby w wieku 18-24 lat najrzadziej deklarowały, że zjawisko upicia się nigdy ich nie dotyczyło (7%), jednocześnie najczęściej deklarowały upijanie się kilka razy w tygodniu (5%). Częste (w porównaniu z innymi kategoriami wiekowymi) zjawisko upijania się wśród najmłodszych respondentów jest bezpośrednio związane z tym, że sięgają po alkohol najczęściej spośród wszystkich grup wiekowych, które wzięły udział w badaniu. Zjawisko upicia się nigdy nie dotyczyło 13% badanych w wieku 45-54 lat oraz osób w wieku 65 lat i więcej.

Wykres 74 Stan upicia a wiek - mieszkańcy Poznania

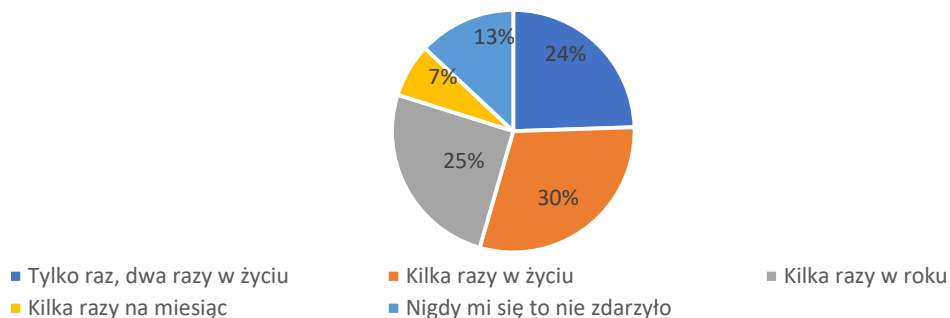

Źródło: badanie własne

Na pytanie o doświadczenia związane z „urwaniem się filmu” co 10 respondent przyznał, że nigdy go nie doświadczył, co czwarty deklaruje, że doświadcza go kilka razy w roku. Wśród badanych, którzy deklarowali sięganie po napoje alkoholowe 7% przyznało, że zjawisko „urwania się filmu” zdarza im się kilka razy na miesiąc.

Czy zdarza się Panu/Pani doświadczyć zjawiska „urwania się filmu”?

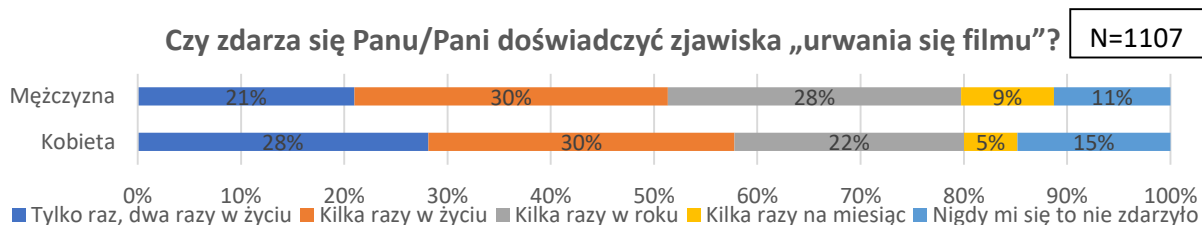
N=1107

Źródło: badanie własne

Kobiety częściej niż mężczyźni deklarują, że zdarzyło im się doświadczyć „urwania się filmu” tylko raz lub dwa razy w życiu (28% w porównaniu do 21%). Jest to kolejna konsekwencja innego wzorca spożywania alkoholu przez mężczyzn niż przez kobiety (częstsze sięganie po alkohol i większa skłonność do sięgania po napoje wysokoprocentowe). Kobiety częściej również deklarują, że nigdy w życiu nie zdarzyła im się taka sytuacja (15% w porównaniu do 11%).

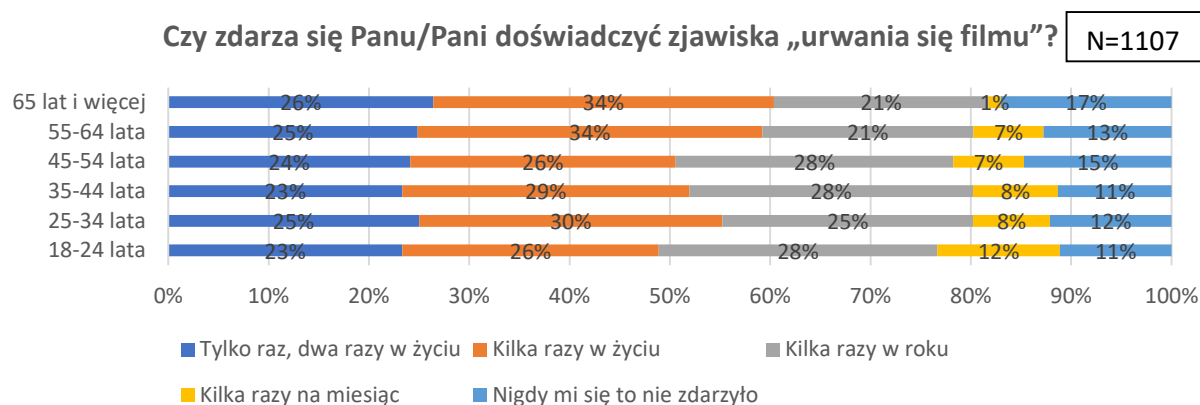
Wykres 76 Zjawisko „urwania się filmu” a płeć – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Najczęściej zjawiska „urwania się filmu” doświadczają osoby w wieku 18-24 lat – 12% z nich miewa je kilka razy na miesiąc, najrzadziej – osoby w wieku 65 lat i więcej – 1%. Również w tym wypadku taka sytuacja wynika z tendencji do częstszego sięgania po alkohol przez osoby młodsze i malejące wraz z wiekiem deklaracje dotyczące konsumpcji napojów alkoholowych.

Wykres 77 Zjawisko „urwania się filmu” a wiek – mieszkańcy Poznania

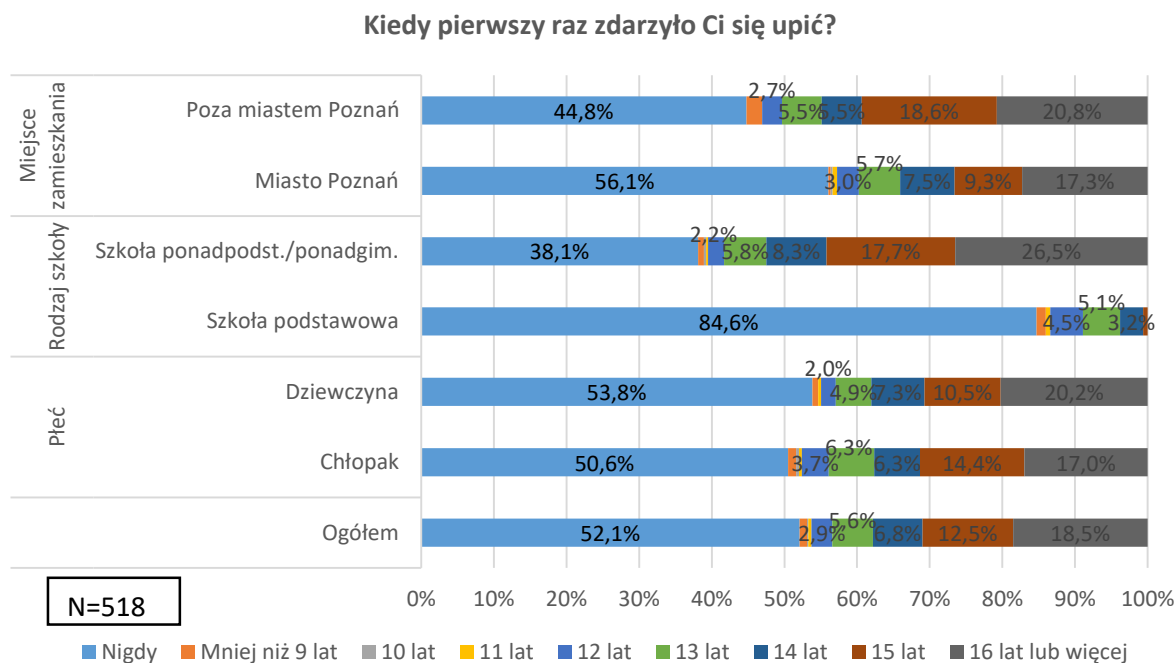

Źródło: badanie własne

O doświadczenie „upicia się” zostali podczas badania zapytani również uczniowie poznańskich szkół. Tylko niewiele ponad połowa uczniów poznańskich szkół nigdy w życiu się nie upiła. Brak takich doświadczeń deklarowało 53,8% dziewcząt i 50,6% chłopców. W przypadku rodzaju szkół odsetki te okazały się bardzo zróżnicowane, a wraz z wiekiem malała liczba uczniów, którzy nigdy się nie upiła. W szkołach podstawowych 84,6% ankietowanych nigdy nie doświadczyło upojenia alkoholowego, zaś wśród uczniów szkół ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych tylko 38,1% nie miało takich doświadczeń. Natomiast w przypadku uczniów zamieszkałych w Poznaniu nigdy nie upiło się 56,1% badanych, podczas gdy w przypadku uczniów niebędących mieszkańcami Poznania tylko 44,8% nie miało dotychczas doświadczeń związanych z upojeniem alkoholowym.

Pierwsze upicie się następowało przeważnie w wieku 16 lat i więcej (18,5%), zarówno wśród dziewcząt (20,2%), jak i chłopców (17%). Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych 26,5% po raz pierwszy upiło się mając co najmniej 16 lat, a 17,7% - w wieku 15 lat. Wśród uczniów-mieszkańców Poznania 17,3% upiło się po raz pierwszy mając minimum 16 lat, natomiast wśród uczniów mieszkających poza granicami miasta 18,6% doświadczyło upojenia alkoholowego w wieku 15 lat, a 20,8% w wieku 16 lub więcej lat.

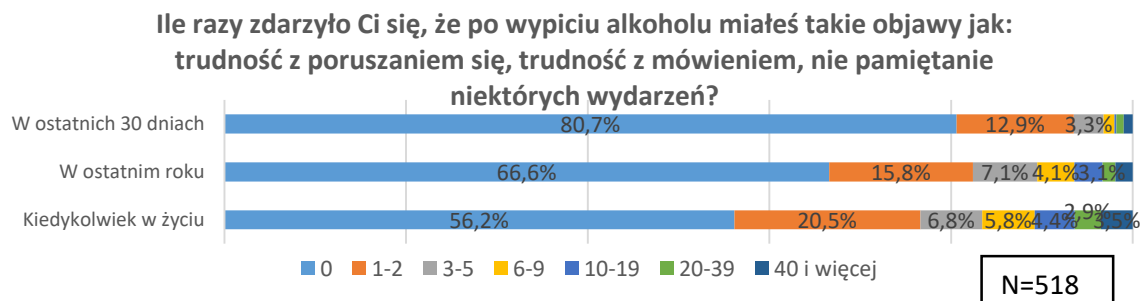
Wykres 78 Wiek pierwszego upicia się w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

Źródło: badanie własne

Powiązana z poprzednim pytaniem była również kolejna kwestia odwołująca się do efektów odczuwanych przez uczniów, którzy sięgnęli po alkohol. Choć dane liczbowe wskazują, że większość uczniów po spożyciu alkoholu nie miała objawów takich jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem czy niepamiętanie niektórych wydarzeń, należy podkreślić, że zbiorowość tych, którzy borykali się z takimi problemami po spożyciu alkoholu była jednak relatywnie duża. U 43,8% ankietowanych przynajmniej raz w życiu spożycie alkoholu spowodowało trudności z poruszaniem się czy mówieniem lub niepamiętanie niektórych wydarzeń (przy czym według 20,5% sytuacja taka wystąpiła nie częściej niż 1-2 razy). W ostatnim roku trudności z poruszaniem się i mówieniem czy luki w pamięci po spożyciu alkoholu miało 33,4% badanych uczniów (z czego niemal połowa tylko 1 lub 2 razy), a w ostatnich 30 dniach – niemal co piąty uczeń (19,3%).

Wykres 79 Wystąpienie po wypiciu alkoholu takich objawów jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, niepamiętanie niektórych wydarzeń

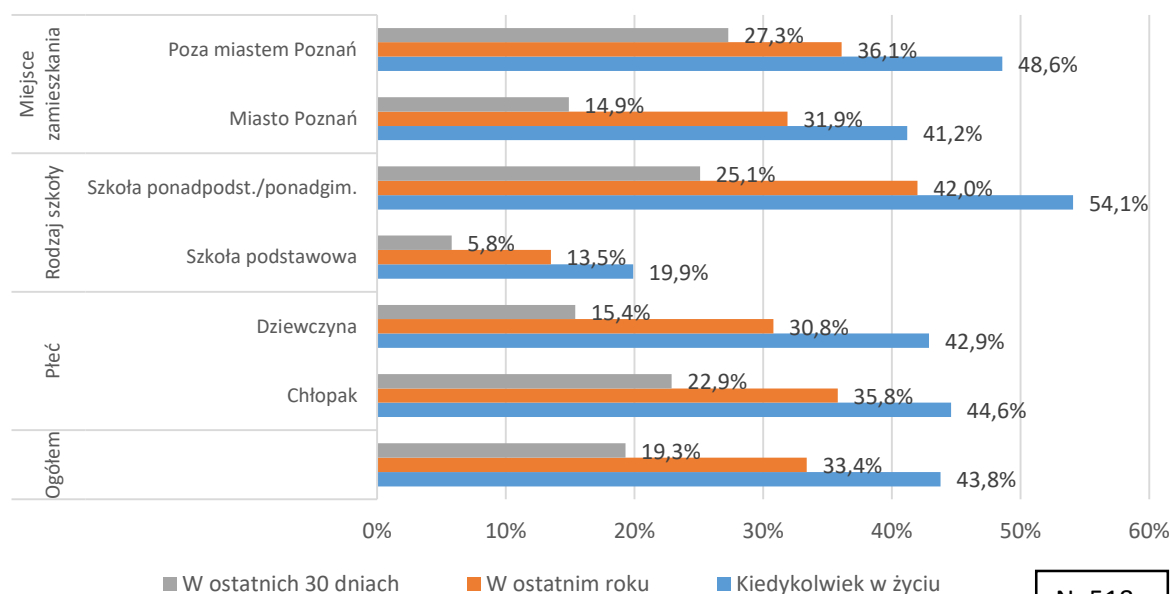

Źródło: badanie własne

Niezależnie od płci, wieku czy miejsca zamieszkania badanych uczniów większość z nich nigdy nie miała po wypiciu alkoholu takich objawów jak trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem czy niepamiętanie niektórych wydarzeń. Kiedykolwiek w życiu doświadczyło ich 44,6% uczniów i 42,9% uczennic, 41,2% ankietowanych mieszkających w Poznaniu i 48,6% badanych niebędących mieszkańcami Poznania, a także co piąty uczeń szkoły podstawowej (19,9%) i ponad połowa (54,1%) uczniów szkół ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych. Za niepokojący należy uznać fakt, że niemal u co piątego badanego ucznia (19,3%) trudności z poruszaniem się, mówieniem czy niepamiętanie niektórych wydarzeń po spożyciu alkoholu wystąpiły w ostatnich 30 dniach. W przypadku uczniów starszych odsetek ten wzrastał do 25,1%, zaś w przypadku ankietowanych mieszkających poza Poznaniem – aż do 27,3%.

Wykres 80 Wystąpienie po wypiciu alkoholu takich objawów jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, niepamiętanie niektórych wydarzeń – przynajmniej 1 raz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

**Ile razy zdarzyło Ci się, że po wypiciu alkoholu miałeś takie objawy jak:
trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, nie pamiętanie
niektórych wydarzeń? - przynajmniej 1 raz**

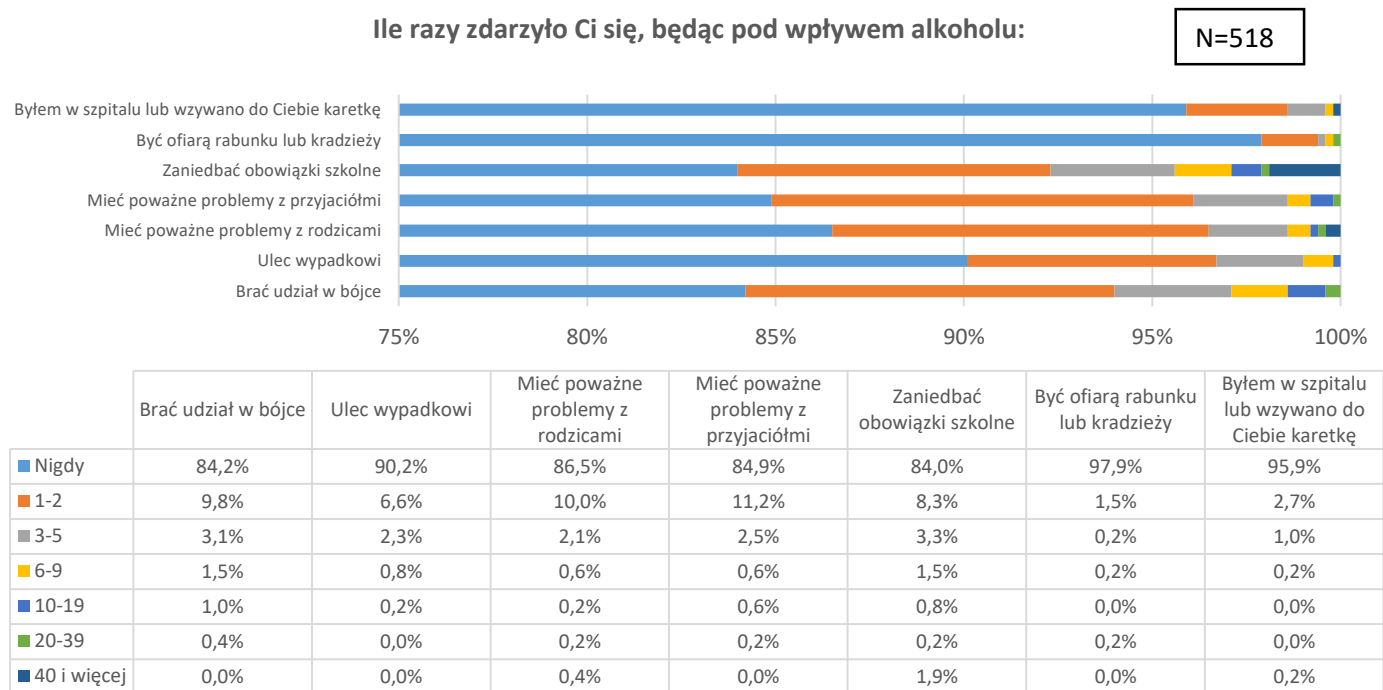

Źródło: badanie własne

Zdecydowana większość uczniów pod wpływem alkoholu nie miała żadnych trudności. Ponad 90% respondentów po spożyciu alkoholu nigdy nie było ofiarą rabunku lub kradzieży (97,9%), nie miało kontaktów ze służbą zdrowia (95,9%) ani nie uległo wypadkowi (90,2%). Zdecydowanej większości nie zdarzyło się również pod wpływem alkoholu mieć problemów z rodzicami (86,5%) czy przyjaciółmi (84,9%), brać udziału w bójce (84,2%) lub zaniedbać obowiązki szkolne (84%).

Relatywnie najczęściej pod wpływem alkoholu poznańskim uczniom zdarzało się właśnie zaniedbać obowiązki szkolne (16% ankietowanych doświadczyło tego przynajmniej raz), wziąć udział w bójce (15,8%) oraz mieć poważne problemy z przyjaciółmi (15,1%) czy rodzicami (13,5%).

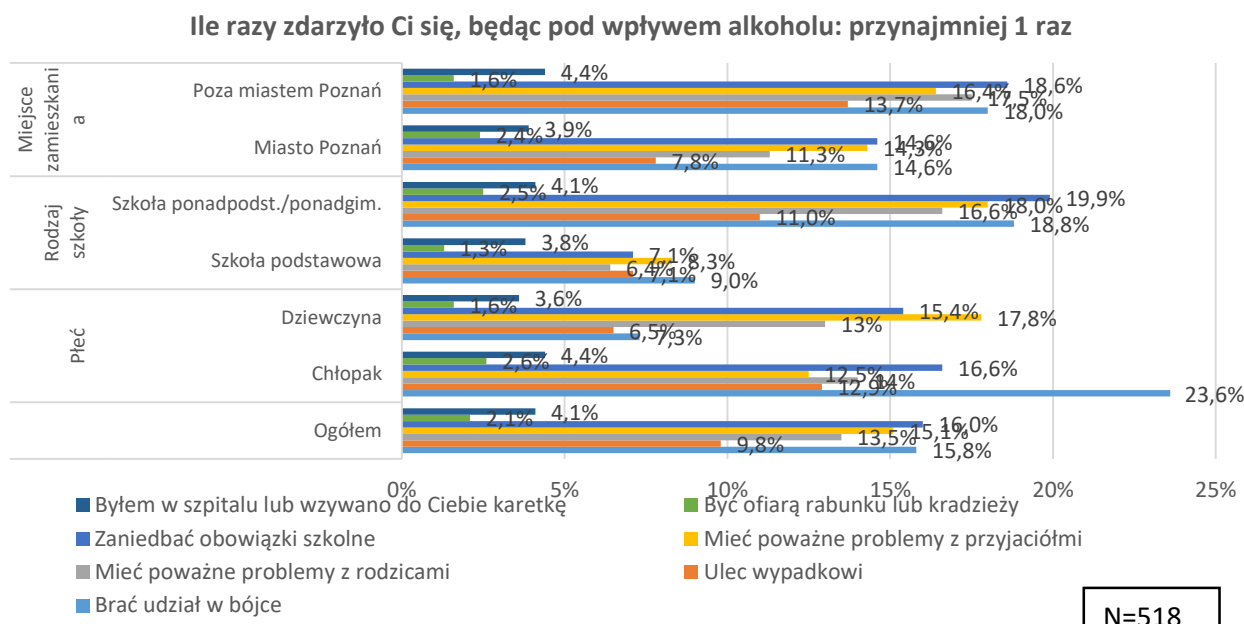
Wykres 81 Częstotliwość występowania określonych sytuacji pod wpływem alkoholu

Źródło: badanie własne

Niemal wszystkich z wymienionych sytuacji częściej doświadczali chłopcy, uczniowie szkół ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych oraz osoby mieszkające poza miastem Poznaniem. Chłopcy znacznie częściej niż dziewczęta przynajmniej raz w życiu po spożyciu alkoholu brali udział w bójce (23,6% vs 7,3%), ulegli wypadkowi (12,9% vs 6,5%), byli ofiarą rabunku lub kradzieży (2,6%) oraz byli w szpitalu lub wzywano do nich karetkę (4,4%). Z kolei wśród uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych relatywnie największa okazała się grupa osób, które przynajmniej raz w swoim życiu po spożyciu alkoholu zaniedbała obowiązki szkolne (19,9%), brała udział w bójce (18,8%), miała poważne problemy z przyjaciółmi (18%) i rodzicami (16,6%). Warto dodać także, że niemal wszystkie z wymienionych sytuacji (oprócz bycia ofiarą przestępstwa) częściej były udziałem uczniów mieszkających poza Poznaniem niż zamieszkałych w mieście.

Wykres 82 Częstotliwość występowania określonych sytuacji pod wpływem alkoholu – przynajmniej 1 raz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

Źródło: badanie własne

Zarówno dorośli mieszkańcy Poznania jak i uczniowie poznańskich szkół w większości wskazują na brak występowania dolegliwości związanych ze spożywaniem alkoholu. Wśród osób, które wskazywały na dolegliwości fizyczne związane z konsumpcją napojów alkoholowych najczęściej były one nieuporczywe i szybko przechodziły. Wśród pojawiających się najczęściej skutków psychicznych w odniesieniu do dorosłych mieszkańców Poznania były zachowania agresywne, prowadzące do użycia przemocy. W opinii dorosłych poznaniaków sięganie przez nich po alkohol nie powoduje w większości zmian w ich relacjach z otoczeniem. Jeśli takie zmiany mają miejsce zazwyczaj dotyczą one konfliktów w rodzinie. W odniesieniu do uczniów, największym problemem, który jest najczęściej deklarowany jest zaniedbywanie obowiązków szkolnych.

Sięganie po narkotyki / środki odurzające przez dzieci, młodzież i dorosłych mieszkańców Poznania

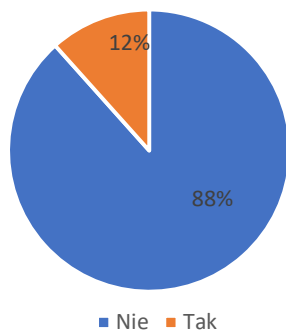
Kolejny obszar diagnozy dotyczy narkotyków oraz środków odurzających wśród mieszkańców Poznania. Poniżej zaprezentowano poszczególne obszary analizowanego problemu w podziale na dorosłych oraz dzieci i młodzież. Poza określeniem częstotliwości zażywania tych środków, zbadana została kwestia dostępności tych środków w ocenie mieszkańców. W celu sprawdzenia, czy wyniki przeprowadzonego badania są wiarygodne, zastosowano mechanizm sprawdzający. W ankiecie proszono respondentów o odpowiedź na pytanie o przyjmowanie nieistniejącego narkotyku o nazwie Relevin. Użycie tego środka psychoaktywnego deklaruje tylko 1% dorosłych badanych i 0,3% dzieci i młodzieży. Oznacza to, że zjawiska, które ujawniają pytania zawarte w kwestionariuszu mają potwierdzenie w rzeczywistości.

Blisko 90% dorosłych badanych nigdy nie sięgnęło po środki odurzające czy narkotyki, co dziesiąty badany miał z nimi kiedykolwiek w swoim życiu do czynienia. W dekompozycji na wiek uznać należy, że mężczyźni nieco częściej niż kobiety deklarowali, że kiedykolwiek sięgnęli po narkotyki lub po inne substancje odurzające (13% w porównaniu do 11%). Natomiast grupą wiekową, która najczęściej wskazywała na fakt, że używała kiedykolwiek

narkotyków lub innych substancji odurzających, były osoby w wieku 18-24 lat (25%), najrzadziej sięgali po nie respondenci w wieku 65 lat i więcej.

Wykres 83 Spożywanie narkotyków – mieszkańcy Poznania

Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/Pani sięgnąć po środki odurzające/narkotyki?

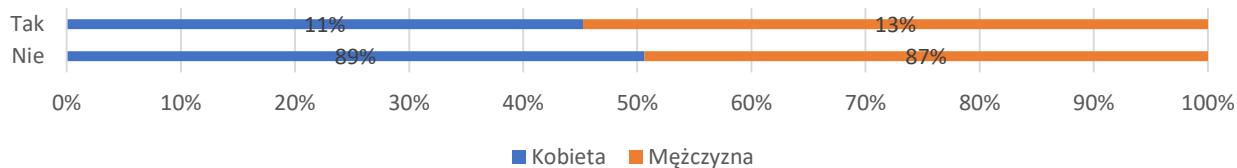
N=2014

Źródło: badanie własne

Wykres 84 Spożywanie narkotyków a płeć – mieszkańcy Poznania

Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/Pani sięgnąć po środki odurzające/narkotyki?

N=2014

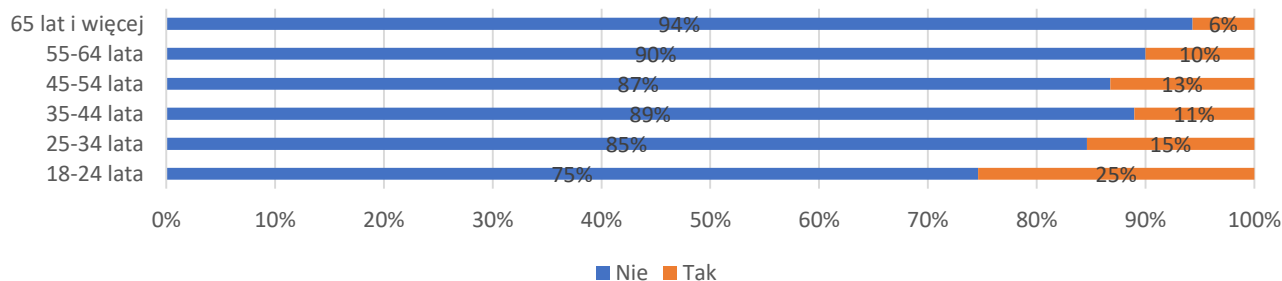

Źródło: badanie własne

Wykres 85 Spożywanie narkotyków a wiek – mieszkańcy Poznania

Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/i sięgnąć po środki odurzające/narkotyki?

N=2014

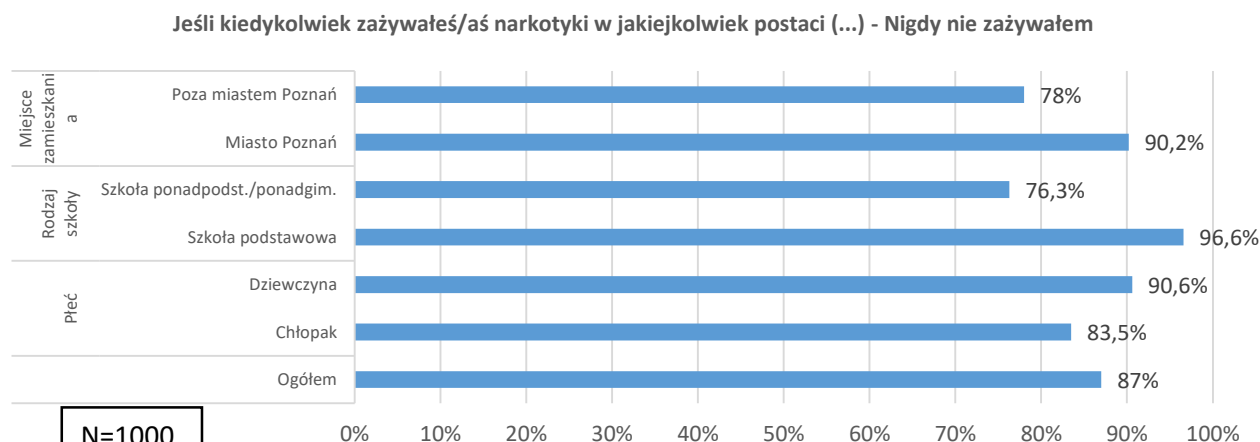

Źródło: badanie własne

13% uczniów poznańskich szkół zadeklarowało, że kiedykolwiek sięgało po narkotyki. Brak takich zachowań deklarowało 90,6% dziewcząt i 83,5% chłopców, a także 96,6% uczniów szkół podstawowych i 76,3% uczniów szkół średnich oraz 90,2% uczniów mieszkających w Poznaniu i 78% niebędących mieszkańcami miasta.

Poniższe dane pozwalają twierdzić, że grupą, która najczęściej sięga po narkotyki / środki odurzające są osoby młode: uczniowie szkół średnich oraz osoby w wieku 18-24 lata. Zainteresowanie tym rodzajem używek jest zdecydowanie niższe wśród młodszych uczniów (szkoły podstawowe), a także maleje wraz z wiekiem.

Wykres 86 Odsetek uczniów, którzy nigdy nie zażywali narkotyków w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.

Źródło: badanie własne

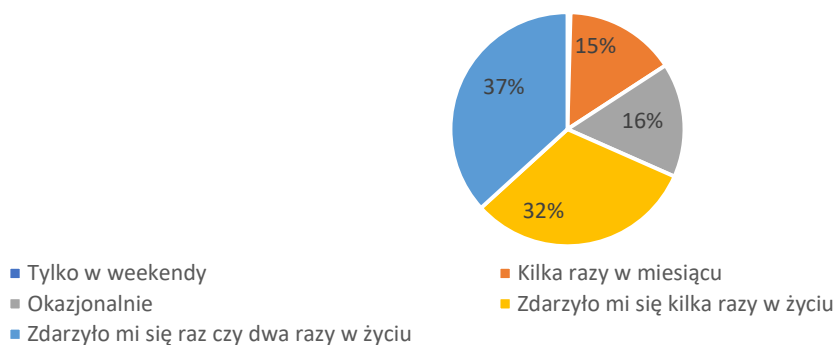
Sięganie po narkotyki jest częściej domeną chłopców/mężczyzn niż dziewcząt/kobiet. Dodatkowo swoją największą częstotliwość zjawisko to notuje po osiągnięciu wieku dorosłości i maleje wraz z wiekiem badanych, co pozwala wnioskować, że jest głównie domeną młodości.

Częstotliwość sięgania po narkotyki / środka odurzające

Wśród dorosłych mieszkańców największa grupa respondentów wskazała, że korzystać z narkotyków czy innych substancji psychoaktywnych zdarzyło im się raz lub dwa razy w życiu (37%). Co trzeci sięgnął po nie kilka razy w życiu. W dekompozycji tej kwestii na płeć nie wskazuje się na duże różnice, kobiety jednak nieco częściej niż mężczyźni deklarują sięganie po narkotyki kilka razy w miesiącu, mężczyźni – że zdarzało im się po nie sięgnąć kilka razy w życiu. Co czwartemu badanemu w wieku 45-54 lat zdarza się sięgnąć po środki odurzające kilka razy w miesiącu. Ponad połowie najstarszych respondentów, którzy sięgnęli po narkotyki zdarzyło się to raz czy dwa w życiu. 3% osób w wieku 18-24 sięga po omawiane substancje w weekendy.

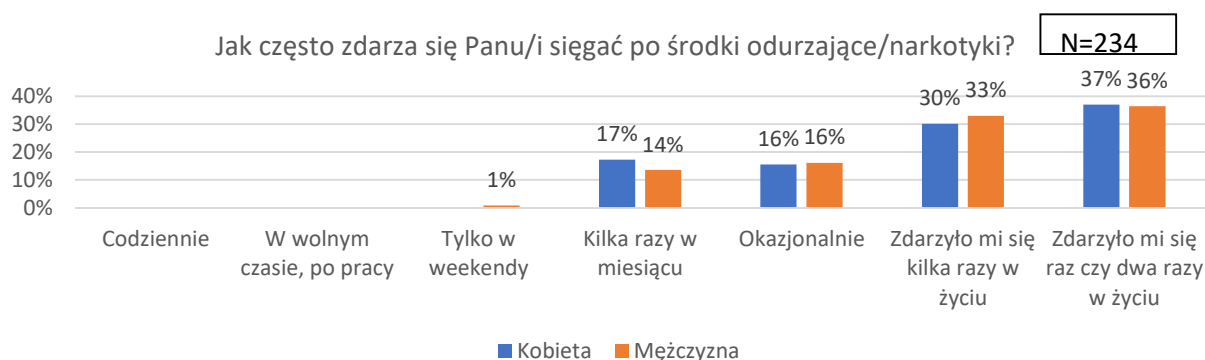
Wykres 87 Częstotliwość spożywania narkotyków – mieszkańcy Poznania

Jak często zdarza się Panu/i sięgać po środki odurzające/narkotyki?

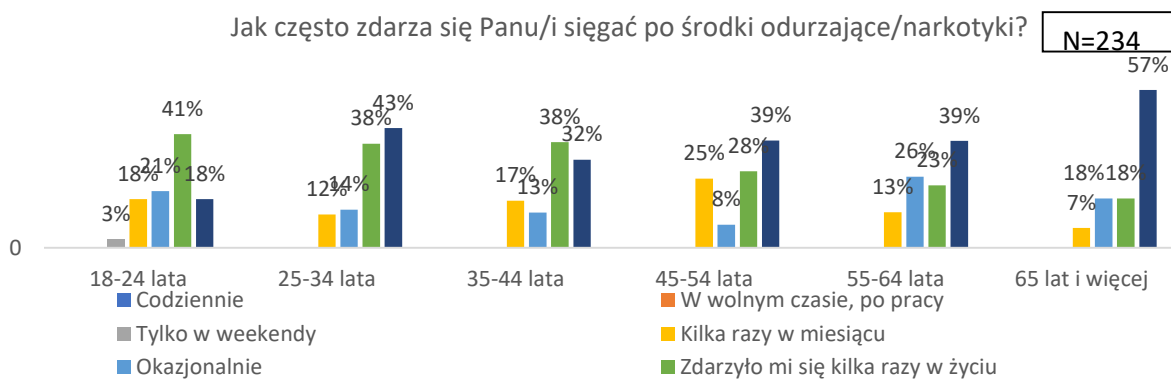
Źródło: badanie własne

Wykres 88 Częstotliwość spożywania narkotyków a płeć – mieszkańcy Poznania

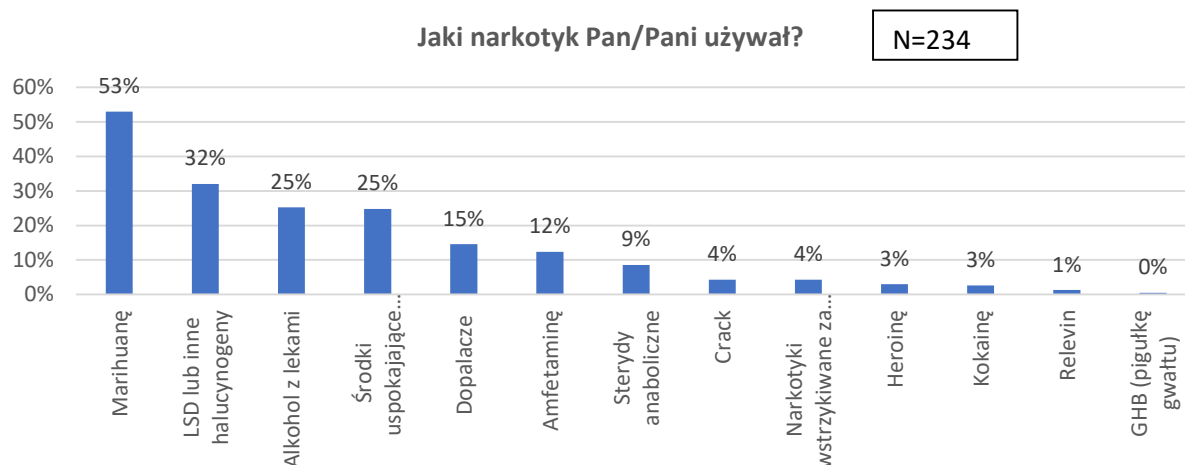
Źródło: badanie własne

Wykres 89 Częstotliwość spożywania narkotyków a wiek – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Najczęściej spożywanym narkotykiem była marihuana (53%). Co trzeci badany deklarował, że spożywał LSD lub inne halucynogeny. Najrzadziej używany był GHB (1 osoba), Relevin (1%) – jest to narkotyk, który nie istnieje i służył w ankiecie jako wskaźnik wiarygodności danych oraz kokaina (3%).

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Analiza odpowiedzi dzieci i młodzieży pod kątem sięgania po narkotyki i środka odurzające wykazuje, że zdecydowana większość badanych ani razu nie zażywała tych substancji. Jakikolwiek kontakt z omawianymi używkami częściej był udziałem uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych oraz mieszkających poza Poznaniem. Ci badani, którzy przynajmniej raz stosowali któryś ze wskazanych środków, najczęściej sięgali po środki uspokajające bez pozwolenia lekarza (7,1% dziewcząt, 11% uczniów szkół średnich i 10,2% uczniów niemieszkających w Poznaniu). Relatywnie często pojawiało się połączenie alkoholu z lekami (5,7% dziewcząt, 7,8% uczniów szkół średnich i 6,1% osób mieszkających poza Poznaniem), natomiast pozostałe środki były stosowane przez nieliczne osoby.

Ogromna większość ankietowanych uczniów poznańskich szkół nigdy w życiu nie zażywała żadnego z narkotyków wymienionych w kafeterii odpowiedzi. Relatywnie największa grupa badanych miała styczność ze środkami uspokajającymi zażywającymi bez pozwolenia lekarza – 6,6% uczniów przynajmniej raz w życiu sięgnęło po takie środki (w tym 4,2% nie więcej niż 2 razy w życiu). Alkohol z lekami kiedykolwiek łączyło 4,4% uczniów (w tym 2,6% nie więcej niż 2 razy w życiu), amfetaminę zażywało 3,4% ankietowanych (w tym 1,7% maksymalnie 2 razy w życiu), a po kokainę czy dopalacze sięgało 2% badanych. Styczność z pozostałymi narkotykami miało nie więcej niż 10 osób wśród ankietowanych.

Tabela 8 Częstotliwość zażywania wybranych narkotyków, N=1000.

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 i więcej
Środki uspokajające (bez pozwolenia lekarza)	93,4%	4,2%	1,0%	0,6%	0,1%	0,3%	0,4%
Amfetamina	96,6%	1,7%	0,5%	0,4%	0,3%	0,3%	0,2%
LSD lub inne halucynogeny	98,6%	0,5%	0,2%	0,3%	0,1%	0,1%	0,2%
Crack	99,1%	0,5%	0,0%	0,2%	0,1%	0,1%	0,0%
Kokaina	98,1%	1,1%	0,5%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%
Relewin	99,7%	0,0%	0,1%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Heroina	99,5%	0,3%	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%
GHB (pigłka gwałtu)	99,6%	0,2%	0,0%	0,2%	0,0%	0,1%	0,0%
Sterydy anaboliczne	98,9%	0,5%	0,2%	0,2%	0,0%	0,1%	0,1%
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą strzykawki	99,7%	0,1%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Alkohol z lekami	95,6%	2,6%	0,7%	0,6%	0,4%	0,1%	0,0%
Dopalacze	98,0%	1,2%	0,2%	0,1%	0,3%	0,0%	0,2%

Źródło: badanie własne

Tabela 9 Częstotliwość zażywania wybranych narkotyków – przynajmniej 1 raz w życiu w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania, N=1000.

	Ogółem	Płeć		Rodzaj szkoły		Miejsce zamieszkania	
		Chłopak	Dziewczyna	Szkoła podstawowa	Szkoła ponadpodst./ponadgim.	Miasto Poznań	Poza miastem Poznań
Środki uspokajające (bez pozwolenia lekarza)	6,6%	6,1%	7,1%	2,7%	11,0%	5,3%	10,2%
Amfetamina	3,4%	3,5%	3,3%	1,1%	5,9%	2,7%	5,3%
LSD lub inne halucynogeny	1,4%	1,4%	1,4%	0,4%	2,5%	1,4%	1,5%
Crack	0,9%	0,8%	1,0%	0,4%	1,5%	0,7%	1,5%
Kokaina	1,9%	2,2%	1,6%	0,8%	3,2%	1,9%	1,9%
Relevin	0,3%	0,2%	0,4%	0,2%	0,4%	0,4%	0,0%
Heroina	0,5%	0,6%	0,4%	0,4%	0,6%	0,7%	0,0%
GHB (pigułka gwałtu)	0,4%	0,4%	0,4%	0,2%	0,6%	0,4%	0,4%
Sterydy anaboliczne	1,1%	1,0%	1,2%	1,1%	1,1%	1,2%	0,8%
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą strzykawki	0,3%	0,4%	0,2%	0,0%	0,6%	0,1%	0,8%
Alkohol z lekami	4,4%	3,1%	5,7%	1,3%	7,8%	3,8%	6,1%
Dopalacze	2,0%	2,0%	2,0%	0,9%	3,2%	2,3%	1,1%

Źródło: badanie własne

Narkotykiem, który cieszy się największą „popularnością” zarówno wśród dorosłych mieszkańców Poznania jak i w wśród dzieci oraz młodzieży uczącej się w poznańskich szkołach jest marihuana. Dużo mniej popularne są tzw. narkotyki twarde. Popularność ta ma miejsce w odniesieniu nie tylko do całej Polski, ale czyni marihuanę najpopularniejszym narkotykiem w całej Europie.¹⁹

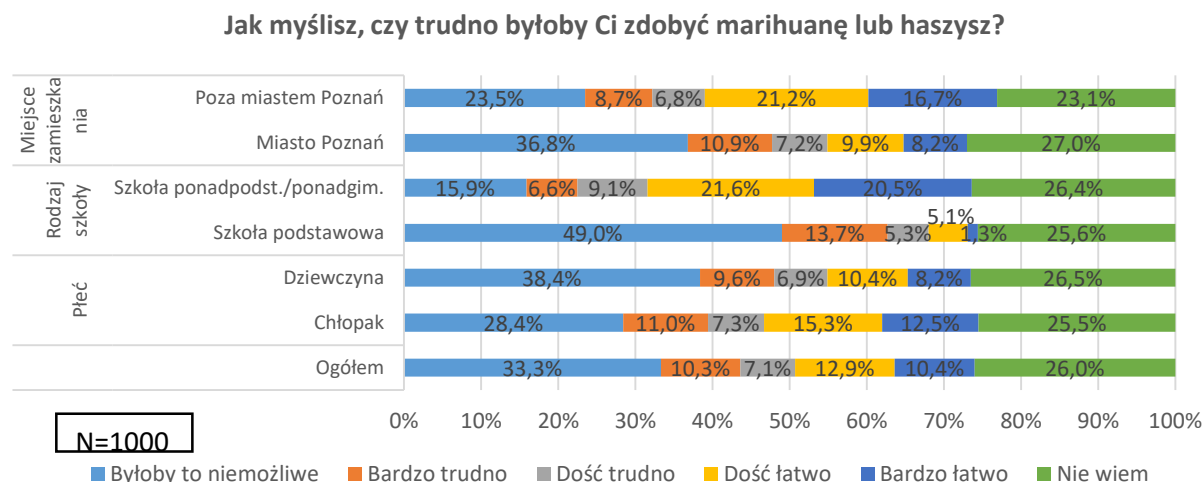
Marihuana i haszysz – dostępność i stosowanie wśród dzieci i młodzieży

Uczniowie z poznańskich szkół zostali poproszeni o ocenę, czy łatwo byłoby im zdobyć marihuanę lub haszysz. Uwagi wymaga fakt, że jedynie co trzeci uczeń (33,3%) uznał to za niemożliwe. Opinie takie częściej wyrażały dziewczęta (38,4%) niż chłopcy (28,4%), uczniowie szkół podstawowych (49%) niż uczniowie szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych (zaledwie 15,9%) oraz osoby mieszkające w Poznaniu (36,8%) niż pochodzące spoza stolicy Wielkopolski (23,5%). Aż 42,1% uczniów ze szkół średnich uważało, że zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby dla nich łatwe (łącznie odpowiedzi *dość łatwe* i *bardzo łatwe*). Podobne przekonanie wyrażało również 37,9% uczniów mieszkających poza Poznaniem i 27,8% chłopców. Wśród dziewcząt odsetek ten wynosił 18,6%, zaś w przypadku mieszkańców Poznania – 18,1%.

¹⁹ Raport o rynku narkotykowym w UE. Przegląd strategiczny, 2016. Źródło:

http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/2374/EU%20Drug%20Markets_Strategic%20Overview%20PL_web.pdf

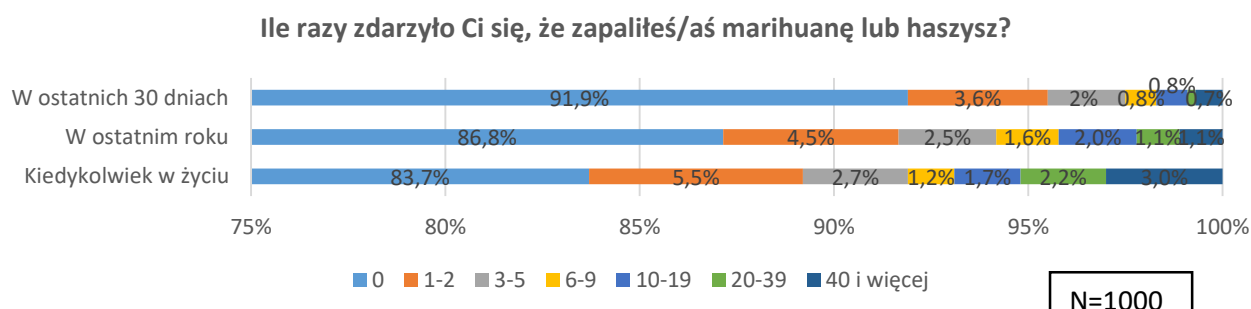
Wykres 91 Łatwość zdobycia marihuany lub haszyszu ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

Źródło: badanie własne

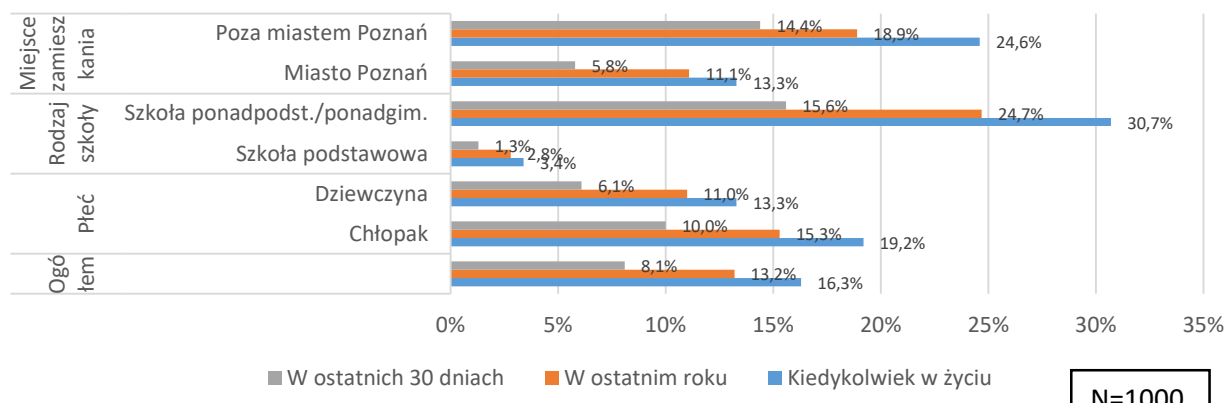
Palenie marihuany lub haszyszu nie jest zbyt popularne wśród badanych uczniów poznańskich szkół. Nigdy w życiu po te narkotyki nie sięgnęło 83,7% ankietowanych, 86,8% nie uczyniło tego w ostatnim roku, a niemal 92% nie zapaliło marihuany czy haszyszu ani raz w ostatnich 30 dniach. Pozostali używali tych narkotyków raczej sporadycznie, najczęściej pojawiały się odpowiedzi wskazujące, że uczniowie mieli 1 czy 2 kontakty z marihuaną lub haszyszem. Przynajmniej 1 raz w swoim życiu marihuanę lub haszysz paliło 16,3% uczniów. W ostatnim roku robiło to 13,2% ankietowanych, a w ostatnich 30 dniach – 8,1% badanych. Po użyciu w postaci marihuany i haszyszu częściej sięgali chłopcy (19,2% kiedykolwiek w życiu), uczniowie ze szkół średnich (niemal co trzeci – 30,7% – palił marihuanę lub haszysz przynajmniej raz w życiu) oraz osoby niebędące mieszkańcami Poznania (co czwarty – 24,6%).

Wykres 92 Częstotliwość palenia marihuany lub haszyszu

Źródło: badanie własne

Ile razy zdarzyło Ci się, że zapaliłeś/aś marihuanę lub haszysz? - przynajmniej 1 raz

Źródło: badanie własne

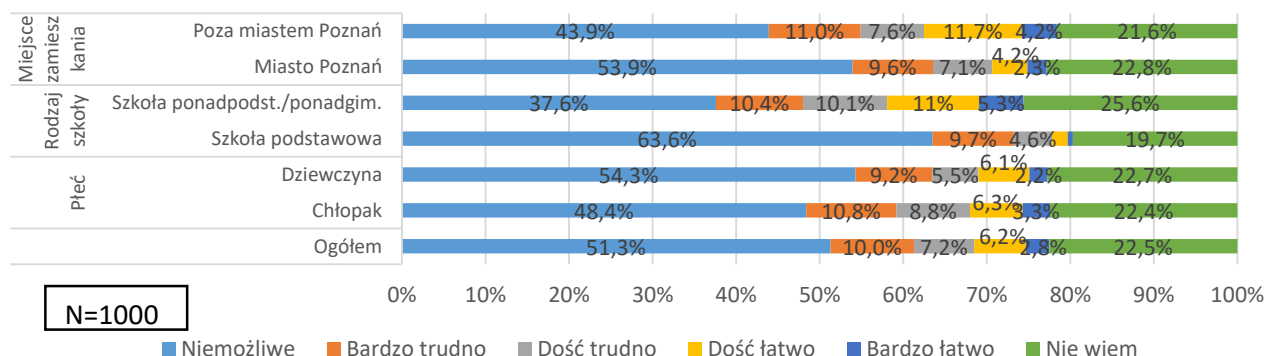
Marihuana jest popularnym wśród poznańskiej młodzieży narkotykiem, dość łatwo dostępnym, który był spożywany przez co trzeciego ucznia szkoły ponadgimnazjalnej. Tak jak w przypadku alkoholu oraz narkotyków (ogólnie) częściej spożywają go chłopcy niż dziewczęta.

Dostęp do wybranych narkotyków / substancji psychoaktywnych w ocenie dzieci i młodzieży

Uczniowie oceniali również dostępność innych, wybranych narkotyków. Ponad połowa badanych (51,3%) uznała za niemożliwe zdobycie amfetaminy. Opinie takie częściej wyrażały dziewczęta (54,3%) niż chłopcy (48,4%), uczniowie szkół podstawowych (63,6%) niż uczniowie szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych (37,6%) oraz osoby mieszkające w Poznaniu (53,9%) niż pochodzące spoza stolicy Wielkopolski (43,9%). Relatywnie najwięcej wskazań na łatwość zdobycia amfetaminy sformułowali uczniowie szkół średnich (łącznie 16,3% odpowiedzi *dość łatwe* i *bardzo łatwe*) oraz niemieszkający w Poznaniu (15,9%).

Wykres 94 Łatwość zdobycia amfetaminy ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

Jak myślisz jak łatwo byłoby Ci zdobyć następujące narkotyki lub inne substancje działające podobnie do narkotyków? Amfetamina

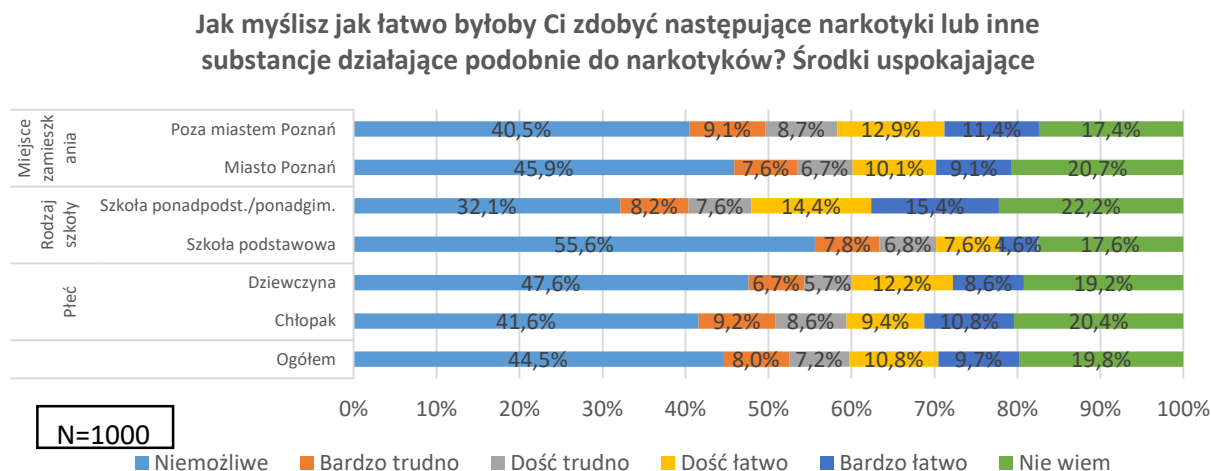

Źródło: badanie własne

Zaledwie 44,5% badanych przyznało, że niemożliwe byłoby dla nich zdobycie środków uspokajających. Ponownie przekonanie takie częściej było udziałem dziewcząt (47,6%) niż chłopców (41,6%), uczniów szkół podstawowych (55,6%) niż uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych (32,1%) oraz osób mieszkających w Poznaniu (45,9%) niż pochodzących spoza tego miasta (40,5%). Relatywnie najwięcej wskazań na łatwość zdobycia środków uspokajających sformułowali uczniowie szkół średnich (łącznie 29,8% odpowiedzi *dość łatwe* i *bardzo łatwe*) oraz

niemieszkające w Poznaniu (24,3%). Nienależnie od płci, co piąty uczeń i co piąta uczennica, a także co piąty uczeń będący mieszkańcem Poznania, deklarowali, że zdobycie środków uspokajających byłoby dla nich łatwe.

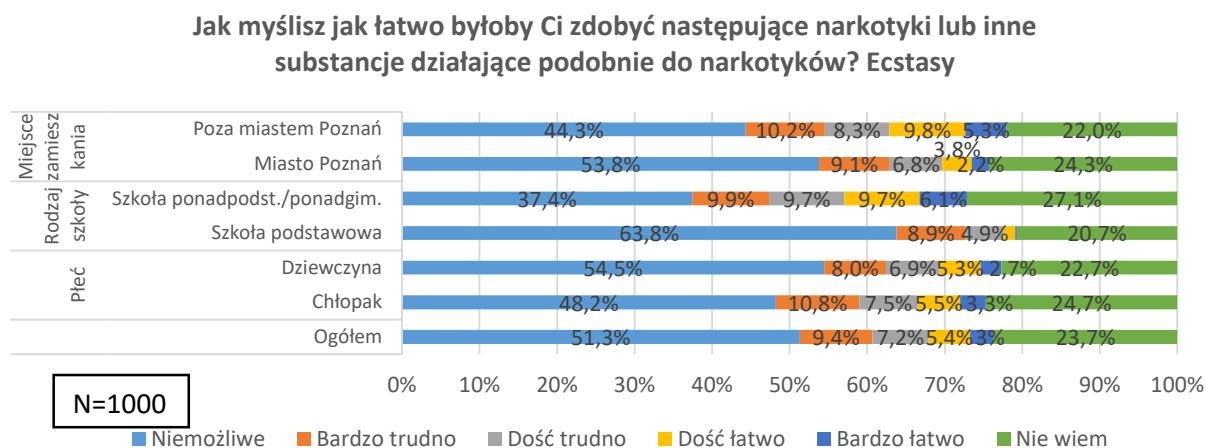
Wykres 95 Łatwość zdobycia środków uspokajających ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

Źródło: badanie własne

Na niemożliwość zdobycia ecstasy wskazywało 51,3% ankietowanych uczniów. Podobnie jak w poprzednich przypadkach byli to przede wszystkim młodsi uczniowie, ze szkół podstawowych (63,8%), a także dziewczęta (54,5%) i uczniowie mieszkający w Poznaniu (53,8%). Z kolei łatwość zdobycia tabletek ecstasy najczęściej deklarowali uczniowie ze szkół średnich (15,8%) oraz mieszkający poza miastem Poznań (15,1%).

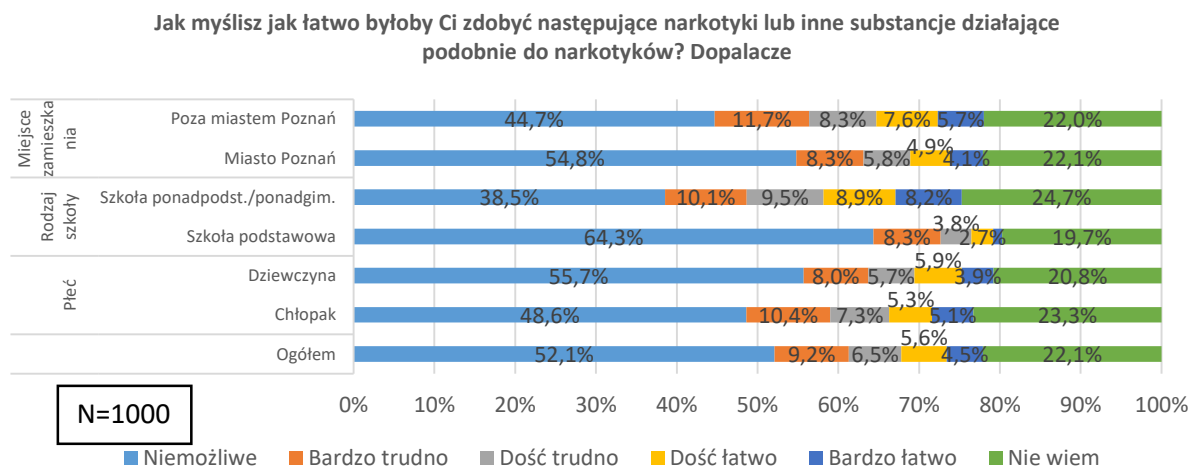
Wykres 96 Łatwość zdobycia ecstasy ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania,

Źródło: badanie własne

Co ciekawe, wśród ankietowanych uczniów poznańskich szkół 52,1% uznało za niemożliwe zdobycie dopalaczy. Całkowity brak dostępu do tego typu środków deklarowało 64,3% uczniów ze szkół podstawowych, 55,7% dziewcząt i 54,8% uczniów mieszkających w Poznaniu. Natomiast najwyższe odsetki wskazań na łatwość zdobycia dopalaczy dotyczyły ponownie uczniów szkół ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych (17,1%) oraz niemieszkających w Poznaniu (13,3%). Ogólnie co dziesiąty uczeń poznańskich szkół mógłby dość łatwo lub bardzo łatwo zdobyć dopalacze.

Wykres 97 Łatwość zdobycia dopalaczy ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

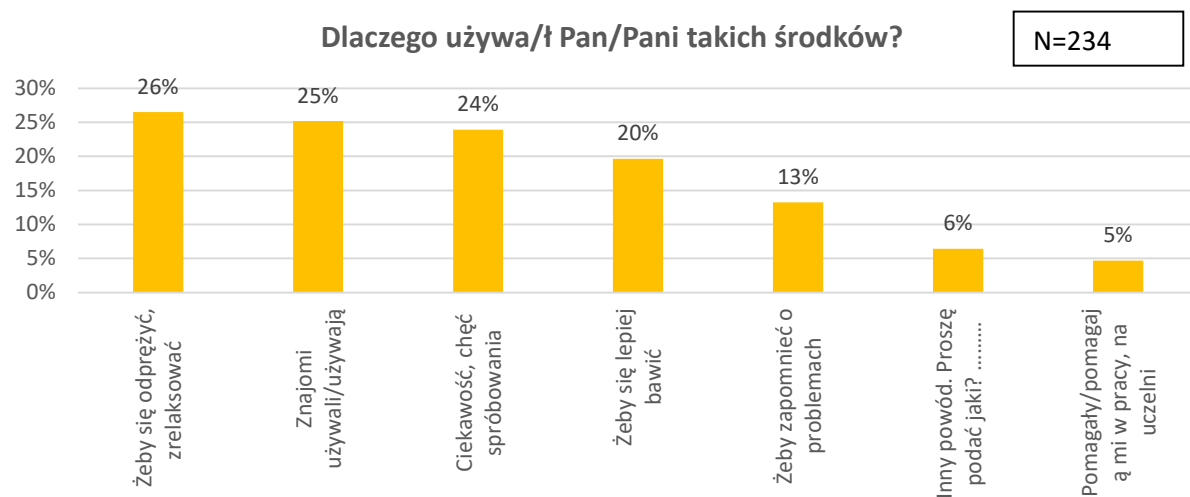
Źródło: badanie własne

Jednymi z lepiej dostępnych środków odurzających innym niż marihuana są środki uspokajające. Można próbować powiązać taką sytuację z faktem, że środki te mogą być obecne w otoczeniu uczniów niezależnie od ich potrzeb i woli np. w domu rodzinnym, co realnie zwiększa ich dostęp do nich. Jednymi z trudniejszych do zdobycia środkiem psychoaktywnym są dopálacze.

Powody sięgania po narkotyki / środki odurzające

Najczęstszymi powodami sięgania po narkotyki wśród dorosłych mieszkańców Poznania była chęć odprężenia i relaksu (26%), sugestia znajomymi, którzy również ich używają (25%) oraz ciekawość, chęć spróbowania (24%). Najrzadziej badani sięgali po nie by pomóc sobie w pracy lub na uczelni (5%). Wśród innych powodów, które wymieniali badani znalazły się m.in. potrzeba poradzenia sobie z emocjami lub przyjęcie ich bez własnej wiedzy.

Wykres 98 Powody używania narkotyków – mieszkańcy Poznania

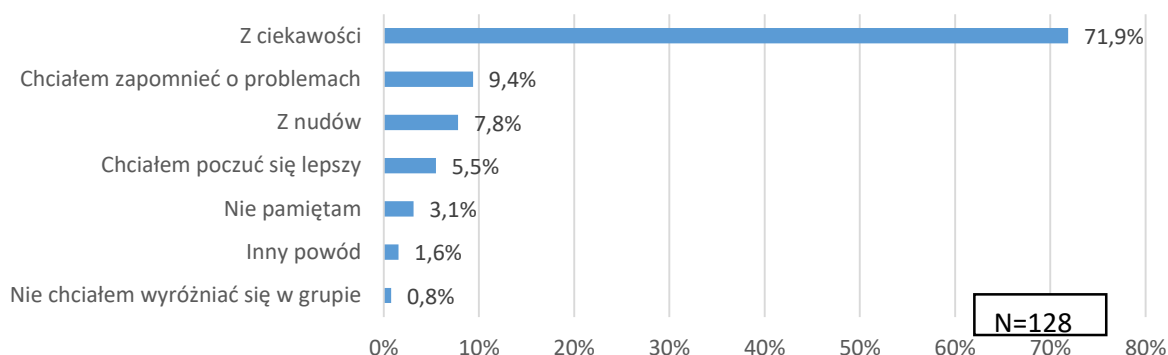

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Po narkotyki uczniowie sięgali przede wszystkim z ciekawości. Właśnie ten powód wymieniło ponad 70% osób, które miały doświadczenia narkotykowe. Znacznie rzadziej przyczyną zażywania narkotyków była chęć zapomnienia o problemach (9,4%), nuda (7,8%) czy chęć pocucia się lepszym (5,5%). Tylko jedna osoba przyznała, że zażyła narkotyki, ponieważ nie chciała się wyróżniać w grupie.

Z jakich powodów zażyłeś narkotyki?

Źródło: badanie własne

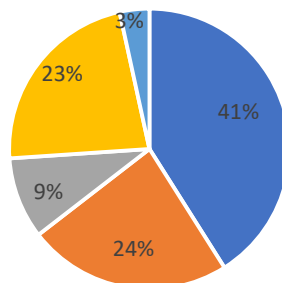
Powody inicjacji narkotyków / środków odurzających

Badani zapytani o to, w jakich okolicznościach spróbowali pierwszy raz środka odurzającego wskazywali, że najczęściej środek ten został im zaproponowany przez znajomą osobę (41%). Co czwarty respondent zadeklarował, że spróbował substancji odurzającej, ponieważ wszyscy w towarzystwie próbowali.

Wykres 100 Sposób pierwszego skorzystania z narkotyków – mieszkańcy Poznania

W jaki sposób pierwszy raz spróbował Pan/Pani środka odurzającego?

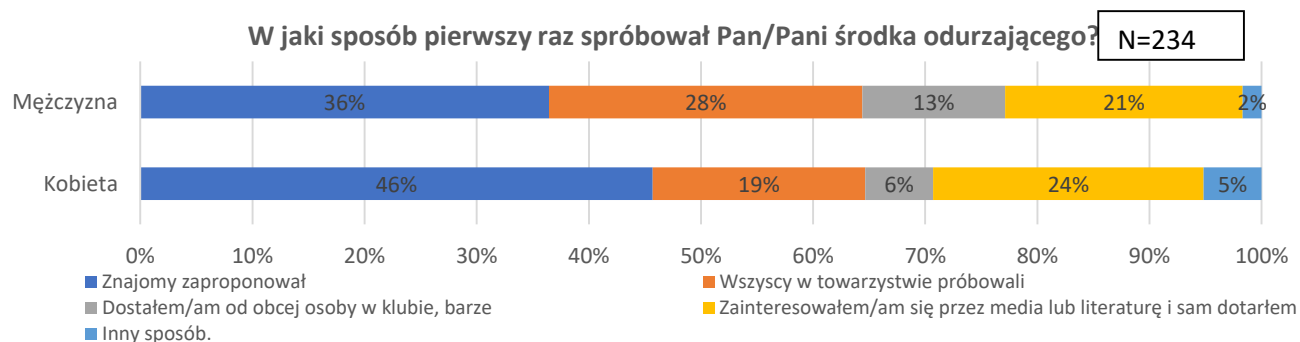
- Znajomy zaproponował
- Wszyscy w towarzystwie próbowali
- Dostałem/am od obcej osoby w klubie, barze
- Zainteresowałem/am się przez media lub literaturę i sam dotarłem
- Inny sposób. Proszę podać jaki?

Źródło: badanie własne

Kobiety częściej deklarowały, że spróbowały substancji odurzającej przez propozycję znajomego, mężczyźni częściej próbowali mając świadomość, że wszyscy w towarzystwie również to robią.

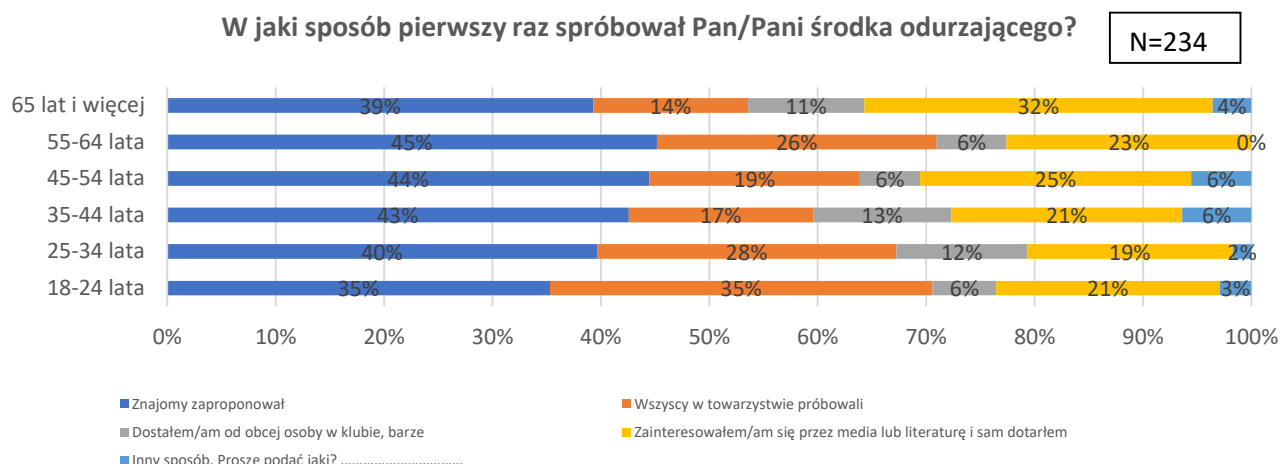
Wykres 101 Sposób pierwszego skorzystania z narkotyków a płeć – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Osoby najmłodsze najczęściej ze wszystkich próbowały środków odurzających ze względu na resztę towarzystwa, która również korzystała z tego typu substancji (35%). Osoby najstarsze najczęściej ze wszystkich same docierały do takich substancji zainteresowane nimi przez media lub literaturę (32%).

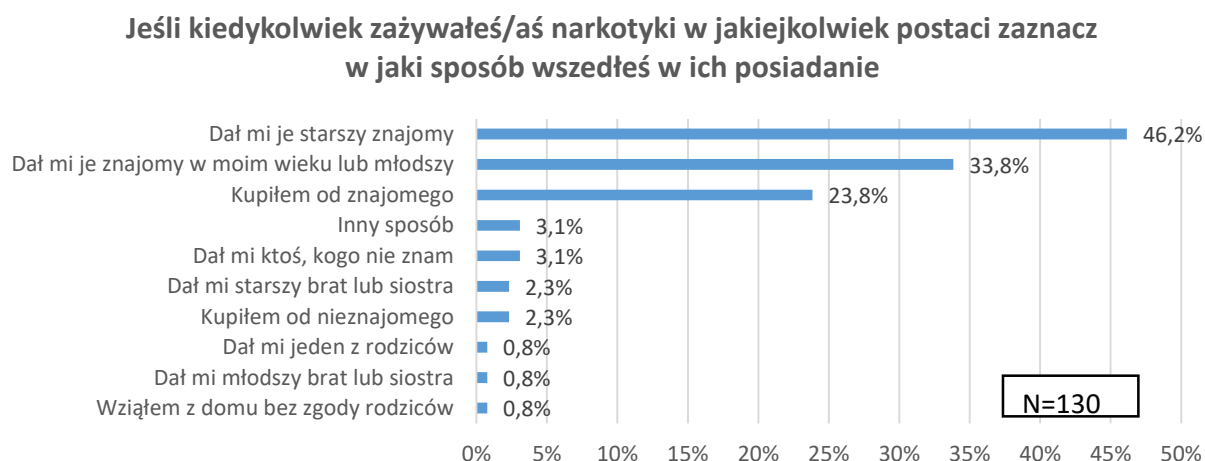
Wykres 102 Sposób pierwszego skorzystania z narkotyków a wiek – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Jak wskazano powyżej 87% ankietowanych uczniów deklarowało, że nigdy nie zażywało narkotyków. Pozostałe 13% badanych (130 osób) posiadało doświadczenia narkotykowe. Zdecydowana większość z nich narkotyki otrzymała od znajomych: starszych, w swoim wieku lub młodszych – łącznie deklarowało tak 80% ogółu osób, które zażywały narkotyki. Tylko 26,2% ankietowanych samodzielnie kupiło narkotyki: od znajomego (23,8%) lub nieznajomego (2,3%). Natomiast liczba wskazań na inne źródła dostępu do narkotyków nie przekraczała 4 osób, co pozwala stwierdzić, że nie są to popularne kanały zdobywania narkotyków przez uczniów poznańskich szkół.

Wykres 103 Źródła dostępu do narkotyków

Źródło: badanie własne

Narkotyki są zażywane przede wszystkim z ciekawości, najczęściej ma ona swoje źródła w propozycji znajomego, by takiej substancji psychoaktywnej spróbować.

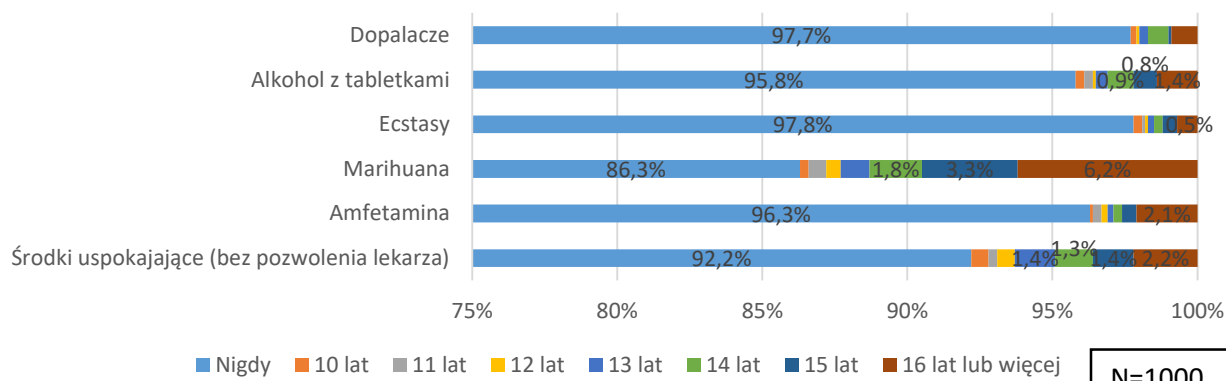
Wiek inicjacji środków odurzających/narkotyków wśród dzieci i młodzieży

Znacznie mniejszy odsetek uczniów poznańskich szkół próbował kiedykolwiek narkotyków niż alkoholu, dodatkowo inicjacja narkotykowa następowała znacznie później niż alkoholowa. Relatywnie najwięcej osób posiadało doświadczenia związane z paleniem marihuany (13,7%) oraz stosowaniem środków uspokajających bez pozwolenia lekarza (7,8%). Pierwszy kontakt z narkotykiem następował najczęściej w wieku 16 lat i więcej. Właśnie w tym wieku 6,2% uczniów po raz pierwszy sięgało po marihuanę, 2,2% po środki uspokajające, a 2,1% po amfetaminę. Przypadki

sięgania przez uczniów po opisane narkotyki w wieku 13 lat lub wcześniej były sporadyczne, a relatywnie najwcześniej ankietowani zażywali środki uspokajające bez pozwolenia lekarza – 2,9% osób zrobiło to mając nie więcej niż 13 lat.

Wykres 104 Wiek pierwszego kontaktu z wybranymi substancjami

W jakim wieku zdarzyło Ci się po raz pierwszy spróbować substancji wymienionych poniżej?

Źródło:

badanie własne

Skutki fizyczne i psychiczne związane ze stosowaniem środków odurzających / narkotyków

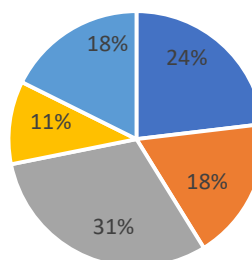
Co trzeci badany, który spożywał narkotyki odczuwał lub nadal odczuwa dokuczliwe fizyczne skutki używania tych substancji, które po pewnym czasie przechodzą, co czwarty – nie odczuwał żadnych dolegliwości. Kobiety nieco częściej deklarowały odczuwanie dokuczliwych skutków, które przechodzą. Osoby najstarsze najczęściej deklarowały, że nie odczuwają żadnych dolegliwości związanych z używaniem narkotyków (25%), co piąta osoba w wieku 18-24 lat odczuwa chroniczne dolegliwości z tym związane.

Wykres 105 Skutki fizyczne środków odurzających – mieszkańcy Poznania

Czy doświadcza/ł Pan/Pani skutków fizycznych spożycia środków odurzających?

N=234

- Nie odczuwałem/odczuwam żadnych dolegliwości
- Tak, ale niedokuczliwe i szybko przechodziły/przechodzą
- Tak, dokuczliwe ale przechodziły/przechodzą
- Tak, miałem/mam chroniczne dolegliwości i choroby, wywołane spożywaniem środków odurzających
- Tak, lepiej funkcjonowałem/funkcjonuję

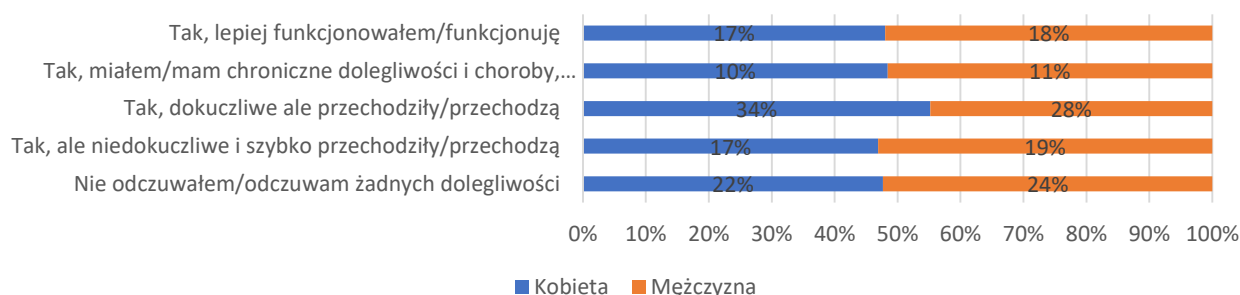

Źródło: badanie własne

Wykres 106 Skutki fizyczne środków odurzających a płeć – mieszkańcy Poznania

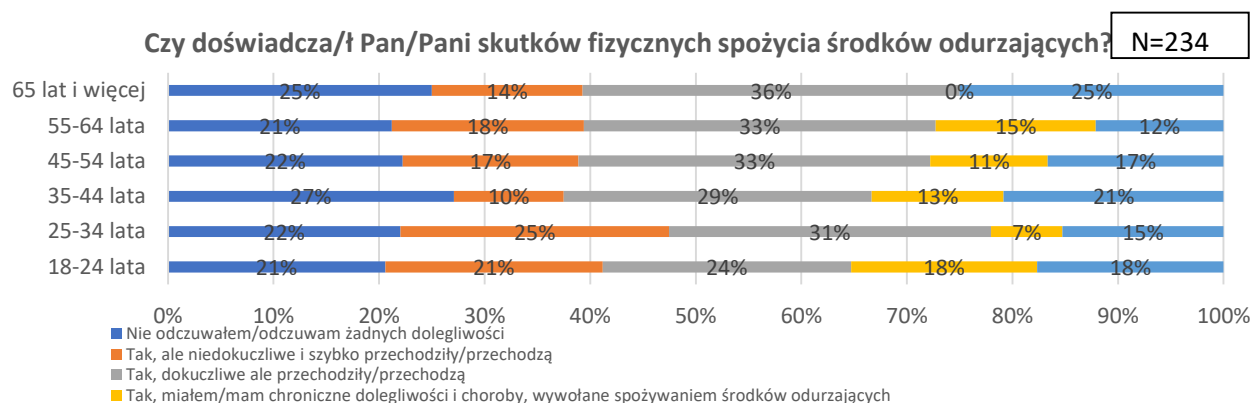
Czy doświadcza/ł Pan/Pani skutków fizycznych spożycia środków odurzających?

N=234

Źródło: badanie własne

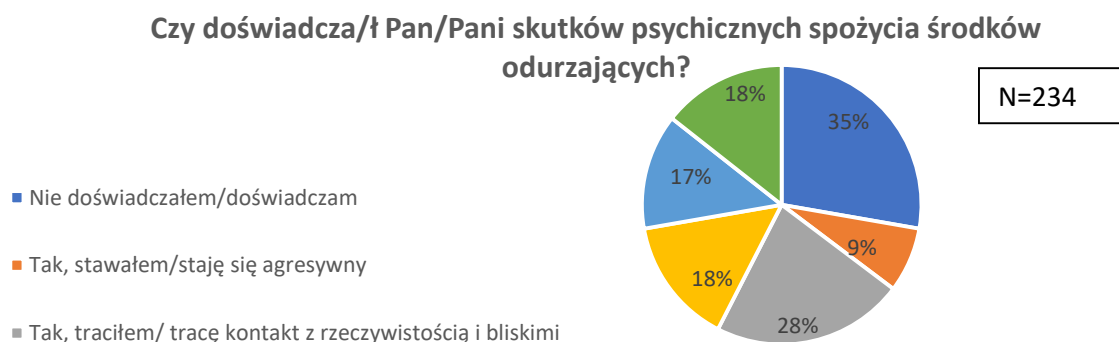
Wykres 107 Skutki fizyczne środków odurzających a wiek – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

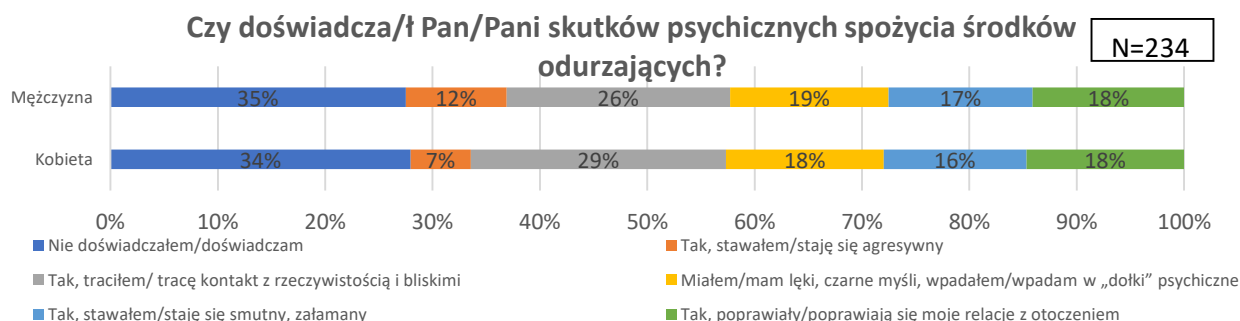
Ponad 30% badanych nie doświadczyło nigdy żadnych skutków psychicznych spożycia środków odurzających. Co czwarty przyznał, że powodują one, że traci on kontakt z rzeczywistością i bliskimi. Mężczyźni częściej niż kobiety deklarowali, że środki odurzające powodowały u nich zachowania agresywne, kobiety częściej wskazywały, że powodują one u nich utratę kontaktu z rzeczywistością i bliskimi. Osoby w wieku 65 lat i więcej najczęściej ze wszystkich grup wiekowych nie doświadczają skutków psychicznych związanych z używaniem środków odurzających (40%).

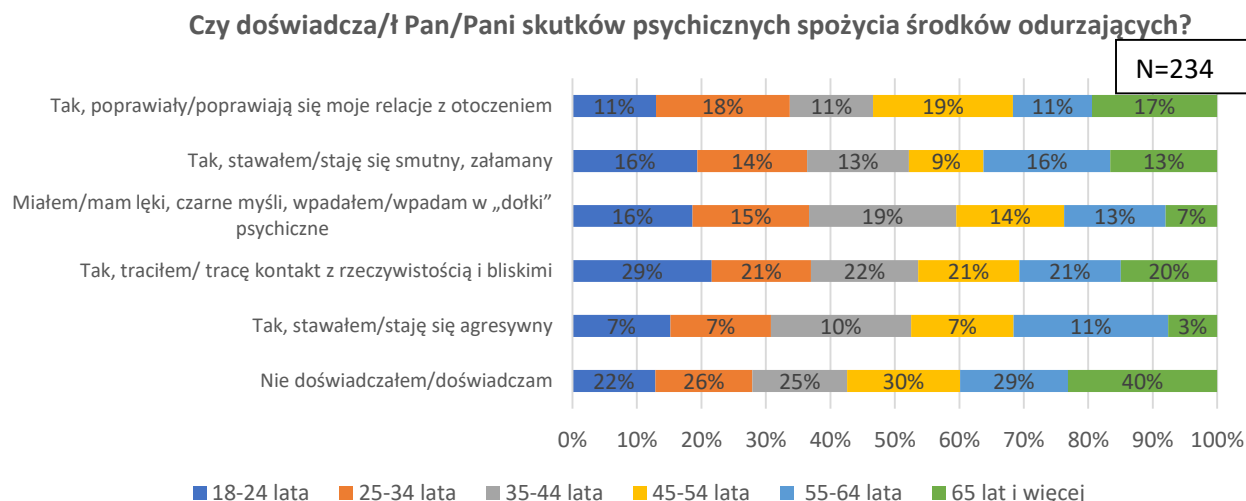
Wykres 108 Skutki psychiczne środków odurzających – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Wykres 109 Skutki psychiczne środków odurzających a płeć – mieszkańcy Poznania

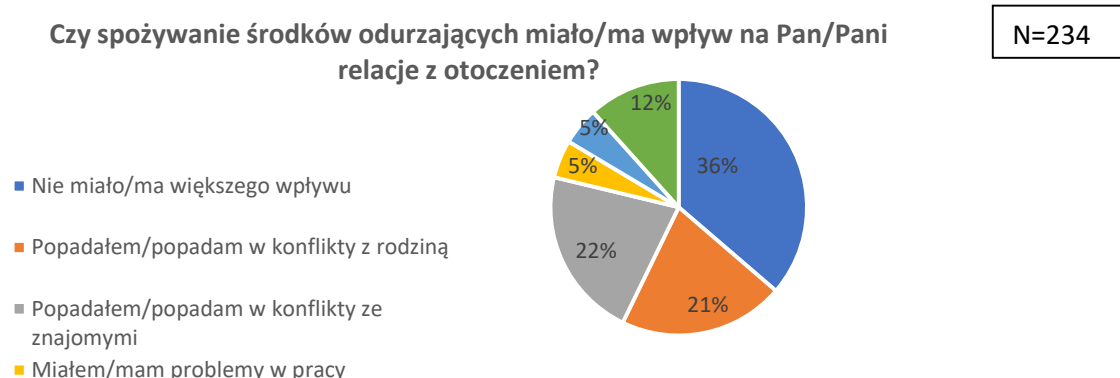

Źródło: badanie własne

Zażywanie narkotyków / środków odurzających a wpływ na relacje z otoczeniem

Co trzeci badany wskazał, że spożywanie przez niego środków odurzających nie miało większego wpływu na jego relacje z otoczeniem, co piąty przyznał, że powodowało ono popadanie w konflikty z rodziną.

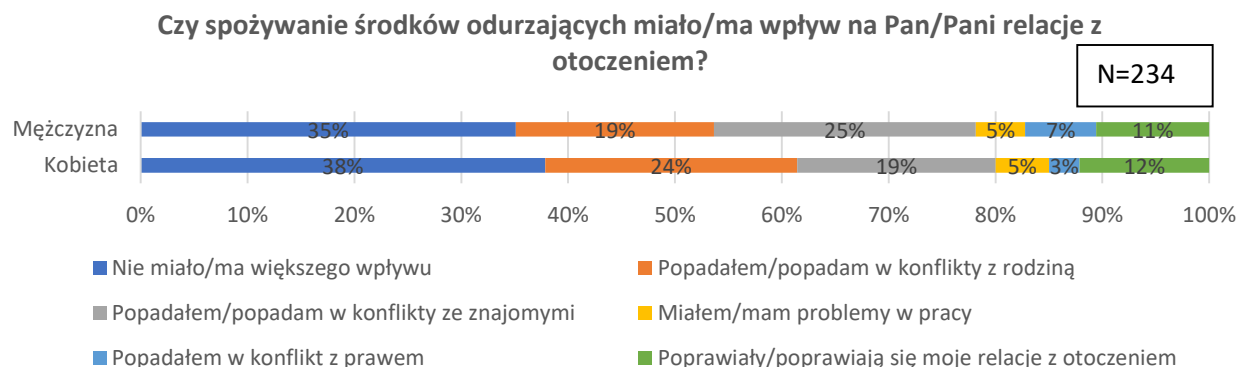
Wykres 111 Wpływ środków odurzających na relacje respondenta z otoczeniem – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

W przypadku kobiet nieco częściej niż w przypadku mężczyzn wskazywana była odpowiedź świadcząca o braku wpływu spożywania przez nie środków odurzających na ich relacje z otoczeniem. Co czwarta kobieta i co piąty mężczyzna popadał przez używanie takich środków w konflikty z członkami rodziny.

Wykres 112 Wpływ środków odurzających na relacje respondenta z otoczeniem a płeć – mieszkańcy Poznania

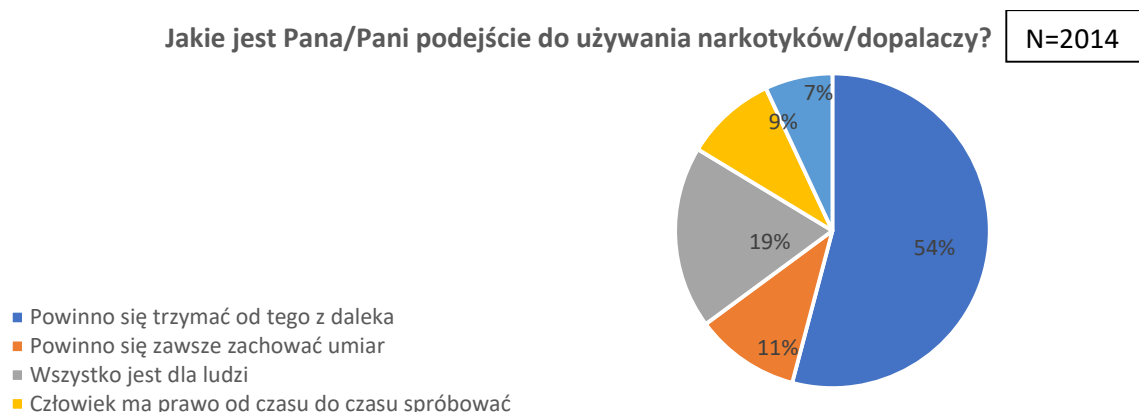

Źródło: badanie własne

Podejście do narkotyków / dopalaczy

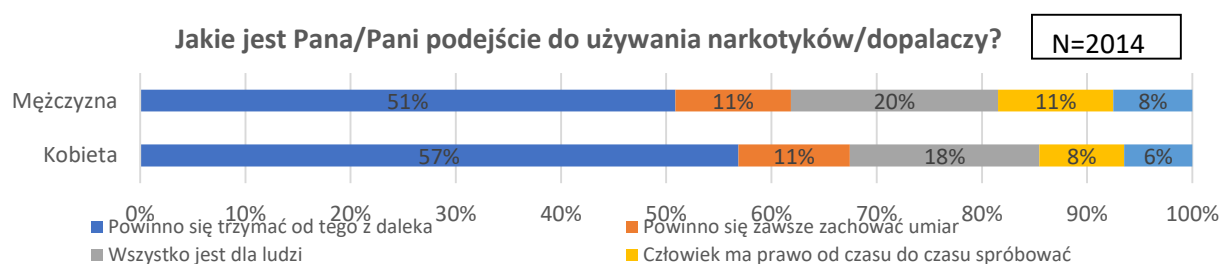
Ponad połowa respondentów zapytana o swój stosunek do używania narkotyków i dopalaczy uważa, że powinno się trzymać od nich z daleka. Co piąty uznał, że wszystko jest dla ludzi, co dziesiąty, że powinno się zawsze zachować umiar. Kobiety częściej niż mężczyźni były zdania, że należy się trzymać z daleka od narkotyków i dopalaczy, mężczyźni nieco częściej byli zdania, że wszystko jest dla ludzi (20% w porównaniu do 18%). Opinię, która nakazywałaby restrykcyjne trzymanie się z dala od narkotyków i dopalaczy najczęściej podzielali respondenci w najstarszym wieku 65 lat i więcej (63%). Zdania, że wszystko jest dla ludzi najczęściej były osoby w wieku 45-54 lat (21%).

Wykres 113 Podejście do środków odurzających – mieszkańcy Poznania

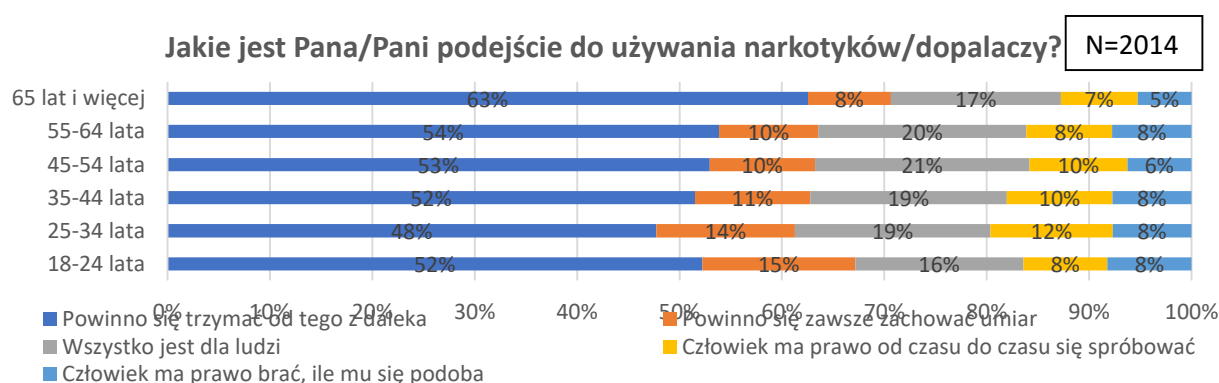
Źródło: badanie własne

Wykres 114 Podejście do środków odurzających a płeć – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Wykres 115 Podejście do środków odurzających a wiek – mieszkańcy Poznania

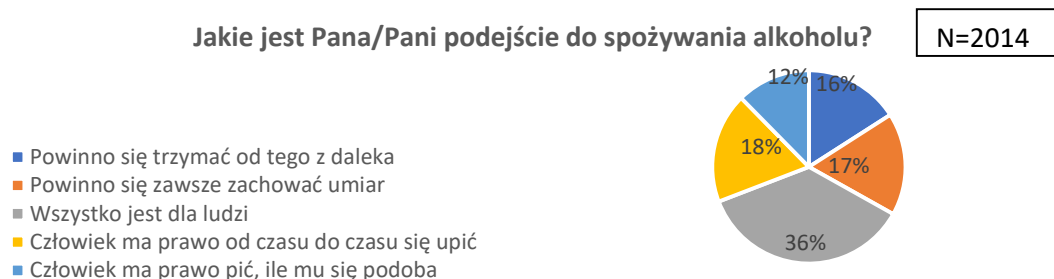

Źródło: badanie własne

Opinie dotyczące spożywania alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych

Respondenci zostali poproszeni o wyrażenie swojej opinii na temat spożywania alkoholu. Blisko 40% badanych uważa, że wszystko jest dla ludzi. Blisko co piąty badany uważa, że człowiek ma prawo od czasu do czasu się upić, niewiele mniej – że powinno się trzymać od tego z daleka.

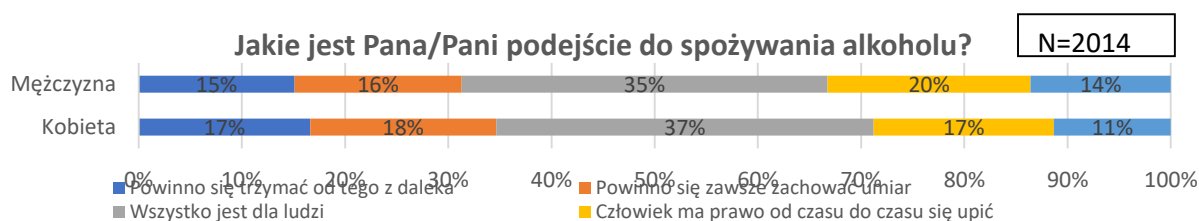
Wykres 116 Podejście do spożywania alkoholu – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Mężczyźni nieco częściej byli zdania, że człowiek ma prawo od czasu do czasu się upić, kobiety – że powinno się trzymać od alkoholu z daleka. Opinie odnośnie spożywania alkoholu zdają się łączyć również z podejściem do alkoholu w aspekcie behawioralnym – mężczyźni, którzy piją alkohol, częściej są bardziej wyrozumiali w odniesieniu do osób, które po niego sięgają. Wśród kobiet, które piją mniej alkoholu i sięgają głównie po alkohol niskoprocentowy przyzwolenie na spożycie dowolnych ilości alkoholu przez inne osoby jest mniejsze.

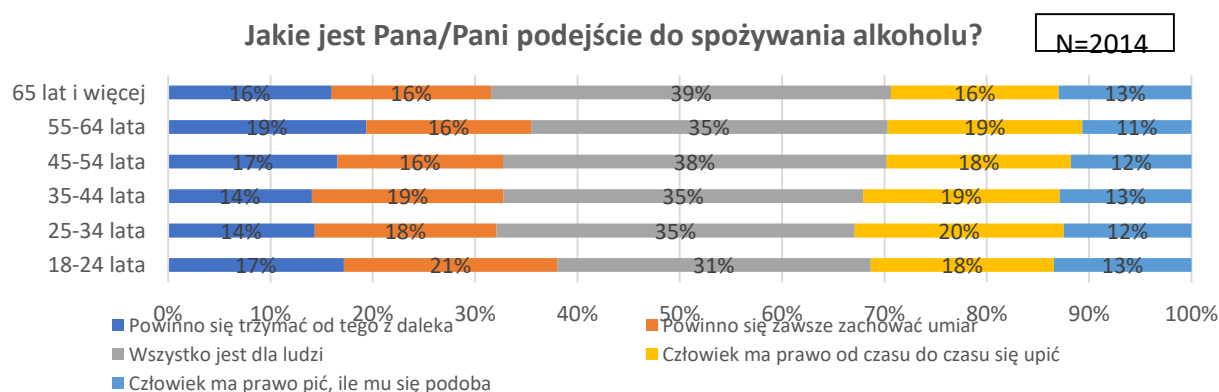
Wykres 117 Podejście do spożywania alkoholu a płeć – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Co piąty respondent w wieku 19-24 lat uważa, że w picu alkoholu powinno się zachować umiar, a co piąty badany w wieku 55-64 lat, że powinno się trzymać od niego z daleka. Respondenci w wieku 18-44 lat wykazują większą tendencję do permissywizmu w tym zakresie, częściej niż pozostali zaznaczali odpowiedź, iż „człowiek ma prawo pić, ile mu się podoba” oraz „człowiek ma prawo od czasu do czasu się upić”. Takie deklaracje mogą sugerować przyzwolenie na spożycie większej ilości alkoholu, również do „urwania się filmu”, o którym była mowa wcześniej. Wraz z wiekiem tendencja do tolerancji takiego zjawiska maleje.

Wykres 118 Podejście do spożywania alkoholu a wiek – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Uczniowie poznańskich szkół zostali poproszeni o wskazanie, na ile prawdopodobne jest, że po spożyciu alkoholu doświadczą którejkolwiek z przedstawionych sytuacji. Niemal dla każdej sytuacji najczęściej wskazywaną odpowiedzią było *nie wiem* – respondenci nie potrafili realnie ocenić, jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia opisywanych zdarzeń po wypiciu przez nich alkoholu. Można jednak wskazać, że za najbardziej prawdopodobne uznawano

szkodzenie sobie na zdrowiu (40,6% wskazań *bardzo prawdopodobne* i *raczej prawdopodobne*), większą otwartość na innych (36,4%), zrelaksowanie (35,3%) oraz poczucie szczęścia (33,4%).

Z kolei za nieprawdopodobne respondenci uznawali najczęściej sytuacje, w których po spożyciu alkoholu nie będą w stanie przestać pić (50,8% wskazań *bardzo mało prawdopodobne* i *mało prawdopodobne*), będą mieli problemy z policją (49,7%) czy będą się czuli chorzy (40,1%).

Wykres 119 Prawdopodobieństwo wystąpienia wybranych sytuacji po wypiciu alkoholu

Źródło: badanie własne

Na etapie analizy statystycznej odpowiedziom respondentów dotyczącym możliwych konsekwencji spożywania alkoholu przyporządkowano odpowiednie wartości: *bardzo mało prawdopodobne* (wartość 1), *mało prawdopodobne* (wartość 2), *nie wiem* (wartość 3), *raczej prawdopodobne* (wartość 4) oraz *bardzo prawdopodobne* (wartość 5). Na podstawie ocen obliczone zostały średnie dla każdego stwierdzenia, dzięki czemu łatwiej można porównać opinie respondentów z różnych grup.

Dziewczęta częściej niż chłopcy uważały, że picie alkoholu szkodzi ich zdrowiu (3,26), czują się bardziej otwarte (3,21), zapominają o problemach (3,04), ale również mają kaca (2,89) i czują się chore (2,59). Z kolei chłopcy częściej niż ich koleżanki zauważali, że spożywanie alkoholu daje im poczucie relaksu (3,24), szczęścia (3,20) i dobrej zabawy (2,83), ale również zwiększa prawdopodobieństwo zrobienia czegoś, czego będą żałowali (2,86) i wystąpienia kłopotów z policją (2,48).

Wraz z wiekiem uczniów wzrastało przekonanie o tym, że po spożyciu alkoholu będą się czuli otwarci (z 2,83 wśród uczniów młodszych do 3,59 wśród uczniów starszych), zrelaksowani (z 2,83 do 3,59) i szczęśliwi (z 2,84 do 3,48), ale także zapomną o swoich problemach (z 2,92 do 3,13) i będą mieli dużo zabawy z picia (z 2,56 do 3,05). Z kolei uczniowie szkół podstawowych częściej niż ich starsi koledzy wskazywali na negatywne konsekwencje spożywania alkoholu: szkodzenie na zdrowiu (z 3,44 do 2,91), robienie rzeczy, których będzie się potem żałowało (z 2,99 do 2,67), bycie chorym (z 2,92 do 2,18), doświadczanie kaca (z 2,87 do 2,72), kłopoty z policją (z 2,73 do 1,97) czy niemożność zaprzestania picia (z 2,52 do 2,00).

Tabela 10 Prawdopodobieństwo wystąpienia wybranych sytuacji po wypiciu alkoholu – ocena na skali od 1 do 5 w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.

	Ogółem	Płeć		Rodzaj szkoły		Miejsce zamieszkania	
		Chłopak	Dziewczyna	Szkoła podst.	Szkoła ponadpodst./ponadgim.	Miasto Poznań	Poza miastem Poznań
Czuję się zrelaksowany	3,19	3,24	3,13	2,83	3,59	3,13	3,35
Mam kłopoty z policją	2,37	2,48	2,26	2,73	1,97	2,44	2,17
Szkodzę sobie na zdrowiu	3,19	3,13	3,26	3,44	2,91	3,23	3,08
Czuję się szczęśliwy	3,14	3,20	3,08	2,84	3,48	3,10	3,25
Zapominam o swoich problemach	3,02	3,01	3,04	2,92	3,13	3,01	3,05
Nie jestem w stanie przestać pić	2,27	2,27	2,27	2,52	2,00	2,31	2,16
Mam kaca	2,80	2,71	2,89	2,87	2,72	2,82	2,74
Czuję się bardziej otwarty wobec innych	3,19	3,18	3,21	2,83	3,59	3,12	3,40
Robię coś, czego będę żałował	2,84	2,86	2,82	2,99	2,67	2,88	2,75
Mam dużo zabawy z picia alkoholu	2,79	2,83	2,75	2,56	3,05	2,76	2,88
Czuję się chory	2,57	2,55	2,59	2,92	2,18	2,64	2,38

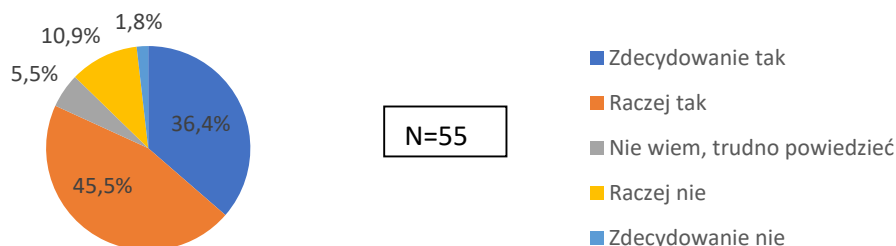
Źródło: badanie własne

Uzupełnieniem, a zarazem integralną częścią zrealizowanych badań były badania ankietowe wśród nauczycieli uczących w wybranych poznańskich szkołach, których to uczniowie również stanowili próbę badawczą. Kwestionariusz ankiety skupiał się głównie wokół próby oceny przez respondentów sytuacji odnoszącej się do sięgania przez swoich uczniów po substancje psychoaktywne takie jak alkohol, narkotyki oraz papierosy.

Blisko 82% ankietowanych nauczycieli uważa, że w ostatnich latach nastąpił wzrost zainteresowania młodych ludzi używkami.²⁰ Tylko co 10 badany nauczyciel stwierdził, że takie zjawisko nie miało miejsca w ostatnich latach.

Wykres 120 Zainteresowanie używkami wśród młodzieży w opinii nauczycieli

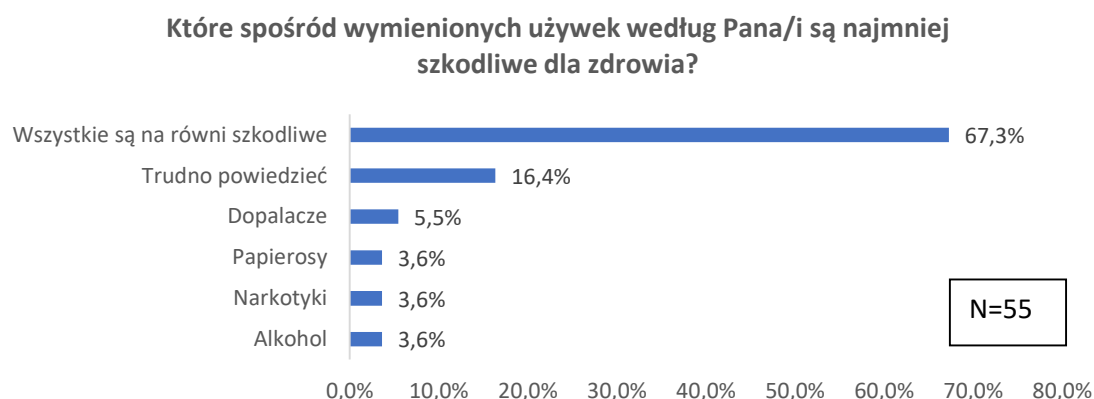
Czy według Pana/i w ostatnich latach nastąpił wzrost zainteresowania młodych ludzi używkami?

²⁰ Zostały zsumowane odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”.

Nauczyciele zapytani, które spośród używek ich zdaniem są najmniej szkodliwe dla zdrowia w większości odpowiadali, że w ich opinii wszystkie są szkodliwe w takim samym stopniu (67,3%). Dość spora grupa wśród badanych nie potrafiła się jednoznacznie zadeklarować i wybierała odpowiedź „trudno powiedzieć”.

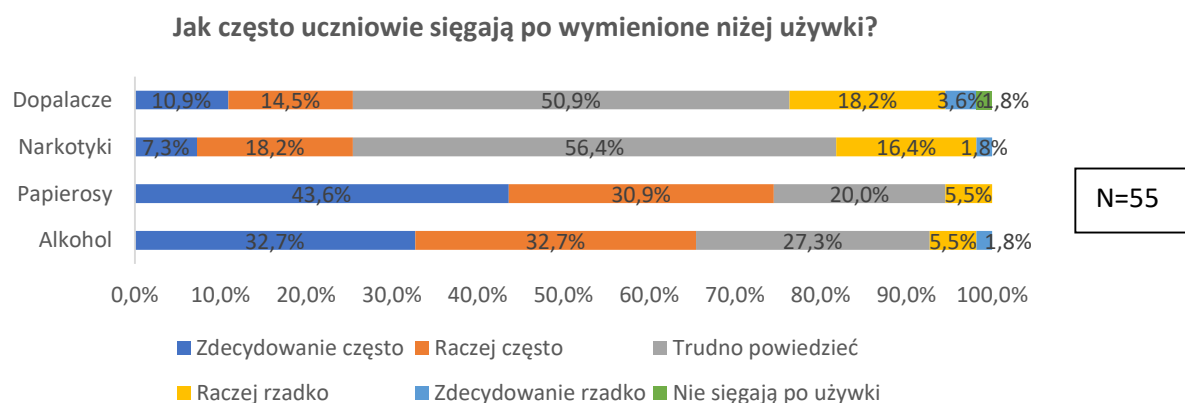
Wykres 121 Ocena szkodliwości używek przez nauczycieli

Źródło: badanie własne

Według badanych nauczycieli panuje przeświadczenie, że uczniowie najczęściej sięgają po papierosy (74,5%) oraz alkohol (65,4%)²¹. Najrzadziej według respondentów uczniowie sięgają po dopalacze (23,6%)²². Nauczyciele wskazali na pozornie najłatwiej dostępne używki, których wpływ na funkcjonowanie organizmu jest relatywnie najmniejszy.

Wykres 122 Częstotliwość sięgania po używki przez uczniów w opinii nauczycieli

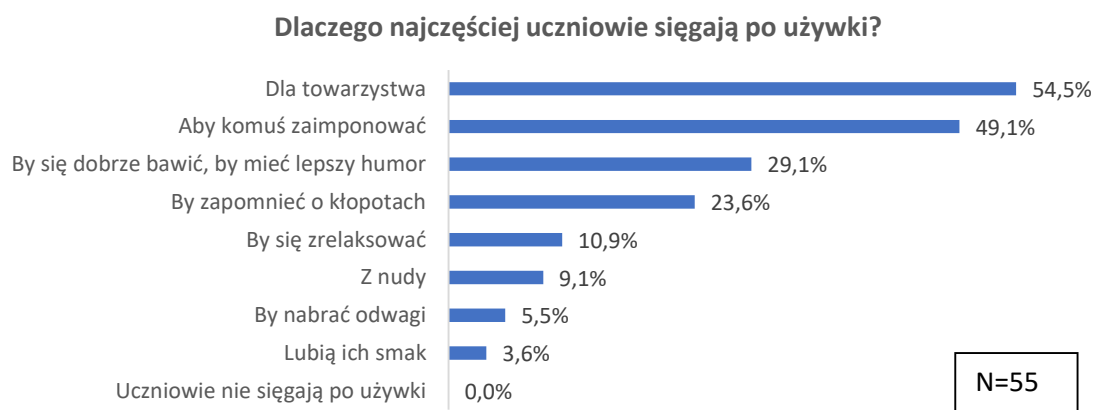
Źródło: badanie własne

Ponad połowa badanych uważa, że uczniowie najczęściej sięgają po używki dla towarzystwa (54,5%). Drugim najpopularniejszym, według respondentów, powodem jest chęć zaimponowania komuś (49,1%). Najmniej osób była skłonna przyznać, że uczniowie sięgają po używki ze względu na ich smak, który lubią (3,6%) oraz by nabrać odwagi (5,5%). Żaden z badanych nie zaznaczył odpowiedzi, mówiącej o tym, że uczniowie nie sięgają po używki. Postrzeganie używek jako „przepustki” do akceptacji ze strony towarzystwa zdaje się korespondować z przewidywaniami uczniów np. w odniesieniu do konsumpcji alkoholu, który w ich ocenie, zwiększa ich otwartość, a co za tym idzie towarzyskość w odniesieniu do innych osób.

²¹ Zostały zsumowane odpowiedzi „zdecydowanie często” i „raczej często”.

²² Zostały zsumowane odpowiedzi „nie sięgają po używki”, „zdecydowanie rzadko” i „raczej rzadko”.

Wykres 123 Powody korzystania z używek w opinii nauczycieli

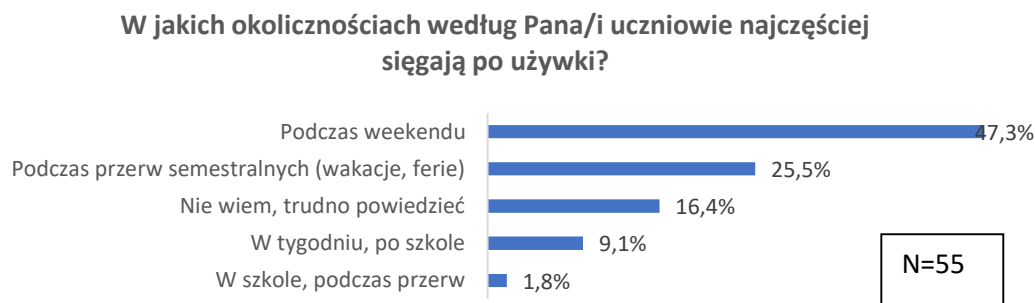

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Blisko połowa badanych uważa, że uczniowie najczęściej sięgają po używki podczas weekendu, co czwarty – że najczęściej sięganie przez uczniów po używki ma miejsce podczas wakacji lub ferii. Najrzadziej wskazywanymi okolicznościami sięgania po substancje psychoaktywne przez uczniów był teren szkoły i przerwy pomiędzy lekcjami. Szkoła zdaje się być przez nauczycieli w dalszym ciągu widziana raczej jako „bastion” i ostoja zachowań zgodnych z normami, przynajmniej w zakresie sięgania po używki.

Wykres 124 Okoliczności sięgania po używki w opinii nauczycieli

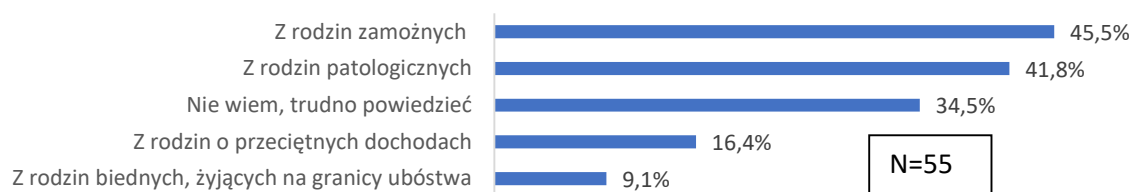

Źródło: badanie własne

Nauczyciele zapytani o to, z jakich rodzin najczęściej pochodzą uczniowie sięgający po używki najczęściej wskazywali, że pochodzą oni z rodzin zamożnych (45,5%). Nieco rzadziej odpowiadali, że zjawisko to dotyczy dzieci pochodzących z rodzin patologicznych (41,8%). Biorąc pod uwagę obowiązujący do relatywnie niedalekiego czasu stereotyp sięgania po alkohol przez dzieci (ale również dorosłych) znajdujących się w niższych warstwach społeczeństwa, uwidacznia się jednak odwrót od tak potocznego myślenia, które również znajduje potwierdzenie w innych badaniach²³, a także właśnie wśród opinii nauczycieli poznańskich szkół.

²³ K. Michalec, „Bogata młodzież pije najwięcej, dlaczego?”, źródło: <https://natemat.pl/10549,bogata-mlodziez-pije-najwiecej-dlaczego>.

Uczniowie z jakich rodzin sięgają najczęściej po używki?

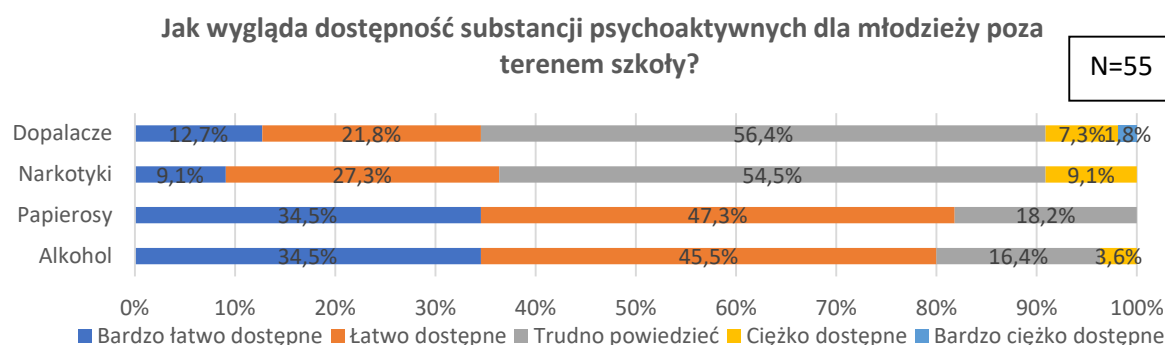

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Według respondentów najłatwiej dostępną substancją psychoaktywną, którą można dostać poza terenem szkoły są papierosy (81,8%), drugim pod względem dostępności jest alkohol (80,0%)²⁴. Dopalmace oraz narkotyki są widziane jako równie trudno dostępne (9,1%)²⁵.

Wykres 126 Dostępność do substancji psychoaktywnych dla młodzieży poza terenem szkoły w opinii nauczycieli

Źródło: badanie własne

Postrzeganie dostępności do substancji psychoaktywnych zmieniło się diametralnie w odniesieniu do dostępności do nich na terenie szkoły. W dalszym ciągu za najłatwiejszą do pozyskania substancją pozostały papierosy, jednak wskaźnik ich dostępności diametralnie zmalał (16,3%)²⁶. Według respondentów najtrudniejszą do pozyskania na terenie szkoły substancją psychoaktywną jest alkohol (71,0%), drugą w kolejności dopalmace (65,5%).²⁷ Taki rozkład odpowiedzi jest spójny z odpowiedziami na poprzednie pytanie dotyczące sięgania po używki i okoliczności tego zjawiska. Szkoła jest postrzegana przez badanych nauczycieli jako miejsce, gdzie dostępność do substancji psychoaktywnych jest mocno ograniczona, co znacząco przyczynia się do zmniejszenia częstotliwości konsumowania substancji tego typu na jej terenie.

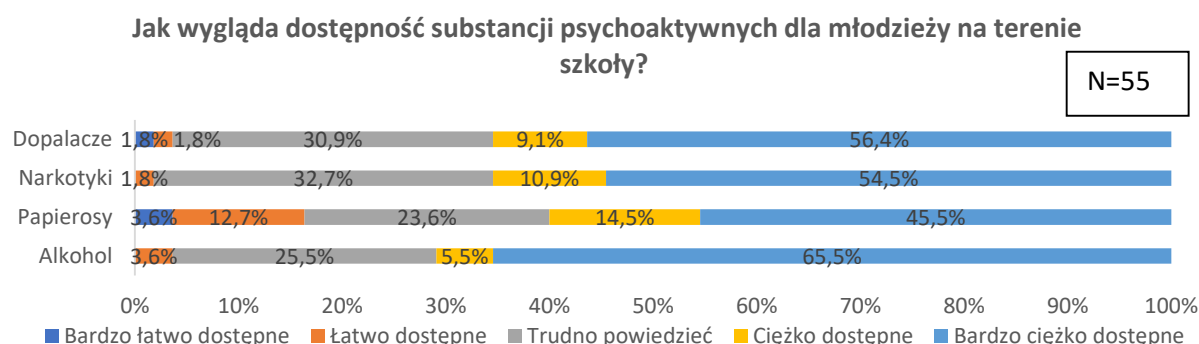
²⁴ Zsumowane zostały odpowiedzi „bardzo łatwo dostępne” oraz „łatwo dostępne”.

²⁵ Zsumowane zostały odpowiedzi „bardzo ciężko dostępne” oraz „ciężko dostępne”.

²⁶ Zsumowane zostały odpowiedzi „bardzo łatwo dostępne” oraz „łatwo dostępne”.

²⁷ Zsumowane zostały odpowiedzi „bardzo ciężko dostępne” oraz „ciężko dostępne”.

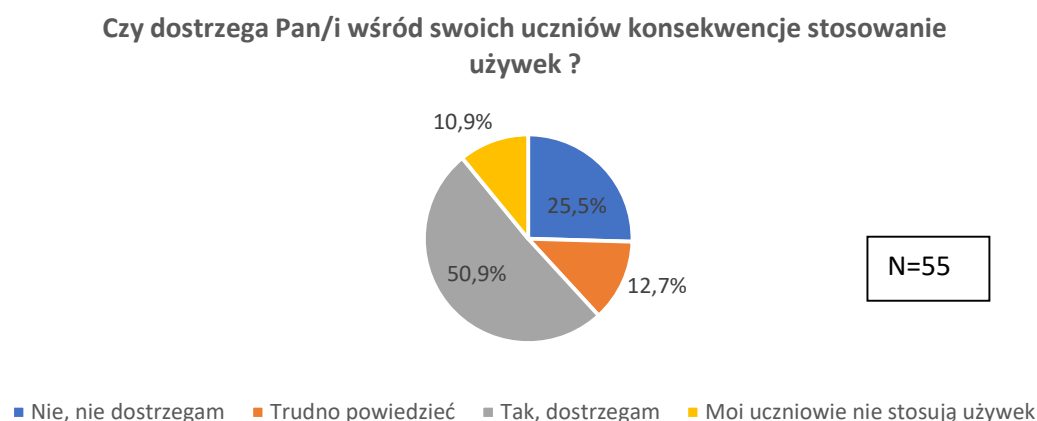
Wykres 127 Dostępność do substancji psychoaktywnych dla młodzieży na terenie szkoły w opinii nauczycieli

Źródło: badanie własne

Połowa badanych nauczycieli wskazała, że dostrzega wśród swoich uczniów konsekwencje stosowania używek (50,9%). Co czwarty nauczyciel zadeklarował, że nie dostrzega takich konsekwencji wśród uczniów, których uczy, co dziesiąty zaznaczył odpowiedź mówiącą o tym, że jego uczniowie nie stosują używek. Dość niski stopień deklaracji co do tego, że efekty spożywania substancji psychoaktywnych przez uczniów są zauważane przez nauczycieli można powiązać z faktem, iż w ich opinii najczęściej konsumpcja tego typu używek przez uczniów ma miejsce w weekend, co uniemożliwia dostrzeżenie konsekwencji w ciągu roboczych dni tygodnia, kiedy uczniowie uczęszczają do szkoły.

Wykres 128 Konsekwencje stosowania używek wśród uczniów w opinii nauczycieli

Źródło: badanie własne

Najczęściej dostrzeganą przez nauczycieli konsekwencją stosowania używek przez ich uczniów jest brak skupienia/koncentracji (34,1%). Blisko co trzeci badany wskazał również na nadpobudliwość, pogorszenie wyników w nauce oraz występowanie u uczniów zmęczenia lub apatii (29,3%). Najrzadziej dostrzeganymi konsekwencjami są absencja (2,4%) oraz agresja wobec nauczycieli (12,2%).

Dorośli mieszkańcy Poznania najczęściej uważają, że wszystko jest dla ludzi i w tym kontekście postrzegają również spożywanie alkoholu. Mężczyźni uwidaczniają większy permissywizm dla spożywania alkoholu i częściej waloryzują je pozytywnie. Uczniowie wybranych poznańskich szkół zazwyczaj nie wiedzą, jakie reakcje może wzbudzić w ich organizmie i umyśle spożywanie alkoholu. Nauczyciele wybranych poznańskich szkół zauważają wzrost zainteresowania używkami wśród uczniów w ostatnim czasie, jednocześnie wskazując, że głównymi substancjami psychoaktywnymi po które sięgają uczniowie to papierosy i alkohol. W odniesieniu do pierwszej używki badani nauczyciele wskazali, że według nich jest ona najbardziej dostępna zarówno na jak i poza terenem szkoły, chociaż deklarują oni, że dostępność papierosów na terenie szkoły jest dużo mniejsza. Wzrost zainteresowania używkami jest przez nauczycieli obserwowany również bardziej bezpośrednio – ponad połowa z nich zauważa konsekwencje stosowania substancji psychoaktywnych wśród swoich uczniów.

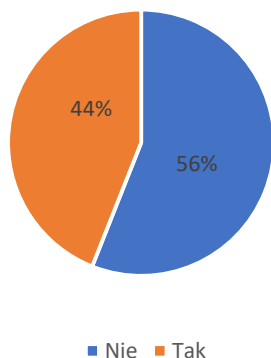
Palenie papierosów przez dzieci, młodzież i dorosłych mieszkańców Poznania

Spośród ponad 2000 badanych dorosłych mieszkańców Poznania ponad 40% przyznała, że pali papierosy. Wskaźnik ten jest wyższy niż w przypadku ogółu Polaków. W 2019 roku wskaźnik palących dorosłych mieszkańców naszego kraju wynosił 26% i był najniższy w historii badań społecznych.²⁸

Wykres 129 Palenie papierosów – mieszkańcy Poznania

Czy pali Pan/i papierosy?

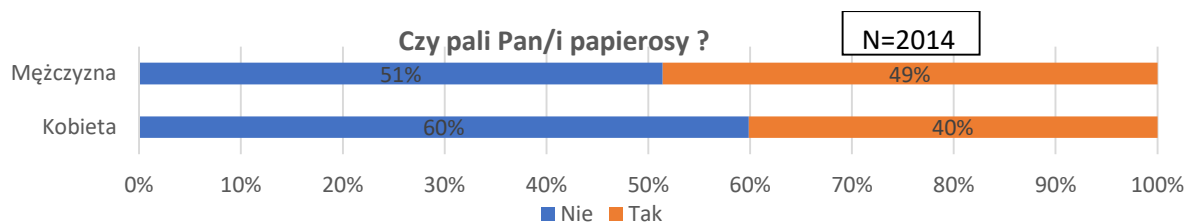
N=2014

Źródło: badanie własne

Mężczyźni częściej niż kobiety deklarowali, że palą papierosy (49% w porównaniu do 40%). W tym wypadku tendencja została również potwierdzona w ramach wspomnianych wyżej badań ogólnopolskich, reprezentatywnych – wskaźnik mężczyzn deklarujących palenie papierosów wyniósł 31%, w przypadku kobiet – 21%.²⁹

Wykres 130 Palenie papierosów a płeć – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

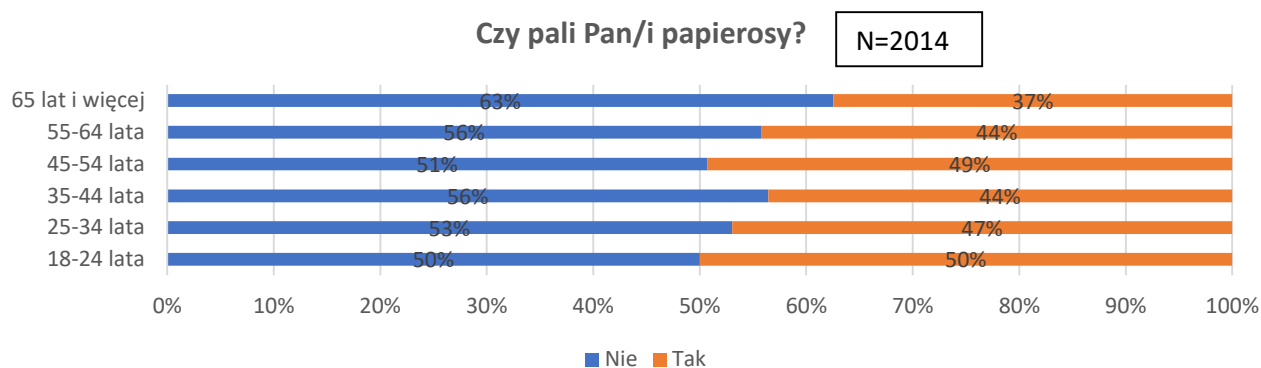
Najczęściej palenie papierosów deklarowały osoby wieku 18-24 lat (50%), najrzadziej – w wieku 65 lat i więcej (37%). Tendencja związana ze zmniejszaniem się odsetka osób palących w połączeniu z wiekiem ma miejsce do 44 lat, później następuje kolejny wzrost – wśród osób w wieku 45-54 lat wskaźnik osób palących jest niemalże identyczny jak wśród najmłodszej kategorii wiekowej respondentów. Odnosząc się do wyników wspomnianych wcześniej badań ogólnopolskich należy wskazać na właściwie idealne odwrócenie sytuacji – badania CBOS-u wykazały, że po papierosy sięgają najczęściej Polacy w wieku 45-64 lat, zaś najrzadziej – że są to osoby w wieku 18-24 lat.³⁰

²⁸ CBOS o Polakach z papierosami: kto i ile pali, źródło: <https://www.tvp.info/43925114/cbos-o-polakach-z-papierosami-kto-i-ile-pali>.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

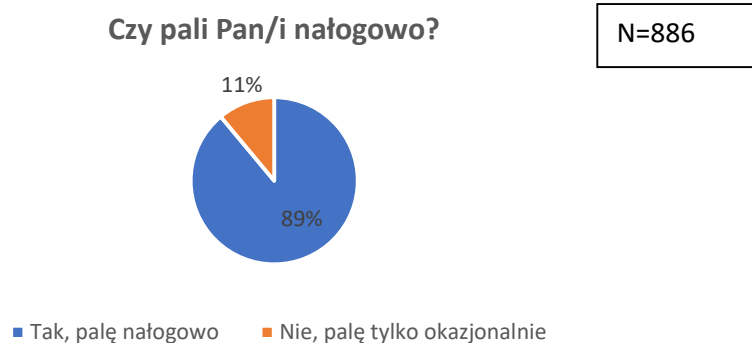
Wykres 131 Palenie papierosów a wiek – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Wśród badanych, którzy zadeklarowali palenie papierosów blisko 90% osób to palacze nałogowi. Tak wysoki wskaźnik pokazuje, że osoby sięgające po papierosy korzystają z nich regularnie, tylko co dziesiąty badany, który decyduje się na korzystanie z tej używki robi to okazjonalnie. W przypadku rozkładu odpowiedzi na to pytanie wyniki są bardzo zbliżone do badania CBOS-u, podczas którego regularne, nałogowe palenie papierosów zadeklarowało 82% Polaków, blisko co 5 dorosły mieszkaniec naszego kraju zadeklarował okazjonalne sięganie po papierosy.³¹

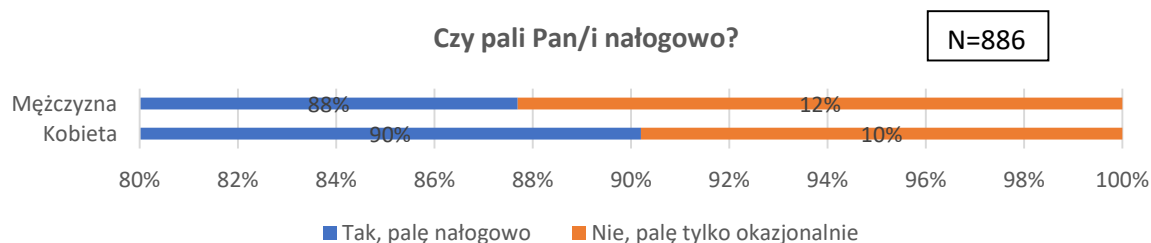
Wykres 132 Nałogowe palenie papierosów – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Nałogowe palenie tytoniu nieco częściej niż mężczyźni deklarowały kobiety (90% w porównaniu do 88%). Taki rozkład odpowiedzi ukazuje tendencję odwrotną niż w przypadku badań wśród mieszkańców wszystkich województw – zgodnie z uzyskanymi odpowiedziami to mężczyźni częściej zostają nałogowymi palaczami papierosów.³²

Wykres 133 Nałogowe palenie papierosów a płeć – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

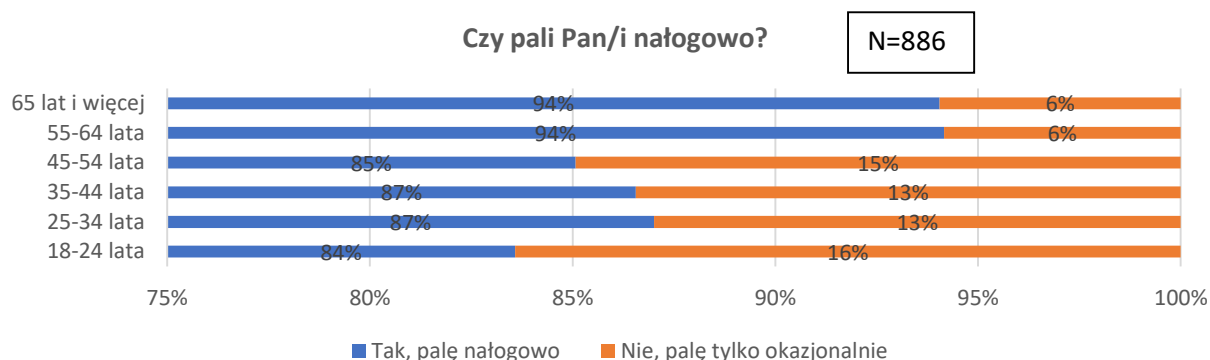
Największą częstotliwość deklaracji badanych, którzy palą jako palacze nałogowych uzyskano wśród osób w wieku 55-64 lat oraz wśród osób w wieku 65 lat i więcej (94%), najmniejszą – wśród osób najmłodszych (84%). Osoby najmłodsze

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

w związku ze zbyt krótkim czasem na uzależnienie się od papierosów najrzadziej wskazywały na nałogowe sięganie po papierosy.

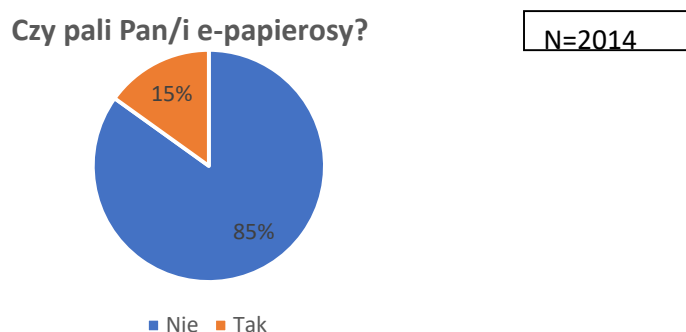
Wykres 134 Nałogowe palenie papierosów a wiek – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Dorośli mieszkańcy Poznania zapytani o to, czy używają e-papierosów w większości deklarowali, że nie palą papierosów tego typu (85%). Wskaźnik osób palących e-papierosy wśród dorosłych mieszkańców Poznania jest wyższy niż w przypadku ogółu dorosłych Polaków. Badania przeprowadzone na reprezentatywnej grupie dorosłych mieszkańców Polski wykazały, że sięga po nie około 5-6%.³³

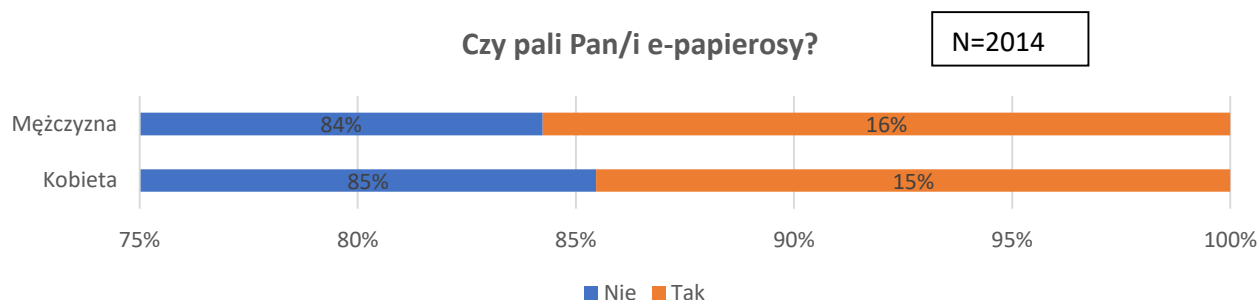
Wykres 135 Palenie e-papierosów – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Nieco więcej mężczyzn niż kobiet deklaruje palenie e-papierosów (16% w porównaniu do 15%). Tendencja do częstszego sięgania po papierosy elektroniczne przez mężczyzn potwierdza niejako zjawisko częstszego sięgania przez nich również po papierosy „tradycyjne”, stąd można powiedzieć, że papierosy niezależnie od rodzaju są używką częściej wybraną przez mężczyzn niż przez kobiety.

Wykres 136 Palenie e-papierosów a płeć – mieszkańcy Poznania

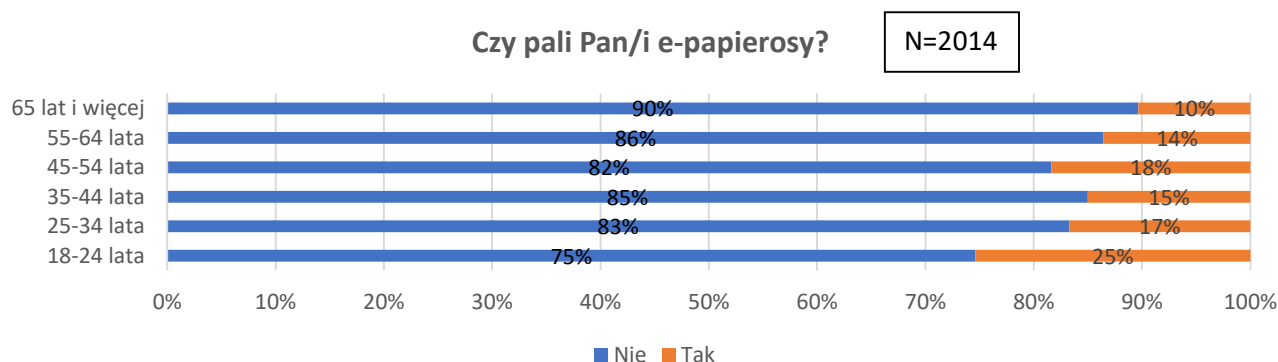

³³ Polacy palą najwięcej e-papierosów w Europie. "To nie jest metoda walki z uzależnieniem", źródło: <https://pulsmedycyny.pl/polacy-pala-najwiecej-e-papierosow-w-europie-to-nie-jest-metoda-walki-z-uzaleznieniem-967397>.

Źródło: badanie własne

Najczęściej korzystanie z e-papierosów deklarują osoby w wieku 18-24 lat (25 lat), najrzadziej – osoby w wieku 65 lat i więcej (10%). Jednocześnie należy zauważyć, że osoby najstarsze to osoby najczęściej deklarujące palenie nałogowe, które, z racji wieku nie miały możliwości w fazie wchodzenia w nałóg spróbować papierosów elektronicznych, których nie było wówczas dostępnych na rynku. Dodatkowym czynnikiem może być trudne adaptowanie się do zmian technologicznych (również w zakresie palenia papierosów) osób w podeszłym wieku.

Wykres 137 Palenie e-papierosów a wiek – mieszkańcy Poznania

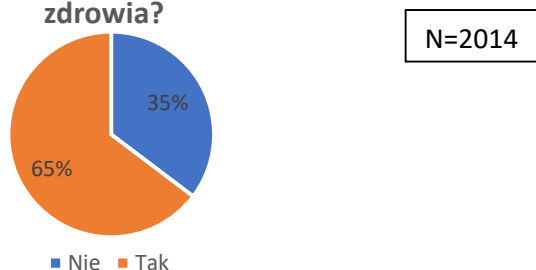

Źródło: badanie własne

Dorośli mieszkańcy Poznania zapytani o opinie wobec szkodliwości lub nieszkodliwości papierosów elektronicznych w większości (65%) uważają, że e-papierosy są szkodliwe dla zdrowia, przeciwnego zdania jest 35% respondentów. Dość spora ilość osób – co trzeci badany – nie zdaje sobie sprawy ze szkodliwości palenia papierosów elektronicznych, istnieje więc potrzeba, by prowadzić działania informacyjne w tym zakresie.

Wykres 138 Opinia o szkodliwości e-papierosów – mieszkańcy Poznania

Czy w Pana/i opinii e-papierosy są szkodliwe czy nieszkodliwe dla zdrowia?

Źródło: badanie własne

Opinie co do szkodliwości palenia e-papierosów były właściwie identyczne biorąc pod uwagę rozkład odpowiedzi w podziale na płeć. Nieco częściej szkodliwość papierosów tego typu zauważają kobiety.

Wykres 139 Opinia o szkodliwości e-papierosów a płeć – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Za szkodliwe e-papierosy najczęściej uznawały osoby w wieku 55-64 lat, najrzadziej – osoby w wieku 18-24 lat (62%). Najmniejszy stopień deklaracji najmłodszych respondentów co do szkodliwości, w ich opinii, papierosów elektronicznych, może mieć źródła w fakcie, że są oni jednocześnie najczęstszymi użytkownikami papierosów tego typu, więc używanie ich ze świadomością szkody dla zdrowia lub też samo przyznanie się do intencji takiego działania mogłoby być dla nich nielogiczne i niespójne.

Wykres 140 Opinia o szkodliwości e-papierosów a wiek – mieszkańcy Poznania

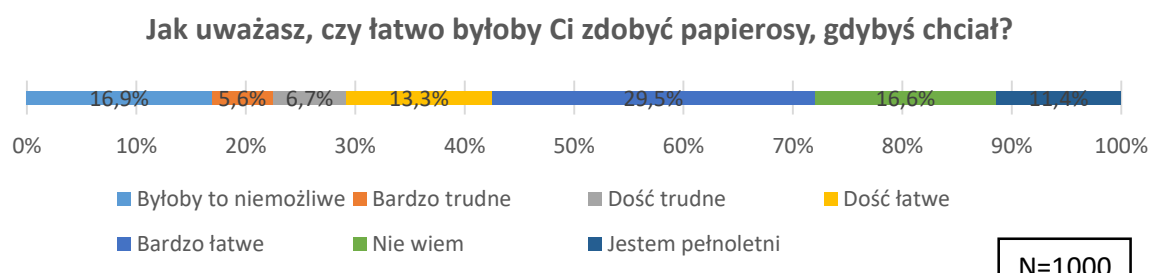

Źródło: badanie własne

Uczniowie wybranych poznańskich szkół również zostali poproszeni o odpowiedź na kilka pytań związanych z paleniem (lub niepaleniem) przez nich papierosów, przy czym nie zostało zastosowane tutaj rozróżnienie na papierosy tradycyjne oraz elektroniczne.

Zdobycie papierosów przez uczniów poznańskich szkół nie jawi się jako wyjątkowo trudne. Tylko 16,9% ankietowanych uznało to za niemożliwe, a kolejne 12,3% za bardzo lub dość trudne. Niemal 43% badanych uznało natomiast, że zdobycie przez nich papierosów byłoby dość łatwe (13,3%), a nawet bardzo łatwe (29,5%). Należy przy tym pamiętać, że podobnie jak w przypadku dostępności alkoholu, większość badanych uczniów nie ukończyła jeszcze 18 roku życia, co, zgodnie z przepisami prawa, uniemożliwia im legalny zakup artykułów tytoniowych. Tylko 11,4% uczestników badania stanowiły osoby pełnoletnie, które mogły same dokonać zakupu papierosów.

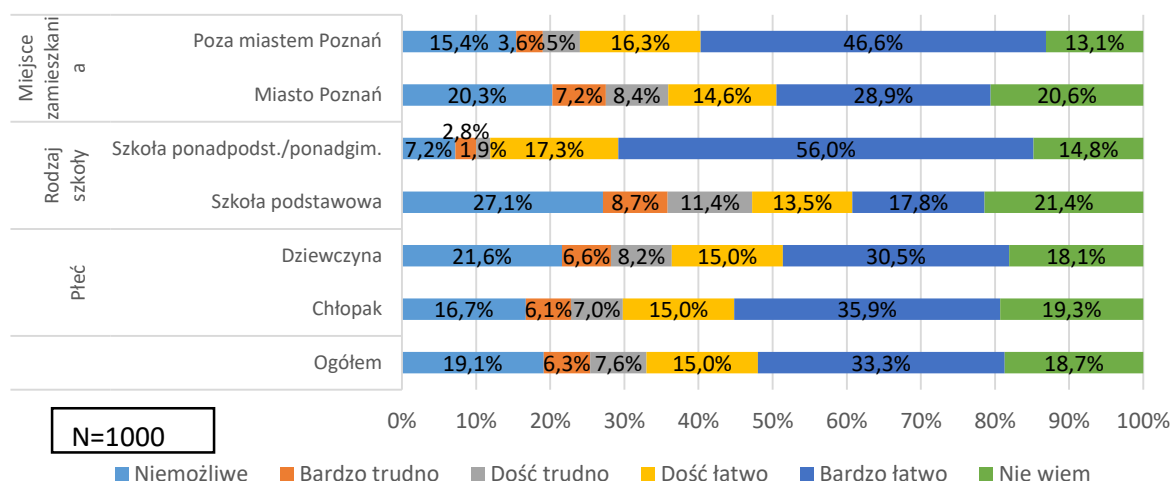
Wykres 141 Łatwość zdobycia papierosów

Źródło: badanie własne

Nieco inaczej przedstawia się kwestia dostępu do papierosów w przypadku uczniów nieletnich, którzy, zgodnie z przepisami prawa, nie mogą np. samodzielnie nabywać artykułów tytoniowych. Choć nadal niemal co piąty nieletni uczeń poznańskich szkół deklarował, że zdobycie papierosów byłoby dla niego niemożliwe, to niemal połowa z nich (48,3%) uważa, że zrobiliby to z łatwością. Najwyższy odsetek wskazań na łatwość zdobycia papierosów wystąpił wśród uczniów szkół średnich (73,3%), a także uczniów niebędących mieszkańcami Poznania (62,9%). W przypadku płci na łatwość zdobycia papierosów częściej wskazywali chłopcy (50,9%) niż dziewczęta (45,5%).

Jak uważasz, czy łatwo byłoby Ci zdobyć papierosy, gdybyś chciał?

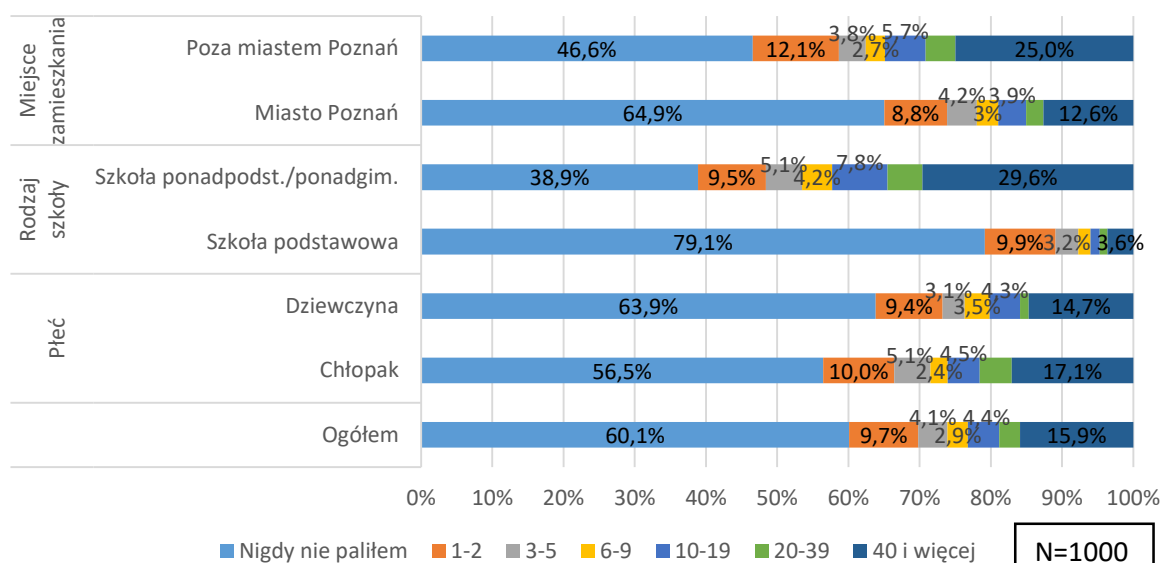
Źródło: badanie własne

Dane uzyskane w toku badania wskazują, że 60,1% ankietowanych poznańskich uczniów nigdy nie paliło papierosów. Występują pewne różnice między płciami w tym zakresie – brak kontaktów z papierosami deklarowało bowiem 63,9% dziewcząt i 56,5% chłopców. Różnice w częstotliwości palenia papierosów bardzo wyraźnie korelowały z wiekiem badanych nastolatków. Nigdy w życiu nie paliło papierosów 79,1% uczniów szkół podstawowych, zaś wśród uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych odsetek ten małał do zaledwie 38,9%.

Respondenci sięgali po papierosy z różną częstotliwością, jednak niemal we wszystkich kategoriach płci, rodzaju szkoły (oprócz podstawowej) i miejsca zamieszkania najczęściej podawano, że liczba wypalonych w ciągu życia papierosów przekraczała 40. Mniej liczne okazały się zbiorowości tych, którzy w swoim życiu zapalili papierosa nie więcej niż 2 razy (9,7%) a także z inną częstotliwością.

Wykres 143 Częstotliwość palenia papierosów w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

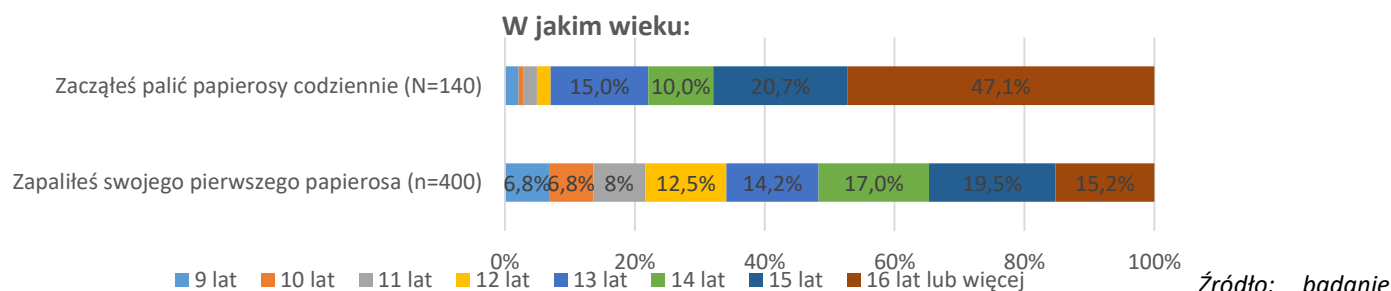
Ile razy zdarzyło Ci się wypalić papierosa w ciągu swojego życia?

Źródło: badanie własne

Jak wskazywano powyżej 60% ankietowanych uczniów poznańskich szkół nigdy nie paliło papierosów, a ponadto 86% nigdy nie zaczęło palić codziennie. Pozostali zostali poproszeni o wskazanie wieku, w którym wypalili pierwszego papierosa (N=400) oraz kiedy zaczęli palić codziennie (N=140). Wśród tych osób, które kiedykolwiek paliły papierosy, inicjacja następowała przeważnie w wieku „nastu” lat, przy czym najczęściej wskazywano 15 lat (19,5%), 14 lat (17%), 16 i więcej lat (15,2%), 13 lat (14,2%) oraz 12 lat (12,5%). Natomiast codzienne palenie papierosów rozpoczynało się głównie w wieku 16 lat i więcej (47,1%), rzadziej w wieku 15 lat (20,7%), 13 lat (15%) czy 14 lat (10%). Na pozostałe lata jako początek codziennego palenia wskazywało mniej niż 3% ankietowanych.

Wykres 144 Wiek inicjacji nikotynowej.

Wśród dorosłych mieszkańców Poznania 40% to zadeklarowani palacze tytoniu. Najczęściej są to mężczyźni, osoby w wieku 18-24 lat, osoby, które palą papierosy nałogowo. Wśród palaczy nałogowych nieco więcej jest kobiet niż mężczyzn, najczęściej są to osoby w wieku 55 lat lub powyżej. Palenie e-papierosów, mimo że wśród dorosłych poznaniaków nie jest zbyt popularne, to w dalszym ciągu jest popularniejsze niż wśród ogółu Polaków. Na e-papierosy decydują się głównie najmłodszy respondenci. Prawie 70% badanych uważa, że są one szkodliwe dla zdrowia. Palenie papierosów wśród uczniów występuje na poziomie około 40% (porównywalnie do wskaźnika wśród osób dorosłych), a sami uczniowie oceniają możliwość zdobycia papierosów jako relatywnie dużą (43%). Na korzystanie z tej używki częściej decydują się chłopcy (co również związane jest z trendem wśród dorosłych mieszkańców Poznania). Wiekem, kiedy nałóg palenia papierosów zaczyna się najczęściej jest wiek 15-16 lat.

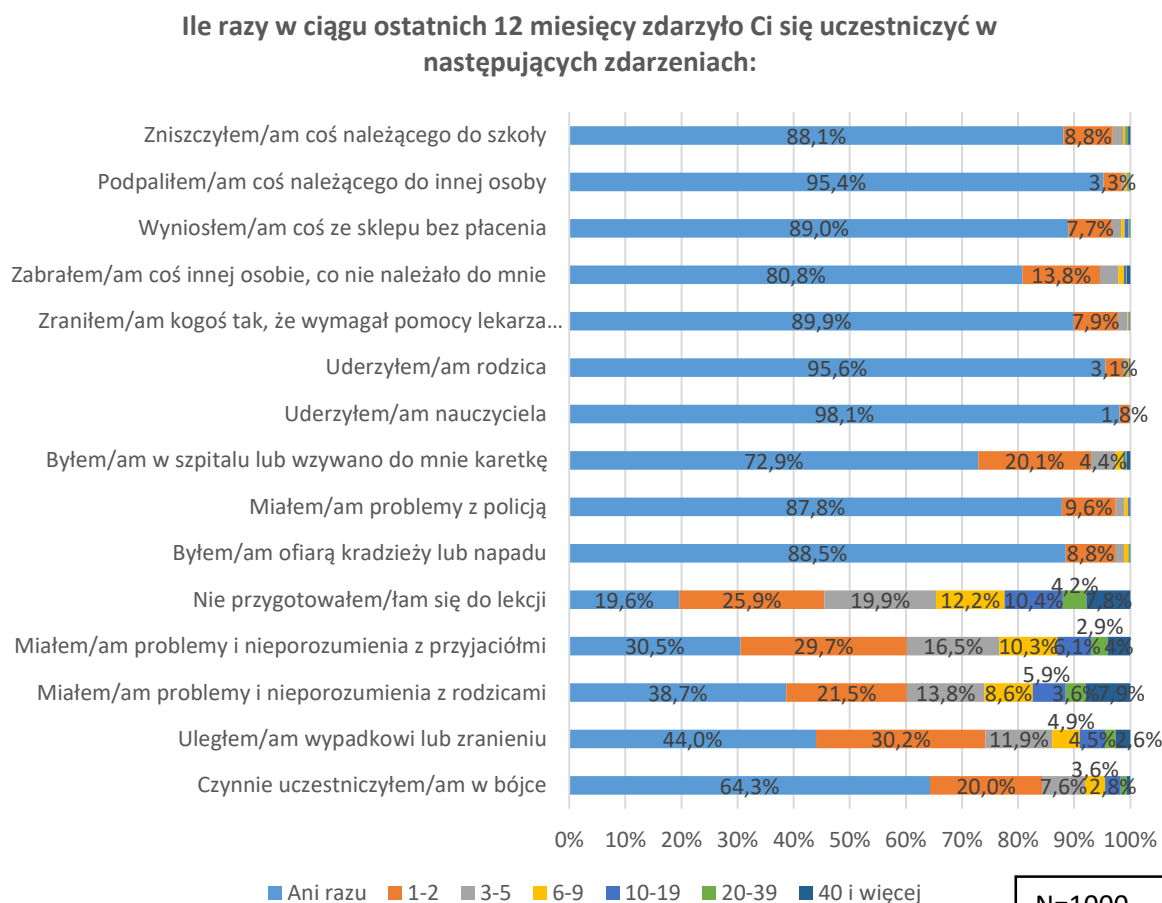
Zachowania ryzykowne wśród uczniów poznańskich szkół

Część kwestionariusza, który wypełniali uczniowie poznańskich szkół, poświęcona była kwestiom niebezpiecznych i ryzykownych zachowań podejmowanych przez samych uczniów i osoby w ich otoczeniu: rodzeństwo i znajomych.

Zdecydowana większość uczniów poznańskich szkół w ostatnich 12 miesiącach nie uczestniczyła w zdarzeniach przedstawionych w kafeterii. Ponad 90% ankietowanych nigdy nie uderzyło nauczyciela (98,1%) ani rodzica (95,6%) oraz nie podpaliło rzeczy należącej do innej osoby (95,4%). Bardzo wysoki odsetek uczniów nigdy nie zranił nikogo tak, aby wymagał pomocy lekarza czy pielęgniarki (89,9%), nie wyniósł niczego ze sklepu bez płacenia (89%), nie był ofiarą kradzieży lub napadu (88,5%), nie zniszczył niczego należącego do szkoły (88,1%), nie miał problemów z policją (87,8%), nie zabrał niczego innej osobie (80,8%) ani nie był w szpitalu (72,9%). Czynnego udziału w bójce nie brało 64,3% ankietowanych.

Relatywnie najczęściej respondenci deklarowali występowanie problemów i nieporozumień z rodzicami oraz nieprzygotowanie do lekcji. W ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie 7,9% uczniów przynajmniej 40 razy doświadczyło problemów z rodzicami, a 7,8% minimum 40 razy nie przygotowało się do lekcji. Z kolei brak takich doświadczeń deklarowało odpowiednio 38,7% i 19,6% badanych. Z częstotliwością na poziomie 1 czy 2 razy w ostatnim roku najczęściej występowały wypadki lub zranienia (30,2%), trudności w relacjach z przyjaciółmi (29,7%), nieprzygotowanie do lekcji (25,9%), problemy z rodzicami (21,5%), pobyty w szpitalu lub wezwanie karetki (20,1%), bójk (20%) oraz zabranie czyjejś rzeczy (13,8%).

Wykres 145 Udział uczniów w wybranych zdarzeniach w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Źródło: badanie własne

Analiza odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące udziału w wybranych zdarzeniach w ciągu ostatnich 12 miesięcy pozwala zauważyć pewne różnice w zależności od płci i wieku respondentów, choć we wszystkich kategoriach najwyższy odsetek wskazań dotyczył nieprzygotowania do lekcji, czego w ostatnim roku doświadczyło 80% badanych. Relatywnie najczęściej w analizowanych zdarzeniach uczestniczyli chłopcy oraz uczniowie szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych. Chłopcy znacznie częściej niż dziewczęta deklarowali, że w ostatnim roku przynajmniej jeden raz uczestniczyli w bójkę (50% vs 20,8%), doświadczyli wypadku lub zranienia (62,7% vs 49%), byli w szpitalu lub wzywano do nich karetkę (28% vs 26,1%), zabrali komuś coś, co nie należało do nich (21,2% vs 17,1%), zniszczyli coś należącego do szkoły (16,3% vs 7,3%), mieli problemy z policją (15,3% vs 9%), ale także wyższy okazał się wśród nich odsetek tych, którzy wynieśli coś ze sklepu bez płacenia, zranili kogoś do tego stopnia, że wymagał pomocy lekarza lub pielęgniarki, byli ofiarą kradzieży lub napadu, podpálili coś należącego do innej osoby, jak również uderzyli rodzica czy nauczyciela. Z kolei dziewczęta częściej niż chłopcy w ciągu ostatniego roku przynajmniej raz doświadczyły problemów z przyjaciółmi (74,9% vs 64,3%) i rodzicami (65,5% vs 57,3%) oraz nie przygotowały się do lekcji (83,9% vs 77,1%).

Na tle pozostałych respondentów uczniowie szkół średnich charakteryzowali się relatywnie wysokim odsetkiem osób, które w ostatnich 12 miesiącach miały przynajmniej raz problemy z rodzicami i przyjaciółmi (po 71,9% vs 51,8% i 67,4%), doświadczyły problemów z policją (18,4% vs 8,9%), były ofiarą kradzieży lub napadu (14,4% vs 8,9%), zniszczyły coś należącego do szkoły (14,2% vs 9,9%), zraniły kogoś do tego stopnia, że wymagał pomocy lekarza lub pielęgniarki (12,9% vs 7,6%) czy wyniosły ze sklepu coś bez płacenia (12,5% vs 9,7%).

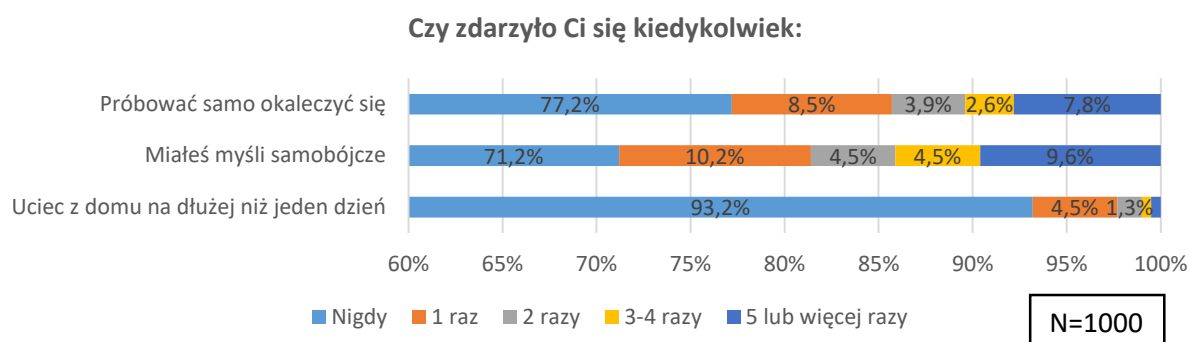
Tabela 11 Udział uczniów w wybranych zdarzeniach w ciągu ostatnich 12 miesięcy – odsetek wskazań przynajmniej „1 raz” w dekompozycji na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania, N=1000.

	Ogółem	Płeć		Rodzaj szkoły		Miejsce zamieszkania	
		Chłopak	Dziewczyna	Szkoła podstawowa	Szkoła ponadpodst./ponadgim.	Miasto Poznań	Poza miastem Poznań
Czynnie uczestniczyłem/am w bójce	35,7%	50,0%	20,8%	36,1%	35,3%	35,9%	35,2%
Uległem/am wypadkowi lub zranieniu	56,0%	62,7%	49,0%	54,3%	57,9%	54,8%	59,5%
Miałem/am problemy i z nieporozumienia rodzicami	61,3%	57,3%	65,5%	51,8%	71,9%	59,4%	66,7%
Miałem/am problemy i z nieporozumienia przyjaciółmi	69,5%	64,3%	74,9%	67,4%	71,9%	69,7%	68,6%
Nie przygotowałem/łam się do lekcji	80,4%	77,1%	83,9%	79,3%	81,6%	81,0%	78,8%
Byłem/am ofiarą kradzieży lub napadu	11,5%	12,9%	10,0%	8,9%	14,4%	9,8%	16,3%
Miałem/am problemy z policją	12,2%	15,3%	9,0%	6,6%	18,4%	11,8%	13,3%
Byłem/am w szpitalu lub wzywano do mnie karetkę	27,1%	28,0%	26,1%	27,5%	26,6%	26,9%	27,7%
Uderzyłem/am nauczyciela	1,9%	2,2%	1,6%	1,3%	2,5%	2,0%	1,5%
Uderzyłem/am rodzica	4,4%	5,1%	3,7%	4,6%	4,2%	4,3%	4,5%
Zraniłem/am kogoś tak, że wymagał pomocy lekarza lub pielęgniarki	10,1%	13,5%	6,5%	7,6%	12,9%	10,1%	10,2%
Zabrałem/am coś innej osobie, co nie należało do mnie	19,2%	21,2%	17,1%	19,5%	18,8%	19,4%	18,6%
Wyniosłem/am coś ze sklepu bez płacenia	11,0%	13,7%	8,2%	9,7%	12,5%	11,1%	10,6%
Podpaliłem/am coś należącego do innej osoby	4,6%	5,5%	3,7%	4,4%	4,9%	4,6%	4,5%
Zniszczyłem/am coś należącego do szkoły	11,9%	16,3%	7,3%	9,9%	14,2%	11,7%	12,5%

Źródło: badanie własne

Zdecydowana większość uczniów poznańskich szkół nigdy w życiu nie uciekła z domu na dłużej niż jeden dzień (93,2%), większość nie próbowała się samookaleczać (77,2%) ani nie miała myśli samobójczych (71,2%). Niemniej jednak za niepokojący należy uznać fakt, że niemal co piąty uczeń (18,6%) miał myśli samobójcze 2 i więcej razy w życiu (w tym co dziesiąty – więcej niż 5 razy), a co siódmy (14,3%) co najmniej 2 razy próbował się samookaleczyć (w tym co czternasty – więcej niż 5 razy). Podsumowując, można stwierdzić, że kiedykolwiek w życiu na dłużej niż jeden dzień uciekło z domu 6,8% uczniów, z myślami samobójczymi przynajmniej raz zmagало się 28,8% badanych, a próby samookaleczenia się podjęło 22,8% uczniów.

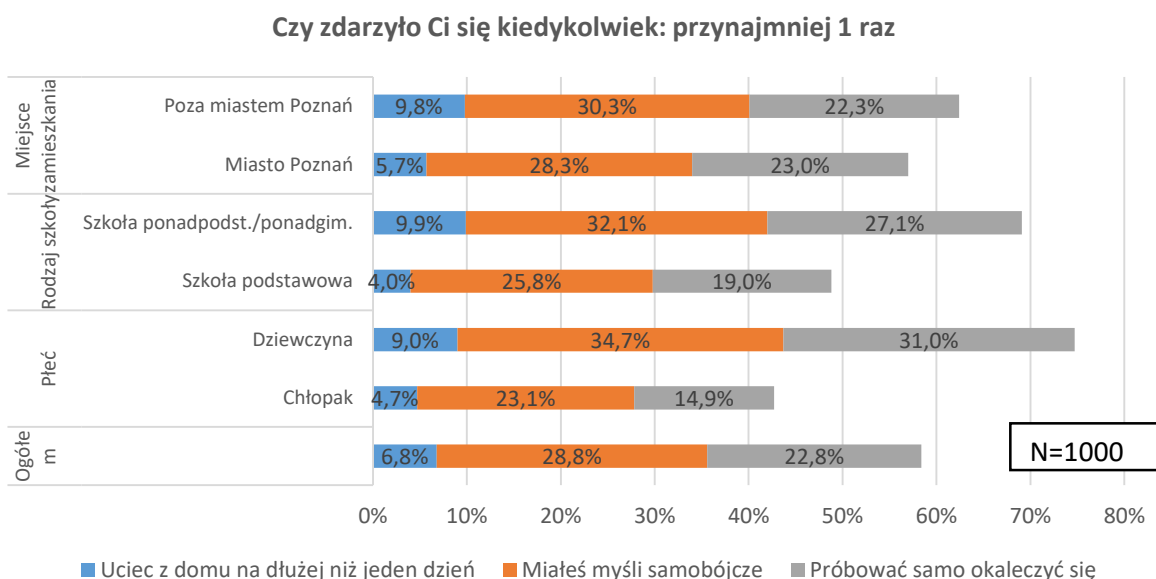
Wykres 146 Częstotliwość występowania wybranych sytuacji niebezpiecznych

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi uczniów wskazują, że dziewczęta są znacznie bardziej narażone na występowanie zachowań destrukcyjnych niż chłopcy. 9% uczennic kiedykolwiek uciekło z domu na dłużej niż jeden dzień, 31% podjęło próby samookaleczenia, a 34,7% miało przynajmniej raz w życiu myśli samobójcze. Wśród chłopców odsetki te były znacznie niższe: występowanie myśli samobójczych deklarowało 23,1% uczniów, próby samookaleczenia były udziałem 14,9% z nich, a ucieczki z domu dokonało 4,7% chłopców. Analiza odpowiedzi badanych ze względu na rodzaj szkoły wskazała natomiast, że więcej zachowań destrukcyjnych było udziałem uczniów szkół średnich niż podstawowych. Co dziesiąty (9,9%) ankietowany uczeń szkoły ponadpodstawowej i ponadgimnazjalnej przynajmniej jeden raz uciek z domu, niemal co trzeci (32,1%) zmagał się z myślami samobójczymi, a 27,1% miało epizod z samookaleczaniem.

Wykres 147 Odsetek wskazań na występowanie wybranych sytuacji niebezpiecznych w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

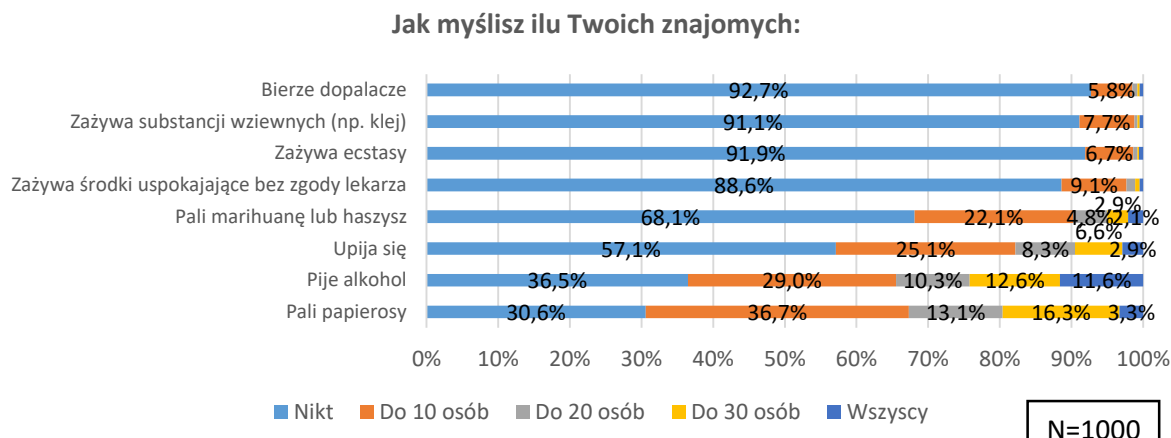

Źródło: badanie własne

Powszechność zachowań ryzykownych w otoczeniu uczestników badania jest zróżnicowana. Zdecydowana większość uczniów poznańskich szkół była przekonana, że nie znają nikogo, kto brałby dopalacze (92,7%), zażywałby ecstasy (91,9%), substancje wziewne (91,1%) czy środki uspokajające bez zgody lekarza (88,6%). W przypadku marihuany i haszyszu już tylko 68,1% ankietowanych wyrażało opinię o nieposiadaniu znajomych stosujących te środki, a tylko 57,1% nie ma znajomych, którzy by się upijali. Relatywnie najczęściej występującymi zachowaniami destrukcyjnymi wśród znajomych uczestników badania okazało się palenie papierosów (tylko 30,6% nie ma takich kolegów) oraz picie alkoholu (36,5% nie zna takich osób). Warto zauważyć, że aż 11,6% ankietowanych wskazało, że wszyscy ich znajomi piją alkohol, podczas gdy w przypadku pozostałych substancji odsetek wskazań na tak duże rozpowszechnienie

zachowań wśród kolegów i koleżanek nie przekraczał 3% (papierosy i upijanie się), a nawet 1% (marihuana i haszysz, substancje wziewne, ecstasy, środki uspokajające, dopalacze).

Wykres 148 Rozpowszechnienie zachowań ryzykownych wśród znajomych

Źródło: badanie własne

Większą obecność zachowań ryzykownych wśród swoich znajomych dostrzegały dziewczęta, a także uczniowie szkół średnich i mieszkający poza Poznaniem. Dziewczynki minimalnie częściej niż chłopcy twierdziły, że w swoim kręgu znajomych mają przynajmniej jedną osobę, która pali papierosy, pije alkohol, upija się, zażywa środków uspokajających bez zezwolenia lekarza (14,3% dziewcząt vs 8,6% chłopców), substancji wziewnych, ecstasy oraz dopalaczy. Jedyne zachowanie, które wśród swoich znajomych częściej obserwowali chłopcy, to palenie marihuany lub haszyszu – co trzeci chłopak miał przynajmniej jednego takiego znajomego. Wśród dziewcząt odsetek ten wynosił 30,4%.

Częstotliwość obserwowania różnych zachowań destrukcyjnych wśród znajomych wyraźnie wzrastała natomiast z wiekiem respondentów. Im starsi uczniowie, tym częściej pojawiały się wskazania, że wśród znajomych znajduje się przynajmniej jedna osoba, która pali papierosy, pije alkohol, upija się, pali marihuanę lub haszysz, zażywa środki uspokajające czy ecstasy. W przypadku szkół średnich ponad 90% ankietowanych uważało, że co najmniej jeden ich znajomy pali papierosy lub pije alkohol, 73,4% miało przynajmniej jednego znajomego, który upija się, a ponad połowa (57,9%) znała kogoś, kto pali marihuanę lub haszysz.

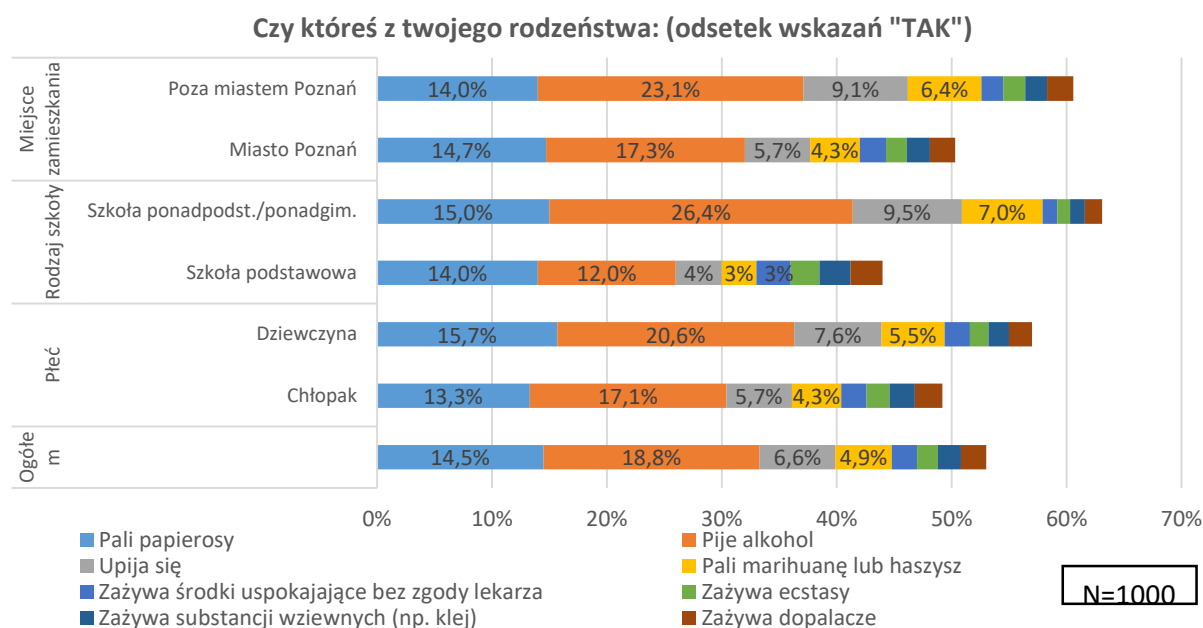
Tabela 12 Powszechność zachowań ryzykownych wśród znajomych – przynajmniej 1 osoba w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

	Ogółem	Płeć		Rodzaj szkoły		Miejsce zamieszkania	
		Chłopak	Dziewczyna	Szkoła podstawowa	Szkoła ponadpodst./ponadgim.	Miasto Poznań	Poza miastem Poznań
Pali papierosy	69,4%	68,2%	70,6%	48,8%	92,4%	65,6%	79,9%
Pije alkohol	63,5%	62,5%	64,5%	38,1%	91,8%	57,5%	80,3%
Upija się	42,9%	42,5%	43,3%	15,6%	73,4%	36,4%	61,0%
Pali marihuanę lub haszysz	31,9%	33,3%	30,4%	8,5%	57,9%	25,0%	51,1%
Zażywa środki uspokajające bez zgody lekarza	11,4%	8,6%	14,3%	6,1%	17,3%	10,3%	14,4%
Zażywa ecstasy	8,1%	7,8%	8,4%	2,8%	14,0%	6,4%	12,9%
Zażywa substancji wziewnych (np. klej)	8,9%	8,2%	9,6%	9,1%	8,7%	8,8%	9,1%
Bierze dopalacze	7,3%	6,5%	8,2%	3,0%	12,1%	6,8%	8,7%

Źródło: badanie własne

Uczestnikom badania zadano również pytanie dotyczące rozpowszechnienia zachowań ryzykownych i niebezpiecznych wśród rodzeństwa. Okazuje się, że respondenci raczej rzadko obserwowali te zachowania wśród swoich braci i sióstr. Najczęściej zauważane było picie alkoholu (18,8%) i palenie papierosów (14,5%), znacznie mniej ankietowanych twierdziło, że ich rodzeństwo upija się (6,5%) czy pali marihuanę lub haszysz (4,9%). Poniżej 3% kształtowały się odsetki wskazań na korzystanie przez rodzeństwo z pozostałych substancji psychoaktywnych: dopalaczy (2,2%), środków uspokajających (2,2%), substancji wziewnych (2%) czy ecstasy (1,8%). Zachowania ryzykowne i niebezpieczne wśród swojego rodzeństwa częściej obserwowali dziewczęta, uczniowie szkół średnich oraz uczniowie niebędący mieszkańcami Poznania. Niemniej jednak we wszystkich kategoriach najczęściej dostrzeganymi wśród rodzeństwa zachowaniami było picie alkoholu i palenie papierosów.

Wykres 149 Rozpowszechnienie zachowań ryzykownych wśród rodzeństwa uczniów – odsetek odpowiedzi „Tak” w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

Źródło: badanie własne

Uczniowie rzadko deklarowali występowanie zachowań ryzykownych w odniesieniu do własnej osoby. Jeśli jednak któreś z nich występowało, najczęściej były to nieporozumienia z rodzicami oraz nieprzygotowanie do lekcji. Najczęściej ryzykowne zachowania dotyczyły chłopców, uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych. Co 5 uczeń miał myśli samobójcze lub próbował się samookaleczać. W tym przypadku działania te dotyczyły głównie dziewcząt. Ryzykowne zachowania obserwowane w odniesieniu do znajomych badanych uczniów to przede wszystkim palenie papierosów oraz picie alkoholu, w odniesieniu do własnego rodzeństwa – również te same zjawiska, tylko że w zmienionej kolejności.

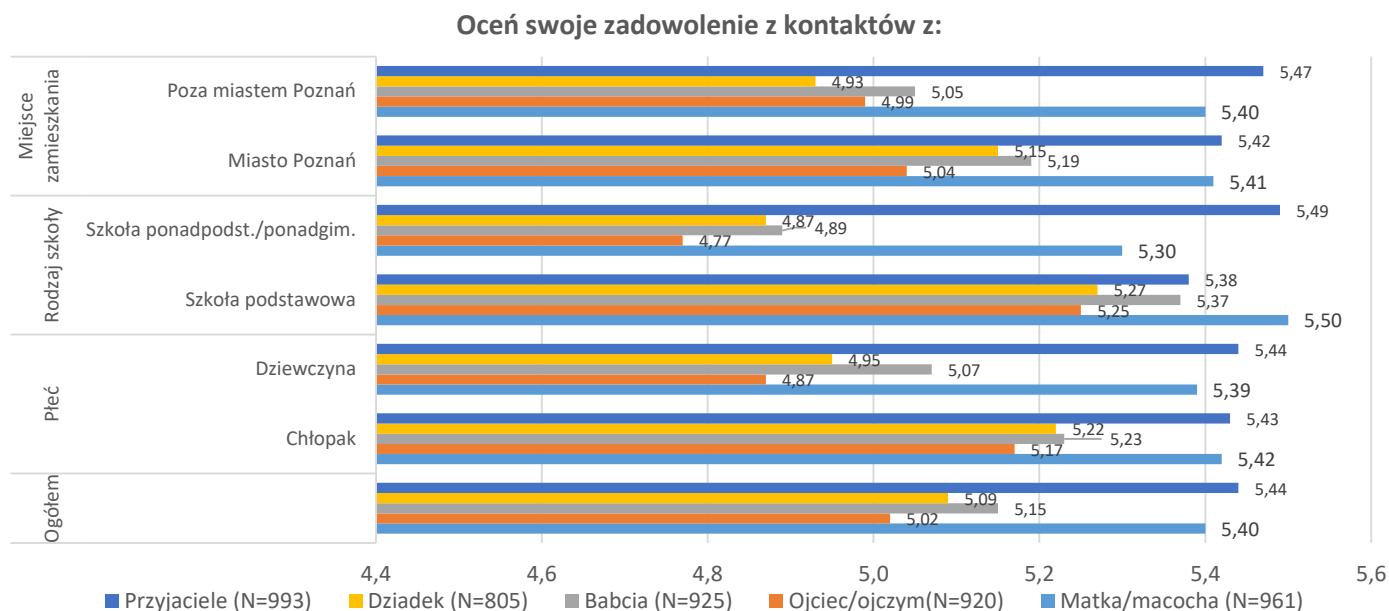
Relacje interpersonalne i samoocena

Kolejna część kwestionariusza dla uczniów poznańskich szkół dotyczyła kwestii jakości relacji interpersonalnych z bliskimi sobie osobami oraz oceny zadowolenia ze swojego życia. Uczniowie zostali poproszeni o ocenę swojego zadowolenia z kontaktów z najbliższymi członkami rodziny oraz przyjaciółmi. Ocena dokonywana była na skali od 1 do 6, gdzie 1 oznaczało *bardzo zły kontakt*, a 6 *bardzo dobry kontakt*. Większość ankietowanych swoje zadowolenie z kontaktów z rodziną i przyjaciółmi oceniło co najmniej bardzo dobrze. Zdecydowanie najbardziej uczniowie są zadowoleni z kontaktów z przyjaciółmi (5,44) oraz matką (5,40). Nieco gorzej oceniano relacje z babcią (5,15), a jeszcze bardziej krytycznie osądzono relacje z męską częścią rodziny: ojcem (5,02) oraz dziadkiem (5,09).

Okazuje się, że chłopcy ogólnie lepiej niż dziewczęta oceniają swoje zadowolenie z kontaktów z rodziną. Średnia ocen chłopców dla zadowolenia z kontaktów z matką wynosiła 5,42 (5,39 wśród dziewcząt), dla babci – 5,23 (5,07 wśród dziewcząt), dla dziadka – 5,22 (4,95 wśród dziewcząt), a dla ojca – 5,17 (5,07 wśród dziewcząt). Dziewczęta i chłopcy niemal w identycznym stopniu są natomiast zadowoleni ze swoich relacji z przyjaciółmi (5,44 i 5,43). Również

niezależnie od rodzaju szkoły przeważały oceny dobre i bardzo dobre, choć wyraźnie widać, że uczniowie szkół podstawowych lepiej niż ich starsi koledzy oceniali swoje zadowolenie z kontaktów z poszczególnymi członkami rodziny: matką (5,50), babcią (5,37), dziadkiem (5,27) oraz ojcem (5,25). Z kolei uczniowie ze szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych najwyżej ocenili swoje relacje z przyjaciółmi (5,49), choć również wśród młodszych uczniów przeważały oceny bardzo dobre (5,38).

Wykres 150 Ocena zadowolenia z kontaktów z bliskimi na skali od 1 do 6 w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.

Źródło: badanie własne

W kolejnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o ocenę, na ile zgadzają się z wybranymi stwierdzeniami dotyczącymi postrzegania siebie. Ankietowani mieli do wyboru cztery odpowiedzi, którym na etapie analizy statystycznej przyporządkowano odpowiednie wartości: *całkowicie się nie zgadzam* (wartość 1), *nie zgadzam się* (wartość 2), *zgadzam się* (wartość 3) oraz *całkowicie się zgadzam* (wartość 4). Na podstawie ocen obliczone zostały średnie dla każdego stwierdzenia. Na ich podstawie można stwierdzić, iż uczniowie najczęściej zgadzali się z przekonaniem o posiadaniu kilku dobrych cech (3,21). Nieco rzadziej wyrażane było przekonanie o zadowoleniu z siebie (3,14) oraz pozytywnym stosunku do siebie (3,02). Dla pozostałych stwierdzeń średnie ocen mieściły się w przedziale od 2,29 (*Często uważam, że jestem beznadziejny*) do 2,98 (*Jestem tak samo wartościową osobą jak inne*).

Okazuje się, że chłopcy mają lepsze przekonanie na swój temat niż dziewczęta. Częściej niż ich koleżanki są z siebie zadowoleni (3,25 vs 3,03), mają przekonanie o posiadaniu kilku dobrych cech (3,26 vs 3,15) czy byciu wartościową osobą (3,08 vs 2,88), a także mają ogólnie pozytywny stosunek do siebie samych (3,13 vs 2,91) i są przekonani, że mogą robić podobne rzeczy jako inni (2,92 vs 2,73). Z kolei dziewczęta częściej niż chłopcy zgadzały się z negatywnymi stwierdzeniami na swój temat: byciem do niczego (2,69 vs 2,43), poczuciem bezużyteczności (2,58 vs 2,39) i beznadziejności (2,41 vs 2,17). Jednocześnie dziewczęta nieco częściej wyrażały również chęć posiadania większego szacunku do samych siebie (2,76 vs 2,72) oraz wskazywały na brak wielu powodów do dumy (2,57 vs 2,52).

Niezależnie od rodzaju szkoły uczniowie najczęściej zgadzali się ze stwierdzeniem o posiadaniu kilku dobrych cech – wśród uczniów szkoły podstawowej średnia ocen wynosiła 3,22, a wśród uczniów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych – 3,19. Dla najmłodszych uczniów uzyskano najwyższe średnie niemal w każdym przypadku, co oznacza, że częściej niż ich starsi koledzy zgadzali się zarówno z pozytywnymi, jak i negatywnymi stwierdzeniami na swój temat. Z kolei miejsce zamieszkania nie warunkowało w sposób istotny ocen ankietowanych uczniów – średnie dla poszczególnych stwierdzeń były zbliżone, niezależnie od zamieszkiwania ucznia w Poznaniu lub poza nim.

Tabela 13 Postrzeganie siebie na skali od 1 do 4 w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania

	Ogółem	Płeć		Rodzaj szkoły		Miejsce zamieszkania	
		Chłopak	Dziewczyna	Szkoła podstawowa	Szkoła ponadpodst./ponadgim.	Miasto Poznań	Poza miastem Poznań
Jestem z siebie zadowolony	3,14	3,25	3,03	3,20	3,08	3,15	3,12
Czasami myślę, że jestem do niczego	2,56	2,43	2,69	2,59	2,52	2,56	2,53
Czuję, że mam kilka dobrych cech	3,21	3,26	3,15	3,22	3,19	3,19	3,27
Jestem w stanie robić podobne rzeczy jak inne osoby	2,83	2,92	2,73	2,78	2,87	2,80	2,91
Czuję, że nie mam wielu powodów do dumy	2,54	2,52	2,57	2,59	2,49	2,55	2,53
Czasami czuję się bezużyteczny	2,49	2,39	2,58	2,50	2,47	2,50	2,46
Jestem tak samo wartościową osobą jak inne	2,98	3,08	2,88	3,00	2,96	2,96	3,02
Chciałbym mieć więcej szacunku do siebie	2,74	2,72	2,76	2,78	2,69	2,76	2,70
Mam pozytywny stosunek do siebie	3,02	3,13	2,91	3,06	2,99	3,02	3,03
Często uważam, że jestem beznadziejny	2,29	2,17	2,41	2,34	2,23	2,29	2,27

Źródło: badanie własne

Uczniowie oceniają swoje relacje z otoczeniem przynajmniej jako bardzo dobrze. Najlepiej oceniają te, które są pomiędzy nimi a przyjaciółmi i matkami, najgorzej – z męskimi przedstawicielami rodziny – ojcami i dziadkami. Badani najczęściej dzielą takie zdanie na swój temat, które mówi, że mają kilka dobrych cech charakteru.

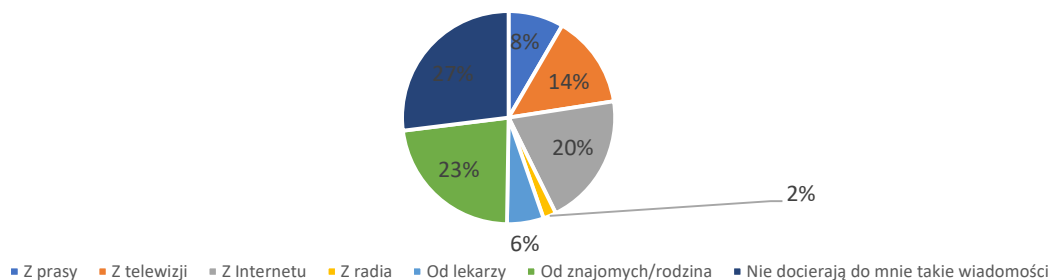
Działania informacyjne oraz profilaktyka – potrzeby oraz stan aktualny

Dorośli mieszkańcy Poznania zapytani o to, skąd czerpią informację na temat konsekwencji spożywania alkoholu, palenia papierosów i używania narkotyków najczęściej wskazywali, że nie docierają do nich takie informacje (27%). Jeśli powoływali się na konkretne źródło informacji najczęściej byli to znajomi lub rodzina (23%) oraz Internet (20%).

Wykres 151 Źródła wiedzy o konsekwencji spożywania używek – mieszkańcy Poznania

Skąd czerpie Pan/i informacje na temat konsekwencji spożywania alkoholu, palenia papierosów czy używania narkotyków?

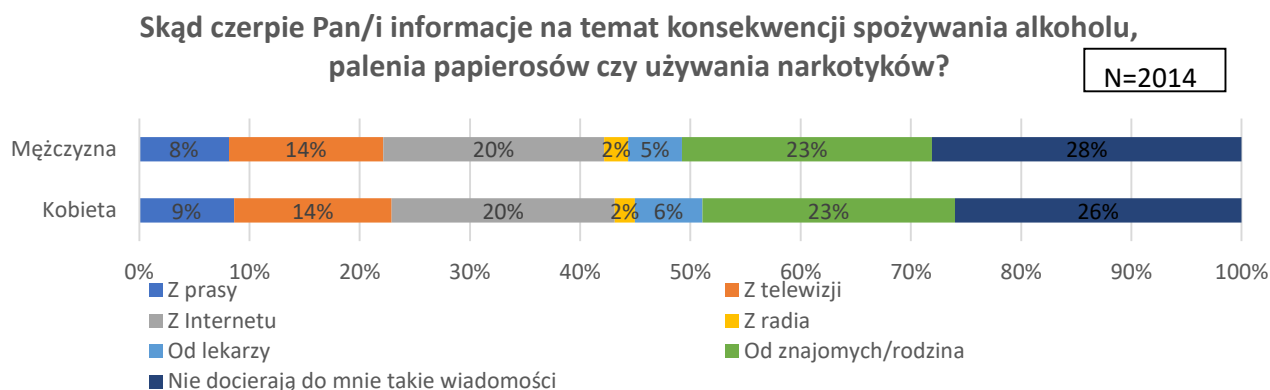
N=2014

Źródło: badanie własne

Mężczyźni nieco częściej niż kobiety wskazywali, że nie docierają do nich informacje na temat konsekwencji spożywania substancji psychoaktywnych (28% w porównaniu do 26%). Pozostałe odpowiedzi nie są znacznie zróżnicowane w dekompozycji na płeć badanych.

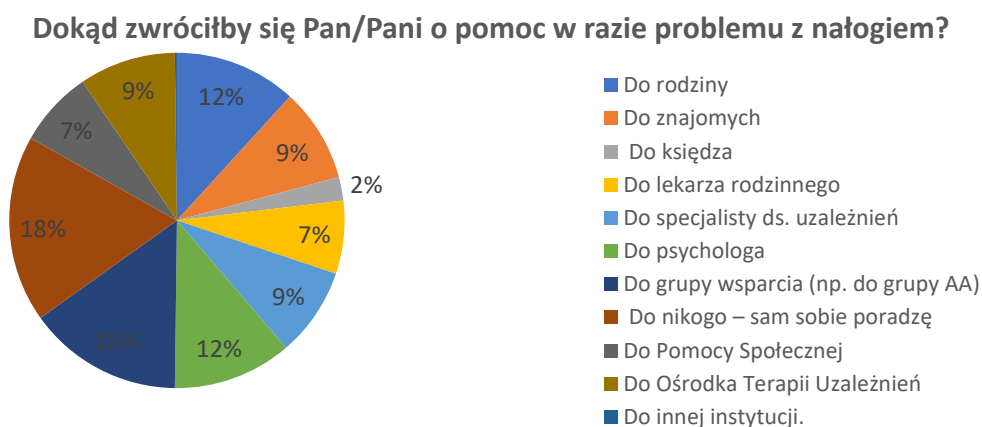
Wykres 152 Źródła wiedzy o konsekwencji spożywania używek a płeć – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Badani zapytani o to, do kogo zwróciliby się o pomoc w razie problemu z nałogiem najczęściej wskazywali, że poradziłoby sobie z nim sami (18%) lub że udali by się do grupy wsparcia (15%). Najrzadziej wśród wskazań pojawiał się ksiądz (2%). Taki rozkład odpowiedzi może wynikać z faktu, że problemy nałogów są w dalszym ciągu widziane w Polsce jako temat tabu, kwestie wstydliwe, które należy rozwiązywać we własnym zakresie. Częstym problemem jest również mała świadomość co do tego, kiedy zaczyna się uzależnienie oraz przyznanie się osoby uzależnionej samej przed sobą, że została dotknięta nałogiem.³⁴

Wykres 153 Dokąd zwróciłby się P. o pomoc w razie problemu z nałogiem? – mieszkańcy Poznania

Źródło: badanie własne

Nauczyciele również zostali zapytani o to, jak reagują na sytuacje w których mają do czynienia z uczniami sięgającymi po używkę na terenie szkoły. Badani nauczyciele, którzy dostrzegają wśród swoich uczniów konsekwencje stosowania używek najczęściej zawiadamiają jednocześnie rodziców ucznia oraz zgłaszają taką sytuację pedagogowi lub psychologowi szkolnemu. Nieco rzadziej decydują się na zgłoszenie takiego faktu policji lub innym służbom. W pojedynczych przypadkach badani zadeklarowali, że nie podejmują żadnej reakcji, zawiadamiają dyrekcję lub wychowawcę, sami uświadamiają ucznia odnośnie złego wpływu używek. Jeden badany przyznał, że nie widział bezpośredniego spożywania używek przez ucznia, a był świadkiem, kiedy ten przyszedł do szkoły już „na kacu”.

³⁴ „12 kroków” alkoholika, źródło: <https://portal.abczdrowie.pl/12-krokow-alkoholika>.

Tabela 14 Działania podejmowane przez nauczycieli, którzy mieli do czynienia z sytuacją używania substancji psychoaktywnych przez uczniów na terenie szkoły.

	Częstość	Procent
Zawiadomienie rodziców oraz wychowawcy/pedagoga	6	21,4%
Zawiadomienie policji/innych służb	4	14,3%
Brak odpowiedzi	4	14,3%
Zawiadomienie dyrekcji oraz pedagoga/psychologa	3	10,7%
Trudno powiedzieć	2	7,1%
Zawiadomienie pedagoga	2	7,1%
Zastosowanie odpowiedniej procedury	2	7,1%
Brak reakcji	1	3,6%
Zawiadomienie dyrektora	1	3,6%
Zawiadomienie wychowawcy	1	3,6%
Uświadomienie ucznia o złym wpływie używek na jego zdrowie	1	3,6%
Brak kontaktu z uczniem, który stosuje używki, kontakt z uczniem „na kacu”	1	3,6%

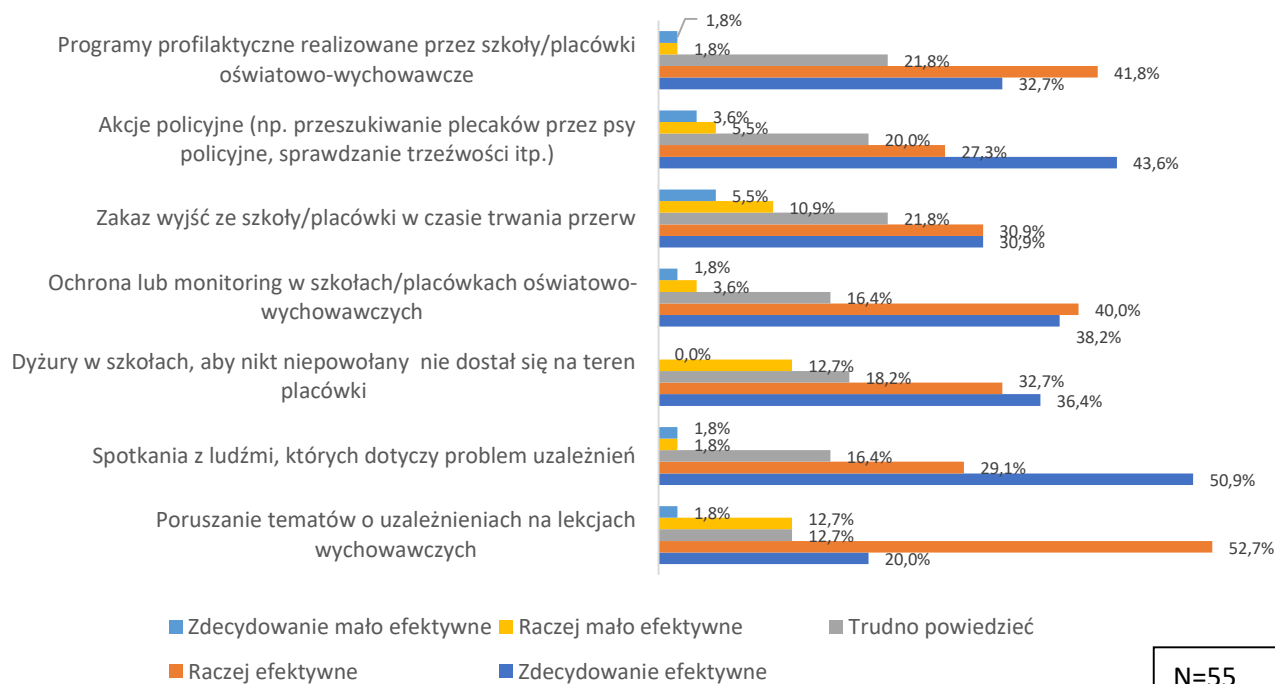
N=28

Źródło: badanie własne

Nauczyciele zapytani o to, w jakim stopniu, według nich, poszczególne działania są efektywne w stosunku do uzależnienia bądź też stosowania używek przez młodzież, za zdecydowanie efektywne najczęściej uznawali spotkania z ludźmi, których dotyczy problem uzależnień (50,9%). Do najmniej efektywnych działań badani zaliczyli zakaz wyjść ze szkoły/placówki w czasie trwania przerw (16,4%) oraz poruszanie tematów o uzależnieniach na lekcjach wychowawczych (14,5%)³⁵.

Wykres 154 Efektywność przedsięwzięć w niwelowaniu problemu uzależnienia wśród młodzieży w opinii nauczycieli

W jakim stopniu niżej wymienione przedsięwzięcia są efektywne w niwelowaniu problemu uzależnienia/stosowania używek wśród młodzieży?

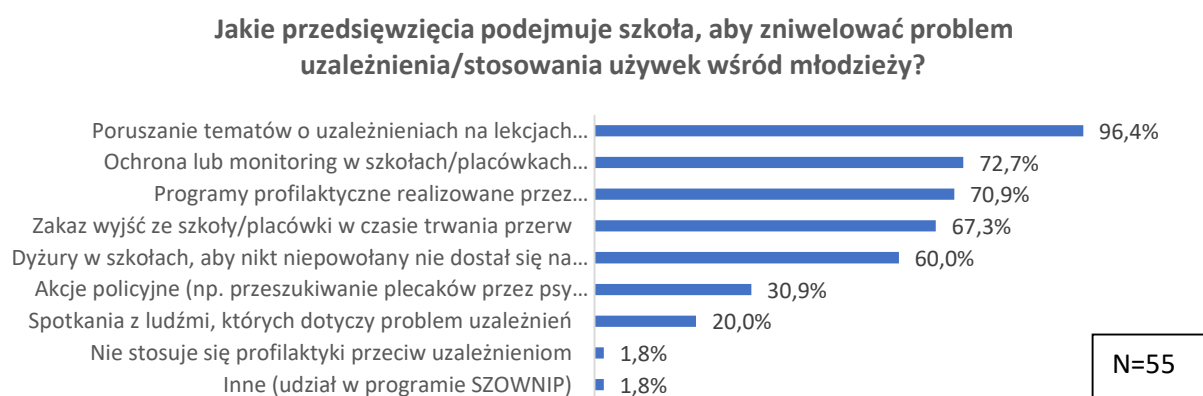
N=55

Źródło: badanie własne

³⁵ Zostały zsumowane odpowiedzi „zdecydowanie mało efektywne” oraz „raczej mało efektywne”.

Najczęściej deklarowanym działaniem, podejmowanym przez szkoły w celu niwelowania problemu uzależnienia lub też stosowania używek wśród młodzieży jest poruszanie tematów o uzależnieniach na lekcjach wychowawczych (96,4%), które zostały uprzednio uznane za jedno z najmniej efektywnych działań w tym zakresie. Drugą najczęściej występującą formą przeciwdziałania zjawisku była ochrona lub monitoring w szkołach/placówkach. Najrzadszą inicjatywą, są spotkania z ludźmi, których dotknął problem uzależnień, które również badani uznawali za najbardziej efektywną formę przeciwdziałania uzależnieniom młodzieży od używek. W obszarze profilaktyki uzależnień w wybranych poznańskich szkołach istnieje potrzeba wprowadzenia zmian działań, które mają ustrzec uczniów przed popadnięciem w nałóg – potrzebę taką zauważają sami nauczyciele, którzy wskazali, że w szkołach, w których uczą najczęściej stosowanymi metodami profilaktyki oraz walki ze skutkami spożywania przez młodzież substancji psychoaktywnych są metody, które są widziane jako przynoszące mały skutek. Rozmowy z osobami uzależnionymi, które pokonały nałóg, widziane jako najbardziej efektywne są rzadkim zjawiskiem i istnieje potrzeba, by częściej realizować takie inicjatywy.

Wykres 155 Rodzaj przedsięwzięć, jakie powinna podejmować szkoła w celu niwelowania problemu uzależnienia wśród młodzieży w opinii nauczycieli

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Blisko 90% badanych uważa, że w szkołach, w których uczą nie brakuje jakichś metod profilaktyki przeciw uzależnieniom. Co dziesiąty respondent uważa, że w tym aspekcie należałoby wprowadzić jeszcze inne metody walki z uzależnieniami młodzieży od używek. Analizując rozkład odpowiedzi na to pytanie widać pewien rodzaj niekonsekwencji w odpowiedziach badanych nauczycieli, który można spróbować jednak logicznie wytłumaczyć. Z jednej strony respondenci nie widzą (w większości) konieczności wprowadzenia dodatkowych metod profilaktyki w szkołach, w których uczą. Z drugiej jednak strony (patrząc na odpowiedzi w odniesieniu do poprzednich pytań) widzą konieczność większego nacisku na inne metody profilaktyki, aniżeli te, które teraz w głównej mierze są prowadzone w szkołach.

Wykres 156 Metody profilaktyki przeciw uzależnieniom w szkole w opinii nauczycieli

Czy jakichś metod profilaktyki przeciw uzależnieniom brakuje w szkole?

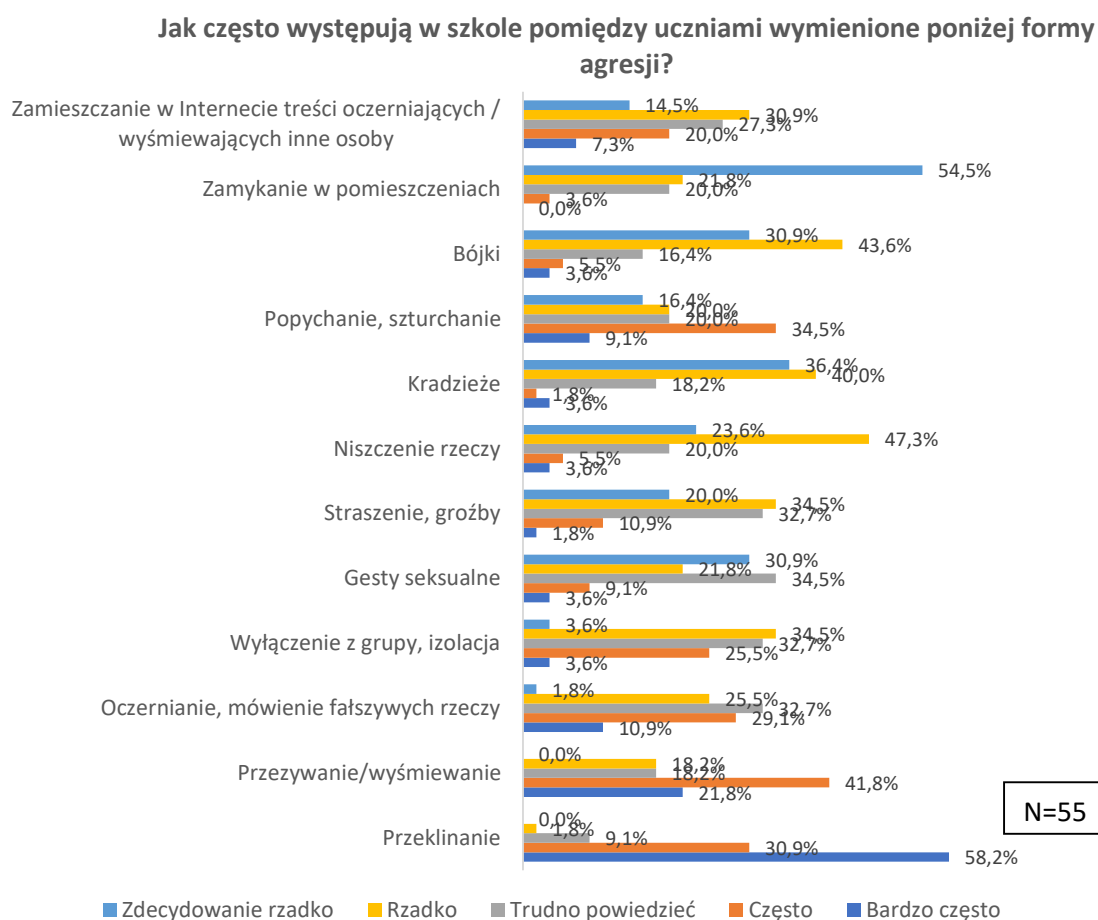

Źródło: badanie własne

Badani, którzy zadeklarowali, że w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom młodych osób są potrzebne inne, nieoferowane na ten moment przez szkoły działania (9 osób) wskazywały na spotkania z osobami, których dotyczył w przeszłości problem uzależnień od substancji psychoaktywnych (4 osoby), akcje policyjne (2 osoby), wprowadzenie skutecznych kar (1 osoba), wprowadzenie szkoleń dla nauczycieli (1 osoba). Jeden badany nie potrafił wskazać na konkretną formę takiego działania.

Formami agresji, które są wśród uczniów dostrzegane przez badanych najczęściej to przede wszystkim przeklinanie (89,1%) oraz przezywanie/wyśmiewanie (63,6%)³⁶. Najrzadziej agresja wśród uczniów przyjmuje formę kradzieży (76,4%) oraz zamykania w pomieszczeniach (76,3%). W przypadku czterech zachowań co trzeci badany miał kłopot, by spróbować określić częstotliwość ich występowania wśród uczniów – gestów seksualnych, straszenia i groźb, wyłączenia z grupy i izolacji oraz oczerniania, mówienia fałszywych rzeczy.

Wykres 157 Agresja w szkole w opinii nauczycieli

Źródło: badanie własne

Większość badanych nauczycieli (60%) uważa, że w obecnych czasach zjawisko przemocy w szkołach występuje częściej niż kiedyś.³⁷ Co siódmy badany nie ma zdania na ten temat. Opinia badanych nauczycieli znajduje również potwierdzenie w wynikach badań, które mówią, że w ciągu dwóch lat (2016-2017) liczba zgłoszonych przypadków agresji w szkołach wzrosła o ponad połowę. Do września 2018 r. było ich 2,4 tys.³⁸

³⁶ Zsumowane zostały odpowiedzi „bardzo często” i „często”.

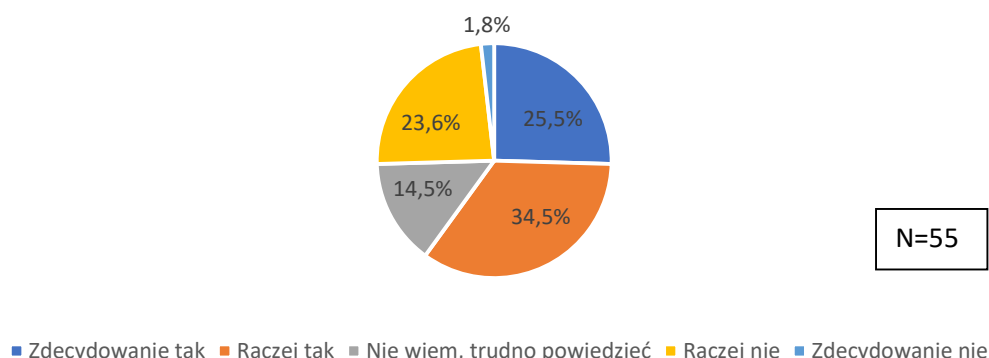
³⁷ Zsumowane zostały odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”.

³⁸ Agresja uderza w szkoły podstawowe. Cierpią najgłębiej, źródło:

<https://edukacja.dziennik.pl/aktualnosci/artykuly/588185,szkola-agresja-wzrost-podstawowa-gimnazjum.html>.

Wykres 158 Częstotliwość występowania zjawiska przemocy w szkołach w opinii nauczycieli

Czy w obecnych czasach zjawisko przemocy w szkołach występuje częściej?

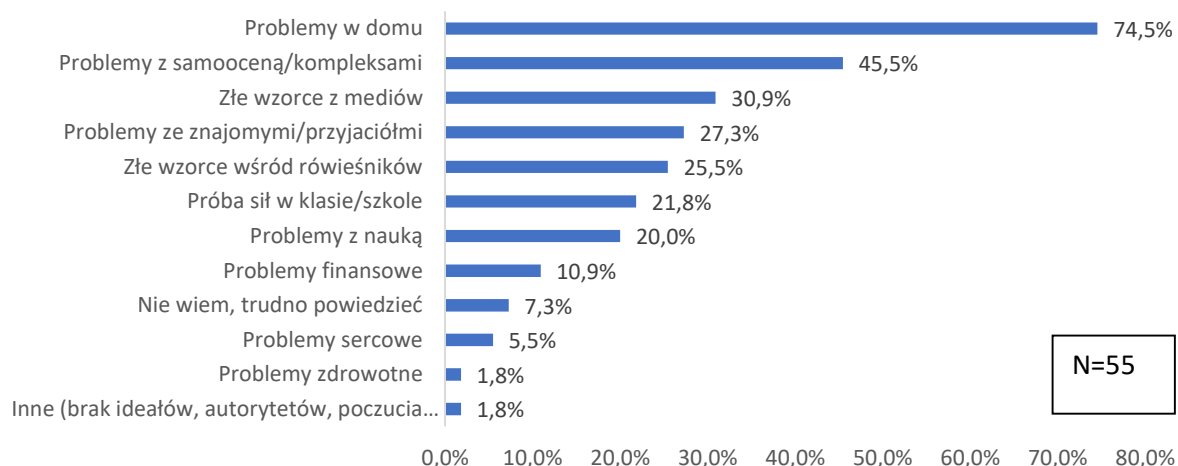

Źródło: badanie własne

Za główne źródła agresji wśród uczniów badani nauczyciele uznali problemy w domu (74,5%) oraz problemy z samooceną/ kompleksami (45,5%). Co czwarty nauczyciel uznał, że agresję powodują złe wzorce wśród rówieśników, co piąty, że wynikają one z problemów z nauką. Najmniej badanych wskazało na inne powody np. brak ideałów, autorytetów (1,8%) oraz problemy zdrowotne (1,8%).

Wykres 159 Źródła przemocy/agresji wśród uczniów w opinii nauczycieli

Jakie są według Pana/i źródła przemocy/agresji wśród uczniów?

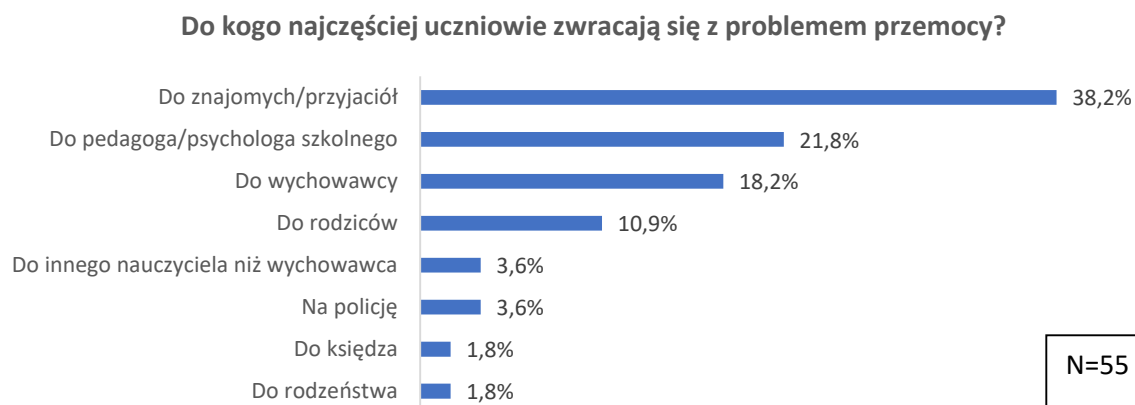

Źródło: badanie własne

Odpowiedzi nie sumują się do 100% - respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Według badanych uczniowie najczęściej zwracają się z problemem przemocy do znajomych lub przyjaciół (38,2%). Co czwarty respondent uznał, że na powiernika problemów tego typu uczniowie wybierają pedagoga lub psychologa szkolnego. Najrzadziej, zdaniem badanych, o problemach przemocy uczniowie rozmawiają ze swoim rodzeństwem lub księdzem (1,8%). Zwracanie się o pomoc w kierunku znajomych czy przyjaciół świadczyć może o zaufaniu, jakim uczniowie darzą te osoby, rzadsze prośby o pomoc w kierunku innych osób mogą świadczyć o wstydzie przez przyznaniem się do porażek czy problemów różnego typu przed dorosłymi.

Wykres 160 Osoby, do których uczniowie zwracają się z problemem przemocy w opinii nauczycieli

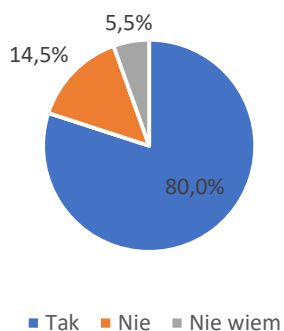

Źródło: badanie własne

Zdecydowana większość nauczycieli zadeklarowała, że w szkołach, w których uczą, są prowadzone programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy. Blisko 6% badanych nie wie, czy takie działania są prowadzone w szkołach, w których pracują.

Wykres 161 Programy profilaktycznie przeciwdziałania przemocy na terenie szkoły

Czy na terenie szkoły prowadzone są programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy?

N=55

Źródło: badanie własne

Wśród 44 nauczycieli, którzy odpowiedzieli, że na terenie szkoły, w której uczą są prowadzone programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy blisko co piąty wskazał, że są one tworzone przez pedagoga, najrzadziej przy ich współtworzeniu uczestniczy policja oraz komisja ds. wychowawczych.

Tabela 15 Osoby odpowiedzialne za tworzenie i prowadzenie programów profilaktycznych w szkołach objętych badaniem.

	Częstość	Procent
Pedagog	8	18,2%
Nauczyciele	7	15,9%
Wychowawca + pedagog/psycholog	6	13,6%
Dyrekcja + pedagog/psycholog	6	13,6%
Pedagog i psycholog	5	11,4%
Nauczyciele + pedagog/psycholog	4	9,1%
Powołany zespół (komisja wychowawcza, nadzór szkoły)	2	4,5%
Psycholog	2	4,5%
Pedagog, psycholog, rodzice	1	2,3%
Psycholog, pedagog, komisja ds. wychowawczych	1	2,3%
Psycholog + policja + wychowawca	1	2,3%

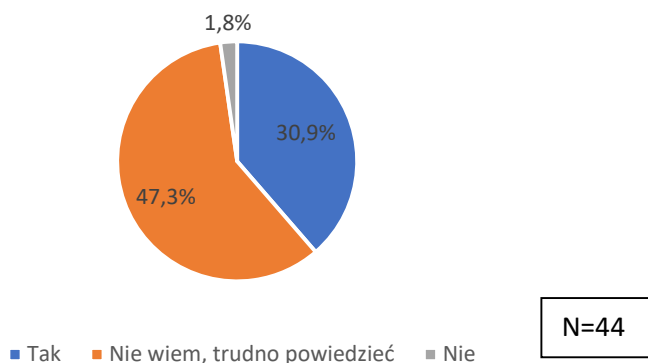
Brak odpowiedzi	1	2,3%	N=44
-----------------	---	------	------

Źródło: badanie własne

Blisko połowa badanych, w których szkołach są prowadzone programy profilaktyczne, nie potrafiła powiedzieć, czy są one poddawane ewaluacji (47,3%), co trzeci respondent potwierdził, że takie programy są ewaluowane. Zdaje się więc istnieć potrzeba szerszego informowania nauczycieli o działalności profilaktycznej prowadzonej w szkole, ale również na podkreślenie czy program jest ustawicznie ewaluowany, poprawiany i wdrażany w nowej, ulepszonej i bardziej efektywnej formule.

Wykres 162 Ewaluacja programów profilaktycznych

Czy programy profilaktyczne są poddawane ewaluacji?

Źródło: badanie własne

Większość respondentów nie potrafiła również udzielić informacji odnośnie tego, w jaki sposób programy profilaktyczne realizowane w szkole, w której uczą się poddawane ewaluacji (61,4%), co potwierdza tylko konieczność szerszej inicjatywy informacyjnej odnośnie profilaktyki, która ma miejsce w miejscu pracy badanych, a która to odnosi się do uzależnień od substancji psychoaktywnych wśród uczniów.

Tabela 16 Metody ewaluacji programów profilaktycznych w badanych szkołach

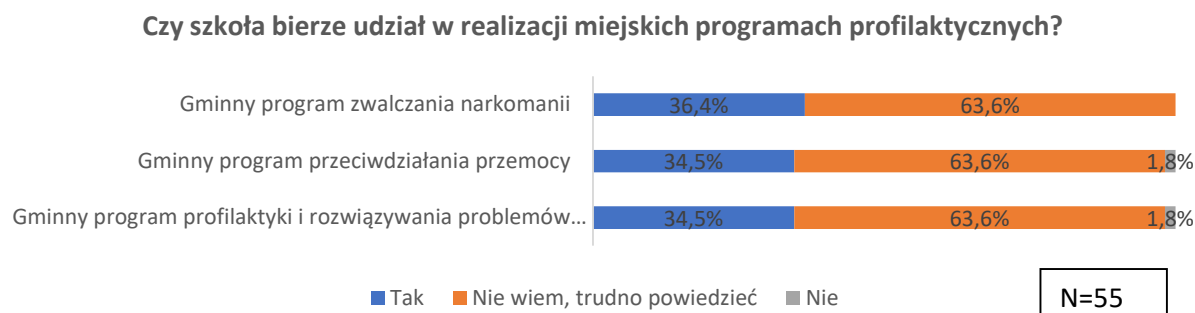
	Częstość	Procent
Brak odpowiedzi	27	61,4%
Przy pomocy ankiet	9	20,4%
Podczas Rady Pedagogicznej	4	9,1%
Przez dostosowywanie do bieżących potrzeb	4	9,1%

N=44

Źródło: badanie własne

Dwóch na trzech badanych nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi co do tego, czy w szkole, w której uczą się prowadzone takie miejskie programy profilaktyczne jak Gminny program zwalczania narkomanii, Gminny program przeciwdziałania przemocy oraz Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Niecałe 2% badanych w odniesieniu do dwóch ostatnich programów profilaktycznych przyznało, że placówka, w której uczą nie bierze w nich udziału.

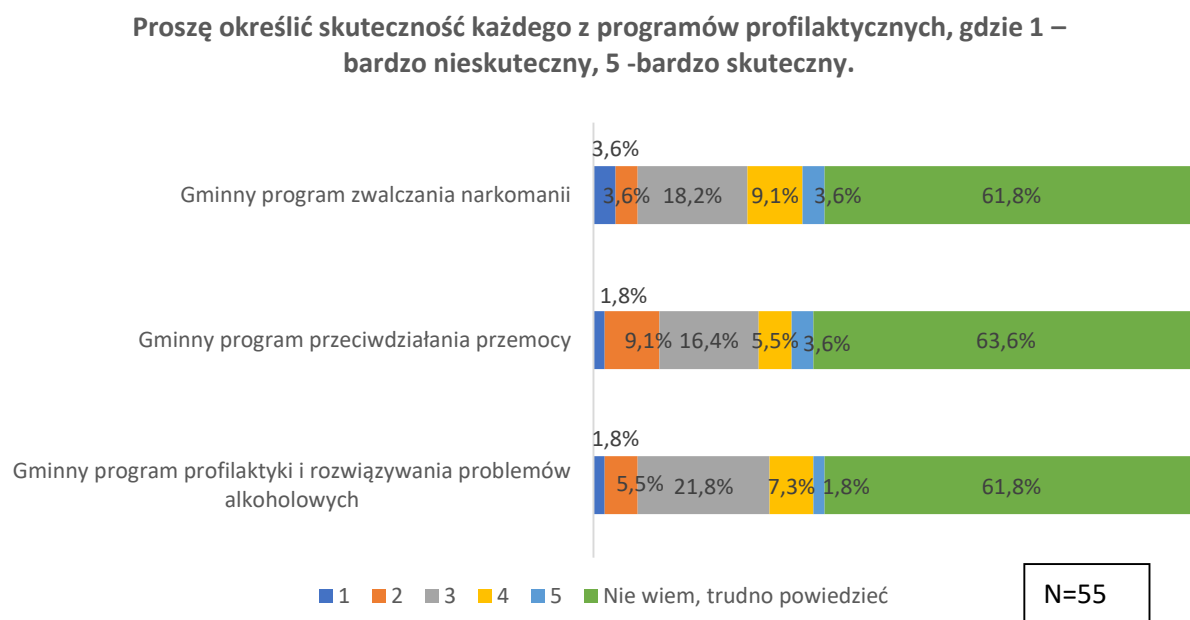
Wykres 163 Udział szkół w realizacji miejskich programów profilaktycznych

Źródło: badanie własne

Respondenci najczęściej nie potrafili określić skuteczności wszystkich z wymienionych programów profilaktycznych (odpowiednio 61,8%, 63,6% oraz 61,8%). Jeśli badani nauczyciele oceniali skuteczność jedną z liczb była to zazwyczaj wartość środkowa – 3 (odpowiednio 21,8%, 16,4% oraz 18,2%).

Wykres 164 Ocena skuteczności każdego z programów profilaktycznych przez nauczycieli

Źródło: badanie własne

Najczęściej dorośli poznaniacy, którzy brali udział w badaniu wskazywali, że nie docierają do nich informacje odnośnie skutków zażywania substancji psychoaktywnych. Jeśli już posiadają takie wiadomości, najczęściej pochodzą one od rodziny lub znajomych. Widać tutaj bardzo duże niedoinformowanie w tej kwestii, przy jednoczesnej konieczności uzupełnienia jej poprzez odpowiednie kampanie i działania informacyjne. Respondenci przyznali, że w przypadku konieczności poradzenia sobie z nałogiem najczęściej załatwili by to we własnym zakresie lub zwrócili się do grupy wsparcia. O działania profilaktyczne, prowadzone w wybranych poznańskich szkołach zostali zapytani również nauczyciele. W sytuacji, kiedy mają oni do czynienia z uczniem, który na terenie szkoły zażywa środki odurzające, najczęściej zawiadamiają o takim fakcie rodziców dziecka oraz pedagoga szkolnego lub wychowawcę. Główną metodą profilaktyki przeciwko uzależnieniom od substancji psychoaktywnych są rozmowy przeprowadzane w ramach lekcji wychowawczych. Paradoksalnie jest to metoda oceniona jako najmniej efektywna w odniesieniu do tematu jakim są uzależnienia. Najbardziej efektywna metoda, czyli spotkania z osobami dotkniętymi w przeszłości nałogiem jest również metodą najrzadziej stosowaną i istnieje konieczność, by sięgać po nią częściej, by działania profilaktyczne przynosiły pożądane efekty. Jednocześnie nauczyciele w większości zadeklarowali, że nie brakuje żadnych dodatkowych narzędzi, które mogłyby okazać się przydatne w tym względzie. Zachowania, które pojawiają się wśród

uczniów najczęściej, a które wiążą się z zachowaniem nieodpowiednim względem rówieśników są przeklinanie i wyśmiewanie. Zauważany jest również wzrost częstotliwości zachowań agresywnych wśród uczniów, która, jak sądzą respondenci wynika przede wszystkim z problemów w domu rodzinnym. Nauczyciele zapytani o to, do kogo ich zdaniem uczniowie zwracają się o pomoc w przypadku problemów wskazywali najczęściej na znajomych i przyjaciół (co jest dość charakterystyczne dla młodych ludzi, którzy często wstydzą się przyznać, że z czymś sobie nie radzą). W większości szkół, w których realizowane były badania, istnieją programy profilaktyczne dotyczące uzależnień, które w większości układają pedagodzy szkolni. Duża część badanych nie wie, czy programy te są ewaluowane, jeśli już respondenci posiadali informacje na ten temat wskazywali, że ewaluacja ma miejsce najczęściej poprzez badania ankietowe. Większość szkół (przynajmniej według wiedzy badanych nauczycieli) nie bierze udziału w Gminnym Programie Zwalczania Narkomanii, Gminnym Programie Przeciw Przemocy oraz Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W związku z dość niskim wskaźnikiem uczestnictwa, nauczyciele nie potrafili się wypowiedzieć, co do skuteczności wymienionych wyżej programów. W tym obszarze również istnieje deficyt i potrzeba objęcia programem większość (o ile nie wszystkie) poznańskich szkół, by wdrażane informacje i działania były w miarę ujednolicone i by każde dziecko miało okazję zapoznać się z podobnymi treściami.

Analiza Desk Research

Spożywanie alkoholu

Spożywanie alkoholu w skali ogólnopolskiej

Dorośli

Osoby pijące alkohol mogą wielokrotnie w ciągu swojego życia zmieniać wzór spożywania go, postępując od abstynencji, poprzez picie o niskim poziomie ryzyka, do spożywania alkoholu w sposób wysoce ryzykowny i szkodliwy. Z danych Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) wynika, że spożywanie alkoholu w sposób szkodliwy i ryzykowny w krajach Unii Europejskiej jest trzecim w kolejności najistotniejszym czynnikiem ryzyka pogorszenia stanu zdrowia i przedwczesnej śmierci.³⁹

Zrealizowane w 2015 roku badanie EZOP (Epidemiologia Zaburzeń Psychiatrycznych i Dostępność Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej) wykazało, że 11,9% mieszkańców Polski, będących w wieku produkcyjnym nadużywa alkoholu, zaś 2,4% spełnia kryteria diagnostyczne dedykowane zespołowi uzależnienia od alkoholu.⁴⁰ Generalizacja tych wyników na populację Polaków w wieku produkcyjnym pozwala stwierdzić, że ponad 3 miliony osób w Polsce nadużywa alkoholu, z czego ponad 600 tysięcy posiada zespół uzależnienia. Wśród osób uzależnionych dominują mężczyźni (20,5% w porównaniu do 3,4% kobiet). Co piąty mężczyzna nadużywa alkoholu, zaś 4,4% według kryteriów diagnostycznych jest od niego uzależniony.

Wyniki badania pokazują, że zdecydowana większość (ponad 80%) osób w Polsce w wieku 18-64 lat jest konsumentami alkoholu deklarując spożywanie go w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Co czwarta osoba w tym wieku sięga po wyroby alkoholowe co najmniej raz w tygodniu – w grupie tej dominują mężczyźni (38% w porównaniu do 10% wśród kobiet). Większy odsetek abstynentów występuje wśród kobiet (25,5% w porównaniu do 10,9% wśród mężczyzn).

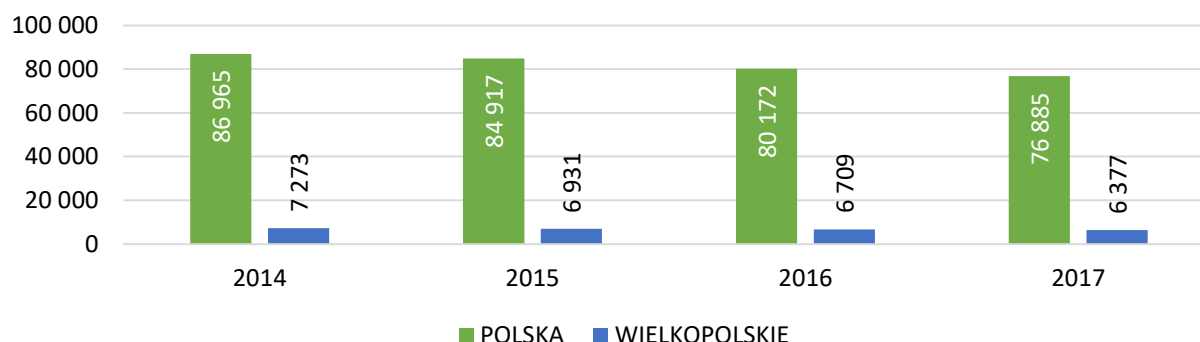
³⁹ Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Poznaniu na rok 2019

⁴⁰ Zespół uzależnienia od alkoholu występuje wówczas, kiedy pojawiają się takie objawy, jak silna potrzeba picia, upośledzenie kontroli picia, zespół abstynencyjny, zmiana tolerancji na alkohol, narastające zaniedbywanie innych przyjemności lub zachowań spowodowanych nadużywaniem alkoholu oraz kontynuowanie picia pomimo świadomości istnienia oczywistych dowodów na występowanie szkodliwych dla zdrowia następstw.

Zmienia się wzór spożywania alkoholu, który obowiązywał np. w latach 80. XX wieku, wówczas alkohol był konsumowany rzadziej, ale w większych ilościach. W dniu dzisiejszym alkohol staje się produktem spożywanym powszechnie, często codziennie, często ma to związek z zaistnieniem tolerancji na spożywany alkohol co powoduje jednorazowo spożycie większej jego dawki, by zyskać efekt odurzający.⁴¹

W roku 2017 w województwie wielkopolskim wydano 6 377 decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu wystąpienia alkoholizmu. Stanowiło to 8,3% wszystkich takich decyzji wydanych w tym roku w całym kraju. Porównując dane za lata 2014 i 2017 widzimy, że liczba decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu spadła w Polsce o 11,6%. W województwie wielkopolskim spadek był nieco większy i wyniósł 12,3%.

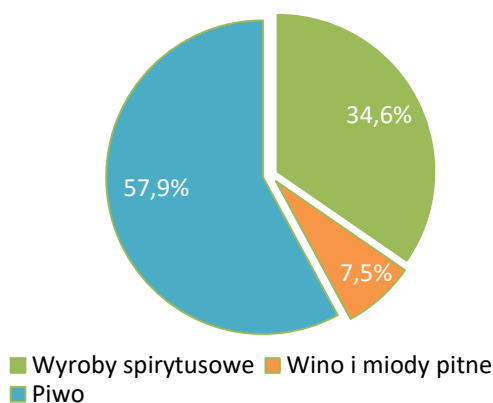
Wykres 165 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Polsce i w województwie wielkopolskim - alkoholizm

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 166 Struktura spożytego alkoholu w roku 2018

Statystyki prowadzone przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pokazują, że najpopularniejszym rodzajem alkoholu (biorąc pod uwagę liczby litrów spożytych na jednego mieszkańca) jest piwo. W roku 2018 spożyto je w ilości 100,5 litra na osobę, czyli niemal dwa razy więcej niż przed dwudziestoma laty, i 11,1 litra więcej niż dziesięć lat wcześniej.

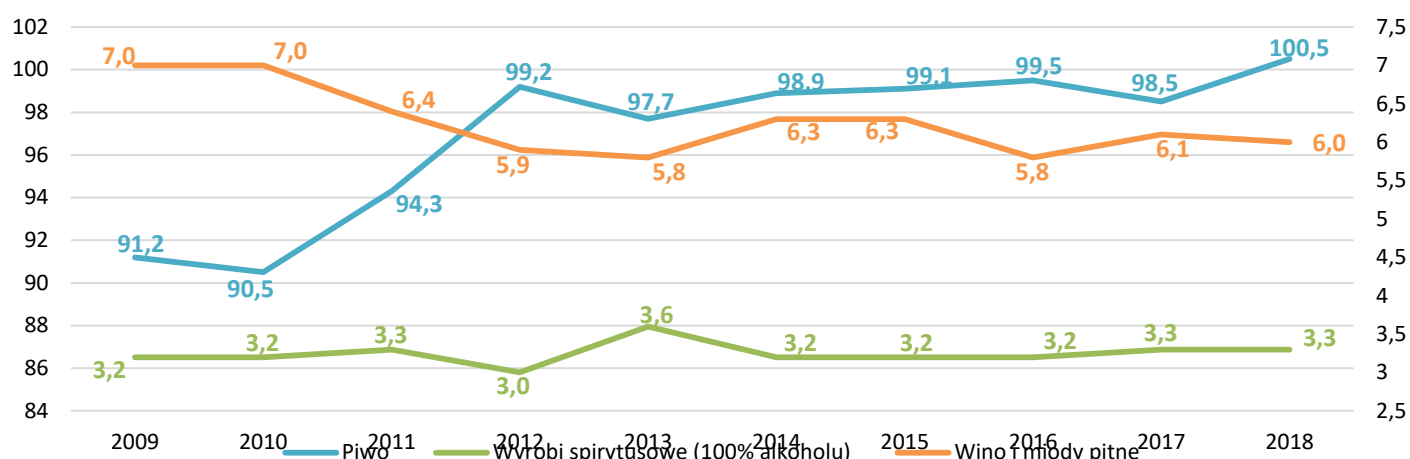
Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk PARPA (<https://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>)

Według ostatnich analizowanych danych, piwo stanowiło ponad połowę spożytego alkoholu.

W ostatnich dziesięciu latach, spożycie piwa (jak i pozostałych rodzajów alkoholu), pozostaje na zbliżonym poziomie, choć wartość z roku 2018 (100,5 litra) jest najwyższą z dotychczas odnotowanych.

⁴¹ Charakterystyka rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych w Polsce na podstawie badania EZOP, dostęp: http://www.ezop.edu.pl/BACKGROUNDER_KONFERENCJA_%20PRASOWA_PROJEKTU_EZOP.pdf [28.08.2019].

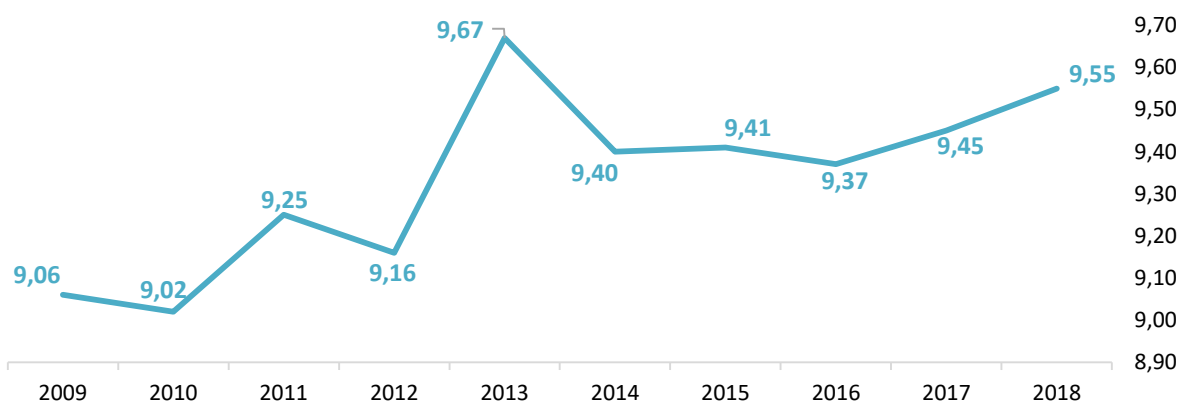
Wykres 167 Spożycie alkoholu w litrach na jednego mieszkańca Polski w latach 2009-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk PARPA (<https://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>)

Średnie spożycie alkoholu w ogóle, w 2018 roku było najwyższe od pięciu lat i wyniosło 9,55 litra na osobę.

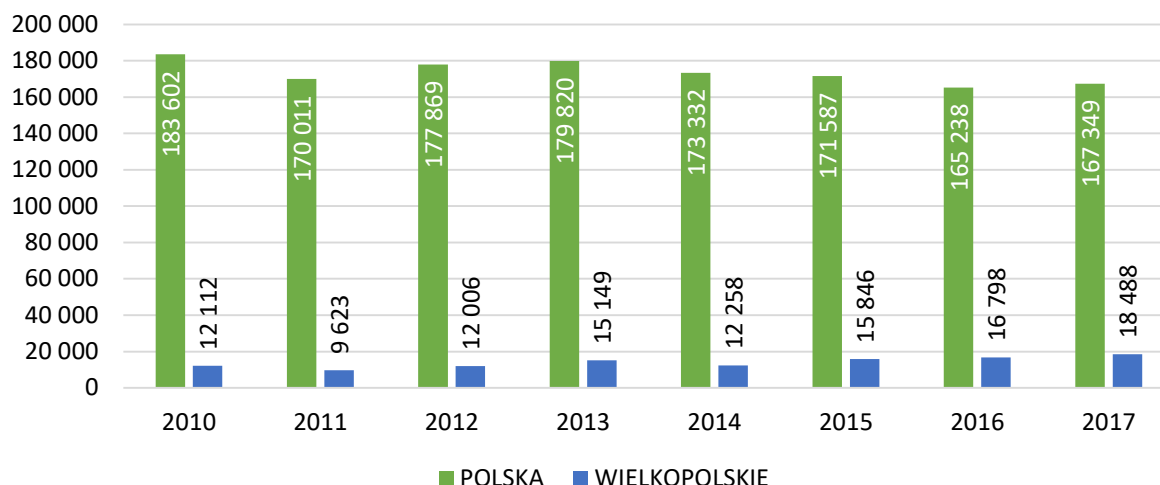
Wykres 168 Średnie spożycie alkoholu w litrach 100% alkoholu na jednego mieszkańca Polski w latach 2009-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk PARPA (<https://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>)

W 2017 roku w województwie wielkopolskim odnotowano 11% wszystkich przypadków zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu odnotowanych w skali kraju, najwięcej w całym okresie 2010-2017 (najmniejszy udział w roku 2015 – 5,7%). W porównaniu do roku 2010, liczba osób z tymi zaburzeniami wzrosła w województwie o 52,6%, podczas gdy w całym kraju odnotowano spadek o 8,9%.

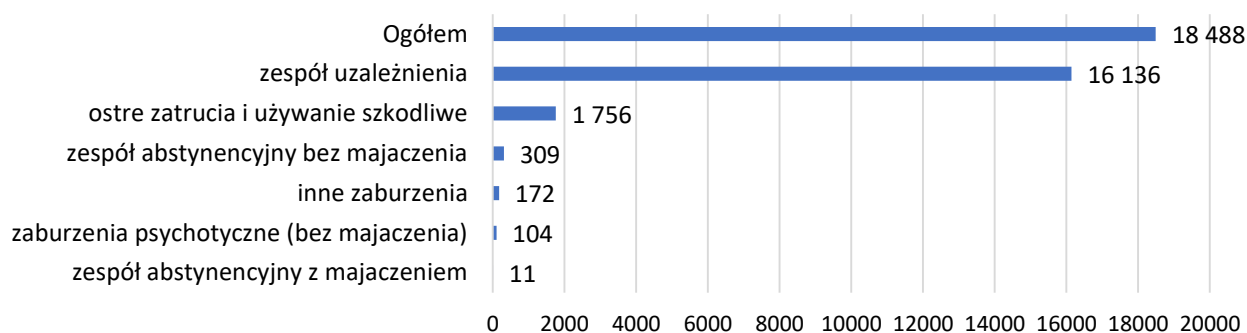
Wykres 169 Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu wśród osób dorosłych w Polsce oraz województwie wielkopolskim w latach 2010-2017 (osoba)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najczęściej występującym zaburzeniem był zespół uzależnienia, który zarówno w przypadku Polski jak i Wielkopolski, stanowił 87% wszystkich zaburzeń. Najrzadziej występującym zaburzeniem był zespół abstynencyjny z majaczeniem. Drugie w kolejności, ostre zatrucia i używanie szkodliwe, dotyczyły już 9,5% mieszkańców województwa wielkopolskiego. Najrzadziej, bo w 0,1% przypadków, zaburzenia związane były z zespołem abstynencyjnym z majaczeniem.

Wykres 170 Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu wśród osób dorosłych w województwie wielkopolskim w roku 2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Młodzież

Ogólnopolskie badania przeprowadzone w ramach ESPAD w 2015 roku wykazały, że alkohol był wówczas najpopularniejszą substancją psychoaktywną używaną przez młodzież szkolną – co było zbieżne z deklaracjami dorosłych badanych. Na doświadczenia z alkoholem wskazywało 83,8% uczniów trzecich klas gimnazjów oraz 95,8% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

Do spożywania alkoholu 12 miesięcy przed przeprowadzeniem badania przyznało się 71,7% młodszych oraz 92,7% starszych uczniów. Biorąc pod uwagę spożywanie alkoholu 30 dni przed badaniem w korelacji z płcią respondentów, badania wykazały początkowo (1999 rok) duży wzrost odsetka dziewcząt, które spożywały alkohol. Sytuacja

unormowała się w 2011 roku, by w 2015 roku znów wzrosnąć. W 2015 roku różnica w odsetka dziewcząt i chłopców, którzy spożywali alkohol na 30 dni przed badaniem właściwie uległa zatarciu.

Najczęściej młodzież sięgała po piwo – 51,3% gimnazjalistów, w dalszej kolejności po wódkę – 33,1% i po wino 21,1%. Częstość spożywania konkretnych napojów alkoholowych przez dziewczęta i chłopców była bardzo zbliżona. Jedyny wyjątek stanowiły drugie klasy gimnazjów – dziewczęta sięgały, w ostatnich 30 dniach przed badaniem wyraźnie częściej niż chłopcy, po wino.

Różne rodzaje alkoholu spełniały odmienne funkcje – picie wina miało charakter bardziej symboliczny, co wiązało się z konsumpcją mniejszej ilości. Wódka występowała jako intoksykant (środek odurzający), co wpływało na spożywanie większej ilości.

Upojenie alkoholowe to zjawisko, którego przynajmniej raz w życiu doświadczyła ponad 1/3 badanych w wieku 15-16 lat (36,9%). W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem w stanie upojenia alkoholowego znajdowało się 12,5% uczniów ostatniej klasy gimnazjów oraz 19,7% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

Najczęstszą konsekwencją picia alkoholu wśród młodzieży jest poważna kłótnia (14,3% wśród uczniów gimnazjów oraz 28,4% wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych). W dalszej kolejności to zniszczenie rzeczy lub ubrań (odpowiednio 13,5% oraz 25,5%), wypadek lub uszkodzenia ciała (10,0% i 17,9%), bójka (8,5% i 15,5%) oraz prowadzenie pojazdu po spożyciu alkoholu (7,6% i 12,1%).⁴²

Spożywanie alkoholu przez mieszkańców Poznania

Dorośli

Zgodnie z zaleceniami WHO do określenia szacunkowych danych dotyczących populacji osób, u których występują różne kategorie problemów związanych z nadużywaniem alkoholu, przyjmuje się następujące wartości:

- ok. 2% to osoby uzależnione od alkoholu,
- ok. 4% to dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice),
- ok. 4% to dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholowych,

W 2018 roku MOPR w ramach przeciwdziałania alkoholizmowi udzielił wsparcia 695 osobom.⁴³ Z danych za rok 2017 wynika, że spośród rodzin objętych pomocą materialną 3,5% stanowiły rodziny, którym udzielono wsparcia z uwagi na występujący problem alkoholowy. Odsetek ten nieznacznie wzrósł w roku kolejnym.

W latach 2017-2018 alkoholizm pojawiał się na ósmym miejscu wśród najczęściej wymienianych problemów, z jakimi zgłaszają się klienci MOPR-u. W ciągu trzech lat (2015-2017) odnotowano spadek zgłoszeń wynikających z nadmiernego spożywania alkoholu w poznańskich rodzinach.

Tabela 176 Liczba rodzin objętych pomocą MOPR w Poznaniu z powodu problemu alkoholowego, w latach 2017-2018

Rok	Liczba rodzin objętych pomocą materialną MOPR	Liczba rodzin objętych pomocą z powodu problemu alkoholowego	Udział %
2017	13 496	478	3,5
2018	13 095	480	3,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu za 2018 rok

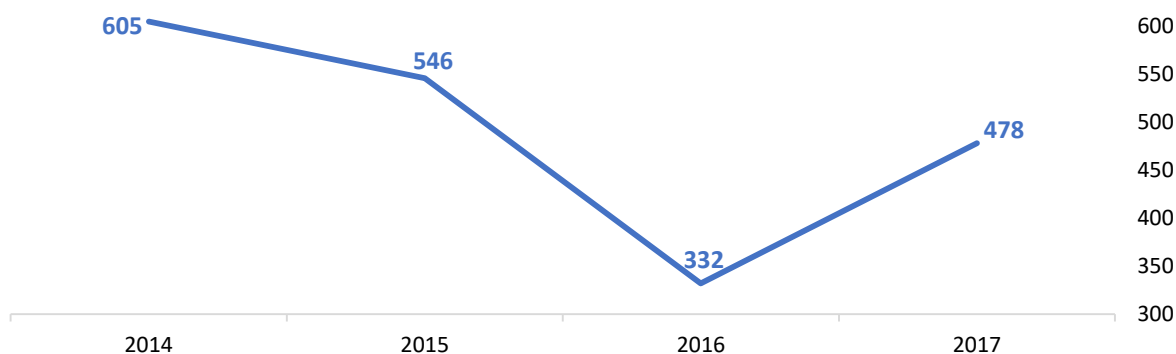
Z danych GUS wynika, że w roku 2017 w Poznaniu wydano 478 decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu wystąpienia alkoholizmu. Stanowiło to 0,6% wszystkich takich decyzji wydanych w tym roku w całym kraju, oraz 7,5% decyzji wydanych w całym województwie wielkopolskim. Porównując dane za rok 2014 i 2017 widzimy, że liczba decyzji

⁴² Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015 roku, Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD, Warszawa, 2015.

⁴³ Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu za 2018 rok

o przyznaniu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu spadła o 21% (a więc spadek większy niż w skali Polski i województwa).

Wykres 171 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Poznaniu - alkoholizm

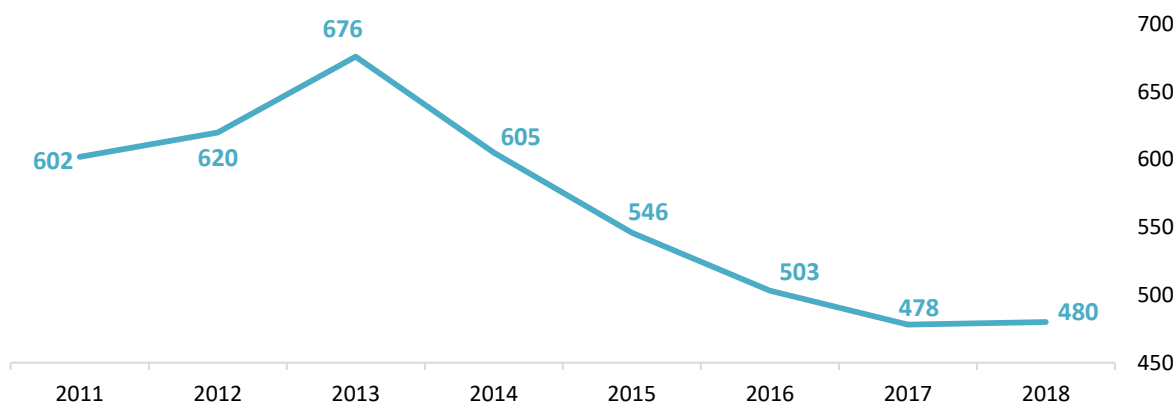

Źródło:

opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Z kolei z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu dowiadujemy się, że alkoholizm był powodem trudnej sytuacji rodziny korzystającej z pomocy społecznej w roku 2018, w przypadku 480 rodzin. Liczba ta spadła w porównaniu do roku 2011 o 20,3% i była najniższa w całym okresie 2011-2018.

Wykres 172 Powody znajdowania się w trudnej sytuacji rodzin korzystających z pomocy społecznej w Poznaniu w latach 2011-2018 (liczba rodzin) - alkoholizm

Źródło:

opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu za lata 2018, 2017, 2016, 2015, 2014, 2013, 2012

Informacji na temat skali występowania problemu alkoholowego dostarczają również statystyki Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu. Wynika z nich, że w roku 2016 zatrzymano 979 nietrzeźwych kierujących. Rok później liczba ta spadła do 858, po czym ponownie nieco wzrosła (881 osób w 2018 roku).⁴⁴

⁴⁴ Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta Poznania w roku 2018

Dorośli

Narkotykami najczęściej spożywanymi wśród dorosłych mieszkańców Polski są przetwory konopi (marihuana i haszysz), których konsumenci stanowią ok. 90% wszystkich osób badanych. Ponad milion osób (ekstrapolując wyniki na Polaków w wieku produkcyjnym) ma doświadczenia z narkotykami (głównie z przetworami konopi). Szacunki dla narkotyków z grupy opiatów i halucynogenów wahają się w przedziale 80-200 tysięcy Polaków.

Kryteria nadużywania narkotyków spełnia blisko 100 tysięcy osób, z czego połowa to uzależnieni od tego typu substancji. Autorzy raportu pt. *Charakterystyka rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych w Polsce na podstawie badania EZOP* przyznają, że historia narkomanii na gruncie polskim ma długą historię patrząc na powszechność szkodliwych skutków spożywania narkotyków we wszystkich kategoriach wiekowych, łącznie z osobami w wieku 50-64 lat, którzy inicjację z narkotykami przeszli na przełomie lat 70. i 80. XX wieku. Wyniki uzyskane w ramach tego badania pokazują, że nie tylko osoby bardzo młode lub młode, słabo wykształcone i mało zarabiające sięgają po używki tego typu. Problem ten dotyczy osób w różnym wieku, z różnym poziomem wykształcenia oraz zamieszkujących różne obszary i miejscowości różnego typu.⁴⁵

Badania nad rynkiem narkotyków wskazują na pojawienie się nowych substancji psychoaktywnych takich jak nowe syntetyczne opioidy, kannabinoidy i katynony. Spożywanie ich niesie duże ryzyko poważnych problemów zdrowotnych. Jednym z takich środków są fentanyl, będące rodzajem opioidów, których używanie często prowadzi do śmiertelnych zatruc i głębokiego upośledzenia funkcji układu oddechowego. Ryzyko jest o tyle większe, że narażone mogą zostać również osoby, które mają choćby przypadkowy kontakt z tym środkiem (najczęściej w formie proszku). Stosunkowo nowe substancje bywają często sprzedawane ich nieświadomym użytkownikom jako środki, które są legalne, często w formie podrobionych środków przeciwbólowych.⁴⁶

Wskaźnik zgonów wśród osób używających narkotyki w sposób problemowy sięga około 1-2% w skali roku, ryzyko śmierci wśród osób, które używają opioidów wzrasta od 5 do 10 razy w porównaniu do osób w tym samym wieku i tej samej płci. Częstsze ryzyko zgonu w tej grupie wiąże się nie tylko z przedawkowaniem, ale również z sytuacjami, w których użycie narkotyków zwiększa ryzyko wystąpienia np. wypadku czy dokonania samobójstwa. Przewlekłe stosowanie środków tego typu powoduje problemy z funkcjonowaniem układu sercowego, oddechowego oraz pokarmowego. Ponad ¾ osób, które ponoszą śmierć w wyniku przedawkowania narkotyków to mężczyźni.

Szacunki pokazują, że w 2015 roku na terenie Unii Europejskiej doszło do ponad 7,5 tysiąca przypadków przedawkowania narkotyków, które skończyły się śmiercią, najwięcej z nich miało miejsce w Wielkiej Brytanii (31%) oraz na terenie Niemiec (15%). W 2015 roku wskaźnik umieralności w wyniku przedawkowania narkotyków był szacowany na 20,3 zgonów w przeliczeniu na milion mieszkańców w wieku 15-54 lat, przy czym odsetek ten był blisko czterokrotnie wyższy wśród mężczyzn niż wśród kobiet (32,2 w porównaniu do 8,4). Średni wiek w momencie zgonu był niższy wśród mężczyzn niż wśród kobiet (odpowiednio 38 i 41 lat).⁴⁷

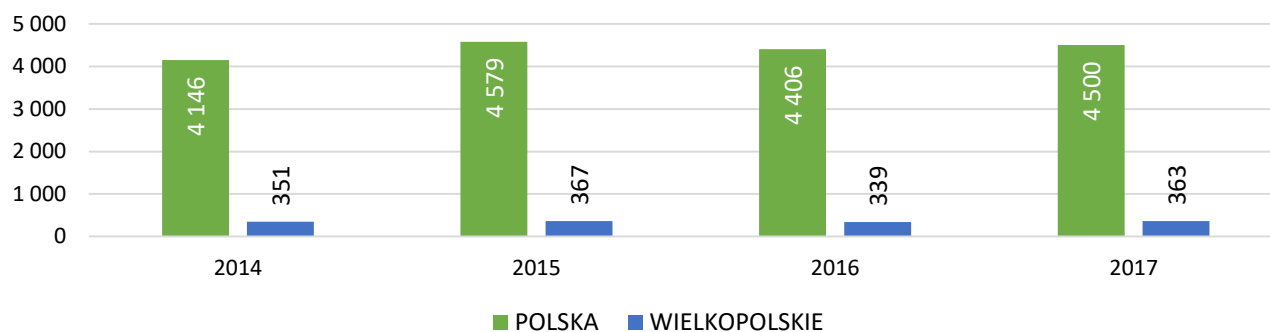
W roku 2017 w województwie wielkopolskim wydano 363 decyzje o przyznaniu pomocy społecznej z powodu wystąpienia narkomanii. Stanowiło to 8,1% wszystkich takich decyzji wydanych w tym roku w całym kraju. Porównując dane za rok 2014 i 2017 widzimy, że liczba decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu narkomanii wzrosła w Polsce o 8,5%. W województwie wielkopolskim wzrost był dużo mniejszy i wyniósł 3,4%.

⁴⁵ *Charakterystyka rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych w Polsce na podstawie badania EZOP*, dostęp: http://www.ezop.edu.pl/BACKGROUND_KONFERENCJA_%20PRASOWA_PROJEKTU_EZOP.pdf [28.08.2019].

⁴⁶ *Europejski raport narkotykowy. Tendencje i osiągnięcia*. Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, 2017.

⁴⁷ *Europejski raport narkotykowy. Tendencje i osiągnięcia*. Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, 2017.

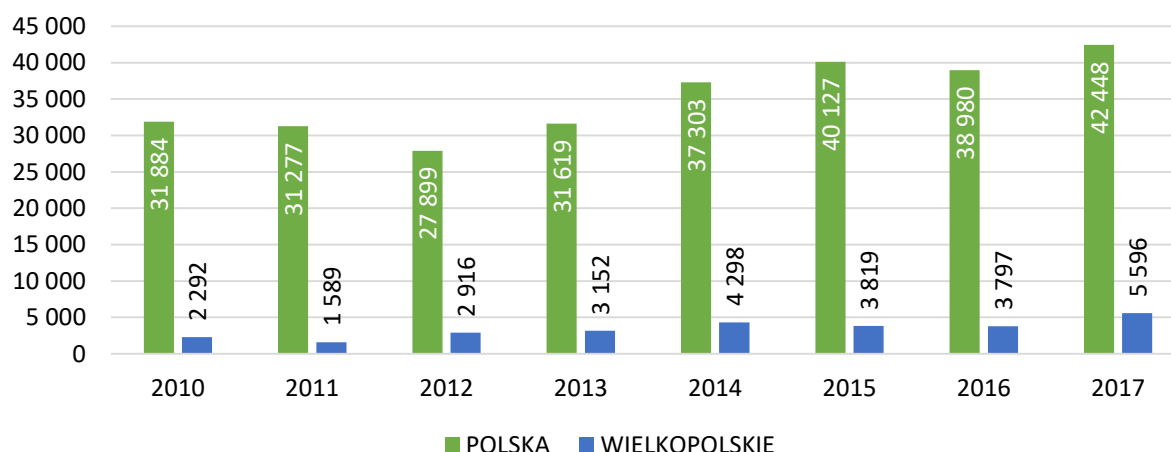
Wykres 173 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Polsce i w województwie wielkopolskim - narkomania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2017 roku w województwie wielkopolskim odnotowano 13,2% wszystkich zaburzeń spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych w skali kraj, najwięcej w całym okresie 2010-2017 (najmniejszy udział w roku 2011 – 5,1%). W porównaniu do roku 2010, liczba osób z tymi zaburzeniami wzrosła w województwie o 144,2%, podczas gdy w całym kraju odnotowano wzrost na poziomie 33,1%.

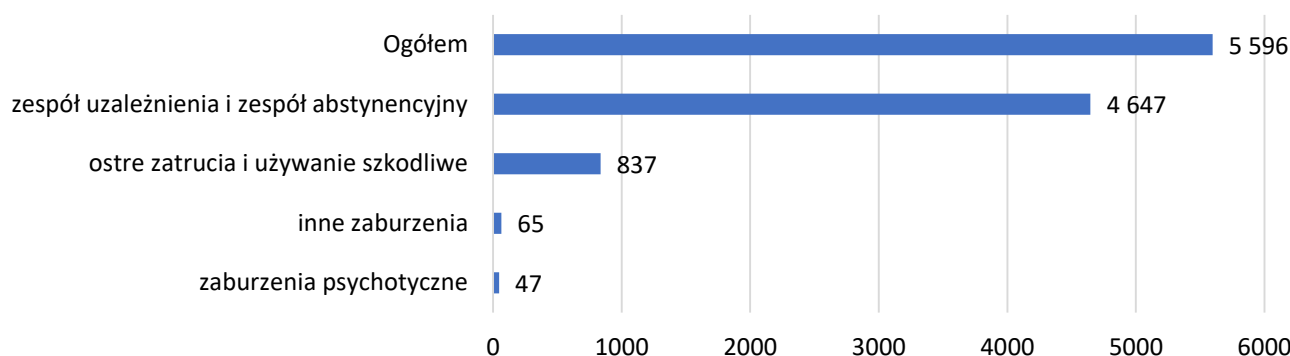
Wykres 174 Zaburzenia spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych wśród osób dorosłych w Polsce oraz województwie wielkopolskim w latach 2010-2017 (osoba)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najczęstszym zaburzeniem w 2017 roku wywołanym używaniem środków psychoaktywnych był zespół uzależnienia oraz zespół abstynencyjny – 83% wszystkich zaburzeń (w Polsce 77%). Ostre zatrucia i używanie szkodliwe stanowiły 15%, inne zaburzenia 1,2%, a zaburzenia psychotyczne 0,2% przypadków zaburzeń wywołanych zażywaniem tego rodzaju środków.

Wykres 175 Zaburzenia spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych wśród osób dorosłych w województwie wielkopolskim w roku 2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Młodzież

Według danych z roku 2015 (badanie ESPAD⁴⁸) gimnazjaliści najczęściej eksperymentowali z marihuaną oraz haszyszem (25,0%), z lekami uspokajającymi i nasennymi bez przepisanie ich przez lekarza (17,0%). Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych również najczęściej sięgali po marihuanę i haszysz (43,0%) oraz leki uspokajające i nasenne (17,9%).

Kontakt z substancjami odurzającymi zależy od płci. Chłopcy częściej deklarowali korzystanie ze wszystkich wymienionych substancji z wyjątkiem leków uspokajających i nasennych, których używanie dużo częściej miało miejsce wśród dziewcząt. Dziewczęta również częściej próbują łączyć alkohol z lekami, by uzyskać efekt odurzający.

Wśród młodzieży, która kiedykolwiek próbowała narkotyków i innych substancji odurzających odsetek aktualnych użytkowników jest duży niższy niż miało to miejsce w przypadku alkoholu. Wśród uczniów trzecich klas gimnazjów było to 6,9%, w przypadku uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych -6,0%. W ostatnich 30 dniach przed badaniem sięgnęło po narkotyki odpowiednio 4,3% i 3,0% uczniów z poszczególnych klas. Jedną z przyczyn takiego stanu, która jest upatrywana przez autorów raportu, jest zamknięcie w 2010 roku sklepów z „dopalaczami”. Dopalacze dwukrotnie częściej używali chłopcy niż dziewczęta. Najczęściej „dopalaczy” używano pod postacią mieszanki ziołowej do palenia (9,5% uczniów młodszych i 11,7% starszych).

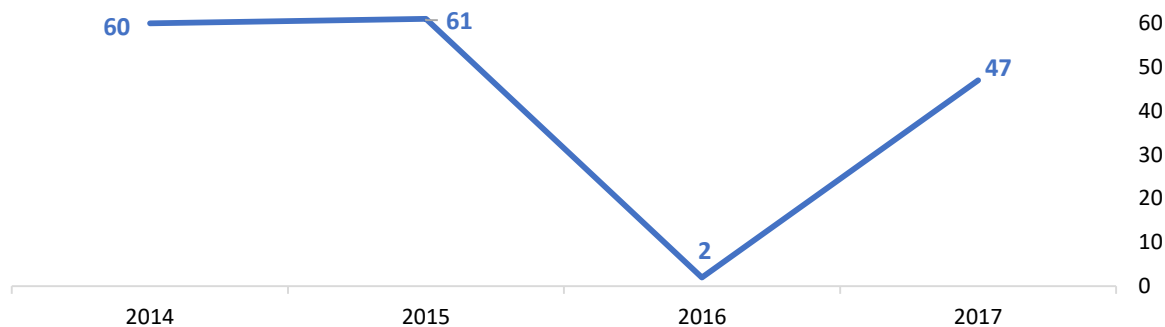
Zażywanie narkotyków przez mieszkańców Poznania

Dorośli

W roku 2017 w Poznaniu wydano 47 decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu wystąpienia narkomanii. Był to 1% wszystkich takich decyzji wydanych w tym roku w całym kraju, oraz 12,9% decyzji wydanych w całym województwie wielkopolskim. Porównując dane za rok 2014 i 2017 widzimy, że liczba decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu narkomanii spadła o 21,7% (podczas gdy w skali Polski i województwa odnotowano wzrost).

⁴⁸ Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015 roku, Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD, Warszawa, 2015.

Wykres 176 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Poznaniu - narkomania

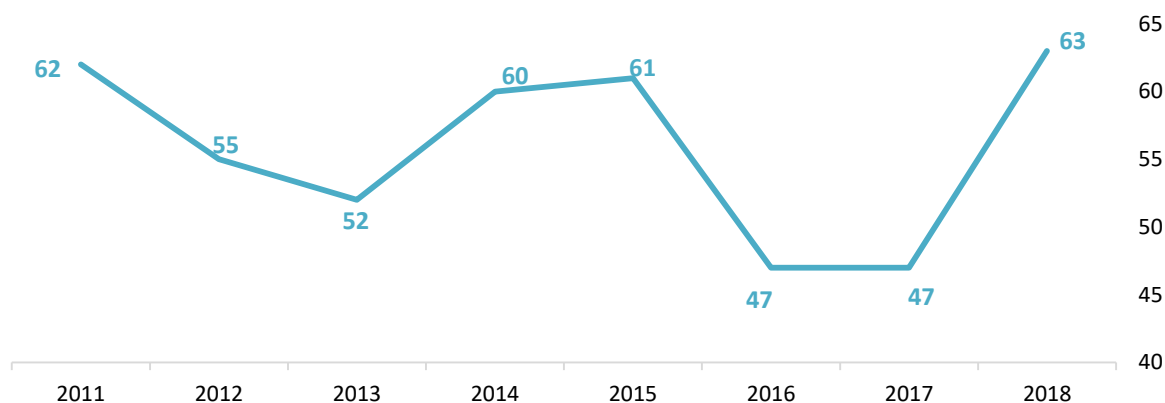

Źródło:

opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Z kolei z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu dowiadujemy się, że problem narkomanii był powodem trudnej sytuacji rodziny korzystającej z pomocy społecznej w roku 2018, w przypadku 63 rodzin. Liczba ta wzrosła w porównaniu do lat poprzednich i była najwyższa w całym okresie 2011-2018.

Wykres 177 Powody znajdowania się w trudnej sytuacji rodzin korzystających z pomocy społecznej w Poznaniu w latach 2011-2018 (liczba rodzin) - narkomania

Źródło:

opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu za lata 2018, 2017, 2016, 2015, 2014, 2013, 2012

Funkcjonariusze poznańskiej policji, w roku 2018 zatrzymali na gorącym uczynku 905 sprawców przestępstwa narkotykowych. Było to mniej niż w latach ubiegłych (2017 – 1 022 sprawców, 2016 – 1 059 sprawców).⁴⁹

Młodzież

Wyniki Europejskiego Programu Badań Ankietowych ESPAD, przeprowadzonego w 2015 roku w Poznaniu potwierdzają używanie marihuany przez młodzież poznańską. Wśród uczniów klas młodszych na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia eksperymentowania znalazły się leki uspokajające i nasenne zakupione bez przepisu lekarza (19,2%), na drugim – marihuana i haszysz (19,1%), zaś na trzecim – substancje wziewne (9,9%). Sięganie po leki jest bardziej rozpowszechnione wśród dziewcząt niż wśród chłopców.

⁴⁹ Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta Poznania w roku 2018

Wśród osób w wieku 18-64 lat ponad 9,5 miliona to osoby palące papierosy. Wśród osób, którym udało się rzucić palenie dominują mężczyźni (jest ich o ponad 0,5 miliona więcej niż kobiet).

Porównując dane z połowy lat 90. XX wieku można zauważyć, że odsetek mężczyzn palących papierosy utrzymał się na podobnym poziomie, jednak wzrosła ilość palących kobiet. Mimo tego zjawiska, w dalszym ciągu liczba palących mężczyzn jest o kilkanaście punktów procentowych większa.

Jedną ze zmiennych społeczno-demograficznych, która najbardziej różnicuje rozpowszechnienie palenia papierosów jest wykształcenie. Powszechność palenia papierosów spada wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia (od 49% wśród osób z wykształceniem podstawowym do 21% wśród osób z wykształceniem wyższym). Wśród osób posiadających wykształcenie wyższe odsetek palących mężczyzn i kobiet jest podobny, zaś w pozostałych grupach odnoszących się do poziomu wykształcenia, odsetek mężczyzn każdorazowo jest wyższy.⁵⁰

Młodzież

Badanie w ramach ESPAD dotyczyło również częstotliwości i charakteru kontaktów młodzieży z papierosami. Do choćby jednorazowego spróbowania tego rodzaju używki przyznało się 56,2% uczniów III klasy gimnazjów oraz 71,5% uczniów II klasy szkół ponadgimnazjalnych. Odsetki osób, które podejmowały próby z paleniem, są nieznacznie wyższe wśród chłopców, niż wśród dziewcząt. Porównując wyniki z latami ubiegłymi autorzy raportu doszli do wniosku, że zakres sięgania po papierosy w ostatnich 30 dniach przed badaniem zmniejszył się zarówno wśród dziewcząt jak i wśród chłopców – u nich spadek sięgania po papierosy był większy. Liczba chłopców, uczniów gimnazjów, którzy sięgali po papierosy były w 2007 roku większe tylko o 16% niż wśród dziewcząt w tym samym wieku, w 2003 roku różnica ta wynosiła 35%. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych odsetek chłopców był tylko 6% większy niż w przypadku dziewcząt. Tendencja ta przybrała inny kierunek w latach 2007-2011, kiedy zanotowano wzrost liczby palących dziewcząt i chłopców, przy czym w przypadku chłopców wzrost ten był większy.⁵¹

Badania prowadzone w latach 1992-2003 pokazały, że odsetek uczniów, którzy regularnie palili papierosy wzrastał (z 23% do 31%), by spaść właściwie do wartości początkowej w 2008 roku (22%) i jeszcze bardziej w 2018 roku (do 18%). Osoby, które palą papierosy w wyjątkowych sytuacjach stanowią około 1/5 wszystkich badanych. W 2018 roku wśród młodzieży, która deklarowała się jako niepaląca najczęściej byli uczniowie liceów ogólnokształcących oraz liceów profilowanych (63%), najrzadziej – byli to uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (50%).

Badania z 2018 roku pokazują, że wśród uczniów, którzy określili sytuację materialną swojej rodziny jako dobrą odsetek badanych niepalących jest wyższy, niż w przypadku tych uczniów, którzy postrzegają sytuację materialną swojej rodziny jako złą (53% w porównaniu do 38%).

Miejsce zamieszkania uczniów nie różnicowało w sposób liniowy używania przez nich papierosów lub nie – najwięcej uczniów określało się jako niepalących, jeśli zamieszkiwali w miastach liczących poniżej 20 tysięcy mieszkańców, najmniej – w miastach powyżej 500 tysięcy oraz pomiędzy 20 a 100 tysiącami mieszkańców.

Badania wykazały również związek pomiędzy częstotliwością palenia papierosów przez młodzież a ich uczestnictwem w praktykach religijnych – czym praktykowanie religijne jest silniejsze tym więcej osób, które nie palą papierosów niż osób, które palą je regularnie.

Związek z sięganiem po papierosy przez uczniów mają również otrzymywane przez nich oceny – uczniowie, którzy notują bardzo dobre wyniki w nauce częściej deklarują się jako niepalący (71%), niż ci, którzy mają niskie oceny (46%).⁵²

⁵⁰ Charakterystyka rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych w Polsce na podstawie badania EZOP, dostęp: http://www.ezop.edu.pl/BACKGROUND_KONFERENCJA_%20PRASOWA_PROJEKTU_EZOP.pdf [28.08.2019].

⁵¹ *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015 roku, Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD, Warszawa, 2015.

⁵² Artur Malczewski, *Polska młodzież A.D. 2016 a uzależnienia*, dostęp: <https://siu.praesterno.pl/artukul/561>.

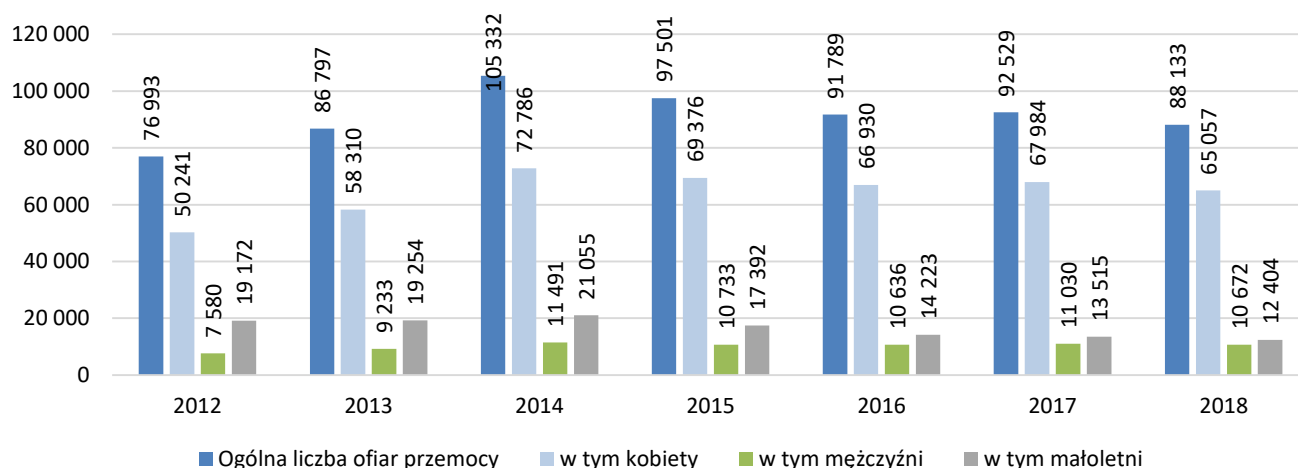
Przemoc

Przemoc w skali ogólnopolskiej

Według statystyk policyjnych w roku 2018 liczba ofiar przemocy w rodzinie wyniosła 88,1 tys. osób, z czego 73,8% stanowiły kobiety (dane na podstawie realizacji procedury „Niebieskie Karty” realizowanej przez Policję). O ile w porównaniu do roku 2017 liczba ofiar spadła, to w odniesieniu do roku 2013 odnotowano wzrost o 14,5%. Największą liczbę ofiar odnotowano w roku 2014, kiedy to przekroczyła 105 tys. osób.

Drugą w kolejności najczęstszą ofiarą przemocy w rodzinie są małoletni (14,1% w roku 2018), zaś mężczyźni padali ofiarą przemocy najrzadziej, tj. w 12,1% przypadków według ostatnich dostępnych danych.

Wykres 178 Liczba ofiar przemocy w rodzinie w latach 2012-2018

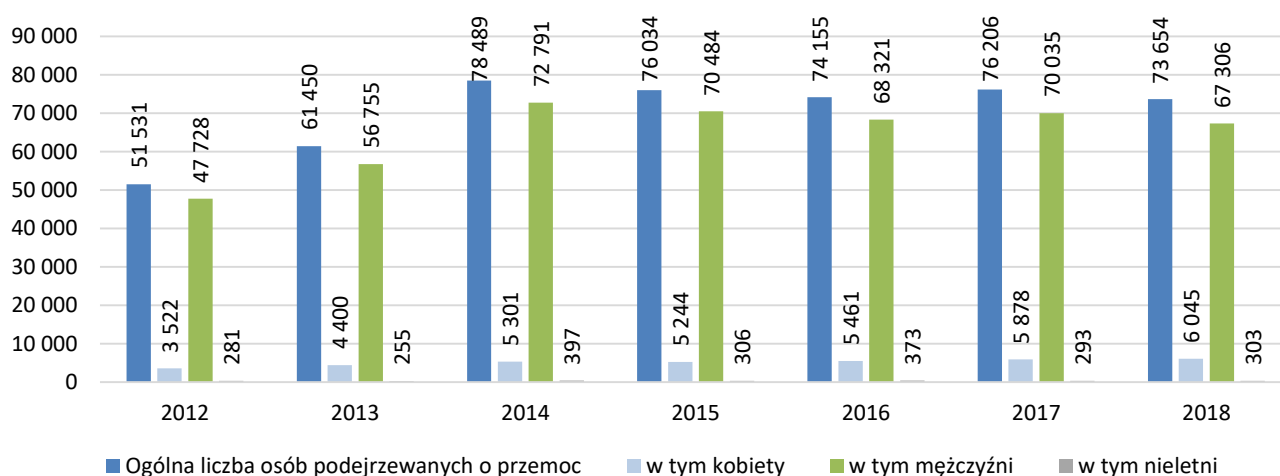

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

Te same statystyki dostarczają informacji na temat liczby osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie. W roku 2018 liczba podejrzanych wyniosła 73,7 tys. osób, z czego zdecydowaną większość (91,4%) stanowili mężczyźni. O ile w porównaniu do roku 2017 liczba podejrzanych nieznacznie spadła, to w odniesieniu do roku 2013 odnotowano wzrost o 42,9%. Największą liczbę odnotowano w roku 2014, kiedy to wyniosła 78,5 tys. osób.

Według ostatnich dostępnych danych, podejrzaną o stosowanie przemocy w 8,2% przypadków była kobieta, natomiast w 0,4% osoba małoletnia.

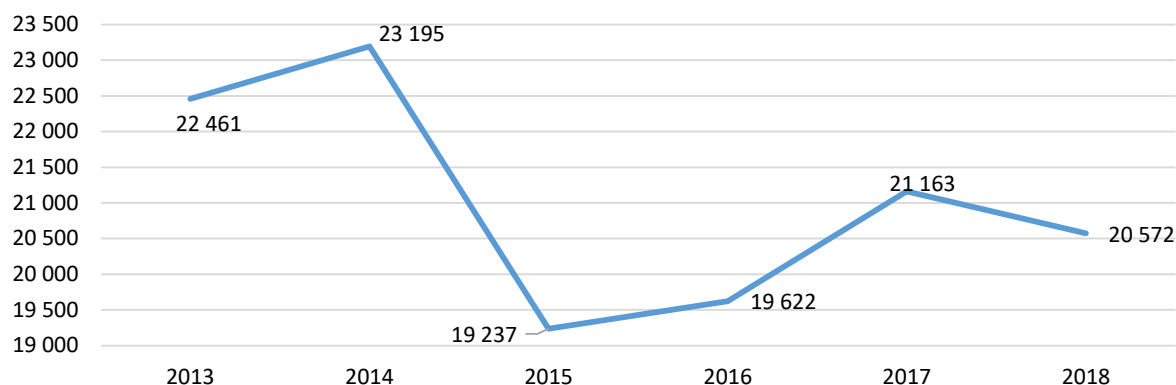
Wykres 179 Liczba osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie w latach 2012-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

Według danych GUS, w roku 2018 ofiarą znęcania się nad członkiem rodziny lub inną osobą zależną lub bezradną padło 20,6 tys. osób, w tym najczęściej były to kobiety. W porównaniu do roku 2013 liczba ta spadła o 8,3%.

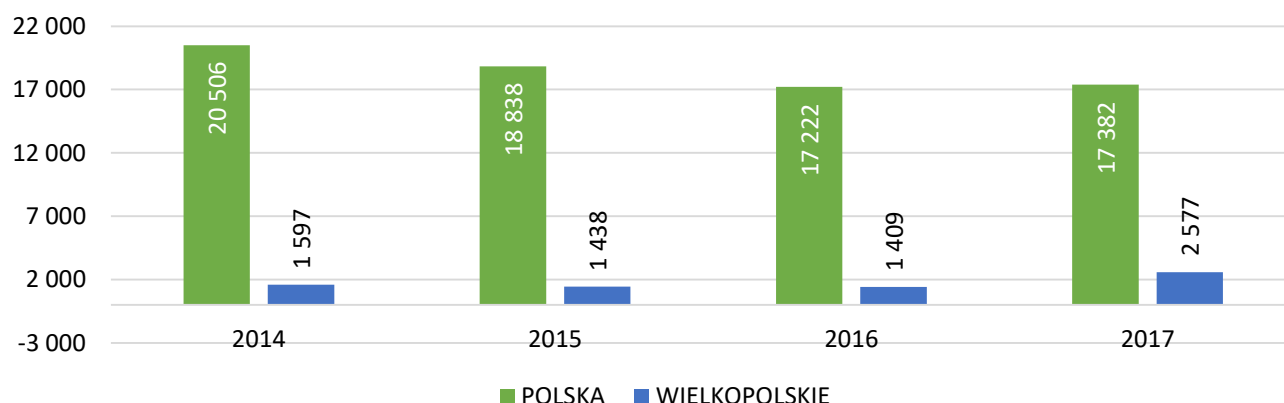
Wykres 180 Znęcanie się nad członkiem rodziny lub inną osobą zależną lub bezradną (Artykuł 207 KK) - liczba pokrzywdzonych w latach 2013-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W roku 2017 w województwie wielkopolskim wydano 2 577 decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu wystąpienia przemocy w rodzinie. Stanowiło to 14,8% wszystkich takich decyzji wydanych w tym roku w całym kraju. Porównując dane za rok 2014 i 2017 widzimy, że liczba decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie spadła w Polsce o 15,2%. W województwie wielkopolskim natomiast, nastąpił wzrost o 61,4%.

Wykres 181 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Polsce i w województwie wielkopolskim – przemoc w rodzinie

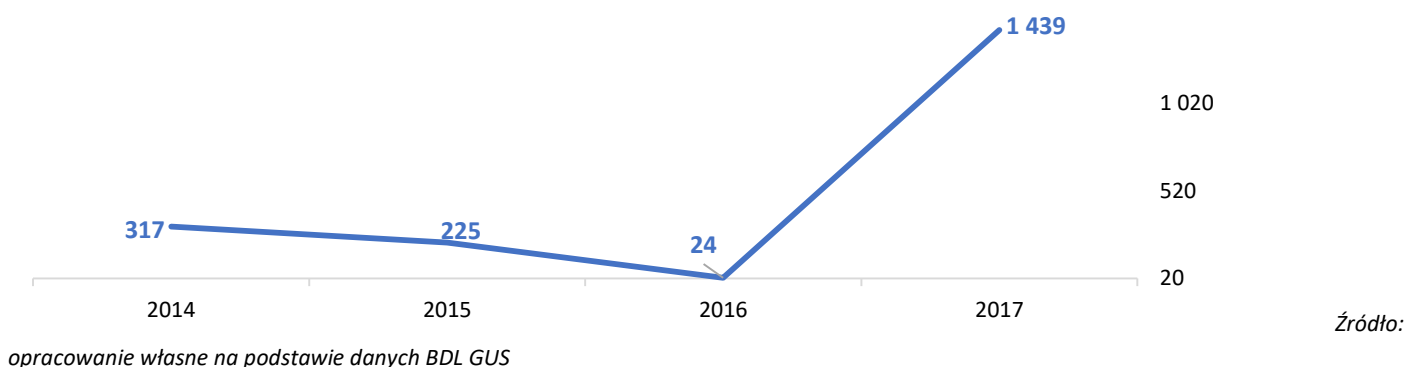

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Przemoc wśród mieszkańców Poznania

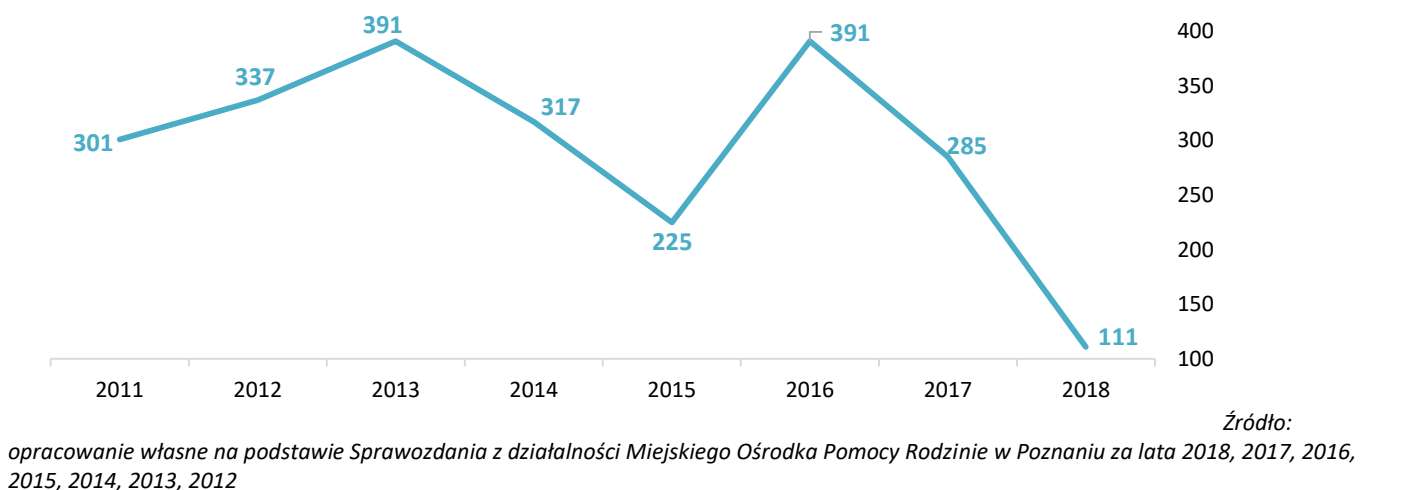
Z danych GUS wynika, że w roku 2017 w Poznaniu wydano 1 439 decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu wystąpienia przemocy w rodzinie. Stanowiło to 8,3% wszystkich takich decyzji wydanych w tym roku w całym kraju, oraz 55,8% decyzji wydanych w całym województwie wielkopolskim. Porównując dane za rok 2014 i 2017 widzimy, że liczba decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie wzrosła aż o 353,9%.

Wykres 182 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Poznaniu - narkomania

Z kolei z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu dowiadujemy się, że wystąpienie przemocy w rodzinie było powodem trudnej sytuacji rodziny korzystającej z pomocy społecznej w roku 2018, w przypadku 111 rodzin. Liczba ta spadła w porównaniu do roku 2011 o 63,1% i była najniższa w całym okresie 2011-2018.

Wykres 183 Powody znajdowania się w trudnej sytuacji rodzin korzystających z pomocy społecznej w Poznaniu w latach 2011-2018 (liczba rodzin) - przemoc w rodzinie

Dodatkowych informacji dostarczają statystyki prowadzone przez Komendę Miejską Policji w Poznaniu. Otóż w roku 2018 wszczęto 69 postępowań związanych z bójką, pobiciem oraz 239 związanych z uszczerbkiem na zdrowiu. W obu przypadkach, widoczna jest tendencja malejąca.

W obu kategoriach przestępstwa wzrósł wskaźnik wykrywalności – z 79,5 do 85% (w przypadku bójki, pobicia) oraz z 90,3 do 91,4% (w przypadku uszczerbku na zdrowiu).

Tabela 17 Postępowania wszczęte przez KMP w Poznaniu w latach 2016-2018

Kategoria przestępstw kryminalnych	2016	2017	2018
Bójka, pobicie	97	85	69
Uszczerbek na zdrowiu	350	308	239

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta Poznania w roku 2018 i w roku 2017

Z danych Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Wodzinie funkcjonującego w poznańskim MOPR wynika, że w roku 2017 wzrosła liczba procedur Niebieskie Karty. Zespół podejmował działania w 1 436 procedurach, tj. o 150 procedur więcej niż w roku 2016.

Profilaktyka uzależnień

Alkohol

Rozmiary szkód alkoholowych oraz koszty społeczne i ekonomiczne ponoszone są przez jednostki, rodziny oraz całe społeczeństwo. Problemy oraz negatywne skutki nadużywania alkoholu przenoszą się na wiele aspektów życia i funkcjonowania, stanowiąc problem społeczny. Dlatego działania w zakresie zapobiegania problemom alkoholowym i ich rozwiązywania są przedmiotem szczególnej troski ze strony organów administracji rządowej i samorządowej.

Rolą organów samorządowych jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do programów i przedsięwzięć umożliwiających przeciwdziałanie zagrożeniom oraz rozwiązywanie problemów alkoholowych.

Jednym z organów powołanym w celach zarówno profilaktyki jak i znoszenia skutków nadużywania alkoholu są Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Do ustawowych zadań GKRPA należą:

- Inicjowanie działań w zakresie realizacji zadań własnych gminy związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych ujętych w formie gminnych programów
- Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego
- Opiniowanie wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych pod względem zgodności lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami rady gminy, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2 ustawy (liczba punktów sprzedaży i ich lokalizacja)
- Kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Zadanie to gminna komisja wykonuje tylko i wyłącznie na podstawie upoważnienia wystawionego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta
- Uczestnictwo w pracach zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz realizacja procedury „Niebieskie Karty”⁵³

W 2017 roku gminne komisje w całej Polsce liczyły 16,5 tysiąca członków, najwięcej w województwach: mazowieckim (2,1 tys.), wielkopolskim (1,5 tys.) oraz lubelskim (1,4 tys.). Liczba gmin, w których w ramach gminnych komisji działały podzespoły problemowe, była największa w województwach: wielkopolskim, małopolskim oraz śląskim.

Realizatorami gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w Polsce w 2017 roku najczęściej były Ośrodki Pomocy Społecznej. W większości przypadków, za koordynację programu odpowiedzialni byli urzędnicy lub pracownicy socjalni. W blisko 100 gminach funkcję taką pełnił nauczyciel.

Najpopularniejszą pod względem liczebności inicjatywą w ramach grup pomocowych i samopomocowych, są grupy AA, których w 2017 roku na terenie kraju istniało 1 401, najwięcej w województwie wielkopolskim (205). Na terenie kraju istniały również liczne grupy wsparcia dla DDA (Dorosłych Dzieci Alkoholików) nie skupiające się stricte na uzależnieniu uczestników, ale na wzorach uzależnienia z którymi spotykali się oni w okresie dzieciństwa i dorastania. Najwięcej tego typu grup istniało w województwie mazowieckim oraz lubelskim.

Punkty konsultacyjne działające w gminach w 2017 roku, najczęściej oferowały motywowanie osób uzależnionych i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia od alkoholu, kierowanie do

⁵³ *Postawy, opinie, kompetencje członków Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych a ich postrzeganie barier w lokalnym systemie przeciwdziałania problemom alkoholowym*. Raport z badań. PARPA, Warszawa, 2015.

specjalistycznego leczenia (2 181 gmin) oraz rozpoznanie problemu zgłaszanego przez klienta (2 130 gmin). Najbardziej oferowanym działaniem było udzielanie pomocy prawnej (861 gmin).

W 2017 roku 714 gmin prowadziło programy profilaktyczne rekomendowane. Najwięcej w województwach: mazowieckim (95), wielkopolskim (72) oraz śląskim (68).

Pod względem ilości gmin realizujących inne niż rekomendowane programy profilaktyczne, przodowało województwo mazowieckie (186), następne w kolejności były województwa wielkopolskie (125) oraz małopolskie (101).

W 2017 roku w ponad 260 gminach w całej Polsce funkcjonowały placówki specjalistyczne, które pomagały dzieciom oraz rodzinom z problemem alkoholowym. Najwięcej gmin, w ramach których funkcjonowały takie placówki, było w województwie wielkopolskim (34 gminy). Liczba placówek była największa w województwie zachodniopomorskim (105) i wielkopolskim (86). Największa liczba dzieci z rodzin alkoholowych, która wzięła udział w zajęciach w ramach placówek specjalistycznych została odnotowana w województwie wielkopolskim (1 448).⁵⁴

Główne wnioski

- Mimo, że średnie spożycie alkoholu w ogóle, w 2018 roku było najwyższe od pięciu lat, to zarówno w Poznaniu, województwie wielkopolskim, jak i całym kraju, spadła liczba decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu. W latach 2015-2017 poznański MOPR odnotował spadek zgłoszeń wynikających z nadmiernego spożywania alkoholu w poznańskich rodzinach, a liczba rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji z powodu alkoholizmu była najniższa w całym okresie 2011-2018. W województwie wzrosła natomiast liczba osób z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu.
- Najpopularniejszym rodzajem alkoholu, zarówno wśród dorosłych Polaków, jak i młodzieży szkolnej, jest piwo. Potwierdzają to statystyki PARPA, oraz prowadzone od lat badania ankietowe. W roku 2018 Polacy wypili niemal dwa razy więcej piwa niż przed dwudziestoma laty, a wartość z roku (100,5 litra) jest najwyższą z dotychczas odnotowanych.
- Alkohol był najpopularniejszą substancją psychoaktywną używaną przez młodzież szkolną w roku 2015.
- Grupą zdecydowanie częściej sięgającą po alkohol są mężczyźni. Dominują oni wśród klientów poznańskiego Ośrodka dla Osób Nietrzeźwych, również częściej wszczynana jest wobec nich procedura przymusowego leczenia odwykowego. Częściej niż kobiety sięgają po papierosy, a ponad ¾ osób, które ponoszą śmierć w wyniku przedawkowania narkotyków to właśnie mężczyźni.
- Narkotykami najczęściej spożywanymi wśród dorosłych mieszkańców Polski są przetwory konopi (marihuana i haszysz). Ponad milion osób ma doświadczenia z narkotykami. Kryteria nadużywania narkotyków spełnia blisko 100 tysięcy osób, z czego połowa to uzależnieni od tego typu substancji.
- W województwie wielkopolskim, tak jak w całym kraju, wzrosła liczba decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu narkomanii (przy czym w samym Poznaniu odnotowano spadek) oraz liczba osób z zaburzenia spowodowanymi używaniem substancji psychoaktywnych. W Poznaniu, liczba rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji z powodu narkomanii, była najwyższa w całym okresie 2011-2018.
- Polscy gimnazjaliści oraz uczniowie szkół ponadgimnazjalnych najczęściej sięgali po marihuanę i haszysz, natomiast wśród poznańskich uczniów klas młodszych na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia eksperymentowania znalazły się leki uspokajające i nasenne zakupione bez przepisu lekarza. Wśród uczniów klas starszych na pierwszym miejscu marihuana i haszysz.
- Używanie dopalaczy w Poznaniu było na poziomie zbliżonym do ogólnopolskiego, natomiast używanie marihuany i haszyszu, jak i wskaźniki dostępności tych substancji były w Poznaniu niższe od ogólnopolskich.

⁵⁴ PARPA, *Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych w Polsce w samorządach gminnych w 2017 roku, zestawienia statystyczne*.

- Papierosy są wśród uczniów używką mniej popularną niż alkohol. Do choćby jednorazowego spróbowania przyznało się 56,2% uczniów III klasy gimnazjów oraz 71,5% uczniów II klasy szkół ponadgimnazjalnych.
- W roku 2018, w odniesieniu do roku 2013 w Polsce odnotowano zarówno wzrost ofiar przemocy w rodzinie, jak i podejrzanych jej sprawców. Ofiarami zdecydowanie częściej są kobiety (w roku 2018 stanowiły 73,8% ofiar), a podejrzаныmi o stosowanie przemocy, mężczyźni (91,4% w roku 2018).
- Choć liczba decyzji o przyznaniu pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w skali kraju spadła (porównując rok 2014 i 2017), to w województwie wielkopolskim oraz samym Poznaniu nastąpił wzrost. Mimo to, liczba rodzin w przypadku których wystąpienie przemocy w rodzinie było powodem trudnej sytuacji była najniższa w całym okresie 2011-2018.
- W Poznaniu widoczna jest również tendencja malejąca liczby postępowań związanych z bójką, pobiciem oraz z uszczerbkiem na zdrowiu. Natomiast liczba procedur Niebieskie Karty wzrosła w roku 2017, w stosunku do roku wcześniejszego.

Badanie jakościowe – wywiady pogłębione z liderami opinii

Badania jakościowe w formie IDI (indywidualnych wywiadów pogłębionych) zostały przeprowadzone wśród 20 ekspertów, którzy w swojej pracy spotykają się z tematem uzależnień od substancji psychoaktywnych. Wywiad został podzielony na dwa bloki tematyczne skupiające się wokół dorosłych mieszkańców Poznania oraz dzieci i młodzieży zamieszkującej teren miasta.

Dorośli mieszkańcy Poznania

Eksperci każdorazowo na początku rozmowy zostali proszeni o wyrażenie opinii co do tego, jak ich zdaniem mieszkańcy Poznania spędzają swój czas wolny. W niektórych wypowiedziach pojawiał się podział na czas wolny osób młodych i takich, którzy założyli już rodziny, w innych eksperci dostrzegali duże zróżnicowanie aktywności w czasie wolnym, które nie pozwalały mówić o żadnej tendencji:

„To zależy też jak i dorosłych mamy na myśli, jeżeli myślę sobie powiedzmy o studentach, to przypuszczam, że jest to czas spotkania z przyjaciółmi, gdzieś powiedzmy przy piwku, a jeśli mam na myśli taki trzydziestolatków, którzy mają już swoje rodziny to raczej ten czas wolny spędzają z dziećmi.” [ekspert nr 1]

„Żadnej tendencji nie widzę. Widzę wśród moich znajomych i obserwuję, że jest grupa osób, która spędza czas aktywnie, biega, jeździ na rowerze, na rolkach, na deskach, pływa. A część chodzi na jakieś, może nie wiem, na spokojniejszą rekreację, typu spacer. A część siedzi i biernie spędza ten czas.” [ekspert nr 12]

Pierwszym pytaniem, które odnosiło się stricte do badanej problematyki była kwestia postrzegania spożywania przez mieszkańców Poznania alkoholu – rozmówcy zostali poproszeni o stworzenie czegoś na kształt portretu tego zjawiska mającego miejsce na terenie miasta. Eksperci często podkreślali, że ciężko stworzyć pewnego rodzaju obraz zjawiska spożywania alkoholu przez mieszkańców Poznania, mówiąc, że alkohol jest często nie tyle głównym problemem, co tłem innych problemów. Dodatkowo rozmówcy rekomendowali, by różnicować osoby, które mają realny problem z uzależnieniem od alkoholu od tych, które nie potrzebują wsparcia i pomocy w jego rozwiązywaniu:

„[...]Ja mogę tylko powiedzieć, że tutaj mamy osoby czy klienci przychodzą z różnymi problemami, ale ten alkohol jest gdzieś w tle zawsze. Nie zgłaszają się z danym problemem, czy uzależnienia, czy zbyt częstego picia alkoholi tak? Raczej właśnie konsekwencje różnych trudnych zachowań.” [ekspert nr 3]

„Myślę, że trzeba rozgraniczać w ogóle mieszkańców w Poznania, na te osoby, które rzeczywiście mają jakiś problem z alkoholem. [...] Na pewno też, jeżeli chodzi o wzorce spożywania alkoholu w domu, to nie zawsze, nie wszędzie możemy mówić o problemie alkoholowym. Natomiast, wzorec jest taki. Myślę, że często osoby nieletnie, dzieciaki nieletnie, są na pewno świadkiem tego, jak w domu ten alkohol się spożywa.” [ekspert nr 6]

Rozmówcy zapytani o okoliczności i częstotliwość sięgania po alkohol przez poznaniaków wskazywali na fakt, że konsumpcja napojów alkoholowych najczęściej ma miejsce podczas weekendu, w okolicznościach imprez rodzinnych i

towarzyskich, jednak nierzadko ma również miejsce w samotności i zaciszu domowym. Alkohol był wskazywany jako środek zarówno wspomagający świętowanie radosnych okazji jak i rozładowywania negatywnych napięć:

„Na pewno są to typowe weekendowe. Po prostu kwestia wspólnego spędzania czasu. Wszelkie wspólne spotkania towarzyskie, ale też i w samotności po prostu. Jakby też po pracy, czy po szkole. Okazja każda jest dobra. Czy kwestia właśnie jakichś trudności w pracy, po przyjeździe po prostu dla rozładowania, czy też jakieś kryzysy takie życiowe, czy na przykład problemy w pracy. Różne takie trudności. To jest forma, wracamy do punktu, regulacji trudnych emocji.” [ekspert nr 15]

Jako jedno z głównych miejsc konsumpcji napojów alkoholowych, szczególnie związanego z istnieniem w przestrzeni miasta dużej liczby studentów został wskazany obszar Starego Miasta, tak lokale gastronomiczne znajdujące się w jego obrębie jak i przestrzenie wokół:

„Jeżeli chodzi o środowisko takie w ogóle zewnętrzne, to w bardzo dużym stopniu następuje koncentracja tych wszystkich elementów związanych z problemem alkoholowym w obrębie Starego Rynku, Starego Miasta Poznania. Bo, tutaj też trzeba brać pod uwagę to, że Poznań jest miastem akademickim[...] To spożywanie alkoholu, ono jest nie tylko i wyłącznie w lokalach gastronomicznych, ale też często odbywa się na ulicy.” [ekspert nr 6]

Jako jeden z najważniejszych powodów sięgania przez mieszkańców Poznania po alkohol eksperci wskazali potrzebę zredukowania napięcia, które towarzyszy im w codziennym życiu, które niekoniecznie musi być związane z bardzo stresującą pracą zawodową:

„Tak, ale w przypadku właśnie, jak myślę o tych naszych i kobietach, to forma w ogóle redukcji napięcia. Szeroko pojętego. Samotności, stresu w pracy. To może być praca absolutnie, to nie musi być praca menadżerska, że redukujeś tak korporacyjnie. To może być praca w zespole Biedronki, gdzie jest nacisk na to, żeby szybciej kasować, tak, bo różne rzeczy zgłaszają te kobiety. [...] To smutne, co powiem, ale to jest też tak, że to jest jakiś sposób na spuszczenie napięcia, ale też takiego, że „jest mi lepiej” jakoś.” [ekspert nr 19]

W opinii ekspertów ciężko wskazać jednoznacznie na rodzaj alkoholu, który najczęściej jest spożywany przez mieszkańców Poznania – wymieniane było zarówno piwo jak i napoje wysokoprocentowe:

„Tutaj na Świerczewie, to jest nadal duży problem. Sądząc, po osobach, które jakby tu mieszkają i osobach, które tu widuję, duża ilość osób ma problem z nadużywaniem alkoholu. Czyli, to jest kupowany i wysokoprocentowy alkohol. Bo, z tego, co widzę w sklepie i odwiedzam najbliższe sklepy robiąc zakupy do świetlicy, to widzę co kupują dorośli ludzie. I, jest to zazwyczaj piwo albo wysokoprocentowy alkohol.” [ekspert nr 11]

Rozmówcy kilkakrotnie podkreślali, że społeczność Poznania w niczym nie różni się od innych wielkomiejskich społeczności również, jeśli chodzi o ilości wypijanego alkoholu:

„Ja myślę, że standardowo tak, jak we wszystkich dużych miastach. To nie jest tak, że mieszkańcy Poznania, tylko i wyłącznie nadużywają alkoholu, tylko wszędzie te tendencje, te wzorce picia, one są mniej więcej takie same. [...] Czy, mieszkańcy Poznania piją więcej? Nie. Wydaje mi się, że piją tak jak wszyscy Polacy.” [ekspert nr 6]

Najczęściej obserwowanymi skutkami spożywania alkoholu przez Poznaniaków są zaniedbanie – czy to gospodarstwa domowego czy też np. dzieci, które są w rodzinie oraz pojawienie się elementu przemocy:

„Najczęściej, jest to zaniedbanie. Taka osoba nadużywająca alkoholu, zaniedbuje siebie i zaniedbuje rodzinę. Potem, kolejna rzecz, to są różnego rodzaju interwencje związane z przemocą, nadużywaniem przemocy. Czy, jakimiś takimi wychowawczymi problemami, które dzieją się w domu. Bo, tutaj też tego nie brakuje.” [ekspert nr 11]

Eksperti nie dostrzegają żadnych symptomów, które wyróżniałyby Poznań jako miasto i jego mieszkańców pod względem zjawiska nadużywania alkoholu na tle innych miast. Rozmówcy, często podkreślali, że jest to duże miasto, które nie różni się pod względem spożywania czy nadużywania alkoholu:

„Myślę, że Poznań się nie wyróżnia negatywnie na tle innych miast. Nie mam tu akurat danych, bo nie wiedziałam, że takie będą potrzebne, mówię tutaj o swoim odczuciu.” [ekspert nr 3]

Rozmówcy zapytani o szacowany ich zdaniem poziom dostępności do środków odurzających i narkotyków podkreślali, że obecnie dostęp do nich jest wręcz nieograniczony, a istnienie ogólnodostępnego Internetu sprzyja również samodzielnemu tworzeniu substancji odurzających, choćby w zaciszu domowym:

„Dostęp do wszelkich używek jest. Też dużym ułatwieniem jest Internet, jakby też, jeżeli chodzi o dealerów czy dostępność. [...] Każdy może sobie, nawet Pan wejść, w ciągu pięciu minut i sobie zorganizować jakąś pomoc, czy wszelką wiedzę na ten temat, bo nawet, jeżeli chodzi o substancje, to są naturalne składniki, wszelka wiedza jest podana, z czego można sobie zrobić jakąś substancję, która zmieni świadomość [...]” [ekspert nr 15]

Podobnie jak w przypadku spożywania napojów alkoholowych, w przypadku sięgania po substancje odurzające czy narkotyki głównie mówi się o osobach zagrożonych np. w swojej pracy zawodowej wysokim poziomem stresu, który jest przez nie rozładowywany poprzez sięgnięcie po narkotyk czy środek o podobnym działaniu:

„Myślę, że we wszystkich grupach jest to możliwe. Bardziej bym patrzyła na taką osobowość i funkcjonowanie człowieka. Natomiast, w każdej grupie może się to pojawić, szczególnie w tych grupach takich, gdzie jest dużo stresu, dużo jakichś takich bardzo hierarchicznych stylów zarządzania. To jest poprawa swojego nastroju.” [ekspert nr 17]

Spożywanie substancji odurzających i narkotyków jest przypisywane głównie grupie młodych ludzi, którzy konsumują substancje tego typu głównie w okolicznościach wydarzeń towarzyskich:

„Jeśli głównie, to mamy do czynienia z młodzieżą, to są młodzi ludzie, którzy jeszcze spożywają to w takich sytuacjach, okolicznościach towarzyskich najczęściej. Z tego, co mamy tu kontakt i młodzież nam mówi, to z tego wynika, że najczęściej się to odbywa na poziomie takich relacji towarzyskich, imprez i przy okazji właśnie wtedy.” [ekspert nr 3]

Osoby, które rozpoczynają stosowanie substancji odurzających zazwyczaj, zdaniem ekspertów, rozpoczynają ją w otoczeniu grona znajomych, jednak później, kontynuują ją samotnie, w domu:

„Każdy kończy w samotności. W pewnym momencie każdy ma ten etap. Każdy zaczyna radośnie w grupie rówieśniczej czy towarzyskiej na spotkaniach, imprezach, a kończy w samotności.” [ekspert nr 12]

Najczęściej wymienianą przez ekspertów, a używaną przez mieszkańców substancją psychoaktywną była amfetamina lub jej odmiany:

„Te środki właśnie amfetamina i ekstazy. Kokaina też niestety w pewnych środowiskach.” [ekspert nr 12]

„Wśród młodszej grupy wciąż dopalacze i też amfetamina, metaamfetamina.” [ekspert nr 15]

Skutki używania substancji odurzających wskazywane przez ekspertów dotyczyły wielu obszarów – rodzinnego, zawodowego, edukacyjnego. Rozmówcy wskazywali na wieloaspektowość problemu oraz na fakt, że również w tym wypadku nie odbiegają od innych, podobnych sobie miast:

„Rozpad bliskich relacji, związków. Też, jeżeli chodzi o rodzicielstwo, zaniedbania wobec dzieci, też młodszych, też ich obowiązku szkolnego, opieki, zaniedbanie ich opieki medycznej i jeżeli chodzi o kobiety w ciąży młodsze, brak świadomości, że to szkodzi dla płodu i też zaniedbania w pracy i zwolnienia czy brak właśnie wywiązywania się z obowiązków zawodowych, brak realizacji obowiązku takiego studenckiego, szkolnego, chociażby tutaj u tych starszych. Tutaj nie odbiegamy od normy.” [ekspert nr 15]

Eksperci, którzy w swojej pracy spotykają się ze zjawiskiem uzależnień od substancji odurzających prognozują wzrost spożywania substancji tego typu w przyszłości, spowodowanego wzrostem tempa życia:

„Myślę, że czasy w jakich żyjemy, pęd tych czasów, od małego uczenie dzieciaków rywalizacji, bycia najlepszym, takie mocne skupienie się na, ja, to będzie powodowało, że ludzie, żeby przetrwać, przeżyć, będą szukali jakichś środków, które poprawią ich nastrój. To jest niebezpieczne.” [ekspert nr 17]

Rozmówcy dostrzegają tendencję wzrostową, jeśli chodzi o ilość osób palących papierosy. Wskazują, że pomimo iż palenie nie jest już „modne” to jednak ilość palaczy nie zmalała, a wręcz wzrosła:

„No tu wydaje mi się, że to jest nadal dość poważny problem. Mimo tego, że jakby palenie papierosów już teraz mniej jest, wydawać by się mogło czymś takim modnym, czym można by się pochwalić, to nie dostrzegłam, żeby rzeczywiście było mniej palaczy w Poznaniu. Nawet mam wrażenie, że ta tendencja jest jednak wzrostowa i w przypadku właśnie dorosłych i później tak, jak przejdziemy do dzieci i młodzieży, że rzeczywiście coraz więcej ludzi pali.” [ekspert nr 1]

„Z jednej strony wydawało mi się, że był taki czas, że była moda na niepalenie. Natomiast zaczęłam obserwować, że ta moda na niepalenie przestała być modna i wróciło to palenie. I znowu ten próg się mocno obniżył i te wszelkie reklamy na papierosach, okazuje się, że one w żaden sposób nie odstraszają. Do tego pojawiły się e-papierosy, które dają takie złudne myślenie, że e-papieros jest mniej szkodliwy.” [ekspert nr 17]

Zapytani o przyczyny spożywania przez dorosłych mieszkańców Poznania alkoholu, narkotyków i papierosów eksperci zgodnie odpowiadali, że bardzo często odpowiada za to podatność genetyczna i indywidualne uwarunkowania danej jednostki:

„Myślę, że to są bardzo często indywidualne uwarunkowania. Czasem niektórzy fachowcy mówią o pewnego rodzaju genie uzależnienia wręcz, który mamy zakodowany, gdzieś tam wszczepiony w organizm, i że on powoduje, że my się zawsze od czegoś uzależnimy. Że, albo będzie to uzależnienie od narkotyków, pod nikotynę, albo od gier hazardowych, od czegokolwiek, od zakupów.” [ekspert nr 6]

„Można mówić o pewnej tendencji genetycznej, tak jakby ten alkohol i te narkotyki były wpisane w nasz organizm. Ma się większą podatność. Niektóre osoby nie powinny patrząc na historię swojej rodziny, właściwie jedynym ratunkiem dla nich, żeby nie popełnić tych samych błędów powinni żyć w abstynencji, a nie eksperymentować. Oni są bardziej narażeni na tą chorobę.” [ekspert nr 12]

Według rozmówców wiedza mieszkańców Poznania na temat konsekwencji stosowania substancji psychoaktywnych stale wzrasta jednak jej poziom nie przekłada się na ograniczenie lub rezygnację z ich używania:

„Zwiększa się wiedza, na pewno jest większa świadomość, bo to jest tak od jakiegoś czasu, tylko że za tą świadomością nie zawsze przynajmniej idzie faktycznie wdrażanie, ze świadomością, tak jak jest z paczkami papierosów.” [ekspert nr 15]

Ocena działań prowadzonych na terenie Poznania w odniesieniu do osób, które są uzależnione od substancji psychoaktywnych jest dość przeciętna – eksperci wskazują, że należy m.in. zwiększyć liczbę osób, które będą się zajmować takimi działaniami, a także usprawnić współpracę między instytucjami, które się tym zajmują:

„Bardziej bym powiedziała, że moim zdaniem brakuje takiego systemu, ja wiem, że to RODO i te sprawy, ale jakiegoś takiego systemu naczyń powiązanych.” [ekspert nr 19]

„To wypowiem się z działki miejskiej komisji, którą teraz kojarzę. Tu mi brakuje faktycznie osób, ale zupełnie ilościowo brakuje osób, brakuje etatów, ta grupa pracujących powinna być zdecydowanie większa, bo ten proces jest za długi, jest zbyt mocno wydłużony w czasie.” [ekspert nr 7]

Dzieci i młodzież mieszkająca w Poznaniu

Eksperti wskazywali na to, że to, jak dzieci i młodzież spędzają czas wolny w dużej mierze wynika z zasobów nie tylko finansowych, ale i czasowych ich rodziców. Niejednokrotnie podkreślanym był fakt, że wiele zależy również od chęci rodziców by zorganizować ten czas dziecku. Dodatkowo rozmówcy mówili o coraz większej sile mediów społecznościowych oraz o zjawisku wręcz „pożerania” czasu wolnego młodzieży przez nie:

„Może tak, dzieci, których rodzice mają zasoby własne, nie chodzi też o finansowe, tylko taką chęć, umiejętności, zapewnić czas, organizować, to są treningi sportowe, to są jakieś tam aktywności artystyczne, warsztatowe, jak najbardziej. Dzieci oczywiście świetlicowe, które na przykład są przypisane do pewnych świetlic, czy to z nakazu sądowego, czy po prostu ponieważ w danej okolicy jest świetlica i dzieci z tego korzystają, bądź dzieci i młodzież, która nie jest w stanie, ponieważ nie ma takich zasobów własnych, żeby funkcjonować w zamkniętej przestrzeni pod opieką wychowawcy, spędza ten czas na przestrzeni ulicy, w okolicach swoich podwórek i tam stara się zapewnić sobie wrażenia różne, ale też wciąż centra handlowe w Poznaniu i Warta, nad Wartą.” [ekspert nr 15]

„No niestety, najczęściej to jest piwko na boisku. To też nawet z balkonu można dostrzec, że takie niestety przypadki się zdarzają. Myślę, że spotkania z przyjaciółmi, wyjścia do kin, ale przede wszystkim też telefon, tablet. Tak przypuszczam, że młodzież bardziej jednak sięga po takie sposoby spędzania czasu wolnego, Facebook i tym podobne, media społecznościowe. Dla młodych ludzie gdzieś jakby ten wizerunek w sieci jest o wiele bardziej ważniejszy i tak spędzają czas wolny.” [ekspert nr 1]

Do kwestii uzależnienia od korzystania ze smartfonów i portali społecznościowych rozmówcy nawiązywali również w kontekście negatywnych zjawisk dotyczących dzieci i młodzieży z Poznania, wskazując, że za pomocą telefonu dzieci i młodzież, często nieświadomie dokonuje przekraczania granic prawa. Innym negatywnym skutkiem jest ograniczona możliwość nauki radzenia sobie z konfliktem np. rówieśniczym w realnym świecie, co wynika wprost z przeniesienia kontaktów z rówieśnikami w przestrzeń wirtualną:

„No to pierwsze, co mi jakby przychodzi na myśl, takie na granicy prawa i przekraczanie czy przestępstwa, to jest właśnie z użyciem tych wszystkich smartfonów, ściąganie nagminne ściąganie filmów, materiałów. Nawet nikt się nie zastanawia, czy to jest legalne, czy nie. Czy nagrywanie się nawzajem. Puszczanie komuś tam, przesyłanie, już do takich form tej przemocy wśród rówieśników nagrywania tego i gdzieś rozpowszechniania tak?” [ekspert nr 3]

„[...] Tak, w tej chwili to, że wielu z nich komunikuje się ze sobą nawzajem z wykorzystaniem narzędzi internetowych, to moim zdaniem ograniczanie tego bezpośredniego kontaktu, też powoduje to, że oni w różnych sytuacjach trudnych, czy też niespodziewanych, czasami zachowują się dziwacznie i nieracjonalnie. To jest tak, że gdyby praktykowali chociażby jakieś tam sprzeczki na sobie, czy kłótnie takiej codzienności powszechnej, to w momencie, kiedy rzeczywiście zaistniałby jakiś konflikt wzajemny, to radziliby sobie lepiej. [...]” [ekspert nr 6]

Rozmówcy wskazywali na bardzo wysoką dostępność do alkoholu przez dzieci i młodzież, które z łatwością mogą przy pomocy dorosłej osoby otrzymać napój alkoholowy:

„Tak. Brzydko mówiąc taki żulek, żulkowi da się złotówkę czy dwie więcej i żulek kupi. Także, z tym nie ma żadnego problemu.” [ekspert nr 11]

Wręcz powszechny dostęp do alkoholu dzieci i młodzieży, zdaniem ekspertów, znacznie przesunął również wiek inicjacji alkoholowej i spowodował, że coraz młodsze dzieci sięgają po tego typu używki:

„Moim zdaniem się przesunął na niekorzyść. To znaczy, mam wrażenie, że dzieciaki, ale to też poszło razem z postępem takim powszechnym, dotyczącym inicjacji czegośkolwiek. I, w każdym zakresie. Tak, jak kiedyś dziewczyny nie malowały się w wieku jedenastu lat, tak dzisiaj się malują. Tak, jak ileś lat temu, ta inicjacja alkoholowa, czy też związana z nikotyną, była w wieku trzynastu lat, tak dzisiaj myślę, że ta granica się przesunęła na niekorzyść. Że, te dzieciaki w wieku jedenastu lat, już często bardzo dużo rzeczy mają za sobą, w zakresie takich prób czy też chociaż posmakowania czegoś.” [ekspert nr 6]

Dzieci i młodzież spożywają alkohol głównie w dość „dzikich” przestrzeniach takich jak pustostany czy park, gdzie mogą w mniejszym stopniu narazić się na demaskację przez znajome jej osoby dorosłe:

„Gdzieś tam pod marketami, pod szkołą. Tutaj, jak mówię, ta przestrzeń jest dosyć dzika. Więc, idą sobie gdzieś do parku, w jakichś takich wyburzonych pustostanach, których tutaj nie brakuje.” [ekspert nr 11]

Towarzystwo, w którym dzieci i młodzież spożywają napoje alkoholowe to głównie ich grupa rówieśnicza:

„Myślę, że w swoim towarzystwie. Do lokalu ich nikt nie wpuści. Także, jeżeli piją, to piją gdzieś po krzakach i gdzieś, gdzie ich po prostu nikt nie widzi.” [ekspert nr 6]

Głównym powodem, dla którego dzieci i młodzież sięgają po alkohol jest, zdaniem rozmówców, kwestia dopasowania się do reszty swoich rówieśników, którzy również go spożywają:

„A dzieci próbują nie dlatego, że chcą dostąpić do tych dorosłych, tylko próbują ze względów społecznych. Rówieśniczych.” [ekspert nr 19]

Wśród skutków picia alkoholu, które uwidaczniają się wśród dzieci i młodzieży w Poznaniu eksperci dostrzegli zachowania agresywne, przemocowe oraz „obniżenie hamulców”, co wiąże się z niezdawaniem sobie sprawy z konsekwencji swoich czynów:

„Też kwestie zachowań między sobą, też przemoc, agresja werbalna, też i wprost wyrażana fizycznie. Także jakby obniżenie hamulców takich, to ewidentnie, to rokuje po prostu różne takie zachowania bez poczucia konsekwencji.” [ekspert nr 15]

Rozmówcy zapytani o skalę używania przez dzieci i młodzież w Poznaniu substancji psychoaktywnych wskazali, że problem ten dotyczy dużej grupy młodych ludzi:

„Przynajmniej z tych moich doświadczeń, które mam tutaj, bo jest mi naprawdę trudno się odnieść do skali w ogóle, to więcej dzieci ma tych problemów z narkotykami, ze środkami odurzającymi, psychoaktywnymi środkami nie? Przynajmniej my się z tym spotykamy.” [ekspert nr 3]

Środki odurzające dla dzieci i młodzieży są bardzo dobrze dostępne, co dostrzegają eksperci, jednak podkreślają oni, że brak na terenie miasta „stacjonarnych” punktów sprzedaży tego typu substancji, jednak są one doskonale dostępne przez Internet:

„Jest łatwość w dostępie, poprzez Internet. Niestety, tutaj Internet, istniejąca sprzedaż, funkcjonująca sprzedaż w Internecie powoduje, że te środki są moim zdaniem, bardzo łatwo dostępne. Tak, jak mówiłam. Na terenie Poznania, nie funkcjonują żadne takie miejsca sprzedaży. A, jeżeli tylko pojawia się gdziekolwiek informacja, to akurat tutaj nasz wydział bezpieczeństwa i też policja, bardzo szybko interweniuje.” [ekspert nr 6]

Wiek inicjacji, jeśli chodzi o narkotyki i środki odurzające jest widziany jako wyższy niż w przypadku alkoholu, który jest przede wszystkim tańszy, a przez to bardziej dostępny:

„Właśnie to też jest bardzo trudne pytanie. Znacząco przypuszczam, że może być on ciut wyższy jednak niż w przypadku alkoholu. Alkoholu jest jednak bardziej dostępnym środkiem i tańszym przede wszystkim więc też na narkotyki powiedzmy czy dopalacze nie każdego stać więc przypuszczam, że tutaj taki będzie wiek siedemnaście, osiemnaście. Chyba bym tak uderzyła.” [ekspert nr 1]

Najczęściej używanym przez dzieci i młodzież narkotykiem jest tzw. narkotyk miękki – marihuana:

„Na pewno najczęściej marihuana.” [ekspert nr 11]

O ile w przypadku alkoholu okoliczności jego spożywania najczęściej odnosiły się do towarzystwa rówieśników, o tyle w przypadku narkotyków i środków odurzających rozmówcy podkreślali, że częściej mogą one być spożywane w samotności:

„[...] Dzieciaki mówią, że to nie jest dobre, że im nie smakuje. Jeżeli zaczynają używać alkoholu, to w towarzystwie, bo jeden drugiego poczęstuje. I wtedy może się ten mechanizm uzależnienia rozwinąć, jeśli ktoś częściej zaczyna korzystać z tych imprez i tak dalej. Ale większość jest łatwiej wziąć jakiś środek, poobserwować siebie w samotności i zobaczyć. [...]” [ekspert nr 3]

Eksperti, podobnie jak w przypadku alkoholu przypuszczają, że w przypadku narkotyków i substancji odurzających ilość dzieci i młodzieży, które będą je spożywać będzie stale wzrastać:

„Myślę, że w przypadku dzieci i młodzieży jest to niestety tendencja wzrastająca. Gdzieś tam to poczucie akceptacji do którego dąży młody człowiek, mam wrażenie, że jest jakby bardziej usilne zaznaczone, że on sięga po te środki odurzające teraz.” [ekspert nr 1]

Jednymi z głównych skutków spożywania przez dzieci i młodzież narkotyków i substancji odurzających na które zwracali uwagę rozmówcy był brak panowania nad własnym zachowaniem, agresja oraz autoagresja, wysoki stopień pobudzenia:

„[...] Brak panowania nad tym, co robimy, jak się zachowujemy, taka autodestrukcja. Też w stosunku do siebie, jakieś cięcia, próby samobójcze pod wpływem środków. Też atakowanie innych, agresja wobec innych. Taka nadpobudliwość.” [ekspert nr 3]

Papierosy jako kolejna używka, którą stosuje dzieci i młodzież jest często, zdaniem ekspertów, widziana jako dodatek do udanej imprezy, przez co wiek inicjacji, jeśli chodzi o papierosy jest często zbliżony z wiekiem inicjacji alkoholowej:

„[...] to trochę jak po alkohol, sięgają, ponieważ, no w naszym kraju nie ma zakazu reklamy alkoholu. Więc ten alkohol często jest połączony gdzieś z papierosem i alkohol jest pokazany jako coś co, gdzie jest natura, wszyscy są zadowoleni, przyjemnie i po prostu euforia. A papieros jest też wszechobecny w takiej przestrzeni publicznej. I młodzi ludzie sięgają, tacy zdecydowanie, 12-13 lat, 14 lat. I to, co wśród młodych ludzi stało się modne, z moich obserwacji wynika, palenie tych e-papierosów, jako takie trochę uspokajanie się, że to jest bardziej eko.” [ekspert nr 17]

Podobnie jak w przypadku alkoholu, w przypadku papierosów dzieci i młodzież również korzystają z pomocy dorosłych osób lub też osób wyglądających jak dorośle, by pozyskać je:

„Młodzi mają swoje też sposoby. Wystarczy jakiś starszy brat, czy ktoś poważniej wyglądający. To nadal się udaje.” [ekspert nr 3]

Głównym powodem, przez który dzieci i młodzież sięgają, według rozmówców po papierosy jest niezaspokojenie emocjonalne oraz nieprawidłowe wzorce wyniesione z domu:

„To, co już powiedziałam. Pierwsza rzecz, to jest ta społeczna. Że, te dzieci mają deficyty, mają niezaspokojone takie swoje podstawowe potrzeby związane z ich emocjami, uczuciami. W związku z czym, zaspokajają je sobie w taki sposób, że próbują spodobać się grupie, i tak dalej. Złe wzorce w domu. To jest kolejna rzecz. Czyli, rodzice palą, piją, nadużywają różnych rzeczy.” [ekspert nr 11]

Jako jeden ze skutków palenia przez dzieci i młodzież papierosów eksperci podawali objawy somatyczne, czyli np. trzęsienie się, które jest typowe dla uzależnienia. Młodzież, która pali w pewnym momencie nie jest w stanie normalnie funkcjonować bez zapalenia papierosa:

„Mogłabym tylko dodać, że młodzież na przykład, która już w wieku kilkunastu lat, która pali papierosy od dobrych kilku lat nie jest w stanie wytrzymać godziny bez papierosa i widać, że się trzęsie. Ten papieros jakby zastępuje coś, jakby coś reguluje, ale to jest teraz tego i taki młody człowiek, któremu się rozwija jeszcze mózg, potrzebuje, są jakieś substancje zewnętrzne, które wpływają na rozwój.” [ekspert nr 15]

Dzieci i młodzież z Poznania, według rozmówców sięga po używki różnego rodzaju głównie po to, by dostosować się do otoczenia, w którym funkcjonuje na co dzień:

„Od razu pada natychmiast pytanie zwyczajowe, „Nie pijesz?”, „Ale, dlaczego?”. I, tutaj często takie osoby też, jakby nie jest przyjmowana z ich strony taka, jakby otoczenie czy osoby uczestniczące w takiej imprezie, nie przyjmują odmowy za coś takiego oczywistego. Tylko, jest dociekanie, dlaczego. I, to skłania często, że ludzie mykają bokiem, argumentując to, że biorę antybiotyk.” [ekspert nr 6]

Według osób, które z problemami spożywania używek wśród dzieci i młodzieży spotykają się w swojej pracy problem nie dotyczy tylko jednej czy kilku wybranych grup społecznych. Eksperci podkreślają, że dzieci z niektórych kategorii społecznych są na nie bardziej narażone, jednak to nie determinuje tego, czy będzie spożywało takie substancje czy nie:

„Na pewno dzieciaki, młodzież ze środowisk marginalizowanych mają trudniej, bo faktycznie mają do tego większe predyspozycje, bo chociażby mają takie wzorce, a nie inne i mają bezpośredni dostęp. Jeżeli chodzi o dzieciaki lepiej funkcjonujące, to też problem istnieje, chociażby w środowiskach szkolnych, koleżeńskich, czy to będą nawet aktywności sportowe. Też nie wszędzie, oczywiście, ale jest presja na wyniki, presja otoczenia, jest to zagrożenie. Są też dzieci, które są same w domu na przykład.” [ekspert nr 15]

Działania, które są prowadzone w odniesieniu do dzieci i młodzieży dotkniętej problemem przyjmowania substancji psychoaktywnych zostały ocenione dwójako – z jednej strony jako mało efektywne, jeśli odnoszą się do wszystkich i są anonimowe, z drugiej – jako bardzo skuteczne jeśli są nastawione na dialog i pracę z konkretnym przypadkiem:

„Jeżeli chodzi o efektywność działań, to anonimowe działania, nieskoncentrowane na jakimś nawiązaniu relacji z adresatami, z odbiorcami, w grupie docelowej, jakby jest różnie traktowane anonimowo. Anonimowo, czyli niepersonalnie, czyli dotyczy to każdego, ale nie mnie. [...] Kierowanie do małych grup, nawiązanie jakichkolwiek formy relacji, nawet praca warsztatowa, to nie raz pojawienie się w danym miejscu, tylko faktycznie wejście, poznanie się z ludźmi, rozmowa i faktycznie staranie się indywidualnie wejść w kontakt i taki przekaz ma szansę do kogoś trafić, też przełożyć się na jakąś zmianę, powiedzmy, w życiu, chociaż to też rzeczywiście jest najtrudniejsza, najbardziej problemowa forma.” [ekspert nr 15]

Zrealizowane wywiady w dużej mierze potwierdziły wyniki badań ilościowych. Eksperti wskazali w swoich wypowiedziach na dużą skalę używania zarówno przez dorosłych mieszkańców Poznania jak i przez dzieci i młodzież mieszkającą na jego terenie substancji psychoaktywnych takich jak alkohol, papierosy oraz narkotyki. Rozmówcy prognozują, że w odniesieniu do obydwu grup wiekowych obserwowana będzie tendencja wzrostowa, jeśli chodzi o używanie substancji psychoaktywnych. W ich wypowiedziach mocno zaznaczył się fakt, że coraz większe użycie tego typu substancji wynika wprost ze wzrostu tempa życia, wzrostu presji np. otoczenia czy rówieśników i potrzeby przystosowania się do panującej rzeczywistości społecznej.

Podsumowanie

Raport porusza tematykę uzależnień – ich skali i charakterystyki – w odniesieniu do miasta Poznań. Wyniki przeprowadzonych badań pokazują, że zarówno poznańska młodzież jak i osoby dorosłe sporą część wolnego czasu poświęcają na działania w Internecie, inne formy aktywności (z wyjątkiem spędzania czasu z rodziną w przypadku dorosłych poznaniaków) występują rzadziej. Zarówno wśród dorosłych jak i wśród dzieci i młodzieży najpopularniejszym napojem alkoholowym jest piwo. Należy również podkreślić, że w przypadku dorosłych kobiet częściej preferowanym napojem alkoholowym jest wino, mężczyźni częściej sięgają po piwo i wódkę, wykazując również częstsze sięganie po napoje alkoholowe w ogóle. Najpopularniejszym miejscem spożywania alkoholu w przypadku obydwu grup badanych jest dom (w przypadku uczniów – swój lub cudzy). Młodszy respondenci najczęściej sięgają po alkohol w towarzystwie znajomych, starsi – w towarzystwie rodziny. W tym wypadku również uwidaczniają się różnice w odniesieniu do płci – mężczyźni częściej decydują się na spożywanie napojów alkoholowych w samotności, kobiety – w towarzystwie rodziny. Głównym powodem sięgania po alkohol jest jego relaksujący wpływ na samopoczucie badanych. Dorośli poznaniacy uważają, że wszystko (w tym także alkohol) jest dla ludzi i taką opinię wobec jego spożywania prezentują najczęściej. Uczniowie rzadko wskazują na to, by po spożyciu alkoholu dokonywali ryzykownych zachowań, jeśli jednak wymieniają jakiekolwiek dotyczą one nieporozumień z rodzicami lub zaniedbania obowiązków szkolnych. Przez badanych rzadko są dostrzegane psychiczne, fizyczne skutki spożywania alkoholu, rzadko również są wskazywane zmiany w ich relacjach z otoczeniem. Najpopularniejszym środkiem odurzającym jest marihuana, która również przez uczniów poznańskich szkół jest używana relatywnie często. Wskazują oni również na fakt, że jest ona dość dobrze dla nich dostępna. Po twarde narkotyki typu amfetamina zarówno poznańska młodzież jak i dorośli sięgają dużo rzadziej. Najczęściej do inicjacji z tego typu substancjami psychoaktywnymi dochodzi poprzez wręczenie jej przez osobę znajomą. Większość dorosłych mieszkańców Poznania nie pali papierosów, jeszcze rzadziej sięgają po papierosy elektroniczne. Jeśli wśród badanych występowali palacze papierosów, zazwyczaj byli to palacze nałogowi. Papierosy oraz alkohol są najlepiej dostępnymi używkami również dla uczniów poznańskich szkół, choć nauczyciele wskazują, że na terenie szkoły dostępność tych substancji jest dużo mniejsza, aniżeli poza nim. Poznańscy pedagodzy wskazują na wzrost zainteresowania używkami przez młodzież, jednocześnie podkreślając, że sami rzadko zauważają konsekwencje ich stosowania, co może się łączyć z przypuszczeniem ich strony, że są one przez uczniów spożywane głównie w weekendy. Zauważalny jest wzrost zachowań z użyciem przemocy przez uczniów, ale również reagowanie na takie przypadki przez nauczycieli oraz przez szkołę – poprzez tworzenie i realizację programów profilaktycznych. W wielu wypadkach nauczyciele jednak nie mają pojęcia, czy programy takie objęte są ewaluacją oraz jak ona wygląda. Większość badanych szkół nie uczestniczy w Gminnych Programach Profilaktycznych. Zauważalna jest przez nauczycieli (choć ni wyrażana wprost) potrzeba zmiany metod profilaktyki na bardziej efektywne, niż te, które zazwyczaj są stosowane przez szkoły (z poruszania tematów dotyczących uzależnień na lekcjach wychowawczych

na spotkania z ludźmi, którzy kiedyś byli dotknięci nałogiem). Poznańscy uczniowie są zadowoleni ze swoich relacji z najbliższym otoczeniem (najbardziej z przyjaciółmi i matką) oraz w miarę zadowoleni z samych siebie. Eksperci zapytani o stan teraźniejszy uzależnień na terenie miasta Poznania nie potrafili wskazać na jeden wiodący wzorzec spożywania substancji psychoaktywnych – alkoholu, narkotyków, wskazując na różne okoliczności i różnorodność grup społecznych, które dotyczy to zjawisko. Prognozują oni zwiększanie się w przyszłości zainteresowania używkami różnego typu. Podobnie sprawa wygląda z perspektywy danych zastanych, które ukazują tendencje wzrostowe w zakresie korzystania z różnego typu środków odurzających nie tylko w perspektywie naszego kraju, ale wskazują na szerszy trend, który dotyczy np. Europy.

Rekomendacje

W związku z uzyskanymi w toku badania wyników zauważa się następujące problemy oraz rekomenduje następujące rozwiązania:

- Mało aktywnie spędzany czas wolny – propagowanie aktywnie spędzanego czasu wolnego, zakładającego integrację międzypokoleniową oraz rozwijanie zainteresowań
- Wczesny wiek inicjacji alkoholowej oraz narkotykowej – prowadzenie szeroko zakrojonej kampanii profilaktycznej ukazującej skutki spożywania substancji odurzających
- Duża ilość spożywanego alkoholu wśród dorosłych – prowadzenie kampanii uświadamiającej, pokazującej, że każdy rodzaj alkoholu (nawet nisko procentowego) może prowadzić do uzależnienia, które będzie powodowało również negatywne skutki fizyczne i psychiczne dla osoby w nałogu
- Wysoka popularność marihuany zarówno wśród młodzieży jak i dorosłych mieszkańców Poznania – wprowadzenie zajęć szkolnych/warsztatów dla osób dorosłych uświadamiających odnośnie wpływu narkotyków (także miękkich, pozornie mało szkodliwych)
- Niska skuteczność obecnych metod profilaktyki w szkołach – zmiana metod profilaktyki z takich, które kładą nacisk na teoretyczną wiedzę na pokazujące praktyczną stronę nałogów – spotkania/warsztaty z osobami, które znajdowały się w nałogu, ale udało im się go pokonać lub z osobami, które pomagają osobom uzależnionym wyjść z uzależnienia
- Spożywanie alkoholu głównie w zaciszu domowym – zwiększenie nacisku na świadomość skutków spożycia napojów alkoholowych poprzez np. przekaz medialny (spotykane zjawiska spożywania alkoholu w przestrzeni publicznej coraz rzadziej zmniejsza możliwość dotarcia do takich osób poprzez pracowników działających w terenie)
- Częstsze sięganie po używki różnego typu przez mężczyzn – szczególne zwrócenie uwagi na tę grupę w tworzenie komunikatów/przekazów o charakterystyce profilaktycznej
- Niska świadomość co do prowadzonych przez szkoły inicjatyw profilaktycznych – podniesienie świadomości nauczycieli odnośnie realizowanych inicjatyw oraz bieżące przekazywanie im informacji odnośnie ewaluacji poszczególnych form działania
- Niski stopień uczestnictwa szkół w Gminnych Programach Profilaktyki – prezentacja głównych zalet uczestnictwa i zachęcenie szkół lub też (w przypadku niepełnych informacji ze strony nauczycieli, którzy brali udział w badaniu) zwiększenie ich informacji w tym zakresie

Spis tabel i wykresów

Spis wykresów

Wykres 1 Płeć respondentów – mieszkańcy Poznania	9
Wykres 2 Wiek respondentów – mieszkańcy Poznania	10
Wykres 3 Wykształcenie respondentów – mieszkańcy Poznania	10
Wykres 4 Stan cywilny respondentów – mieszkańcy Poznania	10
Wykres 5 Łączny dochód w gospodarstwie domowym (netto) – mieszkańcy Poznania	11
Wykres 6 Sytuacja ekonomiczna – mieszkańcy Poznania	11
Wykres 7 Grupa zawodowa – mieszkańcy Poznania	12
Wykres 8 Płeć uczniów	12
Wykres 9 Rodzaj szkoły	13
Wykres 10 Płeć uczniów a rodzaj szkoły	13
Wykres 11 Miejsce zamieszkania uczniów	13
Wykres 12 Miejsce zamieszkania uczniów a rodzaj szkoły	14
Wykres 13 Struktura rodziny uczniów	14
Wykres 14 Zamieszkiwanie z dziadkami/innymi członkami dalszej rodziny	15
Wykres 15 Nauczyciele - płeć	16
Wykres 16 Nauczyciele - doświadczenie	16
Wykres 17 Nauczyciele – rodzaj szkoły	16
Wykres 18 Nauczyciele – stan cywilny	17
Wykres 19 Sposób spędzania czasu wolnego – mieszkańcy Poznania	18
Wykres 20 Sposób spędzania wolnego czasu przez uczniów.	19
Wykres 21 Sposób spędzania czasu wolnego młodych ludzi w opinii nauczycieli	21
Wykres 22 Czy szkoła umożliwia uczniom spędzanie czasu wolnego po skończeniu zajęć” – w opinii nauczycieli	21
Wykres 23 Spędzanie czasu rodziców z dziećmi w opinii nauczycieli	22
Wykres 24 Spożywanie alkoholu - mieszkańcy Poznania	23
Wykres 25 Spożywanie alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania	23
Wykres 26 Łatwość zdobycia alkoholu przez uczniów	24
Wykres 27 Wiek inicjacji alkoholowej w zależności od rodzaju alkoholu	27
Wykres 28 Częstotliwość spożywania napojów alkoholowych przez dorosłych mieszkańców Poznania.	27
Wykres 29 Częstotliwość spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania.	28
Wykres 30 Częstotliwość spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania	28
Wykres 31 Częstotliwość spożywania alkoholu a wykształcenie - mieszkańcy Poznania	29
Wykres 32 Ostatni kontakt z alkoholem ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.	29
Wykres 33 Miejsce spożywania alkoholu - mieszkańcy Poznania	30
Wykres 34 Miejsce spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania	31
Wykres 35 Miejsce spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania	31
Wykres 36 Miejsce ostatniego spożywania alkoholu w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.	32
Wykres 37 Towarzystwo do spożywania alkoholu - mieszkańcy Poznania	33
Wykres 38 Towarzystwo do spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania	33
Wykres 39 Towarzystwo do spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania	34
Wykres 40 Powody spożywania alkoholu - mieszkańcy Poznania	34
Wykres 41 Powody spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania	35
Wykres 42 Powody spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania	35
Wykres 43 Rodzaj spożywanego alkoholu - mieszkańcy Poznania	36
Wykres 44 Rodzaj spożywanego alkoholu a płeć- mieszkańcy Poznania	36
Wykres 45 Rodzaj spożywanego alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania	37

Wykres 46 Zakup alkoholu dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni.....	37
Wykres 47 Zakup alkoholu dla własnych potrzeb w ciągu ostatnich 30 dni – przynajmniej 1 raz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.....	38
Wykres 48 Wiek inicjacji alkoholowej w zależności od rodzaju alkoholu.....	39
Wykres 49 Rodzaj najczęściej spożywanego alkoholu w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	39
Wykres 50 Ilość spożywanego piwa - mieszkańcy Poznania.....	40
Wykres 51 Ilość spożywanego piwa a płeć - mieszkańcy Poznania	40
Wykres 52 Ilość spożywanego wina- mieszkańcy Poznania.....	41
Wykres 53 Ilość spożywanego wina a płeć - mieszkańcy Poznania	41
Wykres 54 Ilość spożywanego wina a wiek - mieszkańcy Poznania	42
Wykres 55 Ilość spożywanej wódki - mieszkańcy Poznania.....	42
Wykres 56 Ilość spożywanej wódki a płeć - mieszkańcy Poznania	43
Wykres 57 Ilość spożywanej wódki a wiek - mieszkańcy Poznania	43
Wykres 58 Ilość spożywanych drinków - mieszkańcy Poznania.....	44
Wykres 59 Ilość spożywanych drinków a płeć - mieszkańcy Poznania	44
Wykres 60 Ilość spożywanych drinków a wiek- mieszkańcy Poznania	45
Wykres 61 Skutki spożywania alkoholu - mieszkańcy Poznania	46
Wykres 62 Skutki spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania.....	46
Wykres 63 Skutki spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania.....	47
Wykres 64 Wystąpienie po wypiciu alkoholu takich objawów jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, niepamiętanie niektórych wydarzeń	47
Wykres 65 Wystąpienie po wypiciu alkoholu takich objawów jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, niepamiętanie niektórych wydarzeń – przynajmniej 1 raz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	48
Wykres 66 Skutki spożywania alkoholu - mieszkańcy Poznania	48
Wykres 67 Skutki spożywania alkoholu a płeć - mieszkańcy Poznania.....	49
Wykres 68 Skutki spożywania alkoholu a wiek - mieszkańcy Poznania	49
Wykres 69 Wpływ spożywania alkoholu na relacje z otoczeniem- mieszkańcy Poznania.....	50
Wykres 70 Wpływ spożywania alkoholu na relacje z otoczeniem a płeć - mieszkańcy Poznania	50
Wykres 71 Wpływ spożywania alkoholu na relacje z otoczeniem a wiek - mieszkańcy Poznania	51
Wykres 72 Stan upicia - mieszkańcy Poznania.....	51
Wykres 73 Stan upicia a płeć - mieszkańcy Poznania	52
Wykres 74 Stan upicia a wiek - mieszkańcy Poznania	52
Wykres 75 Zjawisko „urwania się filmu” – mieszkańcy Poznania	53
Wykres 76 Zjawisko „urwania się filmu” a płeć – mieszkańcy Poznania	53
Wykres 77 Zjawisko „urwania się filmu” a wiek – mieszkańcy Poznania	54
Wykres 78 Wiek pierwszego upicia się w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	55
Wykres 79 Wystąpienie po wypiciu alkoholu takich objawów jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, niepamiętanie niektórych wydarzeń	55
Wykres 80 Wystąpienie po wypiciu alkoholu takich objawów jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, niepamiętanie niektórych wydarzeń – przynajmniej 1 raz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	56
Wykres 81 Częstotliwość występowania określonych sytuacji pod wpływem alkoholu	57
Wykres 82 Częstotliwość występowania określonych sytuacji pod wpływem alkoholu – przynajmniej 1 raz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	58
Wykres 83 Spożywanie narkotyków – mieszkańcy Poznania	59
Wykres 84 Spożywanie narkotyków a płeć – mieszkańcy Poznania	59
Wykres 85 Spożywanie narkotyków a wiek – mieszkańcy Poznania	59
Wykres 86 Odsetek uczniów, którzy nigdy nie zażywali narkotyków w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.	60

Wykres 87 Częstotliwość spożywania narkotyków – mieszkańcy Poznania.....	61
Wykres 88 Częstotliwość spożywania narkotyków a płeć – mieszkańcy Poznania	61
Wykres 89 Częstotliwość spożywania narkotyków a wiek – mieszkańcy Poznania.....	61
Wykres 90 Rodzaj spożywanych narkotyków – mieszkańcy Poznania	62
Wykres 91 Łatwość zdobycia marihuany lub haszyszu ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	64
Wykres 92 Częstotliwość palenia marihuany lub haszyszu	64
Wykres 93 Częstotliwość palenia marihuany lub haszyszu – przynajmniej 1 raz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.....	65
Wykres 94 Łatwość zdobycia amfetaminy ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	65
Wykres 95 Łatwość zdobycia środków uspokajających ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	66
Wykres 96 Łatwość zdobycia ekstazy ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania,	66
Wykres 97 Łatwość zdobycia dopalaczy ogółem oraz w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	67
Wykres 98 Powody używania narkotyków – mieszkańcy Poznania.....	67
Wykres 99 Powody zażywania narkotyków przez uczniów	68
Wykres 100 Sposób pierwszego skorzystania z narkotyków – mieszkańcy Poznania	68
Wykres 101 Sposób pierwszego skorzystania z narkotyków a płeć – mieszkańcy Poznania.....	68
Wykres 102 Sposób pierwszego skorzystania z narkotyków a wiek – mieszkańcy Poznania	69
Wykres 103 Źródła dostępu do narkotyków.....	69
Wykres 104 Wiek pierwszego kontaktu z wybranymi substancjami	70
Wykres 105 Skutki fizyczne środków odurzających– mieszkańcy Poznania	70
Wykres 106 Skutki fizyczne środków odurzających a płeć – mieszkańcy Poznania.....	70
Wykres 107 Skutki fizyczne środków odurzających a wiek – mieszkańcy Poznania	71
Wykres 108 Skutki psychiczne środków odurzających – mieszkańcy Poznania	71
Wykres 109 Skutki psychiczne środków odurzających a płeć – mieszkańcy Poznania	71
Wykres 110 Skutki psychiczne środków odurzających a wiek – mieszkańcy Poznania	72
Wykres 111 Wpływ środków odurzających na relacje respondenta z otoczeniem – mieszkańcy Poznania.....	72
Wykres 112 Wpływ środków odurzających na relacje respondenta z otoczeniem a płeć – mieszkańcy Poznania	72
Wykres 113 Podejście do środków odurzających – mieszkańcy Poznania	73
Wykres 114 Podejście do środków odurzających a płeć – mieszkańcy Poznania.....	73
Wykres 115 Podejście do środków odurzających a wiek – mieszkańcy Poznania	73
Wykres 116 Podejście do spożywania alkoholu – mieszkańcy Poznania.....	74
Wykres 117 Podejście do spożywania alkoholu a płeć – mieszkańcy Poznania	74
Wykres 118 Podejście do spożywania alkoholu a wiek – mieszkańcy Poznania	74
Wykres 119 Prawdopodobieństwo wystąpienia wybranych sytuacji po wypiciu alkoholu.....	75
Wykres 120 Zainteresowanie używkami wśród młodzieży w opinii nauczycieli	76
Wykres 121 Ocena szkodliwości używek przez nauczycieli	77
Wykres 122 Częstotliwość sięgania po używki przez uczniów w opinii nauczycieli	77
Wykres 123 Powody korzystania z używek w opinii nauczycieli.....	78
Wykres 124 Okoliczności sięgania po używki w opinii nauczycieli	78
Wykres 125 Status rodziców a sięganie po używki przez dzieci w opinii nauczycieli	79
Wykres 126 Dostępność do substancji psychoaktywnych dla młodzieży poza terenem szkoły w opinii nauczycieli.....	79
Wykres 127 Dostępność do substancji psychoaktywnych dla młodzieży na terenie szkoły w opinii nauczycieli	80
Wykres 128 Konsekwencje stosowania używek wśród uczniów w opinii nauczycieli.....	80
Wykres 129 Palenie papierosów – mieszkańcy Poznania	81
Wykres 130 Palenie papierosów a płeć – mieszkańcy Poznania	81
Wykres 131 Palenie papierosów a wiek – mieszkańcy Poznania.....	82

Wykres 132 Nałogowe palenie papierosów – mieszkańcy Poznania.....	82
Wykres 133 Nałogowe palenie papierosów a płeć – mieszkańcy Poznania	82
Wykres 134 Nałogowe palenie papierosów a wiek – mieszkańcy Poznania	83
Wykres 135 Palenie e-papierosów – mieszkańcy Poznania.....	83
Wykres 136 Palenie e-papierosów a płeć – mieszkańcy Poznania	83
Wykres 137 Palenie e-papierosów a wiek – mieszkańcy Poznania	84
Wykres 138 Opinia o szkodliwości e-papierosów – mieszkańcy Poznania	84
Wykres 139 Opinia o szkodliwości e-papierosów a płeć – mieszkańcy Poznania.....	84
Wykres 140 Opinia o szkodliwości e-papierosów a wiek– mieszkańcy Poznania.....	85
Wykres 141 Łatwość zdobycia papierosów	85
Wykres 142 Łatwość zdobycia papierosów przez niepełnoletnich w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	86
Wykres 143 Częstotliwość palenia papierosów w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	86
Wykres 144 Wiek inicjacji nikotynowej.	87
Wykres 145 Udział uczniów w wybranych zdarzeniach w ciągu ostatnich 12 miesięcy	88
Wykres 146 Częstotliwość występowania wybranych sytuacji niebezpiecznych	90
Wykres 147 Odsetek wskazań na występowanie wybranych sytuacji niebezpiecznych w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	90
Wykres 148 Rozpowszechnienie zachowań ryzykownych wśród znajomych.....	91
Wykres 149 Rozpowszechnienie zachowań ryzykownych wśród rodzeństwa uczniów – odsetek odpowiedzi „Tak” w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	92
Wykres 150 Ocena zadowolenia z kontaktów z bliskimi na skali od 1 do 6 w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.	93
Wykres 151 Źródła wiedzy o konsekwencji spożywania używek – mieszkańcy Poznania.....	94
Wykres 152 Źródła wiedzy o konsekwencji spożywania używek a płeć – mieszkańcy Poznania	95
Wykres 153 Dokąd zwróciłby się P. o pomoc w razie problemu z nałogiem?” – mieszkańcy Poznania	95
Wykres 154 Efektywność przedsięwzięć w niwelowaniu problemu uzależnienia wśród młodzieży w opinii nauczycieli	96
Wykres 155 Rodzaj przedsięwzięć, jakie powinna podejmować szkoła w celu niwelowaniu problemu uzależnienia wśród młodzieży w opinii nauczycieli	97
Wykres 156 Metody profilaktyki przeciw uzależnieniom w szkole w opinii nauczycieli	97
Wykres 157 Agresja w szkole w opinii nauczycieli.....	98
Wykres 158 Częstotliwość występowania zjawiska przemocy w szkołach w opinii nauczycieli.....	99
Wykres 159 Źródła przemocy/agresji wśród uczniów w opinii nauczycieli	99
Wykres 160 Osoby, do których uczniowie zwracają się z problemem przemocy w opinii nauczycieli	100
Wykres 161 Programy profilaktycznie przeciwdziałania przemocy na terenie szkoły.....	100
Wykres 162 Ewaluacja programów profilaktycznych	101
Wykres 163 Udział szkół w realizacji miejskich programów profilaktycznych.....	102
Wykres 164 Ocena skuteczności każdego z programów profilaktycznych przez nauczycieli	102
Wykres 165 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Polsce i w województwie wielkopolskim - alkoholizm	104
Wykres 166 Struktura spożytego alkoholu w roku 2018.....	104
Wykres 167 Spożycie alkoholu w litrach na jednego mieszkańca Polski w latach 2009-2018.....	105
Wykres 168 Średnie spożycie alkoholu w litrach 100% alkoholu na jednego mieszkańca Polski w latach 2009-2018	105
Wykres 169 Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu wśród osób dorosłych w Polsce oraz województwie wielkopolskim w latach 2010-2017 (osoba).....	106
Wykres 170 Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu wśród osób dorosłych w województwie wielkopolskim w roku 2017	106
Wykres 171 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Poznaniu - alkoholizm	108

Wykres 172 Powody znajdowania się w trudnej sytuacji rodzin korzystających z pomocy społecznej w Poznaniu w latach 2011-2018 (liczba rodzin) - alkoholizm	108
Wykres 173 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Polsce i w województwie wielkopolskim - narkomania	110
Wykres 174 Zaburzenia spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych wśród osób dorosłych w Polsce oraz województwie wielkopolskim w latach 2010-2017 (osoba)	110
Wykres 175 Zaburzenia spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych wśród osób dorosłych w województwie wielkopolskim w roku 2017.....	111
Wykres 176 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Poznaniu - narkomania	112
Wykres 177 Powody znajdowania się w trudnej sytuacji rodzin korzystających z pomocy społecznej w Poznaniu w latach 2011-2018 (liczba rodzin) - narkomania	112
Wykres 178 Liczba ofiar przemocy w rodzinie w latach 2012-2018	114
Wykres 179 Liczba osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie w latach 2012-2018.....	114
Wykres 180 Znęcanie się nad członkiem rodziny lub inną osobą zależną lub bezradną (Artykuł 207 KK) - liczba pokrzywdzonych w latach 2013-2018.....	115
Wykres 181 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Polsce i w województwie wielkopolskim – przemoc w rodzinie	115
Wykres 182 Powody przyznania pomocy rodzinie (na podstawie decyzji) w latach 2014-2017 w Poznaniu - narkomania	116
Wykres 183 Powody znajdowania się w trudnej sytuacji rodzin korzystających z pomocy społecznej w Poznaniu w latach 2011-2018 (liczba rodzin) - przemoc w rodzinie.....	116

Spis tabel

Tabela 1 Liczebność badanej próby – uczniowie poznańskich szkół.	8
Tabela 2 Liczebność mieszkańców Poznania w 2017 roku.	9
Tabela 3 Liczebność badanej próby – dorośli mieszkańcy Poznania.	9
Tabela 4 Liczba braci i sióstr.....	15
Tabela 5 Inne hobby wskazywane przez uczniów.....	19
Tabela 6 Sposób spędzania wolnego czasu przez uczniów– odsetek wskazań „praktycznie każdego dnia” w dekompozycji na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.....	20
Tabela 7 Łatwość zdobycia alkoholu przez uczniów w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.	25
Tabela 8 Częstotliwość zażywania wybranych narkotyków.....	62
Tabela 9 Częstotliwość zażywania wybranych narkotyków – przynajmniej 1 raz w życiu w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.....	63
Tabela 10 Prawdopodobieństwo wystąpienia wybranych sytuacji po wypiciu alkoholu – ocena na skali od 1 do 5 w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.	76
Tabela 11 Udział uczniów w wybranych zdarzeniach w ciągu ostatnich 12 miesięcy – odsetek wskazań przynajmniej „1 raz” w dekompozycji na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.	89
Tabela 12 Powszechność zachowań ryzykownych wśród znajomych – przynajmniej 1 osoba w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.....	91
Tabela 13 Postrzeganie siebie na skali od 1 do 4 w dekompozycji ze względu na płeć, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania	94
Tabela 14 Działania podejmowane przez nauczycieli, którzy mieli do czynienia z sytuacją używania substancji psychoaktywnych przez uczniów na terenie szkoły.....	96
Tabela 15 Osoby odpowiedzialne za tworzenie i prowadzenie programów profilaktycznych w szkołach objętych badaniem.	100
Tabela 16 Metody ewaluacji programów profilaktycznych w badanych szkołach	101

<i>Tabela 176 Liczna rodzin objętych pomocą MOPR w Poznaniu z powodu problemu alkoholowego, w latach 2017-2018</i>	
.....	107

Narzędzia badawcze

Ankieta audytoryjna dla dzieci i młodzieży

WITAJ! TWOJA KLASA ZOSTAŁA WYLOSOWANA DO PRZEPROWADZENIA BADAŃ ANKIETOWYCH. CHCEMY W TEN SPOSÓB POZNAĆ DOŚWIADCZENIA I OPINIE UCZNIÓW NA TEMAT RÓŻNYCH, CZASEM PRZYKRYCH PROBLEMÓW Z KTÓRYMI MOGLIŚCIE SIĘ SPOTKAĆ. ZWRACAMY SIĘ DO CIEBIE Z PROŚBĄ O UDZIELENIE SZCZERYCH ODPOWIEDZI NA PYTANIA NINIEJSZEJ ANKIETY. GWARANTUJEMY CAŁKOWITĄ ANONIMOWOŚĆ, ANKIETY NIE NALEŻY PODPISYWAĆ. WYNIKI WSZYSTKICH ANKIET ZOSTANĄ OPRACOWANE STATYSTYCZNIE I SŁUŻYĆ BĘDĄ CELOM DIAGNOSTYCZNYM.

Metryczka

Płeć

- a) dziewczyna
- b) chłopak

Rodzaj szkoły

- a) szkoła podstawowa
- b) gimnazjum
- c) szkoła ponadpodstawowa/ponadgimnazjalna

Wiek

.....

Miejsce zamieszkania

- a) miasto Poznań
- b) nie jestem mieszkańcem miasta Poznań

Struktura rodziny

- a) rodzina pełna
- b) rodzina rozbita (rozwód/separacja rodziców)
- c) rodzina osierocona (śmierć jednego z rodziców)
- d) rodzina niepełna czasowo (np. wyjazd jednego z rodziców)
- e) rodzina niepełna biologicznie (np. samotnie wychowująca matka lub ojciec)

Liczba braci.....

Liczba siostr.....

Zamieszkiwanie z dziadkami/innymi członkami dalszej rodziny

- a) Tak
- b) Nie

1. Jak spędzasz wolny czas? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Nigdy	Kilka razy w roku	Raz lub dwa razy w miesiącu	Raz w tygodniu lub częściej	Praktycznie każdego dnia
1a. Gram w gry komputerowe					
1b. Chodzę na zajęcia sportowe					
1c. Czytam książki dla przyjemności					
1d. Chodzę w godzinach wieczornych do dyskoteki, kawiarni itp.					
1e. Chodzę ze znajomymi do centrów handlowych, parków					
1f. Korzystam z Internetu					
1g. Gram na automatach (takich, w których można wygrać pieniądze)					
1h. Mam inne hobby, proszę podać.....					

2. Ile razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się uczestniczyć w następujących zdarzeniach:
(wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Ani razu	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 i więcej
2a. Czynnie uczestniczyłem/am w bójce							
2b. Uległem/am wypadkowi lub zranieniu							
2c. Miałem/am problemy i nieporozumienia z rodzicami							
2d. Miałem/am problemy i nieporozumienia z przyjaciółmi							
2e. Nie przygotowałem/łam się do lekcji							
2f. Byłem/am ofiarą kradzieży lub napadu							
2g. Miałem/am problemy z policją							
2h. Byłem/am w szpitalu lub wzywano do mnie karetkę							
2i. Uderzyłem/am nauczyciela							
2j. Uderzyłem/am rodzica							
2k. Zraniłem/am kogoś tak, że wymagał pomocy lekarza lub pielęgniarstwa							
2l. Zabrałem/am coś innej osobie, co nie należało do mnie							
2m. Wyniosłem/am coś ze sklepu bez płacenia							
2n. Podpaliłem/am coś należącego do innej osoby							
2o. Zniszczyłem/am coś należącego do szkoły							

3. Jak myślisz jak łatwo byłoby Ci zdobyć następujące alkohole? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Niemożliwe	Bardzo trudno	Dość trudno	Dość łatwo	Bardzo łatwo	Nie wiem	Jestem pełnoletni
3a. Piwo							
3b. Wino							
3c. Wódka							
3d. Napoje alkoholowe (drinki)							

4. Kiedy ostatni raz zdarzyło Ci się pić alkohol? (zakreśl właściwą odpowiedź)

a) Nigdy nie piłem alkoholu	d) 15-30 dni temu
b) 1-7 dni temu	e) 1 miesiąc – 1 rok temu
c) 8-14 dni temu	f) 1 Dawniej niż rok temu

Jeśli zaznaczyłeś/aś odpowiedź „a” – nigdy nie piłem alkoholu przejdź do pytania 12 (omiń pytania 5,6,7,8,9,10,11)

5. Który alkohol piłeś/aś najczęściej? (zakreśl właściwą odpowiedź)

a) Piwo	c) Wódka
b) Wino	d) Napój alkoholowy (drinki)

6. Ile razy w ciągu ostatnich 30 dni zdarzyło Ci się zakupić alkohol dla własnych potrzeb? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20 lub więcej
6a. Piwo						
6b. Wino						
6c. Wódka						
6d. Napoje alkoholowe (drinki)						

7. Ile razy zdarzyło Ci się, że po wypiciu alkoholu miałeś takie objawy jak: trudność z poruszaniem się, trudność z mówieniem, nie pamiętanie niektórych wydarzeń? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 i więcej
7a. Kiedykolwiek w życiu							
7b. W ostatnim roku							
7c. W ostatnich 30 dniach							

8. W jakim wieku pierwszy raz zdarzyło Ci się wypić alkohol? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Mniej niż 9 lat	9 lat	10 lat	11 lat	12 lat	13 lat	14 lat	15 lat	16 lat lub więcej
8a. Piwo									
8b. Wino									
8c. Wódka									
8d. Napoje alkoholowe (drinki)									

9. W jakim miejscu ostatnio piłeś alkohol? (zakreśl właściwą odpowiedź)

a) W domu	b) W cudzym domu
	c) Na ulicy, parku lub innym ogólnodostępnym miejscu

d) W barze lub pubie

f) W restauracji

e) Na dyskotecę

g) W innym miejscu, jakim?

10. Kiedy pierwszy raz zdarzyło Ci się upić? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Nigdy	Mniej niż 9 lat	9 lat	10 lat	11 lat	12 lat	13 lat	14 lat	15 lat	16 lat lub więcej
Upicie alkoholem										

11. Ile razy zdarzyło Ci się, będąc pod wpływem alkoholu: (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 i więcej
12a. Brać udział w bójce							
12b. Ulec wypadkowi							
12c. Mieć poważne problemy z rodzicami							
12d. Mieć poważne problemy z przyjaciółmi							
12e. Zaniedbać obowiązki szkolne							
12f. Być ofiarą rabunku lub kradzieży							
12g. Byłem w szpitalu lub wzywano do Ciebie karetkę							

12. Zaznacz proszę, jakie jest prawdopodobieństwo, że po wypiciu alkoholu będziesz miał do czynienia z którąś z poniższych rzeczy: (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Bardzo prawdopodobne	Raczej prawdopodobne	Nie wiem	Mało prawdopodobne	Bardzo mało prawdopodobne
11a. Czuję się zrelaksowany					
11b. Mam kłopoty z policją					
11c. Szkodzę sobie na zdrowiu					
11d. Czuję się szczęśliwy					
11e. Zapominam o swoich problemach					
11f. Nie jestem w stanie przestać pić					
11g. Mam kaca					
11h. Czuję się bardziej otwarty wobec innych					
11i. Robię coś, czego będę żałował					
11j. Mam dużo zabawy z piciem alkoholu					
11k. Czuję się chory					

13. Jak myślisz, czy trudno byłoby Ci zdobyć marihuanę lub haszysz? (zakreśl właściwą odpowiedź)

- f) Nie wiem

14. Ile razy zdarzyło Ci się, że zapaliłeś/aś marihuanę lub haszysz? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 i więcej
14a. Kiedykolwiek w życiu							
14b. W ostatnim roku							
14c. W ostatnich 30 dniach							

15. Jak myślisz jak łatwo byłoby Ci zdobyć następujące narkotyki lub inne substancje działające podobnie do narkotyków?
(wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Niemożliwe	Bardzo trudno	Dość trudno	Dość łatwo	Bardzo łatwo	Nie wiem
15a. Amfetamina						
15b. Środki uspokajające						
15c. Ecstasy						
15d. Dopalacze						

16. Jeśli kiedykolwiek zażywałeś/aś narkotyki w jakiegokolwiek postaci zaznacz w jaki sposób wszedłeś w ich posiadanie (zaznacz wszystkie możliwe sposoby):
(zakreśl właściwą odpowiedź)

- h) Kupiłem od nieznanego

17. Z jakich powodów zażyłeś narkotyki? (zakreśl właściwą odpowiedź)

- h) Nie pamiętam

18. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażyć następujące narkotyki? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 więcej
18a. Środki uspokajające (bez pozwolenia lekarza)							
18b. Amfetamina							
18c. LSD lub inne halucynogeny							
18d. Crack							
18e. Kokaina							
18f. Relewin							

18g. Heroina							
18h. GHB (pigułka gwałtu)							
18i. Sterydy anaboliczne							
18j. Narkotyki wstrzykiwane za pomocą strzykawki							
18k. Alkohol z lekami							
18l. Dopalacze							

19. W jakim wieku zdarzyło Ci się po raz pierwszy spróbować substancji wymienionych poniżej? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Nigdy	9 lat	10 lat	11 lat	12 lat	13 lat	14 lat	15 lat	16 lat lub więcej
19a. Środki uspokajające (bez pozwolenia lekarza)									
19b. Amfetamina									
19c. Marihuana									
19d. Ecstasy									
19e. Alkohol z tabletkami									
19f. Dopalacze									

20. Jak uważasz, czy łatwo byłoby Ci zdobyć papierosy, gdybyś chciał? (zakreśl właściwą odpowiedź)

a) Byłoby to niemożliwe	e) Bardzo łatwe
b) Bardzo trudne	f) Nie wiem
c) Dość trudne	g) Jestem pełnoletni
d) Dość łatwe	

21. Ile razy zdarzyło Ci się wypalić papierosa w ciągu swojego życia? (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

Nigdy paliłem	nie	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 i więcej

22. W jakim wieku: (zaznacz jak często dla każdej czynności osobno)

		Nigdy nie paliłem	9 lat	10 lat	11 lat	12 lat	13 lat	14 lat	15 lat	16 lat lub więcej
22a.	Zapaliłeś swojego pierwszego papierosa									
22b.	Zacząłeś palić papierosy codziennie									

23. Jak myślisz ilu Twoich znajomych: (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Nikt	Do 10 osób	Do 20 osób	Do 30 osób	Wszyscy
23a. Pali papierosy					
23b. Pije alkohol					
23c. Upija się					
23d. Pali marihuanę lub haszysz					
23e. Zażywa środki uspokajające bez zgody lekarza					
23f. Zażywa ecstasy					
23g. Zażywa substancji wziewnych (np. klej)					
23h. Bierze dopalacze					

24. Czy któryś z twojego rodzeństwa: (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Tak	Nie	Nie wiem	Nie mam rodzeństwa/ moje rodzeństwo jest pełnoletnie
24a. Pali papierosy				
24b. Pije alkohol				
24c. Upija się				
24d. Pali marihuanę lub haszysz				
24e. Zażywa środki uspokajające bez zgody lekarza				
24f. Zażywa ecstasy				
24g. Zażywa substancji wziewnych (np. klej)				
24h. Bierze dopalacze				

25. Oceń proszę swoje zadowolenie z kontaktów z: (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	1 – bardzo zły kontakt	2	3	4	5	6 – bardzo dobry kontakt	Nie dotyczy – brak tego członka rodziny

25a. Matka (macocha)							
25b. Ojciec (ojczym)							
25c. Babcia							
25d. Dziadek							
25e. Przyjaciele							

26. Proszę zaznaczyć w jakim stopniu zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami: (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Całkowicie zgadzam	się zgadzam	Nie zgadzam się	Całkowicie się nie zgadzam
26a. Jestem z siebie zadowolony				
26b. Czasami myślę, że jestem do niczego				
26c. Czuję, że mam kilka dobrych cech				
26d. Jestem w stanie robić podobne rzeczy jak inne osoby				
26e. Czuję, że nie mam wielu powodów do dumy				
26f. Czasami czuję się bezużyteczny				
26g. Jestem tak samo wartościową osobą jak inne				
26h. Chciałbym mieć więcej szacunku do siebie				
26i. Mam pozytywny stosunek do siebie				
26j. Często uważam, że jestem beznadziejny				

27. Czy zdarzyło Ci się kiedykolwiek: (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Nigdy	1 raz	2 razy	3-4 razy	5 lub więcej razy
27a. Uciec z domu na dłużej niż jeden dzień					
27b. Miałeś myśli samobójcze					
27c. Próbować samo okaleczyć się					

TO JUŻ OSTATNIE PYTANIE! DZIĘKUJEMY SERDECZNIE ZA UDZIAŁ W BADANIU!

Ankieta dla dorosłych mieszkańców Poznania

DZIEŃ DOBRY! NAZYWAM SIĘ I JESTEM ANKIETEREM INSTYTUTU BADAWCZEGO IPC. NA ZLECENIE MIASTA POZNAŃ PROWADZIMY BADANIE NA TEMAT PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ WYSTĘPUJĄCYCH NA TERENIE MIASTA. GWARANTUJEMY CAŁKOWITĄ ANONIMOWOŚĆ. WYNIKI WSZYSTKICH ANKIET ZOSTANĄ OPRACOWANE STATYSTYCZNIE I SŁUŻYĆ BĘDĄ CELOM DIAGNOSTYCZNYM.

BARDZO PROSZĘ O POŚWIĘCENIE MI KILKU MINUT I ODPOWIEDŹ NA PYTANIA.

1. Na początek chciałbym spytać się o Pana/i jak spędza Pan/i czas wolny? Proszę zaznaczyć maksymalnie dwie odpowiedzi.

- a) Wspólnie z rodziną
- b) Ze znajomymi
- c) Mam swoje hobby (jakie?).....
- d) Drobne prace domowe
- e) W ogródku, na działce
- f) Uprawianie sportu
- g) Chodzę do kina/teatru
- h) Oglądam telewizję
- i) Czytam książki
- j) Wyjeżdżam poza miasto
- k) Zakupy
- l) Korzystam z Internetu
- m) Inne, jakie?

2. Czy zdarza się Panu/Pani spożywać napoje alkoholowe?

- a) Tak
- b) Nie (ankieter: przejdź do pytania 17)

3. Jak często spożywa Pan/i napój alkoholowy (piwo, wódkę, drinki, wino itp.)?

- a) Codziennie
- b) Kilka razy w tygodniu
- c) Kilka razy w miesiącu
- d) Kilka razy w roku
- e) Raz na kilka lat
- f) Trudno powiedzieć

4. Gdzie najczęściej spożywa Pan/Pani napoje alkoholowe? Proszę o podanie maksymalnie 2 odpowiedzi)

- a) W domu
- b) U znajomych
- c) Podczas uroczystości rodzinnych, poza domem
- d) W pubie/restauracji
- e) Po pracy, z kolegami
- f) Na świeżym powietrzu
- g) Trudno powiedzieć
- h) W innym miejscu. Proszę podać w jakim.....

5. Z kim najczęściej Pan/Pani pije alkohol?

- a) Z kolegami/koleżankami z pracy
- b) Ze znajomymi, przyjaciółmi
- c) Z rodziną
- d) Samemu

6. Dlaczego najczęściej spożywa Pan/Pani alkohol? (Proszę zaznaczyć max.2 odpowiedzi)

- a) Dla towarzystwa
- b) By się zrelaksować
- c) By zapomnieć o kłopotach
- d) By się dobrze bawić, mieć lepszy humor
- e) By nabrać odwagi

- f) Z nudy
- g) Lubię ich smak
- h) Zaspokajanie pragnienia
- i) Brak konkretnego powodu- po prostu mam ochotę
- j) W celu uczczenia jakiejś uroczystości / wydarzenia
- k) Do obiadu / grilla
- l) Odrobina dla zdrowia np. poprawa krążenia
- m) Inny powód. Proszę podać jaki

7. Który alkohol pił/a Pan/i najczęściej w ostatnich 30 dniach?

- a) Piwo
- b) Wino
- c) Wódka
- d) Napój alkoholowy/drinki
- e) Żaden

8. Jeśli Pan/i w ostatnich 30 dniach pił/a piwo, to jaka to była ilość?

- a) Do 0,5 litra (jedna butelka/kufel/szklanka)
- b) Od 0,5 do 1 litra
- c) Od 1 do 2 litrów
- d) Powyżej 2 litrów
- e) Nie piłem/łam piwa w ciągu ostatnich 30 dni

9. Jeśli Pan/i w ostatnich 30 dniach pił/a wino, to jaka to była ilość?

- a) Do 0,2 litra (kieliszek)
- b) Od 0,3 do 0,4 litra
- c) Od 0,5 do 0,7 litra
- d) 0,8 litra i więcej
- e) Nie piłem/łam wina w ciągu ostatnich 30 dni

10. Jeśli Pan/i w ostatnich 30 dniach pił/a wódkę, to jaka to była ilość?

- a) Do 0,05 litra (kieliszek)
- b) Od 0,06 litra do 0,15 litra
- c) Od 0,16 do 0,25 litra
- d) 0,26 litra i więcej
- e) Nie piłem/łam wódki w ciągu ostatnich 30 dni

11. Jeśli Pan/i w ostatnich 30 dniach pił/a drinki to jaka to była ilość?

- a) Do 0,5 litra
- b) Od 0,6 do 1 litra
- c) Od 1,1 do 2 litrów
- d) 2,1 litra i więcej
- e) Nie piłem/łam drinków w ciągu ostatnich 30 dni

12. Czy doświadcza Pan/Pani skutków fizycznych spożycia alkoholu?

- a) Piję, ale nie odczuwam żadnych dolegliwości
- b) Tak, ale niedokuczliwe i szybko przechodzą
- c) Tak, dokuczliwe ale przechodzą
- d) Tak, mam chroniczne dolegliwości i choroby, wywołane spożywaniem alkoholu

13. Czy doświadcza Pan/Pani skutków psychicznych spożycia alkoholu?

- a) Piję, ale nie odczuwam żadnych dolegliwości
- b) Tak, jestem bardziej towarzyski
- c) Tak, staję się agresywny, kłótlivy
- d) Tak, nie kontroluję się, używam przemocy
- e) Tak, staję się smutny, załamany

14. Czy spożywanie alkoholu ma wpływ na Pana/Pani relacje z otoczeniem?

- a) Nie ma większego wpływu
- b) Popadam w konflikty z rodziną
- c) Popadam w konflikty ze znajomymi
- d) Mam problemy w pracy
- e) Popadłem w konflikt z prawem

15. Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/Pani upić się?

- a) Tylko raz, dwa razy w życiu
- b) Kilka razy w życiu
- c) Kilka razy w roku
- d) Kilka razy na miesiąc
- e) Kilka razy w tygodniu
- f) Nigdy mi się to nie zdarzyło (ANK: przejdź do pytania 17)

16. Czy zdarza się Panu/Pani doświadczyć zjawiska „urwania się filmu”?

- a) Tylko raz, dwa razy w życiu
- b) Kilka razy w życiu
- c) Kilka razy w roku
- d) Kilka razy na miesiąc
- e) Nawet kilka razy w tygodniu
- f) Nigdy mi się to nie zdarzyło

17. Jakie jest Pana/Pani podejście do spożywania alkoholu?

- a) Powinno się trzymać od tego z daleka
- b) Powinno się zawsze zachować umiar
- c) Wszystko jest dla ludzi
- d) Człowiek ma prawo od czasu do czasu się upić
- e) Człowiek ma prawo pić, ile mu się podoba

18. Czy kiedykolwiek zdarzyło się Panu/Pani sięgnąć po środki odurzające/narkotyki/środki uspokajające bez pozwolenia lekarza/ leki w połączeniu z alkoholem?

- a) Tak
- b) Nie (ankieter: przejdź do pytania numer 26)

19. Jak często zdarza się Panu/i sięgać po środki odurzające/narkotyki?

- a) Codziennie
- b) W wolnym czasie, po pracy
- c) Tylko w weekendy
- d) Kilka razy w miesiącu
- e) Okazjonalnie
- f) Zdarzyło mi się kilka razy w życiu
- g) Zdarzyło mi się raz czy dwa razy w życiu

20. Jaki narkotyk Pan/Pani używał?

- a) Środki uspokajające (bez pozwolenia lekarza)
- b) Amfetaminę
- c) LSD lub inne halucynogeny
- d) Crack
- e) Kokainę
- f) Marihuanę
- g) Relewin
- h) Heroinę
- i) GHB (pigułkę gwałtu)
- j) Sterydy anaboliczne
- k) Narkotyki wstrzykiwane za pomocą strzykawki
- l) Alkohol z lekami
- m) Dopalacze
- n) Inne, jakie?.....

21. Dlaczego używa/ł Pan/Pani takich środków?

- a) Znajomi używali/używają

- b) Żeby się odprężyć, zrelaksować
- c) Żeby się lepiej bawić
- d) Żeby zapomnieć o problemach
- e) Pomagały/pomagają mi w pracy, na uczelni
- f) Ciekawość, chęć spróbowania
- g) Inny powód. Proszę podać jaki?

22. W jaki sposób pierwszy raz spróbował Pan/Pani środka odurzającego?

- a) Znajomy zaproponował
- b) Wszyscy w towarzystwie próbowali
- c) Dostałem/am od obcej osoby w klubie, barze
- d) Zainteresowałem/am się przez media lub literaturę i sam dotarłem
- e) Inny sposób. Proszę podać jaki?

23. Czy doświadcza/ł Pan/Pani skutków fizycznych spożycia środków odurzających?

- a) Nie odczuwałem/odczuwam żadnych dolegliwości
- b) Tak, ale niedokuczliwe i szybko przechodziły/przechodzą
- c) Tak, dokuczliwe, ale przechodziły/przechodzą
- d) Tak, miałem/mam chroniczne dolegliwości i choroby, wywołane spożywaniem środków odurzających
- e) Tak, lepiej funkcjonowałem/funkcjonuję

24. Czy doświadcza/ł Pan/Pani skutków psychicznych spożycia środków odurzających?

- a) Nie doświadczałem/doświadczam
- b) Tak, stawałem/staję się agresywny
- c) Tak, traciłem/ tracę kontakt z rzeczywistością i bliskimi
- d) Miałem/mam lęki, czarne myśli, wpadałem/wpadam w „dołki” psychiczne
- e) Tak, stawałem/staję się smutny, załamany
- f) Tak, poprawiały/poprawiają się moje relacje z otoczeniem

25. Czy spożywanie środków odurzających miało/ma wpływ na Pan/Pani relacje z otoczeniem?

- a) Nie miało/ma większego wpływu
- b) Popadałem/popadam w konflikty z rodziną
- c) Popadałem/popadam w konflikty ze znajomymi
- d) Miałem/mam problemy w pracy
- e) Popadałem w konflikt z prawem
- f) Poprawiały/poprawiają się moje relacje z otoczeniem

26. Jakie jest Pana/Pani podejście do używania narkotyków/dopalaczy?

- a) Powinno się trzymać od tego z daleka
- b) Powinno się zawsze zachować umiar
- c) Wszystko jest dla ludzi
- d) Człowiek ma prawo od czasu do czasu spróbować
- e) Człowiek ma prawo brać, ile mu się podoba

27. Proszę powiedzieć, czy pali Pan/i papierosy?

- a) Tak
- b) Nie (**ANK: przejdź do pytania 30**)

28. Czy pali Pan/i nałogowo?

- a) Tak, palę nałogowo (**ANK: przejdź do pytania 29**)
- b) Nie, palę tylko okazjonalnie (**ANK: przejdź do pytania 30**)

29. Jak dużo papierosów Pan/i pali w skali dnia/tygodnia

	Dziennie	Tygodniowo
Do połowy paczki		
Do 1 paczki		
Do 2 paczek		
Do 3 paczek		
Więcej niż 3 paczki		

30. Skąd czerpie Pan/i informacje na temat konsekwencji spożywania alkoholu, palenia papierosów czy używania narkotyków?

- a) Z prasy
- b) Z telewizji
- c) Z Internetu
- d) Z radia
- e) Od lekarzy
- f) Od znajomych/rodzina
- g) Nie docierają do mnie takie wiadomości
- h) Inne źródło, proszę podać jakie?.....

31. Dokąd zwróciłby się Pan/Pani o pomoc w razie problemu z nałogiem?

- a) Do rodziny
- b) Do znajomych
- c) Do księdza
- d) Do lekarza rodzinnego
- e) Do specjalisty ds. uzależnień
- f) Do psychologa
- g) Do grupy wsparcia (np. do grupy AA)
- h) Do nikogo – sam sobie poradzę
- i) Do Pomocy Społecznej
- j) Do Ośrodka Terapii Uzależnień
- k) Do innej instytucji. Proszę podać do kogo.

32. Proszę powiedzieć, czy pali Pan/i e-papierosy?

- a. Tak
- b. Nie

33. Czy w Pana/i opinii e-papierosy są szkodliwe czy nieszkodliwe dla zdrowia?

- a. Szkodliwe
- b. Nieszkodliwe

METRYCZKA

Płeć

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna

Wiek

- a) 18-24
- b) 25-34
- c) 35-44
- d) 45-54
- e) 55-64
- f) 65 i więcej

Wykształcenie

a) Podstawowe	d) Średnie
b) Gimnazjalne	e) Wyższe
c) Zawodowe	

Stan cywilny

a) Panna/ Kawaler	c) Rozwiedziona/Rozwiedziony
b) Zamężna/Żonaty	d) Wdowa/Wdowiec

Łączny dochód w gospodarstwie domowym (netto)

a) Do 700 zł	d) 3 001 do 5000
b) 701 do 1400 zł	e) 5001 i więcej
c) 1401 do 3 000zł	f) Odmowa odpowiedzi

Sytuacja ekonomiczna:

a) Stała umowa o pracę	e) Zasiłek z urzędu pracy, pomocy społecznej
b) Umowa o pracę na czas określony	f) Renta/Emerytura
c) Umowa o dzieło i zlecenie	g) Na utrzymaniu małżonka
d) Samozatrudnienie/własny interes	h) Brak dochodów

Grupa zawodowa

- a) Uczeń, student
- b) Robotnik, pracownik fizyczny
- c) Urzędnik, pracownik administracji
- d) Menadżer, specjalista,
- e) Nauczyciel
- f) Wolny zawód (prawnik, lekarz, artysta)
- g) Emeryt, rencista
- h) Przedsiębiorca, kupiec, rzemieślnik
- i) Menadżer wyższego szczebla (dyrektor)
- j) Gospodyni domowa
- k) Obecnie bezrobotny

Ankieta dla nauczycieli

DZIEŃ DOBRY! NAZYWAM SIĘ ... I JESTEM ANKIETEREM INSTYTUTU BADAWCZEGO IPC. NA ZLECENIE MIASTA POZNAŃ PROWADZIMY BADANIE NA TEMAT PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH WYSTĘPUJĄCYCH NA TERENIE MIASTA. GWARANTUJEMY CAŁKOWITĄ ANONIMOWOŚĆ. WYNIKI WSZYSTKICH ANKIET ZOSTANĄ OPRACOWANE STATYSTYCZNIE I SŁUŻYĆ BĘDĄ CELOM DIAGNOSTYCZNYM.

BARDZO PROSZĘ O POŚWIĘCENIE MI KILKU MINUT I ODPOWIEDZ NA PYTANIA.

18. Na początek chciałbym spytać się Pana/i w jaki sposób młodzi ludzie najczęściej spędzają czas wolny? Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

n) Wspólnie z rodziną	t) Chodzą do kina/teatru
o) Ze znajomymi	u) Oglądają telewizję
p) Mają swoje hobby (jaki?).....	v) Czytają książki
q) Wykonują drobne prace domowe	w) Wyjeżdżają poza miasto
r) W ogródku, na działce	x) Robią zakupy
s) Uprawiają sport	y) Korzystając z Internetu
	z) Inne, jakie?

19. Czy szkoła umożliwia uczniom spędzenie wolnego czasu po skończeniu zajęć? Proszę zaznaczyć wszystkie prawidłowe odpowiedzi

c) Tak, oferuje zajęcia pozalekcyjne - przedmiotowe	g) Tak, oferuje szkolne kluby sportowe (SKS)
d) Tak, oferuje zajęcia pozalekcyjne - artystyczne (muzyka, plastyka)	h) Tak, oferuje kółka zainteresowań
e) Tak, oferuje zajęcia wyrównawcze	i) Tak, udostępnia pracownię komputerową
f) Tak, oferuje zajęcia przygotowujące do egzaminu końcowego	j) Tak, udostępnia salę gimnastyczną
	k) Nie umożliwia

20. Według Pana/i zdania jak często dziś uczniowie spędzają czas z rodzicami w następujących czynnościach?

	Zdecydowanie często	Raczej często	Trudno powiedzieć	Raczej rzadko	Zdecydowanie rzadko
3a. Wspólne spacer/wycieczki rowerowe					
3b. Wspólne wyjazdy wakacyjne					
3c. Wspólne rozmowy					
3d. Wspólne odwiedziny bliskich					
3e. Wspólne uprawianie sportu					
3f. Wspólne zakupy					
3g. Wspólne prace domowe					
3h. Wspólne granie w gry (telewizyjne, planszowe)					
3i. Wspólne grillowanie					
3j. Wspólne gotowanie					

21. Czy według Pana/i w ostatnich latach nastąpił wzrost zainteresowania młodych ludzi używkami?

a) Zdecydowanie tak	d) Raczej nie
b) Raczej tak	e) Zdecydowanie nie
c) Nie wiem, trudno powiedzieć	

22. Które spośród wymienionych używek według Pana/i są najmniej szkodliwe dla zdrowia?

i) Alkohol	m) Trudno powiedzieć
j) Narkotyki	n) Wszystkie są na równi szkodliwe
k) Dopalacze	o) Żadna nie jest szkodliwa, jeśli jest zażywana z umiarem
l) Papierosy	

23. Jak często uczniowie sięgają po wymienione niżej używki?

	Zdecydowanie często	Raczej często	Trudno powiedzieć	Raczej rzadko	Zdecydowanie rzadko	Nie sięgają po używki
6a. Alkohol						
6b. Papierosy						
6c. Narkotyki						
6d. Dopalacze						

24. Dlaczego najczęściej uczniowie sięgają po używki? (Proszę zaznaczyć max.2 odpowiedzi)

n) Dla towarzystwa	t) Lubią ich smak
o) By się zrelaksować	u) Aby komuś zaimponować
p) By zapomnieć o kłopotach	v) Uczniowie nie sięgają po używki
q) By się dobrze bawić, mieć lepszy humor	w) Inny powód. Proszę podać jaki
r) By nabrać odwagi	
s) Z nudy	

25. W jakich okolicznościach według Pana/i uczniowie najczęściej sięgają po używki? Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

f) Podczas weekendu	i) Podczas przerw semestralnych (wakacje, ferie)
g) W tygodniu, po szkole	j) Nie wiem, trudno powiedzieć
h) W szkole, podczas przerw	k) Uczniowie nie sięgają po używki

26. Uczniowie z jakich rodzin sięgają najczęściej po używki? Proszę zaznaczyć maksymalnie 2 odpowiedzi.

a) Z rodzin zamożnych	d) Z rodzin patologicznych
b) Z rodzin o przeciętnych dochodach	e) Nie wiem, trudno powiedzieć
c) Z rodzin biednych, żyjących na granicy ubóstwa	

27. Jak wygląda dostępność substancji psychoaktywnych dla młodzieży poza terenem szkoły?

	Bardzo łatwo dostępne	Łatwo dostępne	Trudno powiedzieć	Cieężko dostępne	Bardzo ciężko dostępne
10a. Alkohol					
10b. Papierosy					
10c. Narkotyki					
10d. Dopalacze					

28. Jak wygląda dostępność substancji psychoaktywnych dla młodzieży na terenie szkoły?

	Bardzo łatwo dostępne	Łatwo dostępne	Trudno powiedzieć	Cieężko dostępne	Bardzo ciężko dostępne
11a. Alkohol					
11b. Papierosy					
11c. Narkotyki					
11d. Dopalacze					

29. Czy dostrzega Pan/i wśród swoich uczniów konsekwencje stosowanie używek ?

- f) Nie, nie dostrzegam -> proszę przejść do pytania 15
g) Trudno powiedzieć -> proszę przejść do pytania 15
h) Tak, dostrzegam
i) Moi uczniowie nie stosują używek -> proszę przejść do pytania 15

30. Jakie konsekwencje stosowania używek dostrzega Pan/i wśród swoich uczniów?

f) Brak skupienia/koncentracji	k) Brak akceptacji w grupie
g) Nadpobudliwość	l) Zmęczenie/apatia
h) Pogorszenie wyników w nauce	m) Inne, jakie?.....
i) Agresja wobec innych uczniów	n) Nie wiem, trudno powiedzieć
j) Agresja wobec nauczycieli	

31. W jaki sposób Pan/i reaguje, kiedy spotyka się z osobą będącą pod wpływem używek na terenie szkoły?

.....
.....

32. W jakim stopniu niżej wymienione przedsięwzięcia są efektywne w niwelowaniu problemu uzależnienia/stosowania używek wśród młodzieży?

	Zdecydowanie efektywne	Raczej efektywne	Trudno powiedzieć	Raczej mało efektywne	Zdecydowanie mało efektywne
16a. Poruszanie tematów o uzależnieniach na lekcjach wychowawczych					
16b. Spotkania z ludźmi, których dotyczy problem uzależnień					
16c. Dyżury w szkołach, aby nikt niepowołany nie dostał się na teren placówki					
16d. Ochrona lub monitoring w szkołach/placówkach oświatowo-wychowawczych					
16e. Zakaz wyjść ze szkoły/placówki w czasie trwania przerw					
16f. Akcje policyjne (np. przeszukiwanie plecaków przez psy policyjne, sprawdzanie trzeźwości itp.)					

16g. Programy profilaktyczne realizowane przez szkoły/placówki oświatowo-wychowawcze					
--	--	--	--	--	--

33. Jakie przedsięwzięcia podejmuje szkoła, aby zniwelować problem uzależnienia/stosowania używek wśród młodzieży?

- a) Poruszanie tematów o uzależnieniach na lekcjach wychowawczych
- b) Spotkania z ludźmi, których dotyczy problem uzależnień
- c) Dyżury w szkołach, aby nikt niepowołany nie dostał się na teren placówki
- d) Ochrona lub monitoring w szkołach/placówkach oświatowo-wychowawczych
- e) Zakaz wyjść ze szkoły/placówki w czasie trwania przerw
- f) Akcje policyjne (np. przeszukiwanie plecaków przez psy policyjne, sprawdzanie trzeźwości itp.)
- g) Programy profilaktyczne realizowane przez szkoły/placówki oświatowo-wychowawcze
- h) Nie stosuje się profilaktyki przeciw uzależnieniom
- i) Inne, jakie?.....

34. Czy jakichś metod profilaktyki przeciw uzależnieniom brakuje w szkole?

- a) Tak – jakich?.....
- b) Nie

35. Jak często występują w szkole pomiędzy uczniami wymienione poniżej formy agresji?

	Bardzo często	Często	Trudno powiedzieć	Rzadko	Zdecydowanie rzadko
18a. Przeklinanie					
18b. Przezywanie/wyśmiewanie					
18c. Oczernianie, mówienie fałszywych rzeczy					
18d. Wyłączenie z grupy, izolacja					
18e. Gesty seksualne					
18f. Straszanie, groźby					
18g. Niszczenie rzeczy					
18h. Kradzieże					
18i. Popychanie, szturchanie					
18j. Bójki					
18k. Zamykanie w pomieszczeniach					
18l. Zamieszczanie w Internecie treści oczerniających / wyśmiewających inne osoby					
18m. Inne, jakie?.....					

36. Czy w obecnych czasach zjawisko przemocy w szkołach występuje częściej?

- g) Zdecydowanie tak
- h) Raczej tak
- i) Nie wiem, trudno powiedzieć
- j) Raczej nie
- k) Zdecydowanie nie

37. Jakie są według Pana/i źródła przemocy/agresji wśród uczniów? Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi.

- f) Problemy w domu
- g) Problemy z nauką
- h) Problemy finansowe
- i) Problemy zdrowotne
- j) Problemy ze znajomymi/przyjaciółmi
- k) Problemy sercowe
- l) Problemy z samooceną/kompleksami
- m) Próba sił w klasie/szkole
- n) Złe wzorce z mediów
- o) Złe wzorce wśród rówieśników
- p) Nie wiem, trudno powiedzieć
- q) Inne, jakie?.....

38. Do kogo najczęściej uczniowie zwracają się z problemem przemocy?

- c) Do pedagoga/psychologa szkolnego
- d) Do wychowawcy
- e) Do innego nauczyciela niż wychowawca
- f) Do księdza
- g) Do rodziców
- h) Do rodzeństwa
- i) Do znajomych/przyjaciół
- j) Na policję
- k) Do innej osoby/instytucji, jakiej?.....

39. Czy na terenie szkoły prowadzone są programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy?

- a) Tak

- b) Nie -> proszę przejść do pytania 25
c) Nie wiem -> proszę przejść do pytania 25

40. Kto jest odpowiedzialny za ich projektowanie?
.....

41. Czy programy profilaktyczne są poddawane ewaluacji?

- a) Tak, w jaki sposób?
b) Nie wiem, trudno powiedzieć
c) Nie

42. Czy szkoła bierze udział w realizacji miejskich programach profilaktycznych?

	Tak	Nie wiem, trudno powiedzieć	Nie
25a. Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych			
25b. Gminny program przeciwdziałania przemocy			
25c. Gminny program zwalczania narkomanii			
25d. Inne, jakie?.....			

43. Proszę określić skuteczność każdego z programów profilaktycznych, gdzie 1 – bardzo nieskuteczny, 5 -bardzo skuteczny.

	1	2	3	4	5	Nie wiem, trudno powiedzieć
Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych						
Gminny program przeciwdziałania przemocy						
Gminny program zwalczania narkomanii						
Inny, jaki?.....						

METRYCZKA

Płeć

- c) Kobieta
d) Mężczyzna

Doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą szkolną

- g) Poniżej roku
h) Od 1 roku do 5 lat
i) Powyżej 5 lat do 10 lat
j) Powyżej 10 lat do 15 lat
k) Powyżej 15 lat do 20 lat
l) Powyżej 20 lat

Szkoła

- f) Podstawowa
g) Gimnazjum
h) Szkoła ponadgimnazjalna / ponadpodstawowa

Stan cywilny

- e) Panna/ Kawaler
f) Zamężna/Zonaty
g) Rozwiedziona/Rozwiedziony
h) Wdowa/Wdowiec

Dyspozycje do wywiadów IDI/TDI z liderami lokalnej opinii

Dyspozycje do wywiadów IDI/TDI z liderami lokalnej opinii (dyspozycje składają się z dwóch bloków pytań – jeden dotyczy osób dorosłych, drugi – dzieci i młodzieży)

DOROŚLI

1. Jak Pana (Pani) zdaniem dorośli mieszkańcy Poznania najczęściej spędzają wolny czas?
2. Jak wygląda Pana (Pani) zdaniem spożywanie napojów alkoholowych przez dorosłych mieszkańców Poznania? Proszę spróbować stworzyć coś w rodzaju portretu sposobu spożywania alkoholu przez statystycznego dorosłego mieszkańca Poznania.
 - a) Jak często je spożywają?
 - b) Przy jakich okazjach?
 - c) Gdzie?
 - d) Z kim – sami, w towarzystwie?
 - e) Z jakich powodów? Dlaczego?
 - f) Które napoje alkoholowe spożywają najczęściej?
 - g) W jakich ilościach?
3. Jakie skutki spożywania napojów alkoholowych wśród dorosłych mieszkańców Poznania widuje Pan(i) najczęściej? (fizyczne/fizjologiczne, psychiczne, społeczne) Jaka jest ich skala?
4. Czy Pana (Pani) zdaniem wśród dorosłych mieszkańców Poznania istnieje zjawisko nadużywania alkoholu? Jeśli tak, to jaka jest jego skala? Co pozwala stwierdzić jego obecność? Czy na przestrzeni ostatnich lat uległo to jakiejś zmianie? Jak będzie to wyglądało Pana (Pani) zdaniem w przyszłości?
5. Jak wygląda Pana (Pani) zdaniem spożywanie środków odurzających/narkotyków przez dorosłych mieszkańców Poznania?
 - a) Jak często je spożywają?
 - b) Przy jakich okazjach?
 - c) Gdzie?
 - d) Z kim – sami, w towarzystwie?
 - e) Z jakich powodów? Dlaczego?
 - f) Które substancje spożywają najczęściej?
6. Jakie skutki spożywania środków odurzających/narkotyków wśród dorosłych mieszkańców Poznania widuje Pan(i) najczęściej? (fizyczne/fizjologiczne, psychiczne, społeczne) Jaka jest ich skala?
7. Jaka jest skala spożywania środków odurzających/narkotyków wśród dorosłych mieszkańców Poznania? Jak będzie to wyglądało Pana (Pani) zdaniem w przyszłości?

8. Jak wygląda kwestia palenia papierosów przez dorosłych mieszkańców Poznania? Jaka jest skala tego zjawiska?

9. Jakie są Pana (Pani) zdaniem przyczyny spożywania alkoholu, substancji odurzających i palenie papierosów wśród dorosłych mieszkańców Poznania? Czy zmieniły się one na przestrzeni ostatnich lat?

10. Czy Pana zdaniem dorośli mieszkańcy Poznania mają wiedzę dotyczącą uzależnień od alkoholu, środków odurzających i papierosów? Czy korzystają z niej? Jak wygląda Pana zdaniem korzystanie przez nich z pomocy podmiotów zajmujących się uzależnieniami lub z pomocy innych osób?

11. Jak ocenia Pan prowadzone działania, zmierzające do zmniejszenia skali uzależnień od alkoholu, środków odurzających wśród dorosłych mieszkańców Poznania? Czy są one adekwatne i skuteczne do rozwiązywania zaistniałych problemów i wobec ich skali? Jakiego Pana (Pani) zdaniem należałoby podjąć działania, by skala tych uzależnień była mniejsza?

DZIECI I MŁODZIEŻ

12. Jak Pana (Pani) zdaniem dzieci i młodzież z Poznania najczęściej spędza wolny czas?

13. Jak Pana (Pani) zdaniem kształtuje się natężenie negatywnych zjawisk dotyczących dzieci i młodzież z Poznania w szkole i podczas czasu wolnego np. uczestnictwo w bójkach, kradzieże, nieprzygotowanie w szkole? Z czego to wynika? Jak będzie to wyglądało Pana (Pani) zdaniem w przyszłości?

14. Jak wygląda Pana (Pani) zdaniem spożycie przez dzieci i młodzież z Poznania alkoholu?

a) Czy łatwo byłoby zdobyć im poszczególne rodzaje alkoholu? Dlaczego?

b) Jak kształtuje się wiek „inicjacji” spożywania poszczególnych rodzajów alkoholu u dzieci i młodzieży z Poznania?

c) Jak często spożywają poszczególne rodzaje alkoholu?

d) W jakim miejscu?

e) Z kim?

f) Z jakich powodów?

15. Jakie są najczęściej spotykane negatywne skutki spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież z Poznania? (fizyczne/fizjologiczne, psychiczne, społeczne) Jaka jest ich skala? Jakiego Pana (Pani) prognozy na przyszłość?

16. Jak wygląda Pana (Pani) zdaniem spożycie przez dzieci i młodzież z Poznania środków odurzających i narkotyków?

a) Czy łatwo byłoby zdobyć im poszczególne rodzaje środków odurzających/ narkotyków?

b) Jak kształtuje się wiek „inicjacji” spożywania poszczególnych środków odurzających/narkotyków u dzieci i młodzieży z Poznania?

c) Jak często spożywają poszczególne rodzaje środków odurzających/ narkotyków?

d) Z kim?

e) Z jakich powodów?

17. Jakie są najczęściej spotykane negatywne skutki spożywania środków odurzających/ narkotyków przez dzieci i młodzież z Poznania? (fizyczne/fizjologiczne, psychiczne, społeczne) Jaka jest ich skala? Jakie są według Pana (Pani) prognozy na przyszłość?

18. Jak wygląda Pana (Pani) zdaniem zjawisko palenia papierosów przez dzieci i młodzież z Poznania środków odurzających i narkotyków?

a) Czy łatwo byłoby zdobyć im papierosy?

b) Jak kształtuje się wiek „inicjacji” palenia papierosów u dzieci i młodzieży z Poznania?

c) Z jakich powodów palą papierosy?

19. Jakie są najczęściej spotykane negatywne skutki palenia papierosów przez dzieci i młodzież z Poznania? (fizyczne/fizjologiczne, psychiczne, społeczne) Jaka jest ich skala? Jakie są według Pana (Pani) prognozy na przyszłość?

20. Jakie są według Pana (Pani) przyczyny sięgania przez dzieci i młodzież z Poznania po różnego rodzaju używki?

21. Czy uważa Pan(i), że zjawiska spożywania przez dzieci i młodzież w Poznaniu alkoholu, środków odurzających/narkotyków i palenie papierosów dotyczą dzieci z wybranych kategorii społecznych czy jest to problem dotyczący wszystkich dzieci?

22. Jak ocenia Pan(i) obecne narzędzia/ działania do walki ze spożywaniem alkoholu, środków odurzających i palenia papierosów wśród dzieci i młodzieży? Czy są one skuteczne i adekwatne do problemu i jego skali? Jak widzi Pan(i) inne możliwości walki z tymi zjawiskami? Co byłoby najbardziej skuteczne w tym aspekcie?